

Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta

KOKOUSAIKA 27.05.2025 klo 17:00

KOKOUSAIKKA Kaupungintalo, KH 4 4.krs

KÄSITELTÄVÄT ASIAT

Läsnäolijasivu	1
36 § Laillisuus ja päätösvaltaisuus	3
37 § Pöytäkirjan tarkastajat	4
38 § Käsittelyjärjestys	5
39 § Vaikuttamistoimielimen pöytäkirjat ja viranhaltijapäätökset	6
40 § Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnan talouden seuranta 2025	7
- Talouden seuranta 1-4 2025 Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta	8
41 § Kotkan esiopetussuunnitelma 2025	10
- Kotkan esiopetussuunnitelma 2025	12
- OAJ Kotkan lausunto esiopetuksen OPSista	82
- Vammaisneuvoston lausunto; Kotkan esiopetussuunnitelman päivittäminen 2025	84
42 § Perusopetuksen opetussuunnitelman muutos 2025	86
- Opetushallituksen määräys OPH-531-2025, oppimisen tuki	88
- Perusopetuksen paikallisen opetussuunnitelman muutokset, luku 5	89
- Perusopetuksen paikallisen opetussuunnitelman muutokset, luku 7	99
- Ennako- ja lapsivaikutusten arviointi	106
- OPY:n lausunto	109
- OPY:n lausunto 2	110
- Vammaisneuvoston lausunto; Perusopetuksen opetussuunnitelma 2025	121
43 § Lukiokoulutuksen opetussuunnitelman muutos 2025	123
- Opetushallituksen määräys OPH-719-2025, oppimisen tuki ja erityisopetus, lukiokoulutus	125
- Opetushallituksen määräys OPH-791-2025, oppimisen tuki ja erityisopetus, aikuisten lukiokoulutus	126
- Lukiokoulutuksen paikallisen opetussuunnitelman muutokset, luku 4.2.	127
- Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman muutokset, luku 4.2.	137
- OPY:n lausunto	147
- OPY:n lausunto 2	148
44 § Kotkan kaupungin nuorten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman muuttaminen ja täydentäminen opintojaksojen ja tuntijaon osalta	159
- Opetussuunnitelmaan lisättävät ja päivitettävät opintojaksot	161
- Liite 2. Tuntijako	166
- Liite 3. Opetushallituksen määräys 20.3.2025 OPH-719-2025	168
45 § Opetustoimen vastualueen toimintasääntö 2025	169
- Opetustoimen vastualueen toimintasääntö 2025	171
46 § Iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma 2025	179

Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta

KOKOUSAIKA 27.05.2025 klo 17:00

KOKOUSAIKKA Kaupungintalo, KH 4 4.krs

KÄSITELTÄVÄT ASIAT

- Iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma 2025	182
47 § Koulukuljetusperiaatteet 1.8.2025 lukien, esi- ja perusopetus	198
- Koulukuljetusperiaatteet, esi- ja perusopetus, 2025	199
48 § Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmien päivitys 2025-2026	215
- Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma 2025-2026	218
- Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma 2025-2026	266
49 § Oikaisuvaatimus opetustoimenjohtajan päätöksestä jättää täyttämättä peruskoulun lehtorin virka (394231 1220) Kotkan opetustoimessa	291
- Hakuilmoitus	295
- Oikaisuvaatimus 13.5.2025 (julkinen)	296
- Oikaisuvaatimus 9.5.2025 (julkinen)	297
- Opetustoimenjohtajan päätös 15.4.2025 § 654 (julkinen)	298
- Oikaisuvaatimuksen täydennys 19.5.2025 (julkinen)	301
50 § Muut asiat	303
Oikaisuvaatimusohjeet ja valitusosoitus	304

KOKOUSAIKA 27.5.2025 klo 17:00–19.15		
KOKOUSPAIKKA Kaupungintalo, KH 4		
OSALLISTUJAT Päätöksentekijät	Hauhia Mikko Kuusela Marko Ahokas Minna Blomberg Susanna Harkko Mia Kinnunen Riikka Kuisma Minni Pietiläinen Petri Sandelin Benedict Sunila Kai Tiusanen Kari	puheenjohtaja varapuheenjohtaja jäsen ” ” ” ” ” ” ” ” ”
Muut osallistujat	Heikkilä Anne Toikka Vesa Liukkonen Raili Puro Mervi Abrahamsson Pamela Eskola Pia Suolanen Anne Kauhanen Mikael Ylinen Teemu Ylä-Kotola Katja Kurki Anni Pirinen Emilia	kaupunginhallituksen edustaja opetustoimenjohtaja varhaiskasvatusjohtaja johdon assistentti, sihteeri controller, poistui klo 17.40 pykälän 40 jälkeen varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelija, poistui klo 17.57 pykälän 41 jälkeen tukipalveluiden suunnittelija, poistui klo 19.08 pykälän 48 jälkeen peruskoulun apulaisrehtori, poistui klo 18.30 pykälän 42 jälkeen peruskoulun apulaisrehtori, poistui klo 18.30 pykälän 42 jälkeen lukion erityisopettaja, poistui klo 18.42 pykälän 43 jälkeen nuorisovaltuuston edustaja, paikalla pykälien 36–48 ja 50 aikana ”, paikalla pykälien 36–48 ja 50 aikana
Poissa	Hyytiäinen Alisa Peltonen Ville	jäsen ”
ALLEKIRJOITUKSET	Puheenjohtaja	Sihteeri
	Mikko Hauhia	Mervi Puro

KOKOUSAIKA	27.5.2025 klo 17:00–19.15
KOKOUSPAIKKA	Kaupungintalo, KH 4

LAILLISUUS JA PÄÄTÖSVALTAISUUS	Todetaan Pykälät § 36–50
PÖYTÄKIRJAN TARKASTUS	Kotkassa 30.5.2025
Pöytäkirjan tarkastajat	Minna Ahokas Susanna Blomberg
PÖYTÄKIRJA YLEI- SESTI NÄHTÄVÄNÄ	Yleisessä tietoverkossa: www.kotka.fi/esityslistat 2.6.2025
	Sihteeri Mervi Puro

36 § Laillisuus ja päätösvaltaisuus

Todettiin.

Ei oikaisuvaatimusohjetta (KuntaL 136 §)

37 § Pöytäkirjan tarkastajat

Tarkastusvuorossa ovat Minna Ahokas ja Susanna Blomberg.

Päätös: Pöytäkirjan tarkastajiksi valittiin Minna Ahokas ja Susanna Blomberg.

Ei oikaisuvaatimusohjetta (KuntaL 136 §)

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

--	--	--

38 § Käsittelyjärjestys

Hyväksytään listan mukaisena.

Päätös: Hyväksyttiin listan mukaisena.

Ei oikaisuvaatimusohjetta (KuntaL 136 §)

39 § Vaikuttamistoimielimen pöytäkirjat ja viranhaltijapäätökset

Kasko 27.5.2025

Nuorisovaltuusto -

Nuorisovaltuuston pöytäkirjat ovat katsottavissa
[Nuorisovaltuusto | Kotkan kaupunki](#)

Hallintosäännön 5. luvun 10 §:n mukaan otto-oikeutta viranhaltijapäätöksistä käyttää kaupunginhallituksen ohella se lautakunta, jonka alaisuuteen ao. viranhaltija kuuluu. Kuntalain 92 § määrittää, mistä päätöksistä lautakunta ei voi käyttää otto-oikeutta.

Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnan alaiset viranhaltijat:

- opetustoimenjohtaja
- yleisopetuksen suunnittelija
- erityisopetuksen suunnittelija
- tukipalveluiden suunnittelija
- rehtorit (peruskoulut, lukiot, Kotkan opisto)

- varhaiskasvatusjohtaja
- päiväkotien johtajat
- palvelupäälliköt
- varhaiserityiskasvatuksen suunnittelija
- varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelija

Edellä mainittujen viranhaltijoiden 16.4. - 26.5.2025 välisenä aikana tekemät viranhaltijapäätökset ovat päätöksentekijöiden katsottavissa Luottamushenkilöportaalissa osoitteessa
<http://luottamushenkilöportaali.kotka.fi>

Esittelijä: opetustoimenjohtaja Vesa Toikka

Ehdotus: Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta toteaa, että edellä mainitut viranhaltijapäätökset ovat olleet lautakunnan nähtävänä sähköisesti luottamushenkilöportaalissa ja että edellä mainitun toimielimen pöytäkirjojen ja viranhaltijoiden päätöspöytäkirjojen johdosta ei käytetä kuntalaissa tarkoitettua otto-oikeutta eikä muutoksenhakuoikeutta.

Päätös: Päätettiin ehdotuksen mukaisesti.

Ei oikaisuvaatimusohjetta (KuntaL 136 §)

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

D/1010/02.02.02/2025

40 § Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnan talouden seuranta 2025

Kasko 27.5.2025 § 40

Valmistelija: Controller Pamela Abrahamsson, puh. 040 648 4340

Tiivistelmä: Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnan talouden seuranta tammi-huhtikuulta 2025, raportit otettu 19.5.2025.

Esittelyteksti: Hallintosäännön mukaan toimielimet seuraavat talouttaan kuukausittain. Kasvatuksen- ja koulutuksen lautakunnalle tuodaan tiedoksi talouden toteumatiedot kirjanpidossa suljettujen kausien osalta.

Kasvatuksen ja koulutuksen vastuualueiden talous on toteutunut tammi-huhtikuussa talousarviota hieman heikompana. Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnan tammi-huhtikuun toteutunut ulkoinen toimintakate on seurantahetkellä 31,7 % koko vuoden talousarviosta. Vastaavan ajanjakson talousarvio on 31,4 %. Euromääräisesti toteuman ja budjetin erotus on noin -176 000 €.

Liitteenä tuloslaskelmat.

Liitteet: Talouden seuranta 1–4 2025 Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta

Esittelijä: Opetustoimenjohtaja Vesa Toikka

Ehdotus: Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta merkitsee tiedoksi talouden toteuman tammi-huhtikuulta 2025.

Päätös: Merkittiin tiedoksi.

Ei oikaisuvaatimusohjetta (KuntaL 136§)

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

KASVATUKSEN JA KOULUTUKSEN LAUTAKUNTA					
	Toteuma 01-04/2025	Toteuma 01-04/2024	Budjetti 2025	Budjetti2025 jäljellä	% Tot. vs Budj.
Myyntituotot	212 874	220 516	808 013	595 139	26,3 %
Maksutuotot	444 652	446 612	1 324 500	879 848	33,6 %
Tuet ja avustukset	343 048	680 148	1 233 144	890 096	27,8 %
Muut toimintatuotot	12 192	7 124	95 137	82 944	12,8 %
Valmistus omaan käyttöön	-	-	-	-	
TOIMINTATUOTOT	1 012 767	1 354 400	3 460 793	2 448 026	29,3 %
Henkilöstökulut	- 17 838 585	- 17 515 633	- 56 487 631	- 38 649 046	31,6 %
Palvelujen ostot	- 4 416 951	- 4 236 804	- 12 709 924	- 8 292 973	34,8 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	- 213 937	- 203 361	- 1 672 481	- 1 458 544	12,8 %
Avustukset	- 458 866	- 525 647	- 1 739 000	- 1 280 134	26,4 %
Muut toimintakulut	- 17 373	- 16 264	- 113 218	- 95 845	15,3 %
TOIMINTAKULUT	- 22 945 711	- 22 497 710	- 72 722 254	- 49 776 543	31,6 %
ULK. TOIMINTAKATE	- 21 932 944	- 21 143 310	- 69 261 461	- 47 328 517	31,7 %
Sisäiset tuotot	-	-	-	-	
Sisäiset kulut	- 7 938 873	- 8 214 094	- 24 930 044	- 16 991 171	31,8 %
Sisäiset erät	- 7 938 873	- 8 214 094	- 24 930 044	- 16 991 171	31,8 %
TOIMINTAKATE	- 29 871 817	- 29 357 403	- 94 191 504	- 64 319 687	31,7 %

KASVATUKSEN JA KOULUTUKSEN LTK HALLINTO					
	Toteuma 01-04/2025	Toteuma 01-04/2024	Budjetti 2025	Budjetti2025 jäljellä	% Tot. vs Budj.
Myyntituotot	-	-	-	-	
Maksutuotot	-	-	-	-	
Tuet ja avustukset	-	-	-	-	
Muut toimintatuotot	-	-	-	-	
Valmistus omaan käyttöön	-	-	-	-	
TOIMINTATUOTOT	-	-	-	-	
Henkilöstökulut	- 2 506	- 3 068	- 54 140	- 51 634	4,6 %
Palvelujen ostot	- 785	- 1 187	- 13 692	- 12 907	5,7 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	- -	63	- 1 000	- 1 000	0,0 %
Avustukset	-	-	-	-	
Muut toimintakulut	-	-	-	-	
TOIMINTAKULUT	- 3 290	- 4 319	- 68 831	- 65 541	4,8 %
ULK. TOIMINTAKATE	- 3 290	- 4 319	- 68 831	- 65 541	4,8 %
Sisäiset tuotot	-	-	-	-	
Sisäiset kulut	- 2 860	- 1 588	- 9 077	- 6 217	
Sisäiset erät	- 2 860	- 1 588	- 9 077	- 6 217	
TOIMINTAKATE	- 6 151	- 5 906	- 77 908	- 71 758	7,9 %

OPETUS					
	Toteuma 01-04/2025	Toteuma 01-04/2024	Budjetti 2025	Budjetti2025 jäljellä	% Tot. vs Budj.
Myyntituotot	161 104	193 527	641 000	479 896	25,1 %
Maksutuotot	138 493	120 967	580 500	442 007	23,9 %
Tuet ja avustukset	202 279	444 521	821 144	618 865	24,6 %
Muut toimintatuotot	12 192	6 647	83 500	71 308	14,6 %
Valmistus omaan käyttöön	-	-	-	-	
TOIMINTATUOTOT	514 068	765 663	2 126 144	1 612 076	24,2 %
Henkilöstökulut	- 11 598 939 -	11 236 717 -	36 144 599 -	24 545 660	32,1 %
Palvelujen ostot	- 2 498 017 -	2 376 213 -	6 671 760 -	4 173 742	37,4 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	- 147 320 -	155 800 -	1 411 931 -	1 264 611	10,4 %
Avustukset	- 125 831 -	130 267 -	355 000 -	229 169	35,4 %
Muut toimintakulut	- 16 665 -	16 204 -	60 436 -	43 771	27,6 %
TOIMINTAKULUT	- 14 386 773 -	13 915 200 -	44 643 726 -	30 256 954	32,2 %
ULK. TOIMINTAKATE	- 13 872 704 -	13 149 537 -	42 517 582 -	28 644 878	32,6 %
Sisäiset tuotot	-	-	-	-	
Sisäiset kulut	- 5 900 763 -	6 035 415 -	18 372 509 -	12 471 747	32,1 %
Sisäiset erät	- 5 900 763 -	6 035 415 -	18 372 509 -	12 471 747	32,1 %
TOIMINTAKATE	- 19 773 467 -	19 184 952 -	60 890 092 -	41 116 625	32,5 %

VARHAISKASVATUS					
	Toteuma 01-04/2025	Toteuma 01-04/2024	Budjetti 2025	Budjetti2025 jäljellä	% Tot. vs Budj.
Myyntituotot	51 770	26 989	167 013	115 243	31,0 %
Maksutuotot	306 159	325 645	744 000	437 841	41,2 %
Tuet ja avustukset	140 769	235 626	412 000	271 231	34,2 %
Muut toimintatuotot	-	477	11 637	11 637	0,0 %
Valmistus omaan käyttöön	-	-	-	-	
TOIMINTATUOTOT	498 699	588 737	1 334 649	835 951	37,4 %
Henkilöstökulut	- 6 237 140 -	6 275 848 -	20 288 892 -	14 051 753	30,7 %
Palvelujen ostot	- 1 918 149 -	1 859 404 -	6 024 472 -	4 106 323	31,8 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	- 66 617 -	47 498 -	259 550 -	192 933	25,7 %
Avustukset	- 333 035 -	395 380 -	1 384 000 -	1 050 965	24,1 %
Muut toimintakulut	- 707 -	60 -	52 782 -	52 075	1,3 %
TOIMINTAKULUT	- 8 555 648 -	8 578 191 -	28 009 696 -	19 454 048	30,5 %
ULK. TOIMINTAKATE	- 8 056 949 -	7 989 454 -	26 675 047 -	18 618 098	30,2 %
Sisäiset tuotot	-	-	-	-	
Sisäiset kulut	- 2 035 250 -	2 177 091 -	6 548 457 -	4 513 207	31,1 %
Sisäiset erät	- 2 035 250 -	2 177 091 -	6 548 457 -	4 513 207	31,1 %
TOIMINTAKATE	- 10 092 199 -	10 166 545 -	33 223 504 -	23 131 305	30,4 %

D/2180/12.07.00.00/2025**41 § Kotkan esiopetussuunnitelma 2025**

Kasko 27.5.2025 § 41

Valmistelija: Varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelija Pia Eskola p. 040 546 4279
Varhaiskasvatusjohtaja Raili Liukkonen p. 040 055 6296

Tiivistelmä: Kotkan esiopetussuunnitelman 2025 hyväksyminen.

Talousvaikutukset ym.

1. Päätöksellä ei ole talousarviovaikutuksia
2. Päätös on linjassa kaupunkistrategian kanssa

Esittelyteksti: Opetushallitus on 13.2.2025 antanut määräyksen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 muuttamisesta. Tämän määräyksen mukaan tarkistettu paikallinen esiopetussuunnitelma tulee ottaa käyttöön viimeistään 1.8.2025 ja perusopetuslain 20 i §:ä koskevilta osin muutokset paikallisiin opetussuunnitelmiin tulee tehdä 1.8.2026 mennessä. Esiopetussuunnitelman perusteiden muutos edellyttää muutosta Kotkan kaupungin esiopetussuunnitelmaan lukuun 5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Uudistuksella on ollut vähäisempi vaikutus esiopetussuunnitelman muihin lukuihin.

Kotkan esiopetuksen opetussuunnitelman päivittämistyötä on tehty työryhmätyönä. Ryhmässä on ollut henkilöstön edustaja, varhaiskasvatuksen opettajia, varhaiskasvatuksen erityisopettajia ja suunnittelijoita. Perusopetuksen kanssa on tehty yhteistyötä erityisesti oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen osalta. Hyvinvointialueen asiantuntijoiden kanssa on tehty yhteistyötä olemassa olevien yhteistyökäytäntöjen mukaisesti. Kotkan esiopetuksen opetussuunnitelman laatimisessa on kuultu myös lapsia ja huoltajia.

Liitteet: Kotkan esiopetussuunnitelma 2025
OAJ:n Kotkan opettajien paikallisyhdistys ry:n lausunto esiopetussuunnitelmasta
Kotkan vammaisneuvoston lausunto esiopetussuunnitelmasta

Esittelijä: Varhaiskasvatusjohtaja Raili Liukkonen

Ehdotus: Hyväksytään Kotkan esiopetussuunnitelma 2025

Asian käsittely: Lisättiin liitteet OAJ:n Kotkan opettajien paikallisyhdistys ry:n lausunto esiopetussuunnitelmasta ja Kotkan vammaisneuvoston lausunto esiopetussuunnitelmasta.

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

Varhaiskasvatusjohtaja Raili Liukkonen teki muutosehdotuksen päätösehdotukseen. Uusi ehdotus: Hyväksytään Kotkan esiopetussuunnitelma 2025 ja OAJ:n Kotkan opettajien paikallisyhdistys ry:ltä ja Vammaisneuvostolta lausuntopyyntöjen mukaisesti saadut lausunnot Kotkan esiopetussuunnitelmasta ja lausunnot liitetään kokouksen pöytäkirjan liitteiksi.

Päätös: Päätettiin uuden ehdotuksen mukaisesti.

Toimeenpano: Päiväkodin johtajat

Oikaisuvaatimusohje

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

--	--	--

Kotkan varhaiskasvatus

Esiopetuksen opetussuunnitelma 2025

20.5.2025

Sisällysluettelo

1.	Kotkan esiopetussuunnitelma.....	3
1.1	Esiopetussuunnitelman laadinta ja julkaisutapa.....	3
1.2	Lukuvuosisuunnitelma Kotkan esiopetuksessa.....	4
1.3	Esiopetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen Kotkassa.....	5
2.	Esiopetuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet.....	5
2.1	Esiopetuksen järjestäminen.....	6
2.2	Esiopetusta paikallisesti ohjaavat velvoitteet.....	7
2.2.1	Paikallisesti ohjaavat strategiat ja suunnitelmat.....	7
2.2.2	Huoltajien osallisuus ja vuorovaikutus henkilöstön sekä huoltajien välillä.....	9
2.2.3	Esiopetuksen oppimateriaalit ja -välineet.....	10
2.2.4	Esiopetuksen ruokailu.....	10
2.2.5	Turvallisuus.....	11
2.3	Esiopetus osana kotkalaista oppimisen polkua.....	11
2.4	Esiopetuksen arvoperusta Kotkassa.....	12
2.5	Esiopetuksen oppimiskäsitys.....	13
2.5.2	Opettajan rooli.....	14
2.5.3	Tutkiva toiminta ja oppiminen.....	14
2.5.4	Avoin oppimisympäristö.....	15
2.6	Laaja-alainen osaaminen kotkalaisessa esiopetuksessa.....	15
2.6.1	Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen.....	16
2.6.2	Osallistuminen ja vaikuttaminen sekä yrittäjyys.....	16
3	Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri.....	18
3.1	Kotkan esiopetuksen toiminakulttuurin osatekijät ja kehittäminen.....	18
3.2	Oppimisympäristö.....	20
3.2.1	Avoin oppimisympäristö.....	20
3.3	Yhteistyö esiopetuksessa.....	20
3.3.1	Yhteistyön tavoitteet ja arviointi.....	21
3.3.2	Ammatillinen yhteistyö.....	22
3.3.3	Yhteistyö huoltajien kanssa.....	23
3.4	Siirtymävaiheet.....	24
4	Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet.....	24
4.1	Yhteiset ja yleiset esiopetuksen tavoitteet.....	24
4.2	Monipuoliset työtavat.....	25
4.3	Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena.....	26

4.3.1 Arviointi opetuksen suunnittelun ja kehittämisen apuna.....	26
4.3.2 Arviointi hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukena.....	27
4.4 Oppimiskokonaisuudet.....	29
4.4.1 Ilmaisun monet muodot.....	29
4.4.2 Kielten rikas maailma.....	35
4.4.2.1 Kielen merkitys.....	37
4.4.3 Minä ja meidän yhteisömme.....	40
4.4.4 Tutkin ja toimin ympäristössäni.....	44
4.4.5 Kasvan ja kehityn.....	50
4.5 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.....	55
5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki.....	56
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet Kotkan esiopetuksessa.....	56
5.1.2. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen Kotkan esiopetuksessa.....	57
5.1.3 Esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen tuen yhteensovittamisen käytännöt.....	58
5.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot Kotkan esiopetuksessa.....	59
5.2.1 Yhteistyön rakenteet ja vastuut järjestäjä-, toimipaikka- ja ryhmätasolla.....	60
5.2.2 Ryhmäkohtaiset tukimuodot.....	61
5.3. Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen Kotkan esiopetuksessa.....	61
5.3.1 Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi ja tuen toteuttamista koskeva suunnitelma.....	61
5.3.2 Tukea koskeva päätös.....	62
5.4. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö Kotkan esiopetuksessa.....	62
5.5. Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä Kotkan esiopetuksessa.....	63
5.5.1 Pidennetty ja varhennettu oppivelvollisuus.....	63
5.5.2 Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu.....	65
5.5.3 Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen.....	65
6. Opiskeluhoito.....	66
6.1 Kotkan opiskeluhoitojärjestäminen ja opiskeluhoitosuunnitelma esiopetuksessa.....	66
6.2 Opiskeluhoitosuunnitelman toimipaikkakohtainen sisältö.....	67
7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus.....	70

1. Kotkan esiopetussuunnitelma

Kotkan esiopetuksen opetussuunnitelma noudattaa esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita, jota ohjaavat perusopetuslaki ja -asetus sekä tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus. Kotkan esiopetuksen opetussuunnitelma edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista Kotkan kaupungissa. Perusopetuslain uudistus astui voimaan 1.1.2025. Lakiuudistus uudisti esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita ja toi velvoitteen uudistaa Kotkan esiopetuksen opetussuunnitelmaa.

Tässä luvussa kuvataan paikallisia ratkaisuja kunnan esiopetussuunnitelma-asiakirjan osalta ja esiopetuksen toimipaikkojen lukuvuosisuunnitelmaa. Lukuvuosisuunnitelma tarkentaa sitä, miten paikallista opetussuunnitelmaa yksikössä kyseisen vuoden aikana toteutetaan.

1.1 Esiopetussuunnitelman laadinta ja julkaisutapa

Kotkan kaupungin esiopetussuunnitelma perustuu Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymiin esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin ja vuosien kuluessa tulleisiin uudistuksiin esiopetussuunnitelman perusteissa. Kaikilla kouluasteilla perusteet korostavat oppimisen iloa ja lasten omaa aktiivista roolia. Esiopetuksessa keskeisiä ovat vuorovaikutustaidot, yhdessä tekeminen ja kasvaminen kestävään sekä liikkuvaan elämäntapaan. Kotkan esiopetussuunnitelmassa korostuvat varhaiskasvatukseen soveltuva pedagogiikka ja leikki. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi tärkeimmistä tavoitteista. Opetussuunnitelman perusteissa laaja-alainen osaaminen on keskeinen tapa vastata ympäröivän maailman muutoksiin. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää ja yhdistävää osaamista (Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet 2021, 19).

Kotkan esiopetuksen opetussuunnitelma on päivitetty viimeksi vuonna 2023. Tuolloin uudistuksessa huomioitiin uudet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja lisäksi kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet. Perusopetuslain muutos 1.1.2025 alkaen uudistaa oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea. Uudistus velvoittaa jälleen päivittämään kuntakohtainen esiopetuksen opetussuunnitelma.

Kotkan esiopetuksen opetussuunnitelman päivittämistyötä on tehty työryhmässä, jossa jäseninä ovat olleet varhaiskasvatuksen opettajia ja erityisopettajia. Opetussuunnitelmatyöryhmän lisäksi esiopetukseen osallistumisen ja oppimisen tuen uudistumista on käsitelty varhaiskasvatuksen erityisopettajien ja päiväkodinjohtajien kanssa monissa tapaamisissa kevään 2025 aikana. Lisäksi henkilöstölle on suunnattu kaksi esittelytilaisuutta esiopetuksen opetussuunnitelmauudistuksesta. Näiden tapaamisten, tilaisuuksien ja työryhmätyöskentelyjen kautta nousseita näkökulmia on hyödynnetty Kotkan esiopetuksen opetussuunnitelmassa. Henkilöstön näkökulmat on kirjattu osaksi toimintakulttuuri- ja opetusjärjestelykuvauksia.

Opetussuunnitelmatyöryhmä on täydentynyt kevään 2025 aikana perusopetuksen asiantuntijoilla. Tämä yhteistyö jatkuu syksyllä 2025, kun tarkastellaan varhennetun oppivelvollisuuden

toteutumista Kotkassa 1.8.2026 alkaen. Hyvinvointialueen asiantuntijoiden kanssa on tehty opetussuunnitelmaa koskevaa yhteistyötä olemassa olevien yhteistyökäytäntöjen pohjalta. Yhteistyö on painottunut oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen näkökulmiin.

Opetussuunnitelmatyöskentelyssä on toteutunut lasten ja huoltajien osallisuus. Lapsia on kuultu kahdeksassa Teams-kokouksessa keväällä 2025. Kokouksiin osallistui viisi- ja kuusivuotiaita lapsia päiväkodeista ja esiopetuksen toimipaikoista. Heiltä on kysytty huomioita opettamisesta, esiopetuksen roolista kouluun siirtyessä, oppimisesta ja hyvinvoinnista, yhteistyöstä sekä kestävästä elämäntavasta. Lasten näkökulmia on kirjattu esimerkiksi esiopetus osana oppimisen polkua ja yhteistyötä käsitteleviin lukuihin sekä ympäristökasvatustiloihin. Huoltajia on kuultu varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteisesti toteuttamassa vanhempainyhdistysten tapaamisissa. Huoltajat pitävät tärkeänä riittäviä resursseja, resurssien järkevää kohdentamista ja mahdollisuutta samanaikaisopettajuuteen, pysyvää henkilökuntaa, aikuisten antamaa tukea kaveritaitojen harjoitteluun, riittävän varhaista tukea ja syrjäytymisen ehkäisemistä, lahjakkaiden lasten huomioimista, henkilöstökoulutusta neuropsykiatristen pulmien kohtaamiseen sekä tiiviimpää yhteistyötä vanhempainyhdistysten kanssa.

Kotkan esiopetussuunnitelma on laadittu suomenkielisenä ja se on koko esiopetuksen yhteinen suunnitelma. Suunnitelman sisältö noudattaa esiopetussuunnitelman perusteiden sisältöä ja suunnitelmassa on kuvattu kuntakohtaisia ratkaisuja.

1.2 Lukuvuosisuunnitelma Kotkan esiopetuksessa

Esiopetuksen toimipaikat laativat Kotkan esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuvan lukuvuosisuunnitelman. Lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan, miten paikallista opetussuunnitelmaa yksikössä kyseisen vuoden aikana toteutetaan. Suunnitelman laatiminen toteutuu päiväkodinjohtajan johdolla ja se aloitetaan ennen lukuvuoden alkua. Lukuvuosisuunnitelma elää ja täydentyy lukuvuoden aikana. Etenkin toimipaikkakohtaisen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämisen kokonaisuus tarkentuu lukuvuoden aikana. Toimipaikat tiedottavat lukuvuosisuunnitelmastaan huoltajia.

Lukuvuosisuunnitelmassa on tarkemmat ohjeet suunnitelman sisällöstä, arvioinnista ja suunnitelman muokkaamisesta lukuvuoden aikana. Lukuvuosisuunnitelmassa hyödynnetään ryhmien ammattilaistiimien tekemää suunnittelua. Ryhmien ammattilaiset huomioivat lasten vahvuudet ja mielenkiinnonkohteet suunnittelussaan. Huoltajien osallisuus toteutuu yhteistyössä toimipaikan ammattilaisten kanssa sekä toimipaikkakohtaisissa huoltajailloissa. Lisäksi lukuvuoden aikana toteutuu asiakaskysely, jonka tuloksia hyödynnetään lukuvuosisuunnitelman päivittämisessä.

Lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan:

- Esiopetuksen toiminta-aika ja opetuksen eheytetty luonne
- Esiopetuksen järjestämiseen liittyvät toimipaikkakohtaiset toteutukset
- Toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen **kehittämisen tavoitteet**
- Toimipaikkakohtaiset yhteistyökäytännöt
- Toimipaikkakohtainen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestäminen

1.3 Esiopetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen Kotkassa

Esiopetussuunnitelman arvioinnissa hyödynnetään Kotkan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa käytössä olevia arviointikäytäntöjä ja -kanavia. Kattavassa arviointityössä mukana ovat lapset, huoltajat ja henkilöstö. Arviointi on luonteeltaan säännöllistä ja jatkuvaa. Tällöin arviointi on osana oppimisen kehittämistä ja osana lapsen oppimista. Arviointia avataan lisää luvun 4.5 alla.

Kotkan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa toteutetaan toimipaikkakohtaista auditointia. Auditointi keskittyy hyvinvointiin, oppimisympäristöön, pedagogiikkaan ja vuorovaikutukseen liittyviin tekijöihin. Se toteutuu esimiesten ja henkilökunnan vuoropuheluna, jonka perusteella toimipaikka kirjaa itselleen tärkeitä huomioita. Auditoinnin toteutuksesta on ohjeistus, joka on käyty läpi esimiesten ja henkilöstön kanssa. Ohjeistus on henkilöstön luettavissa verkkotallenteena. Auditoinnista kerättyjä huomioita hyödynnetään kehittämistyössä sekä koulutusten suunnittelussa.

Huoltajilla on mahdollisuus tutustua esiopetussuunnitelmaan esiopetuksen toimipaikoissa ja Kotkan esiopetuksen kotisivuilla. Heidän on mahdollista päivittäin lasta tuodessa tai hakiessa antaa palautetta esiopetussuunnitelmasta. Lisäksi esiopetusyksiköissä toteutetaan sopivin väliajoin toiminnallisia vanhempainiltoja, joissa palautteen antaminen on yksi tapaamisen teemoista.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on käytössä vuosittainen asiakaskysely. Kyselyssä on kysymyksiä järjestämiseen, ympäristöön, hyvinvointiin, yhteistyöhön ja pedagogiikkaan liittyen. Kyselyssä on myös mahdollisuus kirjoittaa toiveita ja palautetta yksiköille sekä esiopetuksen järjestäjälle.

Osa asiakaskyselyn kysymyksistä koskettaa lasten kokemuksia. Lapsen esiopetussuunnitelmassa on kohta lapsen näkökulmille. Lisäksi lapsilla on jatkuva mahdollisuus toiminnan arviointiin. Pedagogisen dokumentoinnin tuottamien dokumenttien käsittely lasten kanssa toteutuu säännöllisesti esiopetuksissa. Tämän käsittelyn kautta saadaan tietoa pedagogiikan ja kuntakohtaisen opetussuunnitelman päivittämiseen.

Esiopetussuunnitelman kehittämistyöstä vastaa varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelija yhdessä esiopetuksen kehittämisryhmän kanssa. Esiopetuksen kehittämisryhmässä on monipuolinen esimies- ja henkilöstöedustus. Kehittämisryhmä toteuttaa vuosittain esiopetuksen henkilöstön kuntakohtaisia kokoontumisia, joissa keskitytään ajankohtaisiin asioihin ja kehittämistyöhön. Esiopetuksen toimipaikoilla on vuosittain kehittämispäiviä. Toimipaikkojen esihenkilöt ja hallinnon henkilöstö koontuvat lukuvuosittain säännöllisesti esihenkilöpalaveriin ja kehittämispäiviin. Lisäksi esiopetuksella ja perusopetuksella on säännöllisesti yhteisiä palavereja lukuvuoden aikana. Edellä kuvailluissa tapaamisissa käsitellään vähintään kerran kahdessa vuodessa esiopetussuunnitelman arviointia ja kehittämistä. Kuntakohtaista suunnitelmaa päivitetään aina, kun opetussuunnitelman perusteet uudistuvat.

2. Esiopetuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet

Esiopetussuunnitelman perusteissa (2014) kuvataan, että varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti

etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja esiopetusta kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti.

Tässä luvussa kuvataan esiopetussuunnitelman perusteiden määräämänä esiopetuksen paikallista järjestämistä ja sitä ohjaavia paikallisia velvoitteita. Lisäksi kuvataan lapsen oppimisen polkua Kotkan esiopetuksessa, esiopetuksen arvoperustaa, oppimiskäsitystä sekä laaja-alaista osaamista.

2.1 Esiopetuksen järjestäminen

Esiopetussuunnitelman perusteet edellyttävät kuntaa ottamaan huomioon lapsen etu, kun esiopetusta suunnitellaan ja siitä päätetään (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 muutos). Kotkassa esiopetus järjestetään lapsen ikäkauden ja edellytysten mukaisesti siten, että se edistää lapsen tervettä kasvua ja kehitystä. Esiopetus järjestetään yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa niin, että se turvaa lapsen hyvinvoinnin ja oikeus turvalliseen oppimisympäristöön toteutuu.

Esiopetus kuuluu Kotkassa Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnan alaisuuteen. Hallinnollisesti esiopetus kuuluu varhaiskasvatuksen vastualueelle. Kotkassa kaikki yksityiset varhaiskasvatuspalveluiden tuottajat toimivat palvelusetelituottajina ja he eivät virallisesti järjestä esiopetusta. Poikkeuksena on ruotsinkielinen päiväkotit, jonka toiminta on osa ruotsin kielistä koulua. Koululla on esiopetuslupa esiopetuksen järjestämiseen.

Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluverkkoselvityksessä lähtökohtana on, että koulut ja päiväkodit muodostavat luontevan ja joustavan asuinalueelle rakentuvan kasvatus- ja opetuspalvelujen kokonaisuuden. Uusissa kouluhankkeissa huomioidaan esiopetuksen tilat aina osana perusopetuksen tiloja. Esiopetus ja esiopetuksen lasten varhaiskasvatuspalvelu toteutuvat pääosin lapsen lähikoulun tiloissa tai niiden välittömässä läheisyydessä/yhteydessä.

Esiopetus järjestetään pääsääntöisesti koulujen työpäivinä, jolloin esiopetuksen osuus on neljä tuntia päivässä. Lukuvuodessa työpäiviä on 190. Pääsääntöisesti kaikkien lasten esiopetus toteutuu lähikoulun esiopetusyksikössä. Lisäksi esiopetuksen perusopetukseen valmistava opetus toteutuu niissä esiopetusyksiköissä, joissa kulloinkin on valmistavan opetuksen tarvetta. Valmistavalla opetuksella esiopetuksessa on oma opetussuunnitelma, jossa avataan valmistavan opetuksen painotuksia. Muilta osin opetus pohjautuu kunnan esiopetussuunnitelmaan.

Kotkan esiopetuksessa on joitakin esiopetusryhmiä, jotka säännöllisesti viettävät päivittäisen esiopetusajan metsässä. Näistä ryhmistä voidaan käyttää "Metsäeskari"-nimitystä. Metsäeskaritoimintaa tukee oma toimintasuunnitelma ja se on yksi esiopetuksen muoto. Lapset sijoittuvat Metsäeskariryhmiin oppilaaksiottoalueiden ohjaamana. Palvelusopimuksen laadinnan yhteydessä varmistetaan huoltajien tietoisuus metsäesiopetuksesta ja sen tärkeimmistä toimintatavoista. Tukikohtana metsäeskariryhmällä voi olla laavu, kota, metsämökki tai yhdessä löydetty turvallinen paikka ulkona. Metsäesiopetuksessa noudatetaan esiopetusaikaa klo 9 -13. Lapsi aloittaa päivänsä esiopetusyksikössä ja esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen iltapäivän osalta toteutus vaihtelee toimipaikkakohtaisesti. (Metsäeskarin toimintasuunnitelma, 2022).

Kotkassa on kaksikielistä esiopetusta englannin kielellä. Kaksikielinen esiopetus toteutuu yhdessä esiopetuksessa ja opetus on kielirikasteista. Kaksikielisen esiopetuksen toteutumista vahvistaa opetussuunnitelma, joka täydentää Kotkan esiopetussuunnitelmaa kielirikasteisen esiopetuksen

ominaispiireillä. Lisäksi yksityinen palveluntuottaja järjestää esiopetusta ruotsin kielellä. Kaksikieliseen ja ruotsinkieliseen esiopetusryhmään voi ilmoittautua koko Kotkan alueelta. Esiopetusryhmän kokoa määrittää opetus- ja kulttuuriministeriön suositus, joka on luettavissa tämän sivun alalaidassa.

Esiopetusryhmillä on omat tiimisuunnitelmat. Lisäksi jokaiselle lapselle tehdään lapsen esiopetussuunnitelma (LEOPS). Suunnitelmaa kootaan yhdessä esiopetuksen henkilökunnan, lapsen ja lapsen vanhempien kanssa. Lapselle aikaisemmin varhaiskasvatuksessa tehty varhaiskasvatussuunnitelma (VASU) siirtyy nivelpalaverissa esiopetukseen.

Esiopetuksen ryhmäkoot noudattavat opetus- ja kulttuuriministeriön suositusta:

- opetusryhmässä on 13 lasta
- opetusryhmässä on 20 lasta, jos esiopetusta antavan opettajan lisäksi ryhmässä työskentelee muu tehtävään soveltuvan ammatillisen koulutuksen saanut henkilö

2.2 Esiopetusta paikallisesti ohjaavat velvoitteet

Esiopetuksessa toteutetaan varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa, joten yhteys varhaiskasvatussuunnitelmaan on olennaista. Tässä luvussa kuvataan muita esiopetussuunnitelman rinnalla vaikuttavia tai sitä täydentäviä suunnitelmia. Lisäksi tuodaan esiin huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön toteutumiseen, oppimateriaaliin, lasten hyvinvointiin ja kokonaisturvallisuuteen vaikuttavia seikkoja.

2.2.1 Paikallisesti ohjaavat strategiat ja suunnitelmat

Kotkan kaupunkistrategian 2035 ja Kymenlaakson maakunnallisen Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman mukaisesti jokaisella lapsella on oikeus eheään, turvalliseen ja tasapainoiseen kasvuun ja kehitykseen.

Kotkan kaupunkistrategian 2035 painopisteen Hyvinvoiva Kotka yhtenä strategisena tavoitteena on varmistaa toimiva, turvallinen ja laadukas arki kaikenikäisille. Tähän tavoitteeseen kuuluu esimerkiksi lapsiperheiden arvostaminen ja liikunnallisen elämäntavan edistäminen. Arvostus näkyy siten, että lapsiperheille tuotettujen palvelujen laatu, turvallisuus ja monipuolisuus varmistetaan. Vahvistetaan yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa ja yhdessä kolmannen sektorin kanssa pidetään harrastamisen kynnyks matalana. Liikunnallisesta elämäntavasta huolehditaan tukemalla kaikkien osallistumista liikuntaan. Osallistuminen toteutuu, kun osallistumismahdollisuudet ovat monipuolisia ja saavutettavia.

Esiopetuksen tulee yhdessä muiden lapsen ja perheen arjessa toimivien kanssa tarjota lapsille mahdollisuus osallisuuteen ja tarjota tarvittava tuki oikea-aikaisesti. Riittävän varhainen puuttuminen on tärkeää. Lapsen koulupolun tulee olla saumatonta varhaiskasvatuksesta yläkouluun ja toiselle asteelle saakka.

Kotka pyrkii toimimaan kestävästä kehityksestä periaatteiden mukaisesti, jolla tavoitellaan kuntalaisten hyvinvoinnin ylläpitämistä. Palveluissa halutaan korostaa keskustelemaa ja hyväntuulista toimintakulttuuria. Toimintakulttuurissa keskeisenä on ennakoluulon yhdessä tekeminen. Lisäksi esiopetusta toteutetaan yhdenvertaisesti huomioiden lasten ja perheiden moninaisuus.

Lapsiystävällinen kunta Kotka on saanut Unicefin Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen keväällä 2025. Kotkan esiopetuksen järjestämisessä, sen toiminnassa ja päätöksenteossa toteutetaan sitoutunutta ja aktiivista työskentelyä lapsen oikeuksien edistämiseksi, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon näkökulmien huomioimiseksi erityisesti heikoimmassa asemassa olevien lasten kohdalla. Esiopetusyksiköiden toiminnassa tavoitteena on ohjata lapsia yksilöinä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 muutos).

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa (maakunnallinen) toimintaa ohjaavia arvoja ovat:

- lapsen etu - käytetään aktiivisesti etua todentavia työtapoja mm. lapsivaikutusten arviointi
- lapsi- ja perheystävällisyys - arvoja noudattavan ilmapiirin ja toimintakulttuurin edistäminen, toteutetaan Lapsiystävällinen kunta toimintatapoja
- ei hyvinvoinnin eriarvoistumiselle - estetään toiminnallamme eriarvoistumista
- tasa-arvo ja yhdenvertaisuus - vahvistetaan toiminnallamme näitä arvoja

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman (maakunnallinen) tavoitteet ovat:

Lasten, nuorten ja perheiden arjen hyvinvointi lisääntyy.

Lasten, nuorten ja perheiden osallisuus ja yhteisöllisyys vahvistuvat.

Lasten, nuorten ja perheiden parissa toimivien monialainen verkostotyö kehittyä ja jalkautuu.

Kotkan esi- ja perusopetuksen kulttuuripolku turvaa vuosittaisia suunnitelmallisia työpajoja ja vierailuja jokaiselle luokka-asteelle esiopetuksesta yläkouluun eli kaikille kotkalaisille lapsille. Tavoitteena on, että lapsi tutustuu kotkalaiseen kulttuuriperintöön ja taide-elämään tekemisen kautta. Kulttuuripolussa esiopetuksen kulttuurin ala on kirjasto. Lapset tutustuvat kirjastoon nimenomaan palveluna ja harrastuspaikkana.

Monikielisyyden tukemisen suunnitelma ja Perusopetukseen valmistava opetus esiopetuksessa suunnitelma esitellään luvussa Laaja-alainen osaaminen kotkalaisessa esiopetuksessa,

Metsäesiopetuksen toimintasuunnitelma antaa raamit luonnossa toteutettavalle esiopetustoiminnalle. Metsäeskari-nimitystä voidaan käyttää esiopetusryhmästä, joka toimii säännöllisesti päivittäisen esiopetusajan metsässä.

Liiku, leiki ja innostu -iloa ympäri vuoden liikunnan vuosisuunnitelma antaa viitekehyksen lasten fyysisen aktiivisuuden toteutumiselle ja ylläpitää ammattilaisten vastuuta fyysisen aktiivisuuden mahdollistumisessa. Kotkan varhaiskasvatus ja esiopetus ovat mukana Liikkuva varhaiskasvatus ohjelmassa.

Digipolku on pedagogiseksi työkaluksi koottu suunnitelma, jonka lähtökohtana ovat jatkuvasti kehittyvä tietoyhteiskunta, varhaiskasvatussuunnitelma sekä esiopetuksen opetussuunnitelmanperusteet. Suunnitelmissa ja perusteissa linjataan opetettavia digitaitoja ja ohjataan vahvistamaan turvallista digitoimintaa ergonomiaa unohtamatta.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma -asiakirja on yhteinen esi- ja perusopetuksen sekä perusopetukseen valmistavan opetuksen kanssa. Se sisältää opiskeluhoillon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoillon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta). Suunnitelmassa on toimintamalli poissaolojen ennaltaehkäisyyn ja poissaoloihin puuttumiseen. Suunnitelma sisältää myös kiusaamisen, häirinnän, väkivallan, rikosten ja rikollisten tekojen ennaltaehkäisy ja puuttuminen Kotkan opetustoimessa ja varhaiskasvatuksen esiopetuksessa näkökulmat. Näkökulmissa vallitsevana ajatuksena on hyvän huomioiminen. Aina, kun useampia lapsia ja nuoria kokoontuu yhteen, ei kuitenkaan ikäviltä tilanteilta voida välttyä. Kiusaamisen ja häirinnän ennaltaehkäisyyn ja puuttumiseen on kouluja ja esiopetuksia velvoittava toimintamalli. Mallin tarkoituksena on varmistaa turvallinen arki, ennaltaehkäistä kiusaamista ja sitä ilmetessä, saada kiusaaminen loppumaan mahdollisimman nopeasti (Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma, opiskeluhoillon ohjausryhmä 2023)

Toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma on toimipaikkakohtainen ja se on liitteenä lukuvuosisuunnitelmassa. Suunnitelma sisältää kolme (3) lain vaatimaa vaihetta: selvitys, kehittäminen ja arviointi. Suunnitelmassa tarkastellaan toimipaikan toimintaa sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta ja miten yhdenvertaisuus toteutuu toimipaikan toiminnassa sekä millaisia toimenpiteitä toimipaikassa on yhdenvertaisuuden toteutumiseksi. Toimipaikan toiminnan vaikutus eri ihmisryhmiin on osana suunnitelmaa. Suunnitelman toteuttamisesta on erillinen ohjeistus.

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen lääkehoitosuunnitelma on toimipaikkakohtainen ja se on linjassa Kymen hyvinvointialueen (HVA) lääkehoitosuunnitelman ja valtakunnallisen ”Turvallinen lääkehoito” -oppaan kanssa. Toimintayksikön lääkehoitosuunnitelman tärkein tehtävä on toimia lääkehoidon perehdytyksen apuvälineenä ja asiakasturvallisuuden kehittämisen työkaluna sekä dokumenttina. (Varhaiskasvatuksen/perusopetuksen lääkehoitosuunnitelma 2023, s1, Kymenlaakson hyvinvointialue). Toimintayksikön suunnitelmalle on yhtenäinen pohja, jonka kokoamisesta on vastannut Kymen HVA:n asiantuntijat.

Väylä yrittäjyyteen- Kaakkois-Suomen Yrittäjyyskasvatusstrategia määrittää yrittäjyyskasvatuksen strategiset painopisteet ja tavoitteet. Tavoitteet ovat:

Yrittäjyyskasvatuksen periaatteet on sisäistetty

Jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisista vuosittain yrittäjyyskasvatukseen liittyvä teema, kokeilu tai projekti

Kehittämisen painopisteet ovat oppimis- ja työelämäkulttuurin kehittäminen, verkostoyhteistyö ja yrittäjyyskasvatuksen johtaminen.

2.2.2 Huoltajien osallisuus ja vuorovaikutus henkilöstön sekä huoltajien välillä

Esiopetuksessa yhteistyö ja vuorovaikutus huoltajien kanssa on päivittäistä. Tavoitteena on, että huoltaja saattaa lapsen tai hakee hänet esiopetuspaikasta. Huoltajien osallisuutta

esiopetussuunnitelman arviointi- ja kehittämistyöhön kuvataan luvussa 1.3 sekä yhteistyötä esiopetuksen ja huoltajien välillä luvussa 3.4.

Kasvatuskeskustelut

Esiopetuksen toimintakulttuuriin kuuluvissa päivittäisissä huoltajien kohtaamisissa käydään myös kasvatukseen ja lapsen kehittymiseen liittyvää keskustelua. Osana lapsen esiopetussuunnitelmaa käydään vuosittain keskusteluja lapsen kiinnostuksen kohteista, vahvuuksista, tarpeista ja luodaan yhteistyössä lapsikohtaiset esiopetuksen pedagogiset tavoitteet. Oppiseen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö kuvataan luvussa 5.

2.2.3 Esiopetuksen oppimateriaalit ja -välineet

Esiopetuksen oppimateriaaleissa ja -välineissä korostuvat kokonaisvaltainen oppiminen, leikki sekä muut lapselle ominaiset toiminnan tavat (liikkuminen, tutkiminen, kokeileminen, taiteellinen toiminta). Esiopetuksessa ovat käytössä monipuoliset työtavat, joissa toiminnallisuus ja erilaiset oppimisympäristöt korostuvat. Monipuoliset työtavat mahdollistuvat, kun oppimisympäristöissä on riittävä määrä erilaisia

- leikkiin ja oppimiseen soveltuvia materiaaleja
- havainto- ja työvälineitä

Materiaalit ja välineet ovat sellaisia, että työtavat ovat sekä oppimisen kohde että väline (esiopetussuunnitelman perusteet 2014). Kotkan esiopetuksessa lapsilla on työkirjat, jotka ovat osa laajempaa oppimateriaalikokonaisuutta. Materiaalien ja välineiden kohdalla huomioidaan myös mahdollisuus pitkäaikaiseen käytettävyyteen.

Digiteknologian käyttö on osa esiopetusta. *Digipolku* kuvaa esiopetuksessa toteutuvaa uusiin lukutaitoihin pohjautuvaa pedagogiikkaa. Suunnitelma on laadittu yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa ja se on koko henkilöstön käytettävissä.

Metsäeskaritoimintaan perustuvassa esiopetusryhmässä oppimateriaalit nousevat paljolti kulloisestakin oppimisympäristöstä. Välineitä ja materiaaleja kuvataan [Metsäeskarin toimintasuunnitelmassa](#) Kotkan esiopetuksen Pedanet -sivuilla.

2.2.4 Esiopetuksen ruokailu

Esiopetuksessa ruokaillaan pääsääntöisesti koulun ruokalassa. Koulussa esiopetusryhmä ruokailee ruokalassa sopivan rauhallisena hetkenä. Tällöin voidaan tukea lapsen itsenäisyyden lisääntymistä ruokailutilanteessa. Rauhallinen ruokailu on esiopetusyksikön yhteinen hetki, jossa henkilökunnalla on mahdollisuus lasten yksilölliseen huomioimiseen.

Esiopetuksen ruokailutilanteissa tuetaan lapsia käyttämään hyviä tapoja, lasten säännöllistä ruokailurytmiä ja terveellisiä ravintotottumuksia. Mikäli lapsi käyttää täydentävän varhaiskasvatuksen palveluita, kuuluu hänelle päivärytmiin sisältyvät ruokailut.

Ruokalista on esi- ja perusopetuksessa sisällöltään sama ja siitä vastaa ulkopuolinen toimittaja. Ruuan valmistaja vastaa myös dieettiruuista esiopetushenkilöstön ilmoituksen mukaisesti.

2.2.5 Turvallisuus

Esiopetuksen toimipaikkojen esihenkilöinä ovat päiväkotien johtajat, jotka vastaavat toimipaikkojen turvallisuussuunnittelusta. Esiopetustoimipaikat sijaitsevat alakouluilla, jolloin pelastautumissuunnitelma on yhteinen kyseisen koulun kanssa. Pelastautumisharjoitukset toteutuvat yhdessä koulun kanssa.

Koska Kotkassa esiopetuksen toimipaikat ovat koulujen yhteydessä, niissä noudatetaan koulun yleisiä turvallista ja viihtyisää oppimisympäristöä tukevia toimintaohjeita. Esiopetus toteuttaa varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa, jolloin varhaiskasvatuksen aidon ja positiivisen kohtaamisen toimintakulttuuri on käytössä. Kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ennaltaehkäisy ja puuttuminen toimenpiteitä kuvataan opiskeluhuollon suunnitelmassa, jossa keskeistä on keskittyminen hyvinvointiin lisääviin toimiin. Esiopetuksen toimintakulttuuriin kuuluu, että lapset kokoavat henkilökunnan avustuksella ryhmän yhteiset toimintasäännöt. Säännöissä tulee huomioida esiopetusikäisten lasten ikätaso.

2.3 Esiopetus osana kotkalaista oppimisen polkua

Esiopetus muodostaa lapsen huolenpidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuuden, joka on suunniteltu ja järjestetty tavoitteellisesti. Se luo perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetus liittyy kiinteästi sekä varhaiskasvatukseen että perusopetukseen. Näin ollen se toimii linkkinä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välillä jatkumossa, jossa lapsuus kokonaisuudessaan nähdään merkittävänä ja arvokkaana.

Esiopetuksessa arvostava vuorovaikutus, monipuoliset oppimiskokemukset ja kannustava palaute vahvistavat lapsen minäkäsitystä ja oppijaminäkuvaa. Esiopetuksen tarkoituksena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja antaa sopiva lähtökohta koulun aloittamiselle. Esiopetuksessa saa innostua ja lapsen oikeutena on, että hän kokee opetuksen riittävän haasteellisenä.

kotkalaisen esiopetuksen toiminta-ajatus:

Esiopetus on oppimisen polulla varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välinen jakso. Esiopetuksessa lapsi kasvaa, leikkii ja oppii omien edellytystensä mukaan turvallisen, tavoitteellisen ja lapsuutta kunnioittavan toiminnan avulla. Esiopetus on vuorovaikutusta muiden lasten ja aikuisten kanssa. Esiopetuksessa lapsen luontainen kiinnostus saa tilaa ja lapsen minäkuva vahvistuu. Yhteistyössä vanhempien kanssa esiopetus tukee lapsen sujuvaa koulupolun jatkumoa perusopetukseen.

Esiopetustoiminnan tavoitteet määräytyvät toisaalta lapsen edun huomioimisesta, hänen yksilöllisistä kehittymisensä mahdollisuuksista ja oppimisedellytyksistä sekä toisaalta yhteiskunnan tarpeista. Lapsen yksilöllinen kasvu, kehitys ja oppiminen sekä lapsen osallisuus yhteisöllisessä esiopetuksessa saavat vankan pohjan huoltajien ja esiopetushenkilöstön yhteistyöstä. Perheen asiantuntemus omasta lapsestaan ja esiopetushenkilöstön kokemus sekä osaaminen yhdistyvät, kun

luodaan pedagogisia tavoitteita lapsen esiopetukselle. Tavoitteissa huomioidaan myös yhteistyö ja oppimisympäristö. Tavoitteet kirjataan lapsen esiopetussuunnitelmaan, jonka käytöstä on erilliset ohjeet verkkotallenteena.

Lapsen esiopetuksen suunnitelma ja lasten mielenkiinnonkohteet toimivat pohjana esiopetuksen oppimisympäristöjen ja opetuksen suunnittelussa. Kotkan esiopetuksen opetussuunnitelmassa leikki on merkittävä oppimisen ja vertaistoiminnan muoto.

Alkuluokkatoiminta

Alkuluokkatoiminta kuuluu kotkalaisen lapsen oppimisen polkuun. Lapset tunnistavat alkuluokkatoiminnan olevan yksi koulun kanssa toteutuva yhteistyömuoto. Toiminnassa esi- ja perusopetus ovat yhdessä suunnitelleet ja yhdessä toteuttavat säännöllistä opetuksellista yhteistyötä. Alkuluokan toteuttamista ohjaa esiopetuksen toimipaikan ja koulun yhteinen suunnitelma tai vuosikello. Alkuluokkatoiminnassa huomioidaan esiopetuksen lasten tarpeet ja kiinnostuksen kohteet.

Alkuluokkatoiminnassa esi- ja alkuopetuksen lapset työskentelevät yhdessä vaihtelevissa ryhmittymissä. Oppimisympäristöjä hyödynnetään alkuluokkatoiminnassa monipuolisesti ja työskentelyssä painottuvat toiminnalliset työtavat. Lapsia opettavat ja ohjaavat esi- ja perusopetuksen ammattilaiset. Toteutunutta toimintaa seurataan ja arvioidaan kouluilla sekä kaupunkitasoisesti osana esihenkilöyhteistyötä.

Lapsen esiopetussuunnitelma

Esiopetuksessa jokaiselle lapselle tehdään lapsen esiopetussuunnitelma (LEOPS). Kotkassa lapsen esiopetuksen suunnitelma pohjautuu esiopetuksen oppimissuunnitelmaan ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tällä vastataan varhaiskasvatukseen, joka velvoittaa laatimaan lapselle varhaiskasvatussuunnitelman, jos hän osallistuu esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen. Lisäksi Kotkan esi- ja perusopetuksen kiusaamisen ja häirinnän ennaltaehkäisy ja puuttuminen -malli sekä monikielisyyden suunnitelma ohjaavat LEOPSin kirjauksia. Lapsen esiopetussuunnitelman laatimisesta on erillinen ohjeistus.

Positiivinen tuuri

Positiivinen tuuri on ryhmäkohtainen dokumentoinnin väline. Positiiviseen tuuriin kootaan näkyväksi ja/tai kuultavaksi lapsiryhmän laaja-alaisen oppimisen edistyminen. Lapset ovat vahvasti osallisina Positiivisen tuurin kokoamisessa. Positiivisen tuurin käytöstä on esiopetuksessa erillinen ohjeistus, johon esiopetuksen henkilökunta on perehtynyt.

2.4 Esiopetuksen arvoperusta Kotkassa

Luvussa jäsenellään ja määritellään esiopetuksen arvoperustan arvoja.

A. Lapsi on ainoa laatuinen ja lapsuus on itseisarvo

Lapsen oikeus on

- tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisön jäsenenä
- ilmaista itseään ja ajatuksiaan sekä käsitellä tunteita ja ristiriitoja
- saada kokeilla ja opetella uusia asioita omien lähtökohtien mukaisesti
- oppia leikkien ja iloita oppimastaan (erilaiset tavat toimia ja oppia)
- hyvään opetukseen (kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu)
- hyvään huolenpitoon (kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu)
- mahdollisuus osallisuuteen (lasten että huoltajien)

B. Moninaisuus on rikkaus

Tämä sisältää

- ammattilaisten avoimen ja kunnioittavan suhtautumisen (perheiden moninaisuus, erilaiset tavat toimia, monet kulttuurit, katsomukset ja kielet) lapsiin, perheisiin, työyhteisön jäseniin ja muihin yhteistyökumppaneihin
- yhdenvertaisuuden periaatteen
- ihmisyyden, sivistyksen ja demokratian

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteissa (2021, 18) kuvataan, että sivistys ilmenee tapana suhtautua itseän, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa.

C. Kestävä elämäntapa on välttämätöntä

Kestävän elämäntavan ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen koskettavat

- vuorovaikutus- ja oppimisilmapiiriä lasten kesken, lasten ja aikuisten kesken, henkilökunnan ja huoltajien kesken sekä työyhteisössä
- oppimis-, työskentely- ja leikkiympäristöä sekä siinä olevia välineitä (vastuu huolehtia välineistä ja tavoitteena kestävyys)
- vastuuta omasta toiminnastaan, osallisuusmahdollisuutta yhteisiin päätöksiin ja mahdollisuuksia tehdä valintoja riippumatta ominaisuuksista, sukupuolesta, kulttuurista tai syntyperästä
- tasa-arvoista ja yhdenvertaista ihmisten, perheiden, kulttuurien ja katsomusten kohtaamista sekä kohtelua
- mahdollisuutta osallisuuteen (lasten ja perheiden lisäksi myös henkilöstö)

2.5 Esiopetuksen oppimiskäsitys

Kotkan esiopetuksen oppimiskäsitys rakentuu esiopetussuunnitelman perusteiden oppimiskäsitykseen, jossa vuorovaikutus on tietojen ja taitojen omaksumisen paikka.

Vuorovaikutusta on vertaisten kanssa ja lasten sekä aikuisten välillä. Lapset kokevat Kotkan esiopetuksessa, että toiset lapset auttavat heitä oppimaan. Keskeinen lasten vuorovaikutuksen muoto on leikki. Esiopetuksen perusteissa leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Lisäksi oppimiskäsityksessä korostuvat oppimaan oppimisen tukeminen, tutkiva oppiminen sekä avoin oppimisympäristö.

2.5.1 Vuorovaikutus ja lapsen tavat toimia sekä oppia

Lapsi nähdään esiopetuksessa sosiaalisena, leikkivänä, uteliaana ja aktiivisena oppijana. Lapsen kehittyminen ja oppiminen on kokonaisvaltaista. Toiminnallisuus, elämyksellisyys ja leikki ohjaavat oppimisprosessia. Lapsi on usein leikin käynnistäjä ja hänellä on halua leikkiä yhdessä toisten lasten sekä aikuisten kanssa. Leikissä lapsi on tavallisimmin aktiivinen ja innostunut toimija sekä luottamus omiin mahdollisuuksiin oppijana on vahvaa. Leikkiä esiopetuksen toimintatapana käsitellään luvun 4.5 alakohdassa "Monipuoliset työtavat"

Toiminnallisuus on esiopetusikäisen lapsen oppimisessa olennaista. Leikin lisäksi toiminnallisuutta on:

- liikkuminen,
- tutkiminen,
- työtehtävien tekeminen,
- itsensä ilmaiseminen ja
- luova ja taiteellinen toiminta.

2.5.2 Opettajan rooli

Opettajan rooli on oppimisen mahdollistaja sekä monipuolisen, positiivisen ja elämyksellisen oppimisympäristön rakentaja. Hänen tulee havaita leikin tarjoamat oppimismahdollisuudet ja hyödyntää niitä tietoisesti myös toiminnan suunnittelussa. Opettaja voi ruokkia lasten leikki-ideoita, tukea leikkiympäristöjä ja leikin kehittymistä. Opettaja ohjaa oppimista, konkreettista kokeilemistä, tutkimista, aktiivista osallistumista sekä muuta tiedon hankintaa ja ongelmien ratkaisemista vuorovaikutuksessa aikuisten ja lasten vertaisryhmän kanssa (www.opetushallitus-esiopetus 23.11.21). Lasten mielestä hyvä opettaminen ja hoitaminen tarkoittaa sitä, että aikuinen on rauhallinen, kannustava, kehuva ja kuunteleva. Lasten mielestä opettamiseen ja hoitamiseen tarvitaan osallistuva ja leikkivä aikuinen.

Opetuksessa käydään keskustelua myös oppimisesta, sen etenemisestä. Kiinnitetään huomiota työskentelyn käynnistymiseen ja etenemisprosessiin, ratkaisujen tekemiseen ja niiden erilaisuuteen sekä luoviin ideoihin. Keskustelun myötä aikuiset ja lapset saavat kokemusta arvioivasta keskustelukulttuurista.

2.5.3 Tutkiva toiminta ja oppiminen

Tutkivassa toiminnassa kohteena on koko lapsen maailma. Lapset ihmettelevät asioita luontaisesti toimiessaan ja leikkiessään. Esiopetuksen henkilöstö tarttuu lasten luontaiseen ihmettelyyn. Aikuinen itse on myös ihmettelijänä ja kysyy ihmettelyyn sekä tutkimiseen ohjaavia kysymyksiä. Muistilla ja dokumentoinnilla on tärkeä rooli tutkivassa toiminnassa.

Tutkivaan toimintaan ja oppimiseen liittyvät seuraavat huomiot:

- Luonto ja rakennettu (myös digitaalinen) ympäristö tarjoavat kokemuksia.
- Tutkiva toiminta ja oppiminen ovat keskeisessä roolissa matemaattisten taitojen opettelussa sekä

ympäristö- ja teknologiakasvatuksessa

Tutkivaan toimintaan ja oppimiseen kuuluu

- Havainnointi, tutkiminen, tiedon etsintä, kokeilu, päättely
- Omien ratkaisujen keksiminen ja kokeilu (luovuus)
- Dokumentointi ja tulosten esittäminen eri välinein sekä keinoin

Tutkiva toiminta käynnistyy havainnoista ja ihmettelystä, joista se etenee tutkimiseen, kokeiluun sekä päättelyyn. Päättelyyn kuuluu arviointia ja tämän jälkeen soveltaminen on mahdollista. Lopuksi muodostetaan mielipide ja arvioidaan sitä. Arvioinnilla on tärkeä rooli tutkivan toiminnan kokonaisuudessa.

Tutkivaa toimintaa tukevat seuraavat kysymykset (tiedonpuu)

- Mitä jo tiedetään
- Mitä vielä halutaan tietää
- Miten tietoa voi saada eri aistein
- Miten tietoa saadaan apuvälineiden tai asiantuntijoiden avulla
- Miten havaittu muistetaan

Varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvattu design suuntautunut oppiminen antaa menetelmän oppimiskäsityksen toteuttamiseen arjessa. Design-suuntautunut pedagogiikka (DOP) tuo mahdollisuuden myös tiedolla leikkimiseen. DOP -pedagogiikan malli löytyy Kotkan varhaiskasvatuksen Pedanet sivuilta Kehittämishankkeet-Innovatiiviset oppimisympäristöt-DOP. Samoilta sivuilta löytyy myös päiväkotien esimerkkejä DOP mallin toteutuksista.

2.5.4 Avoin oppimisympäristö

Oppimisympäristön tulee olla avoin, mikä tarkoittaa, että oppimateriaalia ja -välineitä on monipuolisesti ja -aistisesti lasten ulottuvilla, heidän käytössään. Avoin oppimisympäristö mahdollistaa vastuunottamisen välineiden käytöstä ja huollosta. Se tarjoaa lapselle tilaisuuksia leikkiin, muuhun toimintaan ja omaan rauhaan. Hetkessä syntyneille tutkimuksille löytyy nopeasti havainnointi- ja muuta tutkimusvälineistöä avoimesta oppimisympäristöstä. Fyysisten tilojen käytössä pyritään huomioimaan rauha ja turvaamaan toiminnan pitkäkestoisuus. Riittävän pitkä, keskeytymätön leikkiaika antaa lapselle mahdollisuuden päästä leikin alkuun kaikessa rauhassa, toteuttaa leikkinsä ja myös lopettaa se rauhassa. Hyvä leikkiympäristö on myös hyvä oppimisympäristö.

2.6 Laaja-alainen osaaminen kotkalaisessa esiopetuksessa

Esiopetuksen perusteissa nostetaan laaja-alaisen osaamisen painopisteiksi kestävä elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat

Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vahvimmin vaikuttavat

- esiopetuksen työskentelytavat,

- oppimisympäristöt
- kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin tuki.

Laaja-alainen osaaminen vaikuttaa lapsen kehittymiseen voimakkaammin kuin opeteltavat tietosisällöt. Osaamisen kehittyminen tukee lasten valmiutta suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luo pohjaa kestäväen elämäntavan omaksumiselle. (Esiopetussuunnitelman perusteet 2014)

Laajalaisen osaamisen kuusi toisiinsa liittyvää osa-aluetta:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito
- tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä elämäntapa.

Esiopetuksen paikallisessa suunnittelussa ja toteutuksessa laaja-alaisen osaamisen eri alueet tulevat korostumaan eri tavoin eri aikoina. Esiopetuksen perusteiden laaja-alaisesta osaamisesta tieto- ja viestintä teknologista osaamista sekä osallistumista ja vaikuttamista on täydennetty paikallisilla kuvauksilla. Kuvaukset ovat luettavissa alla. Lisäksi Kotkan esiopetuksessa on käytössä Positiivinen tuuri -dokumentoinnin väline, jonka tavoitteena on tuoda näkyväksi lapsiryhmän laaja-alainen osaaminen ja siinä kehittyminen.

2.6.1 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen nostetaan tärkeäksi kansalaistaidoksi. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa (opiskelu ja työelämä), ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa moniluku- ja mediataitoja. Esiopetuksella on tärkeä rooli osallistua tämän kansalaistaidon tukemiseen, tarjota mahdollisuuksia taidon monipuoliseen ja turvalliseen käyttöön (lasten hyvinvointi). Lasten turvallisuutta ajatellen on tärkeää tukea eettistä ja kunkin yksityisyyttä kunnioittavan käyttäytymiskulttuuri oppimista, siihen kasvamista.

Kotkan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on uusiin lukutaitoihin pohjautuva Digipolku -suunnitelma, jonka lähtökohta on jatkuvasti kehittyvä tietoyhteiskunta, varhaiskasvatussuunnitelma sekä esiopetuksen opetussuunnitelmanperusteet. Suunnitelmissa ja perusteissa linjataan opetettavia digitaatioja ja ohjataan vahvistamaan turvallista digitoimintaa ergonomiia unohtamatta. Digitekniikalla voidaan tuoda paljon uudenlaista näkökulmaa, toimintamalleja ja ilmaisutapoja esiopetuksen oppimisprosesseihin (lapsi ja lapsiryhmä). Samalla on muistettava, että digitekniikka on yksi väline esiopetuksessa. Se ei saa sulkea pois hyväksi havaittuja kasvatus- ja oppimiskäytänteitä tai -välineitä, vaan toimia niiden rinnalla yhtenä osaamisen osana.

2.6.2 Osallistuminen ja vaikuttaminen sekä yrittäjyys

Esiopetuksen ammattilaiset työskentelevät sen eteen, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus

osallisuuteen. Osallisuuden toteutuessa lapsi kokee kuuluvansa ryhmään ja hän voi aidosti tehdä valintoja. Osallisuuden toteutuessa lapsella on mahdollisuus vaikuttaa omiin sekä yhteisiin asioihin. Kyky toimia eli toimijuus on osallisuuden edellytys. Esiopetusikäisellä lapsella on jo paljon toimimisen taitoja. Toisaalta lapsi vielä harjoittelee monia asioita ja tarvitsee toisen lapsen tai aikuisen apua toimijuuteen. Ajoittain esiopetuksen ammattilaiset tukevat lapsen toimijuutta esimerkiksi puhetta ja ymmärtämistä tukevilla kommunikaatiomenetelmillä tai -välineillä.

Lapsen osallisuus mahdollistuu lapsen nostamien tavoitteiden ja kiinnostuksen kohteiden pohjalta. Toiminnan tavoitteet ja esiopetukselle suunnatut toiveet kirjataan ylös lapsikohtaiseen esiopetussuunnitelmaan. Niiden toteutumista seurataan ja arvioidaan esiopetusvuoden aikana.

Esiopetuksen toimintakulttuurissa lasten osallisuus mahdollistuu aikuisten läsnäolon kautta. Sen myötä aikuiset näkevät arjessa lasten esiin nostamat aloitteet, kehittämisideat ja arviointikeskustelut. Lapset tuovat mielenkiinnonkohteitaan esiin myös toiminnallisesti. Osallisuuden, osallistumisen ja vaikuttamisen edellytyksenä on toimintasuunnitelmat ja opetus, joissa on päivittäin mahdollisuuksia valintojen tekemiseen, ideoiden ilmaisuun ja hyödyntämiseen. Samalla aikuiset huomaavat ja sanoittavat yksilön onnistumiset sekä antavat kannustavaa palautetta. Tämä palaute vahvistaa itseluottamusta, osallisuutta ja toimijuutta. Vertaisvuorovaikutuksen onnistumisia on aikuisen tärkeä sanoittaa ääneen päivittäin. Täten voidaan tukea myötätunnon kehittymistä lapsissa ja koko vertaisryhmässä.

Esiopetuksen keskustelukulttuuri mahdollistaa päivän tapahtumien muistelun, kokemusten ja näkemysten vaihtamisen yhdessä. Esiopetuksessa toiminta on yhteisöllistä ja oppiminen monenlaisissa ryhmissä tapahtuvaa. Opetuksen menetelminä käytetään esimerkiksi lasten kokouksia, toiminnan dokumentointia, käsitekarta- ja aikajanatyöskentelyä. Omien ja yhteisten kokemusten pohdinta, näkemysten esilletuonti, neuvottelu ja toiminnan suunnittelu sekä arviointi lisäävät lasten metakognitiivisia taitoja (taito nähdä, kehittää ja arvioida omaa oppimista, toimimista) sekä taitoja, joita yhteisössä tarvitaan. Aikuisten tehtävänä on erilaisilla keinoilla tukea yhteenkuuluvuutta. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun (Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelmanperusteet 2021, 22).

Yrittäjyys

Kotkan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa toteutetaan yrittäjyyskasvatusta. Sen sisältämät periaatteet ovat useassa kohtaa yhteneväiset esiopetuksen perusteiden kanssa. Yhteneväisyyttä on etenkin laaja-alaisen osaamisen ja oppimiskäsityksen kohdilla. Kotkan esiopetuksen opetussuunnitelmassa yrittäjyyskasvatus tukee lasten osallistumista ja vaikuttamista.

Yrittäjyyskasvatus nähdään pääasiassa

- asennekasvatuksena,
- lähiympäristöön tutustumisena sekä
- elämässä tarvittavien taitojen oppimisena oman tekemisen kautta.

Toisten kunnioittaminen ja hyvien tapojen osaaminen antavat peruslähtökohdat elämässä pärjäämiseen ja itsetunnon kehittymiseen. Lapsia kannustetaan muun muassa omatoimisuuteen, rohkeuteen ja pienien työtehtävien suorittamiseen. Oppimisympäristön tulisi tarjota mahdollisuuksia ja houkutella lasta harjoittamaan jokapäiväisessä elämässä tarvittavia taitoja ilman, että siinä jatkuvasti tarvitaan aikuisen apua. Omatoimisuutta tukevat tehtävät vahvistavat lapsen

sisäistä yrittäjyyttä – Minä osaan itse! Yrittäjyyskasvatuksen elementtejä hyödynnetään lähes kaikessa esiopetuksessa toteutuvassa toiminnassa.

Oppiminen on tutkimista, kokeilua, havainnointia, jäljittelyä, aktiivista uuden omaksumista ja jo opitun uudelleen jäsentymistä. Aikuisen tehtävänä on antaa tukea tiedon etsinnässä ja luoda puitteet kiireettömälle, luovalle ja innovatiiviselle toiminnalle. Rakentava, pohtiva ja virheet salliva lähestymistapa tuottaa syy-seuraussuhteiden oivaltamista ja edesauttaa itsetunnon sekä luovuuden kehittymistä. Lapsen yrittäjyyden tukeminen on tärkeä osa oppimisvalmiuksien kehittämisessä.

Yrittäjyyskasvatuksen kautta tuetaan

- luovuutta ja uteliasuutta uusia asioita kohtaan,
- oma-aloitteisuutta ja vastuuntuntoisuutta,
- yhteistyökykyisyyttä ja pitkäjänteisyyttä.

3 Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

Esiopetussuunnitelman perusteissa kuvataan, että toimintakulttuuri näkyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa, ilmapiirissä sekä pedagogisissa käytännöissä. Se vaikuttaa aina lasten kohtaamaan esiopetuksen laatuun. Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetuksen toimipaikoissa ja ryhmissä.

Tässä luvussa kuvataan toimintakulttuuria sen osatekijöiden ja kehittämisen näkökulmasta. Lisäksi kuvataan oppimisympäristöä, yhteistyötä ja siirtymävaiheita Kotkan esiopetuksessa. Yhteistyö jakaantuu ammatilliseen ja huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön.

3.1 Kotkan esiopetuksen toimintakulttuurin osatekijät ja kehittäminen

Toimintakulttuurin kehittämisen keskeisenä tavoitteena on jokaisen lapsen hyvinvointi ja oppimisen edistäminen. Kehittämisen edistämisessä johtamistyöllä, henkilöstön ja lasten osallisuudella sekä sitoutuneisuudella yhteisiin toimintatapoihin on keskeinen rooli. Näiden avulla työskennellään sitä kohti, että henkilökunta on hyvinvoiva ja ammatillisesti motivoitunut. Kotkan kaupungin henkilöstöpalveluiden henkilöstöstrategia ja yhdenvertaisuussuunnitelma sekä kaupungin hyvinvointi- ja osallisuussuunnitelma ovat tukemassa johtajuutta, ammatillista työtettä ja työyhteisön turvallista toimintaa.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen pedagogista osaamista tuetaan suunnitelmallisella johtamistyöllä, toiminnan arvioinnilla, yhteisillä koulutuksilla, verkostokehittämisellä sekä asiantuntijatyöpanoksella. Esiopetuksella on verkostokehittämisessä oma kehittämisryhmä. Kehittämistyö on osa varhaiskasvatuksen johtoryhmän työskentelyä ja alueittaisia esimiesten palaveria.

Päiväkodin johtajalla on pedagoginen vastuu toimipaikan esiopetuksesta. Vastuu todentuu jaetun johtamisen käytännöillä yhdessä esiopetuksen opettajien kanssa. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uudenlaisia oppimisympäristöratkaisuja sekä

kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Kokeiluja ja kehittämistyön tuloksia jaetaan henkilöstön tapaamisissa Pedamiiteissa. Tärkeitä yhteistyötahoja ovat muu varhaiskasvatus, opetustoimi, perhepalvelut (mm. lastenneuvola, perhetyö), kuntoutuspalvelut (puhe- ja toimintaterapia, perheneuvola), opiskeluhoito (kouluterveydenhuolto ja kuraattorityö) ja lasten kulttuuri.

Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat systemaattinen osa esiopetuksen arkea. Päiväkodin johtaja vastaa esiopetuksen toimipaikan toimintakulttuurin arvioinnin toteutumisesta. Arviointia ja kehittämistä suunnitellaan ja seurataan kehittämisverkostoissa, toimipaikkojen kehittämissä, viikko- ja tiimipalaverissa sekä osana kehityskeskusteluja.

Kunta- ja toimipaikkakohtaisina työvälineinä arvioinnissa ovat:

- asiakaskyselyt (toimipaikkakohtainen tieto saatavissa),
- kehittävä arviointi (lapset-henkilöstö ja huoltajat vastaajina, eri arviointityökaluja: KieliPeda, Virveli, Valssi),
- päivittäinen ja toimipaikkakohtainen yhteistyö vanhempien kanssa,
- kirjatut työprosessit (mm. vasu- ja esiopsprosessi, lasten osallisuus ja pedagoginen dokumentointi)
- sekä kasvatus- ja opetustoiminnan auditointikäytäntö (toiminnan seuraaminen ja keskustelu painopisteistä, kehittämiskohteista ja vahvuuksista).

Kehittämisen näkökulmasta paikallisessa opetussuunnitelmassa korostuvat seuraavat toimintakulttuurin tavoitteet:

- I. *Tukea kulttuurista monimuotoisuutta*, arvostus ja tutustuminen - itsetunto ja toisen arvostaminen, äidinkielen arvostaminen (näkyminen arjessa, äidinkieli oppimisen kielen tukena), suomen kielen edistyminen lisää yhdenvertaisuutta ja osallisuuden mahdollisuuksia
- II. *Avoim vuorovaikutus ja yhteisöllisyys*, ovat osa Kotkan kaupungin henkilöstöstrategiaa
- III. *Leikki on olennainen osa toimintakulttuuria*. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa, jossa leikillä on iso rooli. Lapsille mahdollistetaan erilaisia leikki- ja oppimisympäristöjä
- IV. *Osallisuuden vahvistaminen*

Esiopetuksen toimintakulttuurissa osallisuus mahdollistuu, kun aikuiset ovat läsnä lapsille huomioiden lasten arjessa esiin nostamat aloitteet, kehittämisideat ja arviointikeskustelut. Aikuisen läsnäolo tarjoaa mahdollisuuden ohjata vuorovaikutusta, ennaltaehkäistä ristiriitoja ja auttaa lasten keskinäisten tilanteiden selvittelyä. Kotkan esi- ja perusopetuksessa tavoitellaan dialogista yhteistyö- ja keskustelukulttuuria huoltajien, lasten ja henkilöstön kanssa. Mahdollisiin häirintä- ja kiusaamistilanteisiin on käytössä opiskeluhoito suunnitelma. Yhteistyö on olennaista häirintä- ja kiusaamistilanteissa osallisina olevien lasten huoltajien kanssa. Lisäksi tilanteiden mahdollinen ratkaiseminen, kiusaamistilanteissa mukana olevien lasten kuuleminen sekä tilanteen seuranta kirjataan lapsen esiopetussuunnitelmaan. Kirjaamisen ohje on osa lapsen esiopetussuunnitelmaohjeistusta

3.2 Oppimisympäristö

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden velvoitteita (luku 3.2) oppimisympäristöjen osalta noudatetaan kaikissa esiopetuksen toimipaikoissa. Perusteiden pohjalta monipuoliset työtavat mahdollistuvat, kun oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Oppimisympäristöjen tulee olla lapsia motivoivia ja aktivoivia. Niiden tulee edistää vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista sekä vahvistaa lasten aktiivisuutta esimerkiksi toiminnallisilla työskentelytavoilla. Esiopetuksen opettajat ja kasvattajat huolehtivat, että oppimisympäristöt suunnitellaan ja rakennetaan lasten tavoitteita, vahvuuksia ja mielenkiinnonkohteita vastaaviksi. Lapsille tulee tarjota mahdollisuuksia osallisuuteen oppimisympäristöjen suunnittelussa ja rakentamisessa.

Esiopetussuunnitelman perusteet ohjaavat käyttämään aktiivisesti oppimisympäristöinä ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa, rakennettua ympäristöä ja yhteistyökumppaneiden (esimerkiksi opetus-, kulttuuri-, kirjasto- ja liikuntatoimi) tarjoamia mahdollisuuksia. Oppimisympäristöjen tavoitteena on turvata kokonaisvaltainen oppiminen sekä kannustaa yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

Esiopetuksen opettajat vastaavat siitä, että edellä kuvailtuja laadukkaan oppimisympäristön osatekijöitä arvioidaan osana ryhmäkohtaista esiopetuksen toteuttamista. Kotkan esiopetuksessa painottuu kielitietoisien oppimisympäristön arviointi. Arvioinnin välineenä toimii KieliPeda työkalun osa 1. Arvioinnin avulla esiopetuksen ryhmät saavat tavoitteet syyskauden alussa. Tavoitteiden toteuttamista tukemaan ammattilaiset luovat toimenpiteet. Keväällä arvioidaan toimenpiteiden toteutumista ja tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi toimipaikoissa toteutetaan säännöllisesti Liikkuva varhaiskasvatus nykytila-arviointia, jossa on osa-alue myös oppimisympäristön arviointiin.

3.2.1 Avoin oppimisympäristö

Kotkan esiopetuksessa avoin oppimisympäristö – käsite huomioidaan oppimisympäristön suunnittelussa ja toteutuksessa. Oppimisympäristön tulee olla avoin, mikä tarkoittaa, että oppimateriaalia ja -välineitä on monipuolisesti ja -aistisesti lasten ulottuvilla, heidän käytössään. Avoin oppimisympäristö mahdollistaa vastuunottamisen välineiden oikeasta käytöstä ja huollosta. Se tarjoaa lapselle tilaisuuksia leikkiin, muuhun toimintaan ja omaan rauhaan. Fyysisten tilojen käyttö ei saa olla aikatauluun sidottua niin, että lasten toiminta häiriintyy tai keskeytyy ja jää lyhytjänteiseksi. Riittävän pitkä, keskeytymätön leikkiaika antaa lapselle mahdollisuuden päästä leikin alkuun kaikessa rauhassa, toteuttaa leikkinsä ja myös lopettaa se rauhassa. Hyvä leikkiympäristö on myös hyvä oppimisympäristö.

3.3 Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö on tehnyt yhteistyötä opetussuunnitelman laadintavaiheessa. Opetussuunnitelmayhteistyö ja pedagogisen yhteistyön jatkuminen toimipaikoissa mm. alkuluokkatoiminnan muodossa kehittää varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. Opetukselliseen yhteistyöhön perustuva alkuluokkatoiminta mahdollistaa sen, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstö tutustuu käytännössä toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin. Esi- ja perusopetuksen oppimisen ja esiopetukseen/perusopetukseen osallistumisen tuen yhtenäiset prosessit (mm. nivelvaiheikäytännöt) vahvistavat lapsen oppimispolun yhtenäisyyttä.

Perusopetuksen kanssa tehtävässä yhteistyössä luodaan suunnitelmia ja käytäntöjä tuen jatkumisen turvaamiseksi. Esi- ja perusopetuksen opiskeluhoollon suunnittelua, arviointia ja kehittämistä koordinoi monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä. Yhteistyötä tehdään hyvinvointialueen lapsille ja perheille suunnattujen palveluiden kanssa. Yhteiset työryhmät ja yhdessä luodut toimintamallit mahdollistavat hyvän tiedonkulun sekä yhdistävät perheiden palveluita kokonaisuudeksi. Esiopetuksen henkilöstön ja lähiympäristön toimijoiden yhteistyö edistää oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Esiopetuksessa hyödynnetään kaikkien ammattilaisten osaamista, yhteisopettajuutta ja joustavaa ryhmittelyä. Ammattilaisten yhteistyö toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä, kehittämään omia yhteistyötaitojaan ja tarjotaan mahdollisuuksia osallisuuteen. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

Kotkan esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen lapset ajattelevat yhteistyön tarkoittavan yhdessä toimimista, yhteisen asian äärellä. Lasten mielestä hyvää yhteistyötä on yhdessä tekeminen esim. rakentelu ja leikki. Yhteistyössä korostuvat myös toisen auttaminen, neuvottelu ja osallisuuden tunne. Lapset kokevat, että yhteistyötä tehdään pääsääntöisesti lapsiryhmän sisällä ja harvemmin lapsiryhmien välillä. Esiopetuksessa lapset tunnistavat alkuluokkatoiminnan yhdeksi yhteistyömuodoksi.

3.3.1 Yhteistyön tavoitteet ja arviointi

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteistyön tavoitteena on lapsen saumaton oppimisen polku, jota tukee ammattilaisten yhteinen osaaminen. Yhteisen työn tavoitteen kirkastaminen ja eri ammattilaisten työvastuisiin tutustuminen auttavat ammattilaisten yhteistyötä. Lapset ja huoltajat ovat yhteisiä ja parhaimmillaan yhteistyö sujuu luottamuksen ilmapiirissä saumattomasti. Lisäksi yhteistyön osalta toimintakulttuurin tulee olla arvioivaa ja kehittävää. Yhteistyötä linjaavat yhteiset strategiat ja suunnitelmat.

Kotkan kaupungin palveluiden ulkopuolisten tahojen kanssa tärkeimmät tavoitteet ovat saumaton yhteistyö, oikea-aikainen tiedottaminen ja toiminta sekä yhteistyön säännöllisyys.

Huoltajien ja lasten kanssa tehtävässä yhteistyössä on keskeistä molemminpuolinen kunnioitus ja luottamuksen syntyminen. Tähän tavoitteeseen pääsemisestä huolehtii esiopetuksen henkilökunta. Lisäksi yhteistyön tulee tarjota huoltajille ja lapsille mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen. Yhteistyötä linjaavat esiopetussuunnitelma, lapsen esiopetussuunnitelma ja esiopetuksen toteuttamiseen liittyvät ohjeistukset.

Yhteistyön arviointia ja kehittämistä toteutetaan asiakaskyselyn kautta, arjen yhteistyötilanteissa ja osana ammattilaisten keskinäistä yhteistyötä.

3.3.2 Ammatillinen yhteistyö

Kymenlaakson LAPE -ryhmässä (lapsiperhepalvelujen yhteistyöryhmä) seudullisena tahtotilana on löytää valmiutta yhteisiin tekoihin, jotta lapset, nuoret ja perheet voisivat mahdollisimman hyvin. Ajatuksena on, että rohkeasti yhdessä tekemällä, avoimella keskustelulla ja toinen toisiaan tukien se on mahdollista saavuttaa: Voidaan hyvin huomennakin!

Suunnitelmia koordinoidaan ja yhteistyötä eri palvelu- sekä vastuualueiden kesken linjataan hyvinvointia tukevissa yhteistyöryhmissä (Hyvinvointityöryhmä, Kasva Kotkassa -ryhmä, Hyvinvointialueen yhteistyöryhmät) sekä säännöllisesti toteutuissa pienemmissä yhteistyöpalavereissa. Ryhmien jäsenissä on monipuolinen edustus esimerkiksi jäseninä ovat poliisin sekä kolmannen sektorin toimijoita. Yhteiset työryhmät työskentelevät toteuttaakseen lasten ja perheiden hyvinvointiin liittyviä lakisääteisiä velvoitteita, paikallisia kehittämistarpeita ja toimintamalleja. Yhteisellä työllä pyritään tukemaan perheitä oikea-aikaisesti.

Yhteistyö on tiiviimpää palveluiden välisten nivelvaiheiden kohdalla sekä osallistumisen ja oppimisen tuen asioissa. Käytännössä yhteistyö toteutuu suunnittelijoiden yhteistyönä, erilaisissa toistuvissa tai tilannekohtaisissa ammattilaisten palavereissa, koulupolun jatkuvuutta koskevissa yhteistyöryhmissä ja ajoittain yhteisten koulutusten muodossa.

Esiopetus on varhaiskasvatuksen hallinnoimaa ja esiopetusyksiköt sijaitsevat koulujen kanssa samoissa tiloissa tai koulun välittömässä läheisyydessä. Järjestämistapa antaa hyvän lähtökohdan säännölliselle yhteistyölle. Esiopetusikäisen lapsen varhaiskasvatus pyritään järjestämään esiopetuksen kanssa samoissa tiloissa ja saman henkilökunnan toimesta. Yhteistyö ja tiedon kulku lasta koskevissa asioissa on tällöin saumatonta. Kotkalaisen lapsen oppimisen polkuun kuuluu olennaisesti alkuluokkatoiminta. Toiminnassa esi- ja perusopetus ovat yhdessä suunnitelleet ja yhdessä toteuttavat opetuksellista yhteistyötä. Alkuluokkatoiminnasta laaditaan toimipaikkakohtainen vuosikello tai suunnitelmarunko. Alkuluokkaan kuuluvan yhteistyön määrä ja muoto vaihtelevat yksiköittäin.

Esiopetuksessa toteutuu kaksi nivelvaihetta. Ensimmäinen nivelvaihe on varhaiskasvatuksesta tai kotoa esiopetukseen ja toinen esiopetuksesta perusopetukseen. Lapsen aloittamisprosessista on varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa yhteinen toimintakuvaus (palveluohjauksesta-toimipaikkatasolle). Toimipaikoissa aloittaville perheille toteutetaan aloituskeskustelu. Yhteisillä toimintamalleilla varmistetaan yhdenvertainen perheiden kohtaaminen ja turvataan heidän

osallisuutensa aloittamistilanteessa. Esiopetukseen osallistumisen ja oppimisen tuen jatkumisesta huolehditaan erityisesti lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen. Nivelvaihekäytännöt on ohjeistettu erikseen ja niistä on tiedotettu myös yksityisiä palveluntuottajia. Esiopetukseen osallistumisen ja oppimisen tuen yhteistyötä kuvataan luvussa 5.7.

Neuvolan kanssa yhteistyö ja yhdessä tehtävä työ käsittää toimipaikkataseista työskentelyä kunkin esiopetusyksikön tarpeiden pohjalta. Yhteistyö toteutuu ammattilaisten kesken, mutta perheitä kuullen. Lisäksi terveydenhoitajat ovat tarvittaessa mukana yksittäisten lasten asioissa. Yhteistyötä tukevia toimintamalleja on luotu neuvolan lisäksi myös muiden hyvinvointialueen lapsiperhepalveluiden kanssa.

3.3.3 Yhteistyö huoltajien kanssa

Esiopetuksessa on tärkeää luoda luottamuksellinen yhteys sekä kunnioitus esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kesken lapsen viihtyvyyden, turvallisuuden, kasvamisen ja oppimisen tueksi. Esiopetuksen aikana henkilöstöllä ja huoltajilla on lapsesta yhteinen kasvatusvastuu. Tämä vastuu koostuu esiopetushenkilöstön osaamisesta ja kokemuksesta sekä huoltajien asiantuntijuudesta omasta lapsestaan. Esiopetuksen opetus- ja kasvatushenkilöstö vastaa siitä, että yhteistyö käynnistyy ja sitä ylläpidetään. Yhteisen kasvatusvastuun tuloksena jokainen lapsi saa mahdollisimman paljon oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Lapset tunnistavat, että henkilökunta ja huoltajat tekevät yhteistyötä. Heidän näkemyksensä on, että yhteistyö koostuu kuulumisten vaihdosta ja tiedottamisesta.

Esiopetuksessa aloituskeskustelu perheen kanssa toteutuu ennen esiopetusvuoden alkua. Keskusteluun kutsutaan ne huoltajat, joiden lapsi ei ole ollut kunnallisessa varhaiskasvatuksessa. Esiopetuksen alkaessa huoltajien kanssa laaditaan palvelusopimus, johon kootaan lapsen ja perheen tietoja sekä tarpeita. Siinä selvitetään ja sovitaan huoltajien kanssa lasta koskevien asioiden käsittelystä. Palvelusopimuksen laadinnan tai päivityksen yhteydessä huoltajille kerrotaan varhaiskasvatuksen järjestämisestä sekä yhteistyön merkityksestä esiopetuksessa. Sopimus on sähköisesti esiopetuksen henkilökunnan saatavilla. Osa sopimuksen tiedoista siirretään asiakastietojärjestelmään.

3.3.3.1 Esiopetuskeskustelut ja lapsen esiopetussuunnitelma

Lapsen esiopetussuunnitelmassa huoltajien, esiopetuksen varhaiskasvatuksen opettajien ja varhaiskasvattajien yhteistyövälineenä on lapsen esiopetussuunnitelma. Suunnitelmassa kootaan yhteen lasten, huoltajien ja ammattilaisten näkökulmat lapsen onnistuneen esiopetusvuoden takaamiseksi. Varhaiskasvatuksenopettaja vastaa, että huoltajien kanssa käydään esiopetuskeskustelu. Kotkan esiopetuksessa lapsen esiopetuksen suunnitelmassa yhdistyvät esiopetuksen oppimissuunnitelman asiat, lapsen vasun mukaiset asiat ja lapsikohtainen tuen suunnitelma. Tällä vastataan varhaiskasvatukseen, joka velvoittaa laatimaan lapselle varhaiskasvatussuunnitelman, jos hän osallistuu esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen.

Esiopetuksessa tavoitteena on, että huoltaja saattaa lapsen esiopetuspaikkaan ja hakee hänet sieltä. Näin turvataan lapsen parhaaksi toteutuva, huoltajien ja esiopetuksen henkilökunnan välitön

kanssakäyminen sekä tiedon vaihto. Päivittäinen kanssakäyminen mahdollistaa tarvittaessa nopean puuttumisen asioihin. Kohtaamisten lisäksi tietoa välitetään paperisten ja sähköisten viestimien kautta. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kehitetään jatkuvasti sähköisen viestinnän, pedagogisen portaalin ja sosiaalisen median käyttömahdollisuuksia.

Huoltajien ja esiopetushenkilökunnan yhteisissä tapaamisissa avataan yhteisesti esiopetuksen suunnitelmia, järjestämistä, esiopetukseen osallistumisen ja oppimisen tukea sekä opiskeluhuoltoa. Huoltajille selvennetään kodin ja esiopetuksen välistä yhteistyötä sekä siihen osallistumista. Yhteiset tapaamiset toteutuvat vähintään kerran vuodessa ja niissä on mahdollisuus myös huoltajien keskinäiselle keskustelulle.

Esiopetuksen opetussuunnitelma on luettavissa esiopetuksen Pedanet -sivuilla ja yksikön oma suunnitelma on huoltajien tarkasteltavissa kussakin esiopetuspaikassa. Esiopetusikäisen lapsen varhaiskasvatus pyritään järjestämään esiopetuksen kanssa samoissa tiloissa ja saman henkilökunnan toimesta. Yhteistyö ja tiedon kulku lasta koskevissa asioissa on tällöin saumatonta.

3.4 Siirtymävaiheet

Lapsen aloittamisprosessista varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on yhteiset ohjeet. Ohjeessa kuvataan eri työntekijöiden vastuut ja huoltajien kanssa tehtävä (aloittamiseen liittyvä). Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhteinen prosessikuvaus tukee yhdenvertaista perheiden kohtaamista ja turvaa heidän osallisuutensa aloittamistilanteessa. Esiopetuksessa aloituskeskustelu perheen kanssa toteutuu ennen esiopetusvuoden alkua. Keskusteluun kutsutaan ne huoltajat, joiden lapsi ei ole ollut Kotkan kaupungin järjestämässä varhaiskasvatuksessa. Keskustelun tukena ja dokumentoinnin välineenä on aloituskeskustelulomake.

Lapsen koulupolun nivelvaiheyhteistyö on kirjattu erikseen. Kirjauksessa on kuvattu varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyö ja vastuut koskien nivelvaiheikäytäntöjä. Käytännöissä huomioidaan salassapitosäädökset ja huoltajien sekä lasten mahdollisuudet osallisuuteen.

4 Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon aiemmissa luvuissa kuvatut esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

Tässä luvussa kuvataan esiopetuksen yhteiset ja yleiset tavoitteet, oppimiskokonaisuudet, esiopetuksen työtavat, oppimista ja opetusta tukeva arviointi sekä kieleen ja kulttuuriin liittyvät erityiskysymykset.

4.1 Yhteiset ja yleiset esiopetuksen tavoitteet

Esiopetuksen yhteiset tavoitteet tähtäävät esiopetuksen yhtenäiseen toteutumiseen. Tavoitteet perustuvat esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteisiin. Opetuksen tavoitteisiin vaikuttavat myös toimintakulttuurille ja lasten laaja-alaisen osaamisen edistämiseksi asetetut tavoitteet.

Kotkalaisen esiopetuksen tavoitteena on

- tukea lasten kokonaishyvinvointia ja terveyttä edistävää elämäntapaa
- turvallinen vuorovaikutusympäristö, jossa leikki on olennainen oppimisen ja vuorovaikutuksen paikka
- vahvistaa lapsen (ryhmän jäsenenä ja yksilönä) minäkäsitystä ja oppijaminäkuvaa
- mahdollistaa lapsille tutustumisen lähiympäristön monimuotoisuuteen (ihmiset, rakennettu ympäristö ja luonto, nyt ja mennyt aika) ja erilaisiin oppimisympäristöihin
- hyödyntää kasvatusta ja opetusta mahdollisten vaikeuksien ennaltaehkäisyssä
- perustaa esiopetukseen osallistumisen ja oppiminen tuki/oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt lasten tarpeisiin, toiveisiin sekä mielenkiinnonkohteisiin
- Oppimisen ilo!
- tarjota lapsille tilaisuuksia käyttää ilmaisun eri muotoja ja toimia monenlaisissa ryhmissä
- tarjota lapsille ja huoltajille toistuvasti mahdollisuuksia osallisuuteen

Lasten osallisuutta on avattu laaja-alaisen osaamisen kohdalla (luku 2.5). Luvussa 4.3 oppimiskokonaisuuksien sisällä on tarkennettu lasten mielenkiinnon kohteiden pohjalta toteutuvaa toiminnan suunnittelua ja toteutusta.

4.2 Monipuoliset työtavat

Esiopetuksen perusteissa kuvataan, että monipuoliset työtavat mahdollistuvat, kun oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja toiminnalliseen oppimiseen soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Monipuoliset työtavat edistävät leikin lisäksi lasten aktiivisuutta ja luovuutta. Ne tarjoavat mahdollisuuksia oivaltamiseen.

Esiopetuksen opettajat ja kasvattajat suunnittelevat ja rakentavat oppimisympäristöt vastaamaan lasten tarpeita, edellytyksiä ja kiinnostuksen kohteita. Samalla työtavoissa huomioidaan pari- ja yksilötyöskentely sekä moninaisissa ryhmissä työskentely, jolloin lapsia rohkaistaan ihmettelemään, kyselemään, tutkimaan, päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia. Monipuoliset työtavat ohjaavat toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti.

Kotkan esiopetussuunnitelman oppimisympäristöluvussa on esitelty avoimen oppimisympäristön käsite. Toteutuessaan avoin oppimisympäristö tukee monipuolisia työtapoja. Yksiköiden digitaalisen oppimisympäristön kokonaisuuden koordinointi toteutuu yhteistyössä Kotkan kaupungin tietohallinnon kanssa ja varhaiskasvatuksen Digi-ryhmä seuraa kokonaisuutta. Kotkan varhaiskasvatuksella on myös TVT-koordinaattori ja yksiköissä työskentelevien Digi-tuutorien verkosto. TVT-koordinaattorilla on keskeinen rooli tutoreiden digitaalisen osaamisen vahvistamisessa. Tutoreiden osaaminen on ajateltu kohdentuvan yksiköiden hyödyksi.

Perusteissa kuvataan, että leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Leikkiessään lapsi pääsääntöisesti toteuttaa omia leikkiaikeitaan sekä kiinnostuksen kohteita. Samalla lapsella on uskallusta harjoittaa myös orastavia taitojaan, koska leikissä lapsi yleensä luottaa omaan osaamiseensa. Parhaimmillaan leikissä toteutuu monipuolisten työtapojen edellyttämä yhteisöllisyys, toiminnallisuus, kokemuksellisuus ja elämyksellisyys. Leikissä lasten on mahdollista työskennellä joko taitavampien vertaistensa seurassa tai olla itse taitavamman roolissa.

Aikuiselta edellytetään tiivistä läsnäoloa, jotta leikki ja leikkitilanteet voidaan hyödyntää oppimiseen. Tiivis läsnäolo tuo leikkiin mukaan monipuolisten työtapojen tavoitteita.

- Lapsen mahdollisuus käyttää kaikkia aistejaan,
- Lapsen mahdollisuus liikkua,
- Lapsen mahdollisuus kehittää muistiaan ja mielikuvitustaan sekä
- Lapsen mahdollisuus nauttia oivaltamisesta ja yhteisestä oppimisesta.

Kotkan esiopetussuunnitelman oppimiskäsitykseen kuuluu tutkiva toiminta ja oppiminen. Kyseinen oppimiskäsitys mahdollistaa havainnoimisen, tutkimisen, kokeilun ja päättelyn. Näiden kautta lapsille mahdollistuu

- omien ja yhteisten ratkaisujen keksiminen ja kokeilu,
- dokumentointi,
- tulosten esittäminen eri välinein ja keinoin.

Monipuoliset työtavat tarjoavat lapselle ja lapsiryhmälle mahdollisuuden toiminnan seuraamiseen ja yhteiseen tarkasteluun. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten kokoukset, käsitekartta- tai aikajanatyöskentely sekä toiminnan monipuolinen dokumentointi. Lisäksi työtapoihin kuuluvat luonnollisena osana kannustava palaute ja arviointikäytännöt. Arviointikäytännöt lasten kohdalla toteutuvat konkreettisten apuvälineiden tukena. Itsearviointia käsitellään lisää tämän luvun arviointiosassa.

4.3 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Esiopetuksen perusteissa arviointi nähdään kiinteänä osana esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää:

- Suunnitella ja kehittää opetusta.
- Tukea kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista.

Perusteissa määrätään, että paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennetaan perusteissa kuvattuja esiopetuksen arvioinnin periaatteita ja käytäntöjä. Lisäksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan,

- miten arviointia koskevan tiedon siirron käytännöt toteutetaan lapsen siirtyessä perusopetukseen tai lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa
- miten henkilöstön itsearviointiin perustuvia tietoja sekä lapsilta ja huoltajilta saatua palautetta käytetään esiopetuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä
- millaista osallistumistodistusta käytetään.

4.3.1 Arviointi opetuksen suunnittelun ja kehittämisen apuna

Opetuksen suunnittelun arvioinnissa ja kehittämisessä on tärkeänä osana kuntakohtaisen opetussuunnitelman arvioinnin toteutus, jossa auditointi ja henkilöstö- sekä asiakaskysely (kuvataan luvussa 1.3) ovat toteutuksen pohjana. Lisäksi yksiköissä toteutuu vähintään kaksi kertaa vuodessa kehittämispäivä, jossa uuden suunnittelu perustuu menneen arvioinnille. Yksiköissä on säännöllisesti henkilökunnan tiimikokouksia ja ammattiryhmiä, joiden sisältöihin kuuluu toiminnan arviointi. Tiimisuunnitelma-pohja ohjaa arvioinnin toteutumiseen. Arviointien lisäksi toimipaikkakohtainen kehittämistyö toteutuu näissä tapaamisissa.

Kotkan esiopetus kokoaa asiakaskyselyn sekä varhaiskasvatuksen kehittämisryhmän asiantuntemuksen pohjalta vuosittaiset kehittämiskohteet. Esiopetuksen toimipaikkakohtaiset tavoitteet ja toimenpiteet pohjautuvat

- asiakaskyselyyn,
- lasten tarpeisiin ja kiinnostuksen kohteisiin,
- Kielipeda 1-työkalun ryhmäkohtaiseen oppimisympäristöarviointiin,
- Liikkuva varhaiskasvatus nykytila-arviointiin,
- Toiminnalliseen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan.

Esiopetusryhmissä on mahdollista hyödyntää Valssi laadunarviointijärjestelmän arviointityökaluja refleктоivaan keskustelupohjaiseen arviointiin.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen asiakaskysely ja toiminnan auditointi sisältävät opetuksen lisäksi toimintakulttuuriin, työtapoihin, oppimisympäristöön, yhteistyöhön sekä laaja-alaiseen osaamiseen kuuluvat osiot. Yhteisöllisesti toteutettava Positiivinen tuuri kokoaa laaja-alaisen osaamisen onnistumiset näkyviin koko lapsiryhmän tuottamana. Jokainen lapsi saa esiopetuksesta osallistumistodistuksen, jossa näkyy lapsiryhmän toiminnan ja tekemisen kohokohdat kaupunkistrategian arvojen Reiluus, rakkaus ja rohkeus kautta.

Esiopetuksen toimintakulttuurissa aikuiset ovat läsnä lapsille huomioiden lasten arjessa esiin nostamat kehittämisideat ja arviointikeskustelut. Keskustelukulttuuri mahdollistaa päivän tapahtumien muistelun, kokemusten ja näkemysten vaihtamisen. Lisäksi lapset ovat osallisena opetuksen arvioinnissa ja suunnittelussa erilaisten toiminnan seuraamiseen ja tarkasteluun käytettyjen menetelmien kautta. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten kokoukset, käsitekartta- tai aikajanatyöskentely.

4.3.2 Arviointi hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukena

Esiopetuksen toimintakulttuuriin kuuluu, että aikuiset antavat päivittäin kannustavaa ja rohkaisevaa palautetta. Luontaisesti lapset ihmettelevät ääneen ja kommentoivat muiden käyttäytymistä tai osallistumista. Esiopetuksessa lapsia ohjataan kannustavan ja rohkaisevan palauteen antamiseen ja vastaanottamiseen. Lisäksi lapsia tuetaan tilanteissa, joissa annettu tai vastaanotettu palaute on ollut ohjaavaa.

Lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista tukevat kehittymisen ja oppimisen seuranta, dokumentointi, itsearviointiin harjaantuminen sekä opetuksen kannalta olennaisen tiedon

siirtäminen yhteistyössä huoltajan kanssa.

A. Seuranta: Lapsen työskentelyä, oppimista ja käyttäytymistä seurataan lapsikohtaisen esiopetussuunnitelman avulla. Suunnitelmassa seuranta toteutuu huoltajien asiantuntemuksen ja esiopetushenkilöstön ammattitaidon sekä kokemuksen pohjalta. Suunnitelman laadinnassa hyödynnetään lapsikohtaisia kartoituksia lasten tarpeiden mukaan. Esiopetuksessa vuosittain käytössä olevista kartoituksista ja niiden toteutuksista on erillinen ohje henkilökunnan käytettävissä. Tässä tehdään yhteistyötä perusopetuksen kanssa.

Oppimisen edistyminen on esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritelty siten, että lapsen oppiminen edistyy omalla tasollaan ja kaikilla oppimisen aloilla. Oppimisen seurannan tavoitteena on saada vahvuudet esille ja sitä kautta hyödyntää niitä edelleen oppimisen suunnittelussa. Kotkan esiopetuksessa lapset seuraavat oppimistaan hyödyntäen Positiivisen tuurin dokumentointia.

Seurannan tulee olla jatkuvaan, säännöllisesti toteutettavaa. Seurannassa on mahdollisuus

- lapsen ja vanhempien osallisuuteen
- muistella ja vertailla mennyttä ja nykytilannetta sekä tarkastella tulevaisuutta
- tarkastella toiminnan/kehityksen kokonaisuutta.

B. Dokumentointi: Kotkan esiopetuksessa dokumentointi toteutuu lapsen esiopetussuunnitelman ja ryhmäkohtaisen Positiivisen tuurin avulla. Lapsen esiopetussuunnitelman ja Positiivisen tuurin käytöstä on esiopetuksessa erilliset ohjeistukset, joihin esiopetuksen henkilökunta on perehtynyt.

D. Itsearviointi: Kotkan esiopetuksessa lapsikohtaisen esiopetussuunnitelman osana on itsearviointipohja, jossa lapsi ilmaisee osaamisalueitaan ja oppimisen paikkojaan värittämällä pohjaan koottuja tavoitteita. Pohjassa on lapsen omien tavoitteiden rinnalla yleisempiä tavoitteita muun muassa työskentelyyn ja käyttäytymiseen liittyen.

Itsearviointi käynnistyy esiopetusvuoden alussa, kun lapset kertovat toiveitaan oppimisesta esiopetuksessa. Lapsiryhmässä on mahdollisuus muodostaa näistä ajatuksista ryhmän yhteisiä tavoitteita, joiden toteutumisesta seurataan yhdessä. Mikäli tavoitteita on koottu, ne liitetään laaja-alaisen oppimisen tavoitteisiin, joiden saavuttamisesta kootaan lasten kanssa Positiivinen tuuri.

Itsearviointi on säännöllinen toimintamuoto esiopetuksessa. Itsearvioinnin kohteena ovat lapsen oma tai lapsiryhmän toiminta, osallistuminen, osaaminen, onnistuminen ja vahvuudet. Itsearviointia voi toteuttaa yksittäisen toimintahetken kohdalla, ennen ja jälkeen tilanteen tai ajallisesti pidemmän jakson osalta. Tavoitteena on vahvistaa lapsen edellytyksiä itsearviointiin ja tuoda näkyväksi asioita, joita lapset haluavat vielä oppia.

Esiopetuksessa harjaannutaan käymään keskustelua yhteisen toiminnan käynnistymisestä, ryhmän jäsenten osallistumisesta ja lopputulokseen pääsemisestä. Opettaja ja muu henkilökunta virittää keskustelua ja ohjaa sitä yhteisissä oppimisprosesseissa, osana leikkiä sekä esiopetuspäivän kokonaisuudessa. Keskustelu voi kuulua myös menneen muisteluun esimerkiksi ruokailun aikana.

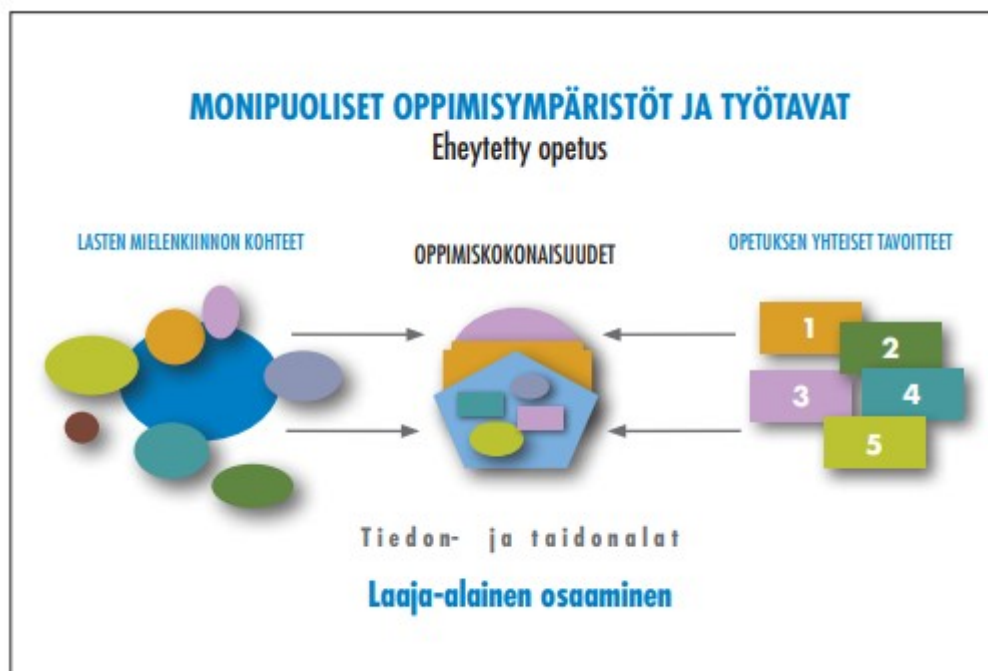
E. Tiedonsiirto: Tiedonsiirtokäytännöt korostuvat oppimisenpolun nivelvaiheissa, joita esiopetuksen aikana toteutuu kaksi. Ensimmäinen on varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen välillä ja toinen nivelvaihe esiopetuksen ja perusopetuksen välillä. Kotkan oppimisen polun nivelvaihekäytännöt on ohjeistettu erikseen. Ohjeistus tehdään varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa työryhmäyhteistyönä. Ohjeistus on henkilöstön käytettävissä sähköisenä tallenteena.

Tieto siirtyy opetuksen kannalta olennaisen tiedon osalta. Lapsen esiopetussuunnitelmaa on kuvattu luvussa 3. Lapsikohtaisen suunnitelman tiedon siirtäminen esiopetuksesta perusopetukseen toteutuu yhteisymmärryksessä huoltajan kanssa. Lisäksi Kotkan esiopetuksessa on käytössä Huoltajan ja esiopetuksen näkemys koulun aloittamisesta lomake. Lomake on sähköisenä tallenteena henkilöstön käytössä ja lomakkeessa on kuvaus sen käyttötarkoituksesta.

4.4 Oppimiskokonaisuudet

Esiopetussuunnitelman perusteissa (2014, 30) oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteeksi nostetaan lasten kokonaisvaltaisen kasvun ja hyvinvoinnin tukeminen. Oppimiskokonaisuuksina toteutettu opetus tarjoaa monipuolisen perustan lasten osaamisen edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana.

Alla kuva oppimiskokonaisuuksien muodostamisen periaatteista ja muodostamiseen vaikuttavista pedagogisista tekijöistä. (Esiopetussuunnitelman perusteet 20214, 31).

4.4.1 Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään sekä maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä.

Oppimiskokonaisuuden keskeinen tehtävä on **kehittää lasten ilmaisua ja eri ilmaisumuotojen ajattelutaitoja**

- **harjoittamalla** musiikillisia, kuvataiteellisia, käsitöiden sekä suullisen ja kehoallisen ilmaisun **perustaitoja**. Samalla tutustutaan eri työskentelyvälineisiin ja materiaaleihin.
- **tutustumalla** kulttuurin ja ilmaisun **eri muotoihin**. Se vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja, monilukutaidon kehittymistä sekä suhdetta ilmaisun eri muotoihin.
- **käyttämällä** eri ilmaisumuotoja esiopetuksen arjessa ja juhlissa. Se tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Lasten osallisuus toteutuu luovan prosessin kaikissa osa-alueissa. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Myös digitaaliset välineet ja materiaalit ovat yksi muiden joukossa. Opetuksessa hyödynnetään monin eri tavoin vanhempaa ja nykyistä lasten kulttuuria, eri oppimisympäristöjä sekä lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Hieno- ja karkeamotoriset taidot kehittyvät ilmaisun perustaitojen harjoittelussa. Toiminnan suunnitteluun sisällytetään näiden monipuolinen toteutuminen. Ilmaisun keinot ovat keskeisessä roolissa harjoiteltaessa silmän ja käden yhteistyötä. Eri oppimiskokonaisuudet limittyvät toisiinsa toiminnassa, esimerkiksi draama ja kielen rikas maailma.

Lasten osallisuus tulee näkyä kaikessa ilmaisun perustaitojen harjoittelussa. Ilmaisun harjoittelussa korostetaan yhdessä tekemistä. Varsinaiset yksittäiset tuotokset eivät ole pääosassa. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat itse toimintaa aikuisen avulla. Taiteen, kulttuurin ja eri ilmaisun muotojen harjoittelu ja kokeilut edellyttävät esiopetuksen toimintakulttuurin systemaattista kehittämistä (Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet 2021, 44).

4.4.1.1 Kuvallinen ajattelu ja kuvailmaisuus

Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen ja visuaalisen ilmaisun taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi

- taideteoksia,
- median kuvia ja esityksiä,
- esineiden muotoilua sekä
- rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita kaupunki- ja/tai maalaisympäristössä.

Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi

- väreihin,
- muotoihin,
- materiaaleihin,
- tekijään,
- esitysyhteyteen ja
- kuvien herättämiin tunteisiin.

Kuvailmaisun ja kuvallisen ajattelun sisällöt tai aiheet nousevat olemassa olevista konkreeteista kohteista ja kuvista. Lasten leikit ja tunnekokemukset nostavat teemoja kuvalliseen ilmaisuun. Samoin lapsiryhmän yhteiset kokemukset ja elämykset sekä vallitseva lasten kulttuuri. Kuvallisen tuottamisen aiheiden tulee ruokkia kuvallista ajattelua monipuolisesti, mahdollistaa yksilölliset ratkaisut ja lopputulokset sekä virittää mielenkiinto kuvalliseen ja muuhun visuaaliseen ilmaisuun.

Esiopetuksessa tutustutaan ympäristötaiteeseen ja arkkitehtuuriin. Paikallisesti hyödynnetään veistospuistoa, puistoja ja kadunvarsitaideteoksia, kirkkoja ja muita merkittäviä rakennuksia sekä alueita lähiympäristössä. Lisäksi esiopetuksessa osallistutaan lasten kulttuuriviikkoihin esimerkiksi tilaamalla esityksiä yksiköihin yhteistyössä lähikoulun tai -päiväkodin kanssa.

Kuvailmaisun ja kuvallisen ajattelun jaottelu

Kuvailmaisun ja kuvallisen ajattelun pedagoginen suunnittelu pohjautuu lasten kokemusmaailmaan ja kiinnostuksen kohteisiin. Pedagogiikan suunnittelussa ja toteutuksessa hyödynnetään alla olevaa jaottelua, tekniikoiden sekä materiaalien kuvauksia kulloisenkin tarpeen mukaisesti. Jaottelu tukee osaltaan lasten kuvailmaisun ja kuvallisen ajattelun monipuolisuutta sekä vahvistaa esiopetuksen toteutusta.

- a. Värioppi- ja värikokeilu
- b. Välineisiin ja materiaaleihin tutustuminen monipuolisesti

Huomioita välineistä ja materiaaleista

- erilaiset piirtimet
- erilaisten papereiden käyttötarkoitus
- monipuoliset kuvailmaisun materiaalit ja välineet
- huomioidaan luonnonmateriaalit ja välineet

- c. Tekniikoihin tutustuminen ja niiden yhdistäminen

Tekniikoiden jaottelua ja esimerkkejä

- piirtäminen ja piirtämiin tutustuminen (esim. lyijy- ja värikynät, hiili, vahaliidut, tussit)
- maalaus (esim. vesi-, peite-, akryyli- ja valmisvärit)
- painanta vai grafiikka (esim. lino-, styrox- ja solumuovipainanta, kaakeli- ja lasilevypainanta, kohopainanta, kangaspainanta)
- muovailu (esim. savi, muovailuvaha, erilaiset massat)

- kollaasi- ja sekatekniikat: liimaaminen, leikkaaminen, repiminen ja pistely; paperiaskartelu; pujottelu, taittelu; rypistely; rakentelu (esim. luonnon- ja kierrätysmateriaalit, ympäristötaide sekä teknologiakasvatus)
- ympäristötaiteen toteuttaminen ryhmässä tai yksilötyönä

d. Kuvaaminen ja kuvan tulkinta

Lapsia rohkaistaan kokeilemaan kuvaamiseen, median tuottamiseen, mielikuvituksen rikkaaseen käyttöön ja luovaan mediailmaisuun yhdessä toisten kanssa. Lasten kanssa tarkastellaan yhdessä heille merkityksellisiä kuvia, mediasisältöjä sekä taideteoksia tai ympäristötaidetta. Tärkeää on lapsille merkityksellisen median tutkiminen lasten arjessa yhdessä lasten kanssa. Samalla käsitellään turvallista median käyttöä ja ikärajoja. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeää varsinkin, kun käsitellään median käyttöä.

- valokuva
- liikkuvakuva - videot tai animaatiot
- mediasisältöjen tuottaminen yhdessä toisten kanssa
- kuvalliset viestit ja niiden herättämät ajatukset sekä tulkitseminen yhdessä aikuisen kanssa
- erilaiset taideteokset

4.4.1.2 Käsityö

Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä koviin (esim. kivi, puu, metallia) että pehmeiden (esim. villa, sammal, kangas) materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsityöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Opetuksessa turvataan myönteiset osallisuuden kokemukset.

Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempiketoisen käsityöprosessin, joka käsittää useamman kuin yhden työvaiheen. Käsityöprosessissa on huomioitu lasten osaamistaso niin, että oppimismotivaatio pysyy yllä. Tämä prosessi nivoutuu erityisesti minä ja meidän yhteisömme oppimiskokonaisuuden teknologiakasvatukseen. Dokumentointi on olennainen osa työprosessia. Työskentelyssä hyödynnetään paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä sekä kierrätysmateriaaleja.

Opetuksessa tutustutaan paikalliseen käsityöhön ja käsityöperinteeseen. Paikallisten käsityötaitajien osaaminen, Vellamon ja Maakuntamuseon tarjonta sekä Lasten kulttuuriviikot monipuolistavat oppimisympäristöjä ja opetusta.

Pehmeiden materiaalien perustaitojen esimerkit

- lankatyöt (esim. punonta, sormivirkkaus, pujottelu, tupsu)
- ompelutyöt (esim. peruspistot, ompelukuvat)
- kankaanpainanta
- huovutus (märkä- ja neulahuovutus)

Kovien materiaalien perustaitojen esimerkit

- naulaaminen
- sahaaminen
- poraaminen
- pintakäsittely mm. hiominen

Pehmeiden ja kovien materiaalien kohdalla perustaitoihin kuuluvat luontomateriaalityöt ja kierrätysmateriaalien käyttäminen mm. Tuunaaminen.

4.4.1.3 Musiikillinen toiminta

Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista. Sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja omakohtaista suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan rytmiikan, kuuntelun, laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Opetuksen tulee olla luonteeltaan rohkaisevaa ja kannustavaa, jotta erilaisilla musiikillisilla taidoilla ”varustetut” lapset säilyttävät motivaation musiikilliseen tuottamiseen. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan esiopetuspäivän kokonaisuudessa. Musiikillinen toiminta on myös läsnä luonnossa liikkeessä. Parhaimmillaan musiikillinen toiminta aktivoi koko kehoa ja kaikkia aisteja. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä (musiikin peruskäsitteet) musiikillisessa toiminnassa. Hiljaisuuden kuuntelu on osa musiikillista toimintaa, koska musiikki alkaa hiljaisuudesta. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä, yhteisestä ilmaisullisesta ideoinnista, musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista sekä turvallisista esiintymistilanteista.

Opetuksessa tutustutaan monipuolisesti suomalaiseen ja eri kulttuurien musiikkiin sekä hyödynnetään paikallista musiikkitarjontaa esimerkiksi Kymi Sinfonietta ja Lasten kulttuuriviikot.

Musiikillinen toiminta jakautuu alla oleviin osa-alueisiin, joiden monipuolista ymmärtämistä avataan sisältöesimerkeillä:

Rytmiikka sisältöesimerkkejä

- tavu- perus-, sana- ja melodiarytmi (runot, laulut, liike)
- tempo
- tauko
- voimanvaihtelut (hiljaa/voimakkaasti, hiljentyen/voimistuen)

Laulu sisältöesimerkkejä

- laulamaan rohkaiseminen
- yhdessä laulaminen
- erilaisten laulujen laulaminen
- erilaisten voimanvaihteluiden ja sointivärien (duuri/molli) huomioinen

Soitto sisältöesimerkkejä

- keho-soittimien käyttö, yhteisen sykkeen löytäminen
- melodia- ja rytmisoittimien käyttö, lapset ideoivat soittamistapoja
- omien soittimien suunnittelu, toteutus ja käyttö (hyödyntäen ympäristöstä löytyviä ”soittimia” ja olemassa olevaa materiaalia)
- oman musiikin tekeminen

Kuuntelu sisältöesimerkkejä

- keskittynyt kuunteleminen ja rentoutuminen
- kuuntelun käyttö osana toimintaa esim. hiljaisuuden/äänten kuuntelu luonnossa
- eri tyylilajien kuuntelu

4.4.1.4 Suullinen ja kehoallinen ilmaisu

Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja kehoalliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työskentelään yhdessä ilmaisun ja vuorovaikutuksen keinoin. Tavoitteena on monipuolisesti kehittää vuorovaikutus- ja ilmaisun taitoja. Kehollinen ilmaisu on tiiviisti yhteydessä ”kasvan ja kehityksen” oppimiskokonaisuuteen. Lasten mielikuvituksen aiheita kerätään lasten kanssa keskustellen kuin myös havainnoimalla lasten leikkejä ja taiteellisia tuotoksia.

Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja, satuja, kertomuksia, näytelmiä sekä muuta kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista ja yhteisestä esittämisestä. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta, tanssia sekä sirkusta. Saduttaminen on menetelmä, jota toteutetaan esiopetuksessa. Se on kirjallisuuden rinnalla linkkinä ”Kielten rikas maailma” -oppimiskokonaisuuteen.

Kotkan varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattu Tarinallinen leikki- menetelmäksi, joka tukee osallisuutta ja pienryhmätoimintaa. Menetelmänä Tarinallinen leikki vahvistaa lasten ja aikuisten välisen vuorovaikutuksen merkitystä oppimisessa, kun aikuiset ja lapset luovat yhdessä leikkimaailman esiopetusympäristöön. Tämä on yksi merkittävä tekijä, miksi se sopii hyvin Kotkan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintakulttuuriin. Leikissä aikuinen on erilaisissa rooleissa kanssalleikkijänä, roolihenkilönä tai dokumentoijana. Roolit edistävät aikuisen aktiivisen läsnäolon, havainnoinnin ja osallistumisen toteutumista sekä samalla ammattilaisten oman leikkillisyyden löytämistä ja vahvistamista. Tarinallinen leikki tarjoaa lapsille mahdollisuuden oppimisympäristön muokkaamiseen sekä uusien sosiaalisten suhteiden syntymiseen. Tarinallista leikkimaailmaa on luontevaa rikastuttaa digivälineillä, kuten videoilla, heijastetuilla kuvilla sekä äänillä. (Katso myös Pedanet sivut Kotka>Varhaiskasvatus>Kehittämishankkeet>Innovatiiviset oppimisympäristöt>Tarinallinen leikki>Tarinallisen leikin aloituslomake.)

Tarinallinen leikki pitää sisällään myös draamakasvatusta. Draamakasvatuksen perusta on kuvitteluleikissä, jossa osallistujat samaistuvat kuviteltuihin rooleihin ja tilanteisiin. Draamassa on mahdollista yhdistää eri ilmaisumuotoja; lapsi yhdistää omaehtoisella tavalla kehoallista, sanallista, kuvallista ja musiikillista ilmaisua. Se tarjoaa tavan oppimiskokonaisuuksia yhdistelevälle ja soveltavalle pedagogiikalle. Draamakasvatuksen kautta aikuinen voi monipuolistaa lasten omaehtoista ilmaisua ja tukea esitysten toteutumista. Draamakasvatuksen tulee, lapsille läheisten

elämysten ja kokemusten kautta, tarjota mahdollisuus harjoitella tunteiden vastaanottamista ja ilmaisua sekä erilaisuuden hyväksymistä.

Draamakasvatuksessa tutustutaan monipuolisesti paikalliseen teatteritarjontaan. Kulttuuria tarjoavat: Lasten Kulttuuriviikot, Kotkan kaupunginteatteri, Karhulan Työväennäyttämö, Kulttuuripolku (esiopetuksessa kirjastopalveluiden käyttäminen).

Draamakasvatusta toteutettaessa voidaan huomioida seuraava kolmijako

a. Teatteri

Esimerkkejä teatterisisällöstä

- pöytä-/nukke-/varjoteatteri
- pantomiimi
- lasten omat esitykset
- teknologian hyödyntäminen
- teatteri- ja elokuvavierailut

b. Monipuoliset roolileikit

- roolivaatteet
- leikkeihin tarvittavan materiaalin valmistaminen (eri ilmaisumuotojen yhdistäminen)
- erilaiset leikkiympäristöt, joita rakennetaan yhdessä lasten ja aikuisten kanssa
- Tarinallinen leikki -tuo roolileikkeihin monipuolisuutta ja vahvistaa lasten sekä aikuisten osallisuutta

c. Ilmaisuharjoitukset

- aisti,
- tunnetila,
- mielikuva,
- kontakti,
- puhe- ja ääni,
- improvisointi

Tässä esitetty kolmijako ja eri kohtien avaaminen vahvistavat lasten suullisen ja kehoallisen ilmaisun tukemista sekä esiopetuksen suunnittelua ja toteutusta.

4.4.2 Kielten rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusikäisellä lapsella kieli on yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline. Kielen tai kielten avulla he jäsensivät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Lapsi voi omaksua samaan aikaan useita eri kieliä.

Esiopetuksen tehtävä on

- tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista.
- vahvistaa lasten **kiinnostusta ja uteliaisuutta** puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan.

Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintä teknologista laaja-alaista osaamista.

Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, niitä kunnioitetaan ja jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Lasten kanssa yhdessä havainnoidaan erityisesti lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja/käytettyjä kieliä. Havainnointi kohdistuu jokapäiväiseen käyttökieleen (esim. kohteliaisuudet), lasten lauluihin ja tarinoihin. Lasten huomioiden pohjalta voidaan vertailla eri kieliä ja tapoja. Nostetaan esille ryhmässä esiintyvä kielten ja tapojen moninaisuus. Kulttuurinen monimuotoisuus on osa ”Minä ja meidän yhteisömme” oppimiskokonaisuutta. Kulttuurisen monimuotoisuuden kohdalla yhteistyö vanhempien kanssa on tärkeää. Varhaiskasvatuksella ja esiopetuksella on Monikielisyyden tukemisen suunnitelma, josta löytyy tietoa ja välineitä kielitietoisen pedagogiikan toteuttamiseen. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2022).

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus- ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Ympäristössä näkyy ja kuuluu myös ryhmän kielellinen moninaisuus. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan ja huomioidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle. Tuen toteuttamisessa voidaan hyödyntää lapsen äidinkieltä. Samalla kaikille lapsille välittyy kokemus, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

Kotkan esi- ja perusopetuksen kulttuuripolku on osa esiopetuksen perusteita ja osa Kielten rikas maailma oppimiskokonaisuutta. Kulttuuripolkusta on erillinen julkaisu. Kulttuuripolku turvaa vuosittaisia suunnitelmallisia työpajoja ja vierailuja jokaiselle luokka-asteelle esiopetuksesta yläkouluun eli kaikille kotkalaisille lapsille. Kulttuuripolussa jokaiselle luokka-asteelle on valittu oma taiteen tai kulttuurin ala. Esiopetuksessa kulttuurin ala on kirjasto. Lapset tutustuvat kirjastoon nimenomaan palveluna ja harrastuspaikkana.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.

Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Lorut ja runot riimeineen ovat yksi leikittelyn työkalu. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestäen heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen esimerkiksi digiteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä. Työskentelyssä huomioidaan lapsen taidot, mielenkiinnon kohteet ja mielekkäät asiayhteydet.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta huomioiden elämän moninaisuus (kulttuurit, kielet, sukupuolet jne.). Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan erilaisia tekstejä oman taitonsa mukaisesti. Lisäksi rohkaistaan kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemaansa tai lukemaansa.

Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Opetuksessa hyödynnetään liikunnan sekä kuvallisen ilmaisun ja ajattelun menetelmiä. Karkeamotoriikan harjoittaminen tukee myös hienomotorisia taitoja. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynä otteeseen ja näppäimistöjen käyttöön. Tässä kohdin lapsi harjoittaa silmä-käsi yhteistyötä.

Yksityiskohtaiset tavoitteet on jaoteltu viiteen alueeseen, joita avataan esiopetuksen menetelmien ja vuorovaikutuksen esimerkkien kautta. Kuvatut menetelmät esiintyvät usean eri tavoitteen alla, jolloin vahvistuu se, että yksi vuorovaikutustilanne tai menetelmä sisältää useampia tavoitteita. Lisäksi menetelmien kuvaus nostaa esiin yhtymäkohtia eri oppimiskokonaisuuksien välillä. Opetuskielen kirjoitusjärjestelmään tutustuttaessa tuodaan esiin, että on olemassa myös muita kirjoitusjärjestelmiä, joissa kirjaimet ja kirjoitus suunnat poikkeavat meillä opetetuista.

4.4.2.1 Kielen merkitys

- Esiopetuksessa tarjotaan erilaisia tilanteita suullisen ja kirjoitetun kielen käyttämisestä. Esimerkiksi kysyminen, vastaaminen, selittäminen, kertominen (aikuisten ja lasten kertomukset), ohjeistaminen, lukeminen ja kirjoittaminen (aikuinen kirjoittaa lasten nähden) kuuluvat lapsen esiopetusarkeen. Esiopetuksessa tarjotaan tietoisesti vuorovaikutustilanteita, joissa ryhmässä esiintyviä kieliä hyödynnetään (esimerkiksi kohteliaisuussana)t.
- Lapsia rohkaistaan hyödyntämään koko kielellistä repertuaariaan ja heitä ohjataan huomaamaan oma laajeneva kielitaitonsa monikielisessä ympäristössä.
- Tärkeää on hyödyntää tietoisesti kokopäiväpedagogiikkaa ja mahdollistaa vuorovaikutus erikokoisissa ryhmissä tai pareittain sekä aikuisten että lasten kanssa. Päivän kohtaamisissa

lapsilla tulee olla mahdollisuus kertoa omasta arjestaan kotona. Tällöin saadaan esiopetuksen sisältöihin luontevasti mukaan lapsen asiantuntemus, kulttuuri ja kielet.

- Avoin oppimisympäristö sisältää tarjoutumia lasten omaehtoiseen (kielen merkitystä tukevaankin) keskinäiseen vuorovaikutukseen esimerkiksi leikki-tilanteissa (alla). Avoimessa oppimisympäristössä näkyy myös ryhmän monikielisyys. Tämän toteutuminen edellyttää yhteistyötä huoltajien kanssa.
- Esiopetuksessa on paljon leikkiä. Leikissä lapsella on mahdollisuus käyttää kieltä erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa. Leikissä toteutuu lasten osallisuus ja yleensä lapsen itseluottamus on vahva. Lapset nostavat leikkiteemat, kehittelevät leikkiä ja tuottavat samalla monipuolisia vuorovaikutustilanteita.

4.4.2.2 Kuunteleminen, ymmärtäminen ja puhuminen

- Lasta rohkaistaan ja kannustetaan kertomaan ajatuksistaan, tuntemuksistaan, mielihaluistaan, käsityksistään ja kokemuksistaan. Lapsen tulee päivittäin kokea, että hän saa puhua sekä tulee kuulluksi.
- Erilaisissa esiopetuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä (esimerkiksi substantiiveja). Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia (Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet 2021, 43).
- Päivittäisten kuuntelutilanteiden lisäksi voidaan harjoitella tutun sadun epäkohtien havaitsemista.
- Kielellä leikkiminen toteutuu myös puhuen ja kuunnellen. Kuunnellaan oman nimen tavujen määrää tai äänten puuttumista tai vaihtumista. Lapsen omaa puhetta voidaan äänittää ja kuunnella yhdessä. Luontevasti tämä toteutuu esimerkiksi animaation tekemisessä, jossa yhdistyy monipuolisesti eri tavoitteita ja oppimisen alueita.
- Luodaan tilanteita, joissa saa antaa ohjeita muille ja vastaavasti kuunnella sekä noudattaa toisen lapsen tai aikuisen antamia ohjeita. Ryhmässä esiintyvät kielet tuodaan näkyviksi ja niihin tutustutaan. Lapsille annetaan kokemus, miltä eri kielet kuulostavat. Esimerkiksi lapsi voi opettaa toisille lapsille sekä aikuisille tervehdyksiä ja numeroita omalla äidinkielellään (yhteistyö huoltajien kanssa).
- Keskittymistä kuunteluun tuetaan erilaisin tavoin esim. ilmaisemalla puhujan puheenvuoro kuvalla tai esineellä.
- Kuvakirja ja kuva auttavat keskittävää kuuntelua sekä tukevat ymmärtämistä.
- Saduttamista ja kerrontaa toteutetaan esiopetuksessa. Aikuinen on myös kertojana. Tarina voidaan tuottaa erilaisissa ryhmissä ja käyttää apuna konkreettisia keinoja. Tarinoiden tuottamiseen hyödynnetään digitaalisia välineitä. Monikielisten lapsen kohdalla yhteistyö huoltajien kanssa on tärkeää (esimerkiksi kaksikielinen saduttaminen).

4.4.2.3 Lastenkirjallisuus

Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin lastenkirjallisuuden teksteihin. Esimerkkejä tekstilajeista:

- runot,
- sadut/kertomukset
 - kansansadut ja eri kulttuurit huomioiden

- realistiset tarinat (nykyelämän kuvaus)
- nykytodellisuus ja kuvitteellinen maailma yhdessä (fantasiatarinat)
- sarjakuvat

Kielellinen ja kulttuurinen vastuullisuus toteutuu kirjallisuuden tarjonnassa. Yhdenvertaisuutta tukeva ja erilaisista kulttuureista nouseva moninaisuus näkyy teksteissä ja kuvissa. Esiopetuksessa luetaan kuvakirjoja ja tarinoita myös länsimaisen kulttuurin ulkopuolelta.

Lastenkirjallisuudessa kuvakirjalla on oma tärkeä roolinsa. Kuvakirjalla on kuvittaja ja kirjoittaja. Kuvakirja on taideteos, jossa kuva täydentää tekstiä tai päinvastoin. Vuorovaikutteinen lukeminen tukee lapsen kielellistä kehitystä. Tarinoita ja kertomuksia voidaan tarkastella myös osien kautta kuten juoni, henkilöt, tapahtumapaikka ja -aika. Lastenkirjallisuuden käsittelyn luovia toiminnallisia tapoja ovat esimerkiksi draama ja leikki.

4.4.2.4 Kielen (rakenteiden ja muodon) tutkiminen

- Vuorovaikutteinen lukeminen tukee kielen tutkimista. Siinä keskustellen ja draamapedagogiikan avulla käsitellään satuja, runoja ja kertomuksia.
- Tutkiminen toteutuu, kun tuetaan ja ruokitaan lasten luontaisen mielenkiinnon kohteena olevaa kielellä leikkimistä ja leikittelyä. Tätä on esimerkiksi sanoilla riittäminen ja niiden muuntelu sekä epäsanon tuottaminen.
- Ryhmässä esiintyvien kielten sanoja vertaillaan keskenään, tehdään huomioita, miltä sana kuulostaa ja mitä se merkitsee (yhteistyö huoltajien kanssa).
- Kokosanahahmoista lapsen oma nimi on tutuin. Nimiä kirjoitetaan lapsiryhmässä esiintyvillä kielillä.
- Kielellä leikkiminen etenee pääsääntöisesti kokosanahahmoista tavuihin ja äänteisiin.
- Tavutellussa hyödynnetään rytmiä (kehonsoittimet ja rytmisoittimet) ja musiikin keinoja.
- Lapsia tuetaan äänteiden havainnoimisessa esimerkiksi aloittaen lapsen omasta nimestä ja esiopetusympäristön tai lapsen lähiympäristön tutuista nimistä/sanoista.

4.4.2.5 Lukemis- ja kirjoittamisvalmiudet

Näihin valmiuksiin luetaan varhaiset taidot (mm. kirjain-äänne vastaavuus, taito jakaa puhetta yksiköihin, nopea nimeäminen, kielellinen työmuisti), jotka ovat lukemisen ja kirjoittamisen taitojen kannalta olennaisia.

(<http://www.lukimat.fi/lukeminen/tietopalvelu/lukutaito-kehittyy/lukivalmiuksien-kehittyminen> 7.3.2016)

Kirjoittamisvalmiuksien harjoittaminen pohjautuu lapsen sekä lapsiryhmän taitoihin ja mielenkiintoon. Lasten on saatava tehdä sitä omalla taitotasolla ja mielekkäissä asiayhteyksissä. Mielekästä lapselle on leikki. Lapselle merkityksellisessä leikissä lapsen keskittymiskyky on parhaimmillaan. Näin harjoittelu tukee lapsen itseluottamusta ja myönteistä minäkäsitystä. Samalla myönteinen oppimisminäkäsitys vahvistuu.

Esiopetuksessa leikki on keskeinen oppimisen muoto, jossa lapsi osaa (luki-taidoista riippumatta)

tuottaa luki-taidoille tärkeää leikillistä kirjoittamista ja leikillistä lukemista. Leikissä lapselle on mahdollista

- itse kirjoittaa sanoja
- jäljentää ja nimetä
- hyödyntää digiteknologiaa.

Avoin oppimisympäristö innostaa lapsia yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä. Oppimisympäristössä on nähtävillä, että on olemassa myös muita kirjoitusjärjestelmiä, joissa kirjaimet ja kirjoitussuunnat poikkeavat meillä opetetuista.

Leikin lisäksi lapsen yksi tärkeä oppimisen väline on pelit. Lapsi tuottaa omia tekstejä (aikuinen tai kirjoittamisen taidoissa etevämpi lapsi apunaan) käsin kirjoittaen ja näppäimistöä käyttäen. Lukemis- ja kirjoittamisen valmiuksien harjoittelussa hyödynnetään erilaisia oppimisympäristöjä kuten pihaa ja lähiympäristöä. Esimerkiksi hiekkalaatikkoon voi sormella jäljentää kirjaimia ja retkellä voi tunnistaa sekä nimetä liikennemerkkejä ja nimikylttejä.

Lapsella on taitoja lukea ja nimetä kuvia sekä kuvasarjoja. Kuvasarjoilla tuotetaan myös tarinoita tai muokataan satua esitettävään muotoon. Sanojen hajottaminen tavuiksi ja kirjaimiksi on lukemis- ja kirjoittamisvalmiuksien aktivoimista/herättelemistä. Se toteutetaan lapselle mielekkäissä yhteyksissä ja lapsen taitotaso huomioiden. Rytmittäminen tukee sanojen jakamista tavuiksi.

Uusien lukutaitojen medialukutaidon osakokonaisuus jakautuu kolmeen pääosaan

- taito tulkita ja arvioida mediaa (mm. maaliman tutkiminen, sadun ja toden ymmärtäminen)
- taito tuottaa mediasisältöjä (kokeileva käyttö, rikas mielikuvitus ja luova ilmaisu sekä viestintätaitojen harjoittaminen)
- taito toimia mediaympäristöissä (turvallisuus)

Kotkan varhaiskasvatuksen Digipolku avaa tarkemmin medialukutaitoa ja sisältää arjen kuvauksia pedagogiikan tueksi.

4.4.3 Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia toimia yhteiskunnassa ja ymmärtää moninaisuutta.

Kotkalla on pitkä historia kielellisestä ja kulttuurisesta moninaisuudesta johtuen satamasta sekä valtion rajan läheisyydestä. Lisäksi alueella toiminut vastaanottokeskus on muun maahanmuuton myötä vaikuttanut siihen, että lapsiryhmissä sekä henkilökunnassa on erilaisia kieli-, kulttuuri- ja perhetaustoja. Suomea toisena kielenään oppivalla ja omaksuvalla lapsella on oikeus opetuksen ja toiminnan kielen oppimiseen. Tämä velvoittaa esiopetuksen henkilöstöä toisen kielen opetuksen tavoitteelliseen ja suunnitelmalliseen toteuttamiseen. Varhaiskasvatuksella ja esiopetuksella on Monikielisyyden tukemisen suunnitelma, josta löytyy tietoa ja välineitä kielitietoisien pedagogiikan toteuttamiseen.

Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Lähiyhteisön tapoihin, uskontoihin ja muihin katsomuksiin tutustutaan yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa. Tutustuminen tukee lasten kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutus- ja ilmaisun taitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Moninaisuus on luonnollinen osa esiopetuksenkin arkea.

Esiopetuksen tehtävä on

- lähestyä yhteisömme aihetta historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista, mikä ohjaa lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin
- vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön ja yhteiskunnan monimuotoisuutta sekä toimia siinä (osallisuus)
- tarjota tilanteita eettisten valintojen pohdintaan, omien tunnetaitojen kehittämiseen ja rakentavan vuoropuhelun harjoitteluun (vuorovaikutustaitojen vahvistuminen)
- tutustua opettajan tai ulkopuolisen toimijan johdolla lähiyhteisön tapoihin, uskontoihin ja muihin katsomuksiin sekä tarttua lasten arjen ja käytännön tilanteiden nostamiin eettisiin aiheisiin
- varmistaa, että jokainen lapsi saa tuntea olonsa kaikissa tilanteissa hyväksytyksi ja turvalliseksi.

Esiopetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen. Näiden tekijöiden pohjalta esiopetuksen toimipaikassa suunnitellaan ja toteutetaan katsomuskasvatusta. Suunnitelmat ja toteutukset ovat yhdenveroisia eri katsomusten ja uskontojen kesken. Niissä tulee huomioida myös eri katsomusten kanssa tehtävä yhteistyö.

4.4.3.1 Eettinen näkökulma

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle suunnattua yhteistä eettistä kasvatusta. Kasvatus liitetään erilaisiin lasten arjen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan

- tunnistamaan tunteitaan,
- toimimaan ystävällisesti ja
- vastuullisesti sekä
- ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita.

Tunteiden tunnistamisen lisäksi lapset tarvitsevat aikuisen tukea tunteiden hyväksymisessä ja tunneilmaisussa. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, sukupuoleen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus.

Opiskeluhuollossa on kuntakohtainen suunnitelma lasten, oppilaiden ja opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Suunnitelmassa ovat keskiössä lasten keskinäiset ja lasten sekä aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet sekä ennaltaehkäisevät toimintamallit.

Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit, sadut ja median sisällöt. Kertomusten käsittely vuorovaikutteisesti keskustellen tai draamapedagogiikan avulla osallistaa lapsia ratkaisujen etsimiseen ja löytämiseen. Vaikean tilanteen voi piirtää paperille, jolloin se tulee ulkoistettua ja sitä voi käsitellä. Opetuksessa käytetään sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja. Konkreettiset välineet, kuten kuvien käyttö, auttavat lapsia tunteiden ilmaisemisessa ja ymmärtämisessä.

4.4.3.2 Historiallinen näkökulma

Lasten kanssa tutustutaan historiallisesta näkökulmasta johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen, jolloin opetus linkittyy ”Ilmaisun monet muodot” oppimiskokonaisuuteen.

Lisäksi opetuksessa käsitellään lapsia kiinnostavia

- muita historiallisia tapahtumia,
- henkilöitä,
- kulttuureja ja kulttuuriperintöä.

Tiedon lähteinä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä (museot, rakennettu ja luonnon ympäristö jne.). Keskeisiä lähteitä ovat mm. lasten huoltajat ja mahdolliset isovanhemmat sekä heidän tietonsa omasta kulttuuriperinnöstään. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattu ilmiöihin perustuva design oppiminen tarjoaa käsittelytavan, jossa lasten osallisuus ja asiantuntemus pääsee keskeiseen rooliin historiallisiin ilmiöihin tutustuttaessa.

Kotkan ympäristöä värittää Kymijokivarsi ja merellisyys. Historiallisesti seutu on ollut valtakunnan raja-aluetta. Edelleen naapurivaltion rajan läheisyys vaikuttaa toimintaympäristöön ja sen tapahtumiin. Lapsen näkökulmasta ajallisesti lähellä tapahtuneet tapahtumat ovat jo historiallisia. Opetuksessa voidaan tutustua myös

- juhlaperinteisiin,
- kansanperinteen tarinoiden,
- perinneleikkeihin ja -liikuntamuotoihin sekä
- vanhoihin lauluihin ja runoihin tai musiikkiin.

Tässä kohdin yhteistyötahoina voivat olla vanhempien, paikallisten hankkeiden ja harrastusryhmien lisäksi myös lasten isovanhemmat.

4.4.3.3 Katsomus näkökulma

Esiopetuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä ja lähiympäristössä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnotuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään tapakulttuuriin sekä vuodenkiertoon ja elämäntapaan liittyviin juhliin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Juhlien ja tapahtumien kautta lapsille tarjoutuu mahdollisuus katsomuskasvatukselle tärkeään kokemukseellisuuteen. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä

omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä.

Katsomuskasvatuksessa yhteistyö huoltajien kanssa on olennaista, jotta voidaan vahvistaa katsomuskasvatuksen merkitystä osana Minä ja meidän yhteisömmme -oppimiskokonaisuutta. Katsomuskasvatus ei ole tunnustuksellista opetusta, vaan antaa eväitä kunnioittavaan ja ymmärtäväiseen vuorovaikutukseen toisten kanssa. Lapsen leops -keskustelussa tuodaan esiin katsomuskasvatuksen velvoittavuus ja sisältö. Oikea tieto riittävän varhain luo kuvaa turvallisesta ja luotettavasta opetuksesta.

Erilaisiin tapoihin tutustumalla voidaan vähentää ennakkoluuloja ja vahvistaa ihmisten tasa-arvoista kohtaamista. Esiopetuksen arjessa lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Näiden teemojen käsittelyn pohjana on lapsista lähtevä ihmettely. Hyvin ryhmäytynyt lapsiryhmä on hedelmällinen pohja matkalla monimuotoisuuden ymmärtämiseen. Näin ollen ryhmäytymisharjoitukset ja tutustumisleikit ovat tärkeitä menetelmiä esiopetuksessa.

Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänskysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien, keskustellen, leikkien ja luovasti ilmaisten. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Samalla tuetaan lasten valmiuksia rakentaa omaa kulttuurista ja katsomuksellista identiteettiä. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia. Kotkan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on käytössä Deep Talk -menetelmä, jonka avulla katsomuskasvatuksen aiheita käsitellään vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa lapsiryhmän kanssa.

4.4.3.4 Yhteiskunnallinen näkökulma

Lasten mielenkiinto yhteiskunnallisiin asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Esiopetuksessa tartutaan lasten nostamiin ajankohtaisiin yhteiskunnassa esiintyviin tapahtumiin ja käsitellään niiden nostattamia tunteita sekä tuetaan turvallisuuden kokemusta ja tulevaisuuden uskoa. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Median tuottaminen voi olla

- lehden tekeminen,
- valokuvaan pohjautuva tuotos,
- elokuvatarinan suunnittelu, kuvaaminen ja esitys,
- äänimaisemien tekeminen,
- animaation (piirrostarina) työstäminen.

Median tuottaminen on yksi lasten osallisuuden muoto ja siinä tulee hyödyntää myös digitaalisia välineitä. Oppimiskokonaisuus linkittyy tässä kohdin mm. Ilmaisun monet muodot - ja Kielten rikas maailma oppimiskokonaisuuksiin.

Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Media on läsnä lasten arjessa, heidän puheissaan, tavaroissaan, vaatteissaan ja leikeissään. Mediakasvatuksen kautta tuetaan lasten mediataitoja ja -kriittisyyttä. Toden ja tarun erottaminen on muun muassa yksi tukemista tarvitseva taito alle kouluikäisellä lapsella. Kasvan ja kehityksen - oppimiskokonaisuudessa harjoitellaan turvallista digiteknologisen ympäristön käyttöä. Tässä kohdin tärkeä asia on luottamuksellinen yhteistyö vanhempien kanssa. Kansallisten asiantuntijatahojen sivustoilta (Väestöliitto), saa ajanmukaista tietoa mediakasvatukseen liittyen.

Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä sekä tarjotaan mahdollisuus harjoittaa vastuun ottamista turvallisesti. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin, että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen (kokoukset ja palaverit). Osallisuutta ja osallistumista on avattu opetussuunnitelman luvun 2 alaluvussa 2.6.

4.4.4 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lapsen toimintaympäristö (piha, lähiluonto, rakennettu ympäristö ja muut oppimisympäristöt) on erityisen tärkeää oppimisympäristö matemaattisten taitojen opettelussa sekä teknologia- ja ympäristökasvatusten toteuttamisessa. Oppimisen ohjauksessa on keskeistä lasten omat havainnot ja toiminta sekä esiopetuksessa syntyvien tilanteiden hyödyntäminen. Toimintaympäristöön liittyvät lasten havainnot ja niiden arvostaminen sekä rikastaminen ja jäsentäminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito havainnoida ympäristön ilmiöitä sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä tukee lasten matemaattista ajattelua. Saamalla se edistää myös muiden taitojen oppimista.

Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja päätelemällä.

Lasten kanssa yhdessä toteutettava lasten kiinnostuksen kohteesta nouseva oppimisprojekti yhdistää matematiikan, ympäristökasvatuksen sekä teknologiakasvatuksen sisällöt kokonaisuudeksi. Kotkan varhaiskasvatussuunnitelmaan (2022) on kirjattu Design -oppiminen yhdeksi ilmiöpohjaisen työskentelyn menetelmäksi. (Katso myös Pedanet sivut Kotka>Varhaiskasvatus>Kehittämishankkeet>DOP (design suuntautunut pedagogiikka))

Keskeiset oppimiskokonaisuuden tehtävät ovat

- virittää kiinnostus matematiikkaan
- matemaattisen ajattelun kehittyminen
- lasten luonnontuntemuksen ja luontosuhteen vahvistaminen
- tutustuminen arjen teknologiaan ja tutkivaan oppimiseen

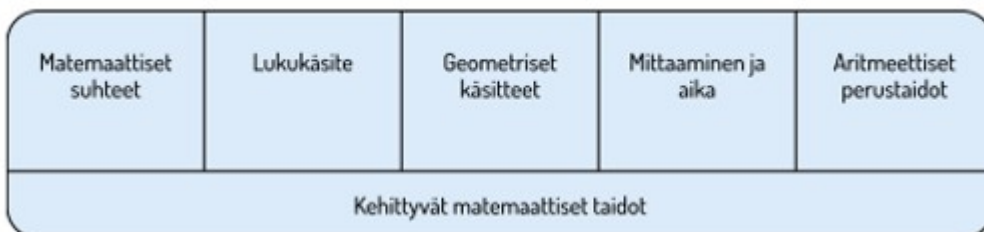
4.4.4.1 Matemaattiset taidot

Lapsen kiinnostuksen kohteet, havainnot, ongelmat ja ratkaisut niihin, sekä erilaiset pohdinnat ovat matematiikan oppimisen pohja. Aikuisen tehtävänä on oppimistilanteita ja -ympäristöä suunniteltaessa huomioida lapsen kokemusmaailma. Toisaalta aikuisen on uskallettava heittäytyä ennakkoluulottomasti ja rohkeasti mukaan lapsen tekemiseen, tutkimiseen ja ihmettelyyn (tutkiva työtap). Aikuisen kiinnostus siitä, miten lapsi kertoo omista toimintamalleistaan ja ajatuksistaan (kielellistäminen), miten lapsi päätyi tiettyyn lopputulokseen, antaa arvokasta tietoa lapsen matemaattisen ajattelun kehitymisestä ja todellisesta osaamisesta. Matematiikka on myös ajattelutaitojen kehittämistä (kykyä nimetä, ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä).

Oppimisympäristön suunnittelussa on tärkeää luoda mahdollisuus lasten välisen vuorovaikutuksen syntymiseen ja oppimiseen yhdessä toisen lasten kanssa. Vuorovaikutuksessa toteutuu myös matematiikan kielellistäminen. Siinä apuna voivat olla kuvat, erilaiset välineet ja esineet (värisauvat, helmet, lelut ja murtokakut yms.). Avoin oppimisympäristö luo edellytykset kehittää matemaattista ajattelua yksilöllisesti sekä laajentaa matemaattisten käsitteiden ja välineiden käyttöä myös omaehtoiseen leikkiin. Esiopetuksessa matematiikka kulkee lapsen mukana kaikissa toimintaympäristöissä; mm. metsässä, pihalla, lähiympäristössä, ryhmätilassa, ruokalassa vuorovaikutuksessa toisten lasten sekä aikuisten kanssa. Opetuksessa tulee tietoisesti hyödyntää erilaisia oppimisympäristöjä ja niiden tarkastelua matemaattisesta näkökulmasta.

Mitä enemmän aikuinen kiinnittää huomiota ympäristössä oleviin matemaattisiin asioihin, sitä enemmän se auttaa lasta havainnoimaan, innostumaan ja motivoitumaan matematiikasta erilaisissa arjen tilanteissa. Aikuisen roolina on kannustaa lapsia matematiikan taitojen kehittämiseen toiminnallisesti, leikkien, tutkimalla ja kokeilemalla. Eri aistien, erilaisten leikkien, pelien ja tarinoiden käyttäminen ja runsas havainnollistaminen avartavat lapsen käsitystä matematiikasta. Oppimistilanteissa lapsella on aktiivinen rooli ja aikuisen tehtävänä on luoda salliva ja kokeileva ilmapiiri matematiikan oppimiseen.

Toiminnan tulee sisältää paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen. Opetuksessa hyödynnetään digiteknologiaa.

Lasten matemaattisen kehityksen keskeiset osa-alueet esiopetuksessa

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet 2021, 49

Opetuksen tavoitteena on matematiikkaan ja sen osa-alueisiin tutustuminen. Osa-alueet eivät tavallisesti ole erillisinä opeteltavia toimintoja. Niiden oppiminen tapahtuu usein samanaikaisesti.

Tavoitteiden alla on sitä kuvaavat keskeiset matemaattiset käsitteet ja käsitteitä konkretisoivat esimerkit.

Tuetaan lukukäsitteen kehittymistä (Lukukäsite)

A. Lukujono 0-10

Matemaattisten taitojen vahva pohja rakentuu lukujonotaidoille. Lukujonotaidoilla tarkoitetaan lapsen taitoa luetella lukujonoa eteen - ja taaksepäin ja pysähtyä sovittuun lukuun, nimetä naapuriluvut ja askeltaa lukujonossa eri tavoin. Loruttelu ("yykaakooneevii") ei tarkoita että lapsi olisi oppinut taidon.

- Lukujen luetteleminen luvuna eteenpäin (1,2,3..), taaksepäin (10,9,8..), keskeltä sekä eteen- että taaksepäin (4,5,6...tai 7,6,5...)
- Lukujen suureneminen ja pieneneminen liikuttaessa lukujonolla eteen- tai taaksepäin
- Lukujonolla liikkuminen annetusta luvusta annetun luvun verran eteen- tai taaksepäin ("siirry lukujonolla luvusta 4 kaksi eteenpäin, mihin lukuun päädyit?")
- Lukujen luetteleminen annetusta luvusta annettuun lukuun, sekä eteen- että taaksepäin ("aloita luvusta 2 ja luettele lukuun 5 asti")
- Luvun paikka lukujonossa

B. Lukukäsite 0-10

Tavoitteena on, että lapsi oppii ymmärtämään lukukäsitteen eli lukumerkin, numeromerkin ja lukusanan välisen yhteyden.

- lukumäärä- lukusana- numeromerkki vastaavuus (**=> kolme=> 3)
- numeroiden tunnistaminen ja tuottaminen
- lukumäärän nopea havaitseminen (subitisaatio) laskematta
- lukujen hajotelmat (lukumäärien erilainen ryhmitteleminen)

Puhutaan ja kuullaan matematiikkaa (kielellistäminen: Matemaattiset suhteet ja aritmeettiset perustaidot)

C. Looginen ajattelu (matemaattiset suhteet)

Matemaattinen ajattelu lähtee liikkeelle havainnoista ja etenee niiden sanallistamiseen ja käsitteiden ymmärtämiseen. Käsitteitä tulee käyttää ja kielentää lapselle monipuolisesti ja tavoitteellisesti sekä osana esiopetuksen arkea että oppimistilanteita.

- luokittelu
- vertailu
- sarjoittaminen ja säännönmukaisuudet
- sijainti ja suhteet
- ongelmanratkaisu
- päättely
- matematiikan käsitteet

määrää ilmaisevat käsitteet; molemmat, pari, kokonainen, eniten, vähiten, puoli, kaikki jne., *ominaisuuksia ilmaisevat käsitteet*; samanlainen, erilainen, iso, pieni, kuuma, kylmä, pitkä, lyhyt, leveä, kapea jne.

aikaa ilmaisevat käsitteet; joskus, ei koskaan, ennen, kohta, eilen, huomenna, usein jne.

avaruudellisia suhteita ilmaisevat käsitteet; vieressä, edessä, takana, sisällä, ulkona, vasemmalla puolella, alapuolella jne. (ovat erityisen tärkeitä, jos opetuskieli ei ole lapsen ensisijainen kieli)

D. Matikkatarinat (yhteen- ja vähennyslaskun käsite -aritmeettiset perustaidot)

Matikkatarinoiden avulla pyritään siihen, että lapsi pystyy kuuntelemaan lyhyen tarinan, muistaa siitä ydinkohdat ja pystyy tekemään pienen laskutehtävän. Aloitetaan tavallisesti pienillä lukumäärillä, mutta huomioidaan lapsen osaaminen. Tavoitteena lisäämisen ja vähentämisen käsitteiden ymmärtäminen osana arkielämän tilanteita. Matikkatarinoiden näyttelemisessä yhdistyvät kielellinen, liikunnallinen ja matemaattinen puoli.

Kokeillaan mittaamista ja tarkastellaan arjessa aika-käsitettä (Mittaaminen ja aika)

Mittaamalla saadaan tietoa mitattavien kohteiden ominaisuuksista tai määrästä. Mittaaminen on vertailua ja lapsi tarvitsee paljon kokemuksia mittaamisesta (oma keho, luonnon materiaalit, eri välineet) ymmärtääkseen mittaamisen ja vertailun välisen yhteyden. Päivärytmin ymmärtämisen tukeminen kuvien avulla visualisoi mm. vuorokausirytmia.

- aika (vuorokausi, vuodenaika, kello, ajankäsitteet: joskus, aina, eilen, huomenna jne.)
- pituus
- paino
- tilavuus
- raha
- havaintojen tilastollinen esittäminen

Tuetaan tason ja tilan hahmottamista

Lapsen hahmottamista tuetaan esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Tällöin opetellaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

E. Geometria

Geometriassa tutustutaan kuvioihin, kappaleisiin ja niiden ominaisuuksiin. Kuviot ovat kaksiuulotteisia (esim. ympyrä, kolmio, neliö ja nelikulmio) ja kappaleet kolmiulotteisia (esim. pallo, kuutio, kartio ja lieriö). Esiopetuksen toimintaympäristö on tärkeässä roolissa geometriaan tutustumisessa.

- muodot ja niiden nimeäminen (kolmio, neliö, ympyrä ja nelikulmio)
- tila (sijainti ja suhteet)
- ympäristö, rakennettu ympäristö
- muovailu, rakentelu, askartelu
- liikkuminen ja luova toiminta

4.4.4.2 Teknologiakasvatus

Esiopetuksessa teknologiakasvatusta toteutetaan lapsen maailmasta käsin. Tärkeää on, että lapsi itse tutkii, tutustuu ja rakentaa erilaisilla välineillä ja materiaaleilla. Tavoitteena on, että lapsi oppii ymmärtämään teknologiaa leikin ja pelien kautta (miten kaikki toimii?). Teknologiseen maailmaan

kuuluu kaikki ihmisen luovan toiminnan tuottama lähtien lapsen tekemästä pienestä esineestä aina monimutkaisimpaan huipputeknologian tuotteeseen.

Lasten kanssa tunnistetaan, havainnoidaan ja pohditaan arjen teknologisia ominaisuuksia, ratkaisuja ja lelujen toimintaperiaatteita. Havainnot ja pohdinnat koskettavat:

- välineitä ja materiaaleja
- ominaisuuksia
- kiinnitystapoja
- kokoa, mittoja, muotoja, värejä (matemaattiset käsitteet)
- (tavoiteltavaa) rakennetta ja sen tarkoitusta
- tuotoksen arviointia (mm. kestävyyttä, ulkomuodon miellyttävyyttä)

Oppiminen tapahtuu lapsen omakohtaisen kokemuksen kautta keksimällä, suunnittelemalla askartelemalla, rakentelemalla itse ja ideoimalla uutta (esim. erilaiset koneet ja vekottimet). Kekseliäisyys on teknologiakasvatuksen tärkeimpiä piirteitä. Teknologinen toiminta koostuu

- ideoinnista ja suunnittelusta
- itse tekemisestä ja teknologisista rooleista
- valmiista tuotoksesta ja sen mahdollisesta kokeilusta
- tuotoksen arvioinnista ja kehittämisestä sekä
- rakentamisprosessin dokumentoinnista (kuvaaminen, äänittäminen, piirtäminen, kirjoittaminen)

Teknologiseen kasvatukseen kuuluu ohjelmoinnillinen ajattelu. Ajattelu toteutuu opetus suunnitelmassa yleisestikin korostuvan yhdessä tekemisen ja itsensä toteuttamisen kautta. Laitteiden toimintaideoiden selvittäminen palvelee myös ohjelmoinnillista ajattelua. Ohjelmoinnilliseen ajatteluun kuuluu

- pulmien tunnistaminen ja ratkaiseminen (ratkaisuprosessi ja vaiheittainen eteneminen)
- samankaltaisuuksien tunnistaminen (vertaileminen)
- kokonaisuuksien purkaminen pienempiin osiin
- tarkkuus (vaiheittainen eteneminen -mm. ohjeiden seuraaminen)

Kotkan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on Digipolku, joka sisältää konkreettisia esimerkkejä pedagogiikan toteutumisesta ohjelmoinnin osalta.

Teknologiakasvatuksen keskeisin oppimisen muoto esiopetuksessa on leikki. Rakenteluleikissä esineiden ja tuotosten syntyminen erilaisilla välineillä ja rakennusprosessin seuraaminen auttavat lasta ymmärtämään, mihin esineitä tarvitaan, miten ne toimivat ja miten niitä voi käyttää. Lapset saavat vastauksia itse kokeilemalla ja omien sekä yhteisten ratkaisujen löytämisellä. Rakennussarjat tarjoavat mahdollisuuden kokonaisvaltaiseen teknologiseen toimintaan. Rooli- tai sääntöleikeissä toteutuu esimerkiksi ohjelmointia robottileikin muodossa. Leikissä on robotteja, joita ohjelmoijat ohjelmoivat toimintaohjeillaan.

Esiopetuksessa dokumentointi on merkittävässä roolissa. Sitä tehdessä käytetään teknologiaa. Teknologian käyttö toteutuu myös valmiiden oppimispelien ja -ohjelmien kautta sekä ilmaisun monet muodot oppimiskokonaisuuden käsityöopetuksessa.

4.4.4.3 Ympäristökasvatus

Esiopetuksessa lasten omilla luontokokemuksilla on vahva yhteys oppimiseen. Lasten kanssa havainnoidaan ja tutkitaan lähiympäristöä, kasveja, eläimiä, elotonta luontoa ja luonnon ilmiöitä.

Hyvää oloa tuottavat luontokokemukset, ihastelun ja löytämisen ilo lähiluonnossa edesauttavat positiivisen luontosuhteen syntymistä (luontoa ei osata suojella, jos sitä ei tunne tai puuttuu kokemuksia). Tällä on vahva yhteys kielen, käsitteellisen ymmärryksen ja arvojen muodostumiseen. Ympäristökasvatuksessa ja kestävästä kehityksen kasvatuksessa tärkeitä arvoja ovat toisen ihmisen ja ympäristön huomioonottaminen sekä yhteinen vastuu. Näiden mukaan toimimalla luodaan pohja kestäväälle elämäntavalle.

Ympäristökasvatus on osa lapsen jokapäiväistä elämää ja sen tavoitteena on lapsen aktiivinen ja osallistuva toimiminen. Havaintoja dokumentoidaan esiopetuksessa eri tavoin muun muassa piirtäen, värittäen, valokuvaten, tallentaen ääntä, kirjaten esimerkiksi lukumääriä, kertomalla aistimastaan ja keräämällä materiaaleja (aarteet, löydöt ja kokoelmat). Ympäristö tarjoaa tilaa ihmettelulle, innostaa pohtimaan ja ruokkii lapsen luontaista uteliaisuutta. Tutkimisen ja ihmettelyn perustana ovat lapsen kysymykset, joihin lähdetään etsimään vastauksia. Ympäristökasvatuksessa käytetään avoimia kysymyksiä, jotka perustuvat lasten ihmettelyyn, valmiisiin väittämiin, kokeiluihin tai havaintoihin (esim. Mikä kelluu?). Tietoa haetaan yhdessä lasten kanssa. Kotkan varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattu yhdeksi tutkimisen menetelmäksi Design-suuntautunut pedagogiikka. (Katso myös Pedanet sivut Kotka>Varhaiskasvatus>Kehittämishankkeet>DOP design suuntautunut pedagogiikka)

Kysymykset syntyvät yhteisen kokemuksen kautta:

- ilmiöiden seuraamisesta (vuorokauden kulku, vuoden kulku, sääilmiöt, eläinten ja kasvien elämä jne.)
- päätelmien tekemisestä (syy-seuraus, yhteneväisyydet ja eroavaisuudet)
- merkityksien löytämisestä (luontoon liittyvät käsitteet).

Havainnointi ja seuranta mahdollistavat luokittelun ja vertailun. Näiden pohjalta löydetään mm. eliöiden tunnusmerkkejä, jotka toimivat perustana lajituntemukselle. Lajituntemus ja luokittelu perustuvat lasten mielenkiinnon kautta heränneeseen pohdintaan ja ihmettelyyn. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa.

Esiopetuksessa luokittelu toteutuu vähintään seuraavasti:

- eloton-elollinen ja
- kasvit-eläimet.

Esiopetuksessa liikutaan, leikitään, rakennetaan ja tehdään havaintoja luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Ympäristöstä nautitaan ihastelun ja ihmettelyn kautta eri vuodenaikoina. Luonto ja lähiympäristö antavat lapselle mahdollisuuden kulkea ja oppia aistit avoimina. Ei riitä, että näkee ja kuulee, vaan tarvitaan myös haju-, tunto- maku- ja tasapainoaistia. Liikkuminen epätasaisessa maastossa tarjoaa sopivaa haastetta. Lähiympäristössä liikuttaessa lapsi harjoittelee turvallisuuteen ja hyviin käytöstapoihin liittyviä asioita sekä ympäristön havainnointia. Myös taidekasvatusta toteutetaan osana ympäristökasvatusta (luonnon esteettisyys, yksilö- ja ryhmätyöskentely, ympäristötaide).

Esiopetuksessa lapset toimivat kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti ja ottavat vastuuta esimerkiksi kierrätyksestä sekä lähiympäristöstä huolehtimisesta. Yhdessä lasten kanssa kasvetaan kohti kestävää elämäntapaa harjoittelemalla mm. roskaamatonta retkeilyä, kohtuullisuutta ja säästäväisyyttä, ruokailun vastuullisuuden merkitystä, energian säättämistä ja jätteiden vähentämistä (mm. kierrätys, tavaroiden uudelleen käyttö). Huomiota kiinnitetään siihen, että teoilla voidaan vaikuttaa. Turvataan tulvaisuususkko ja se, että lapsen ei tarvitse kantaa tekojen vaikutuksista itseään suurempaa vastuuta.

Kotkassa lasten mielestä huolehdimme luonnosta ja ympäristöstä, kun keräämme roskat pois, emmekä heitä roskia luontoon. Jotta kaikilla ihmisillä ja eläimillä olisi hyvä olla ja elää, lapset korostavat huolehtimaan eläimistä ja kohtelevaan niitä hyvin. Lisäksi he nostavat hyvän olemisen ja elämisen ehdoksi sen, että ihmisillä on turvallinen olo.

Esiopetusvuoden aikana tehdään yhteistyötä Luontokoulu Hailin kanssa (mm. vierailut luontokoulun luokkaan tai yhteiset tutkimusretket lähiympäristöön). Mahdollisuuksien mukaan tutustutaan Kotkan puistoihin, Vellamoon ja Maretariumiin. Opetuksessa huomioidaan kansalliset ja paikalliset teemapäivät sekä kampanjat.

4.4.5 Kasvan ja kehityn

Esiopetuksen yhtenä tavoitteena on laaja-alainen osaaminen, jossa yhtenä osa-alueena ovat itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän pätevyyskokemuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden näkökulmista.

Keskeisinä oppimiskokonaisuuden tehtävinä on

- luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle
- kehittää lasten terveystietoisuutta ja turvataitoja.
- edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Tämän oppimiskokonaisuuden keskeisistä tehtävistä kestävään elämäntapaan kuuluvat tehtävät ovat yhteneväisiä sisältöjä mm. ”Minä ja meidän yhteisömme” -oppimiskokonaisuuden kanssa.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Esiopetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan myös kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään ja hyvinvoinnistaan. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä. Heidän valmiuksiaan toimia erilaisissa tilanteissa vahvistetaan.

Esiopetusyhteisön turvallisesta ja hyväksyvästä ilmapiiristä tulee aikuisten myös huolehtia.

Esiopetuksessa tuetaan ja kehitetään lasten sosioemotionaalisia taitoja. Tärkeää on edistää myönteisten vertaissuhteiden ja ryhmässä toimimisen taitoja. Edellä mainituilla taidoilla on vaikutusta kiusaamisen yleisyyteen ja monenlaisten ristiriitatilanteiden ratkaisemiseen.

4.4.5.1 Liikunta ja liikkuminen

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa kaikkina vuodenaikoina. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu. Liikunta kehittää lasten taitoja hahmottaa omaa kehoa ja sen eri osia suhteessa

- ympäröivään tilaan,
- käytettävään aikaan ja
- voimaan.

Nämä liikuntaan liittyvät hahmottamisen alueet monipuolistavat ohjatun liikunnan toteutusta. Liikkumisen tulee olla ohjattua sekä omaehtoista ja se toteutuu sekä sisällä että ulkona.

Oppimisympäristön (sisällä ja pihalla) tulee mahdollistaa lasten omaehtoinen liikkuminen. Oppimisympäristöön kuuluu aktiivinen lähiympäristön käyttö. Yhdessä kootut säännöt tuovat turvaa ja samalla sallivat lapsen luontaisen liikkumisen. Liikuntavälineistö on lasten saatavilla ja käytettävissä aikuisten aktiivisella panostuksella. Leikin ja ulkoilun aikana lapset luovat kiinnostuksen pohjalta esimerkiksi tanssi- tai taisteluesityksen, rakentavat jumpparatoja tai harjoittelevat urheilulajeja. Aikuiset havainnoivat aktiivisesti lasten toimintaa ja mahdollistavat liikkumisen tarjoamalla välineitä ja tilan sekä ohjaamalla tilanteen etenemistä. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Piha, metsät, puistot, lähiliikuntapaikat, koulun liikuntasalit ja muut monipuolisen liikunnan mahdollistavat tilat ja ympäristöt ovat jatkuvassa käytössä.

Motorisia perustaitoja ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot.

Tasapainoa harjoitellaan

- pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai
- taitoradalla leikitellen.

Liikkumistaitoja edistetään

- kierimistä,
- kiipeämistä,
- juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla.

Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan

- työntämällä ja vetämällä

- käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja.

Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Toiminnan tavoitteena on antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukea lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Esiopetuksessa tutustutaan perinteisiin liikuntaleikkeihin, joita esimerkiksi ovat hippaleikit, polttopallo, rokkapata, narulla hyppiminen loruineen ja twist-naru. Lisäksi eri kulttuurien leikit mahdollistavat erilaisia variaatioita liikuntaleikkeihin. Kotkan esiopetuksessa toteutuu alkeisuiimakoulu ja säiden salliessa tutustutaan kausiliikuntaan. Mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään lasten ja heidän vanhempiensa osaamista tutustuttaessa eri lajeihin. Myös urheiluseurat ovat tässä tärkeitä yhteistyökumppaneita. Kotkan varhaiskasvatuksessa on Liiku, leiki ja innostu -iloa ympäri vuoden liikunnan vuosisuunnitelmajuliste ja sitä tukemaan on laadittu erillinen julkaisu Vinkit ja faktat päivittäiseen liikkumiseen.

Opetuksessa hyödynnetään valtakunnallisia liikkumista lisääviä ja monipuolistavia hankkeita sekä toimintaohjelmia. Kotkan varhaiskasvatus ja esiopetus on mukana Liikkuva varhaiskasvatusohjelmassa. Liikunnan kautta toteutuu muiden oppimiskokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä. Esimerkiksi liikunnan välityksellä opetetaan kielellisiä ja matemaattisia sisältöjä.

4.4.5.2 Ravinto ja kuluttaminen

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään hyvinvointia ja terveyttä edistävän syömisen ja **ruokaan liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin sekä kestäväan elämäntapaan. Tämä toteutuu ruokakeskusteluina (aistihavainnot, terveellisyys, monipuolisuus, ruokarytmi, ravintotottumukset jne.) ja ruokailuun liittyvien hyvien tapojen (ole hyvä, kiitos, saisinko) vahvistamisena. Ruokaillessa harjoitellaan ruokailuvälineistön käyttöä (erityisesti veitsi ja haarukka) ja havainnoidaan välineistön ja ruokalajin sopivuutta. Lisäksi lapset harjoittelevat annostelemaan itselleen sopivan ruokamäärän. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkitystä. Kulutuksen osalta painotetaan kestäväan kehityksen arvoja kuten huolenpito, välittäminen ja vastuunkanto. Esiopetuksessa toteutetaan

- kierrätystä käytännön tasolla sekä
- puhutaan energian ja veden säästämisestä.

Esiopetusryhmässä voidaan tarkkailla energian, veden ja ruuan kulutusta. Tässä on mahdollisuus toteuttaa tutkivan toiminnan ja oppimisen menetelmää.

Esiopetuksessa kunnioitetaan ja huolehditaan yhteisistä sekä omista tavaroista. Tällä voidaan turvata tavaroiden mahdollisimman pitkä käyttöikä. Lasten leikeissä, piirroksissa ja esiopetukseen tuoduissa leluissa nousee näkyviin kulutukseen sekä mainontaan liittyviä tulkintoja. Ne toimivat esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana. Esiopetuksessa rakennetaan osaamis pohjaa luonnonvarojen kestäväan käyttöön perustuvalla kiertotalousajattelulle. Yhteisesti pohditaan

ilmiöitä:

- roskasta raaka-ainetta
- omistamisesta yhteiskäyttöön
- kertakäyttöisyys ja korjattavuus

4.4.5.3 Hyvinvointi ja terveys

Esiopetuksessa ohjataan lapsia ymmärtämään fyysisen aktiivisuuden, riittävän levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitys **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan mahdollisia sairauksia, terveyttä, virkeyttä ja hyvää oloa. Samalla tarkastellaan ihmisen mahdollisuutta vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Sisältöjen käsittelyssä korostuu lasten huomiot ja ryhmässä esille nousevat teemat. Esiopetuksessa painotetaan

- levon ja fyysisen aktiivisuuden määrää,
- terveellisen ruokavalion ja
- hygienian merkitystä (tieto ja arjen taidot) sekä
- ennaltaehkäisevää näkökulmaa.

Lasten kanssa opetellaan perusta terveellisille ruokailutottumuksille. Kannustetaan positiivisin keinoin lasta maistamaan monipuolisesti erilaisia ruoka-aineita. Opetuksessa on mahdollista tehdä yhteistyötä ravintopalveluiden kanssa ja kysyä heidän ammattitaitoaan. Lisäksi voidaan hyödyntää valtakunnallisten yhdistysten teemoja ja tapahtumia kuten Kasvisviikot ja Liikuntaseikkailu.

Esiopetuksessa käydään keskustelua hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille. Esiopetuksen arjen ja oppimisen tilanteissa sekä leikeissä harjoitellaan

- kaveruutta
- toisten huomioon ottamista
- tunteiden tunnistamista, nimeämistä ja hallintaa.

Aiheet ovat yhteneväisiä Minä ja meidän yhteisömme oppimiskokonaisuuden kanssa.

Esiopetuksessa noudatetaan kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen (sovittelu huomioiden) liittyvää kuntakohtaista opiskeluhuollon suunnitelmaa. Havainnolliset tunnekortit toimivat lapsilla hyvänä työvälineenä tunteiden tunnistamisessa, nimeämisessä ja hyväksymisessä (erilaiset tunteet ovat ihmisille luonnollisia ja sallittuja). Lisäksi on mahdollista hyödyntää erilaisia tunteisiin ja kaveruuteen liittyviä opetusmateriaaleja ja -ohjelmia.

Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Tässä asiassa yhteistyö lasten vanhempien kanssa on tärkeää (perheiden tavat, joista keskustellaan). Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea. Esiopetuksessa lapset pesivät kädet säännöllisesti ja huolellisesti.

Esiopetuksessa ohjataan myönteiseen kehoitsetuntoon ja kehonkuvaan. Lasten ikätasoisia uteliaisuutta seksuaalisuuteen ja kehoon ohjataan kunnioittavasti. Väestöliitolla on materiaalia kehotunnekasvatukseen ja ikätasoiseen seksuaalisuuden tukemiseen.

4.4.5.4 Turvallisuus ja turvataidot

Esiopetuksen toimintakulttuuriin kuuluu itsearvostuksen vahvistaminen ja hyvän huomioiminen itsessä sekä toisissa. Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lapset luovat esiopetusryhmälleen yhteiset toimintasäännöt, joiden kautta ryhmässä tuetaan arvostavaa kohtelua ja turvallisuuden toteutumista. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Turvallisuus ja turvataidot liittyvät tiiviisti yllä käsiteltyyn hyvinvointi ja terveys sisältöön. Lisäksi opiskeluhoito työskentelee turvallisuuden eteen ja turvallisuuden takaamiseksi toimipaikoilla on kirjallisia suunnitelmia. Suunnitelmien laadinnassa lasten osallisuus voidaan toteuttaa esimerkiksi turvakävelyn avulla. Tällöin käydään läpi turvallisuuden ylläpitämisen ja toimintavalmiuden takaamisen kannalta tärkeitä kohteita. Lapset voivat myös kertoa, missä kohteissa tai tilanteissa he kokevat turvattomuutta. Voidaan yhdessä pohtia, mitä tekemällä turvallisuutta kohennetaan.

Turvataitojen tukemisen keskeisiä teemoja ovat

Minä olen arvokas

- olen ainutlaatuinen
- huolehdin itsestäni (ja toisista)
- pelon tunteet ja niiden hallinta

Olemme hyviä kavereita

- kaveruus, kiva kaveri ja kelju kaveri, huomaa hyvä itsessä ja toisissa

Minä pärjään

- turvattomuus ja turvallisuus
- selviytymiskeinot

Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Näissä tilanteissa huomioidaan yhteistyömahdollisuus koulun kanssa ja noudatetaan yhteisiä periaatteita. Opiskeluhoitosuunnitelmassa on erillinen suunnitelma kiusaamisen ennaltaehkäisystä, puuttumisesta sekä selvittelystä. Esiopetukseen soveltuvaa materiaalia on muun muassa Miniverso www-sivuilla ja Mannerheimin lastensuojeluliiton tuottamana.

Opetuksessa harjoitellaan (ikäkaudelle sopivalla tavalla) lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa digitaalisissa ympäristöissä. Liikenneturvalla on tarjolla materiaalia liittyen lapsi liikenteessä teemaan.

Digiteknologian käyttöturvallisuutta on käsitelty Minä ja meidän yhteisömme ja Kielten rikas maailma oppimiskokonaisuudessa. Esiopetuksessa toteutuva mediakasvatus käsittää turvallisuustaitojen tukemisen. Tässä kohdin korostuu huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Turvallisuus ja turvataidot ovat yleisesti ottaen sisältöjä, joita otetaan puheeksi myös vanhempien kanssa. Kotkan varhaiskasvatuksessa on Digipolku, jonka sisältöihin kuuluu myös digiturvallisuus ja sitä tukeva pedagogiikka.

4.5 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kotkan esiopetussuunnitelmassa on läpileikkaavasti huomioitu, että esiopetuksessa olevien lasten kieli- ja kulttuuritaustat vaihtelevat. Kotkalla on pitkä historia kielellisestä ja kulttuurisesta moninaisuudesta johtuen satamasta sekä valtion rajan läheisyydestä. Lisäksi alueella toiminut vastaanottokeskus on muun maahanmuuton myötä vaikuttanut siihen, että lapsiryhmissä sekä henkilökunnassa on erilaisia kieli-, kulttuuri- ja perhetaustoja. Henkilöstön omakohtaista kokemusta ja tuntemusta eri kielistä ja kulttuureista hyödynnetään huoltajayhteistyössä sekä antamalla äidinkielistä tukea. Paikkakunnalla on myös ruotsinkielinen päiväkot, esiopetus ja peruskoulu. Ruotsinkielisellä koululla on esiopetuksen järjestämiseen koulukohtainen esiopetuslupa. Lisäksi Kotkassa on englanninkielistä varhaiskasvatusta yksityisen palveluntuottajan toteuttamana ja kunnan järjestämänä kielirikasteista (englanti) esiopetusta

Kotkan esiopetuksessa suomea toisena kielenään oppivalla ja omaksuvalla lapsella on oikeus opetuksen ja toiminnan kielen oppimiseen. Tämä velvoittaa henkilöstöä toisen kielen opetuksen tavoitteelliseen ja suunnitelmalliseen toteuttamiseen. Varhaiskasvatuksella ja esiopetuksella on Monikielisyyden tukemisen suunnitelma, jonka tavoitteena on kielitietoisien pedagogiikan vahvistaminen. Suunnitelmaa hyödynnetään erityisesti maahanmuuttajataustaisille lapsille, joiden äidinkieli ei ole suomi tai joilla on muutoin monikielinen tausta. Suunnitelmassa kielitietoisuuden vahvistamisella tarkoitetaan tavoitteellista ja tietoista pedagogista toimintaa, joka edesauttaa sekä toisen kielen oppimista, että oman äidinkielen/-kielten säilymistä ja kehittymistä. Lisäksi suunnitelmassa on kuvattu kulttuurista moninaisuutta ja sen huomioimista maahanmuuttajataustaisten lasten kotoutumisen näkökulmasta (etninen/kansallinen kulttuuri, kansalaisuus ja katsomus). Suunnitelmassa on myös luku yhteistyöstä ja nivelvaiheista. Monikielisyyden tukemisen suunnitelmaa ajantasaistetaan vastaamaan kulloinkin voimassa olevia säädöksiä.

Kotkan varhaiskasvatuksessa käytetään Kielipeda -työvälinettä kielitietoisien varhaiskasvatuksen ja rikasta kieltä mallintavien toimintatapojen kehittämiseksi. Työvälinettä käyttämällä tuetaan myös lasten suomen kielen oppimista ja monikielisyyttä. Sen avulla saadaan näkyviin lapsen kielellinen taitotaso, mikä tarvittaessa ohjaa kuulemaan huoltajia lapsen oikeudesta perusopetukseen valmistavaan opetukseen esiopetuksessa. Mikäli lapsen kielellinen taitotaso jää alle A1 kehittyvän alkeiskielitaidon, suositellaan perusopetukseen valmistavaa opetusta esiopetuksessa. Kotkan perusopetukseen valmistavan esiopetuksen suunnitelmaan (2022) on kirjattu, että valmistavaa opetusta tarjotaan Kotkassa inklusiivisena (sisällytettynä opetukseen tavallisessa eo-ryhmässä) lähikoulun esiopetuksessa. Tavoitteena on, että lapsi saa tarvittavat kielelliset ja muut valmiudet koulun aloittamiseksi. Lisäksi tavoitteena on edistää kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä tukea oman/omien äidinkielten hallintaa sekä oman kulttuuri-identiteetin kehittymistä. Perusopetukseen valmistavan esiopetuksen suunnitelma täydentää kuntakohtaista esiopetuksen opetussuunnitelmaa.

KieliPeda osa "Kielitietoisien oppimisympäristön tarkastelu" on kaikkien lapsiryhmien arviointiväline Kotkan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Kielitietoisien oppimisympäristön tarkastelu -osiota ryhmien henkilöstötiimit käyttävät vähintään kaksi kertaa vuodessa oppimisympäristön tarkasteluun. Kielipeda työväline on varhaiskasvatuksen verkkoasemalla ja sen käyttöön saa ohjausta varhaiskasvatuksen konsultoivalta kieli- ja kulttuuriopettajalta.

5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet Kotkan esiopetuksessa

Kotkan esiopetuksessa oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea toteutetaan monipuolisia työtapoja ja pedagogisia menetelmiä käyttäen, ryhmiä joustavasti muunnellen sekä opettajien ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Välittäminen, huolenpito ja myönteinen ilmapiiri esiopetusyhteisössä edistävät lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Kotkalaisten lasten mielestä hyvä opettaminen ja hoitaminen tarkoittaa sitä, että aikuinen on rauhallinen, kannustava, kehuva ja kuunteleva. Lasten mielestä tärkeää on myös osallistuva ja leikkivä aikuinen.

Esiopetus ja sitä täydentävä varhaiskasvatus toteutuu lapsen esiopetusryhmässä. Päivittäinen vastuu oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista on esiopetuksen henkilöstöllä. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa oppimisen tukeen liittyvän pedagogisen kokonaisuuden toteutumisesta tiimissä ja huolehtii yhdessä koko tiimin kanssa oppimisympäristön muokkaamisesta tuen tarpeiden mukaisesti. Lastenhoitaja tuo omaa ammatillista osaamistaan tuen prosessiin ja varsinkin sen toteuttamiseen. Lisäksi lastenhoitajalla voi olla koulutus pohjansa kautta lääkehoidon osaamista. Ryhmässä mahdollisesti toimiva ohjaaja osallistuu omaa ammattitaitoaan hyödyntäen tuen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Päiväkodin johtaja vastaa oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen toteutumisesta toimipaikassaan. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat (veot) toimivat toimipaikkojen tukena erityispedagogiikan sekä lapsen kehityksen ja oppimisen tuen asiantuntijoina. Varhaiserityiskasvatuksen suunnittelija toimii tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettajien sekä henkilöstön tukena oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen ja ryhmäkohtaisten tukimuotojen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Konsultoiva varhaiserityiskasvatuksen työryhmä (vek-ryhmä) arvioi lapsen tuen yhdenvertaista toteutumista rakenteellisten järjestelyjen osalta. Työryhmä kokoontuu säännöllisesti noin kuusi kertaa toimintavuoden aikana. Työryhmässä käsitellään rakenteellisen tuen järjestelyjä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmä- ja lapsikohtaisen tuen sekä esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta. Toimipaikat voivat pyytää vek-ryhmältä konsultaatiota ryhmän rakenteellisen tuen järjestelyihin tai esittää muutoksia niihin. Rakenteellisia järjestelyjä voivat olla esteettömyys, joustavat ryhmittelyt, oppimisympäristön muokkaaminen, henkilöstön työnjakoon ja mitoittamiseen liittyvät ratkaisut.

Esiopetuksen toimipaikkakohtaisesti laadittavassa lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan tuen järjestämisen periaatteet ja vastuut sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen suunnittelu, toteutus ja arviointi. Ryhmäkohtaisen tuen toteutumista tulee arvioida säännöllisesti ja muokata tarpeiden mukaisesti. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan moniammatillinen ja monialainen yhteistyö sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Päiväkodin johtaja vastaa lukuvuosisuunnitelman laatimisesta ja toteutumisesta, opettajilla on vastuu arvioinnin toteutumisesta ryhmässä. Koko henkilöstö on vastuussa toimintatapoihin sitoutumisesta, toimintatapojen arvioinnista ja kehittämisestä. Lukuvuosisuunnitelma ohjaa esiopetuksen järjestämispaikan toimintaa ja tuen suunnittelua. Tarkempi kuvaus lukuvuosisuunnitelmasta on luvussa 1.2.

Lasten havainnointi ja mahdollisten tuen tarpeiden kartoittaminen aloitetaan heti esiopetuksen alkaessa. Jokaiselle esiopetuksessa olevalle lapselle tehdään kielellisen tietoisuuden sekä matemaattisten valmiuksien kartoitukset. Kartoitukset auttavat oppimista tukevien opetusjärjestelyjen sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen suunnittelussa. Ajantasaiset kartoitukset ja niiden toteuttaminen on kirjattu erilliseen ohjeeseen, joka on henkilöstön saatavilla.

Kielitietoisen pedagogiikan kehittämisen työvälinettä käytetään kielitietoisen esiopetuksen toteuttamisen tukena. Kotkan esiopetuksessa kaikki ryhmät arvioivat ja kehittävät kielitietoista oppimisympäristöä työvälineen avulla. Työvälineestä on oma ohje ja koulutusvideo henkilöstön saatavilla.

Huoltajat ovat mukana lapsen tuen suunnittelun ja arvioinnin kokonaisuudessa ja heidän näkemyksensä otetaan huomioon. Huoltajien kanssa keskustellaan lapsen oppimisvalmiuksista, kartoitusten tuloksista, ryhmässä toimimisen taidoista ja työskentelytaidoista. Varhaiskasvatuksen opettaja kirjaa asiat lapsen esiopetussuunnitelmaan syyslomaan mennessä. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan säännöllisesti yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa ja arviointi kirjataan lapsen esiopetussuunnitelmaan.

Päiväkodin johtaja, esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja arvioivat yhdessä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen kokonaisuutta säännöllisesti lukuvuosisuunnitelmaan kirjatun ohjeen mukaisesti.

5.1.2. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen Kotkan esiopetuksessa

Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen siirtyminen

Opetuksen ja toiminnan järjestämisen kannalta on tärkeää, että lapsen kanssa työskentelevällä henkilöstöllä on olennainen tieto lapsen oppimisesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen järjestetään tarvittaessa tiedonsiirtopalaveri yhdessä lapsen huoltajien kanssa. Jos lapsi on saanut varhaiskasvatuksessa tehostettua tai erityistä tukea, veo kutsuu koolle siirtopalaverin. Yhteisessä siirtopalaverissa käydään läpi lapsen oppimisen tukeen liittyvät keskeiset asiat sekä muut välttämättömät tiedot esiopetuksen järjestämisen ja toteuttamisen kannalta. Palaveri järjestetään mahdollisuuksien mukaan touko–kesäkuussa. Varhaiskasvatuksessa laadittu lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (vasu) siirtyy esiopetukseen huoltajien suostumuksella. Muualta kuin Kotkan varhaiskasvatuksesta siirtyvien lasten vasu siirretään huoltajien suostumuksella paperiversioon.

Esiopetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto lapsen saamasta tuesta varhaiskasvatuksen aikana välitetään siirtopalaverissa. Mikäli lapsi ei ole varhaiskasvatuksen piirissä, tulee tieto lapsen tuen tarpeesta huoltajan, lastenneuvolan, muiden lapsiperhepalveluiden tai erityissairaanhoidon taholta.

Esiopetuksesta perusopetukseen siirtyminen

Esiopetuksessa on käytössä *Huoltajan ja esiopetuksen näkemys koulun aloittamisesta*-lomake. Se on tarkoitettu huoltajien ajatuksille ja henkilöstön huomioille lapsesta tulevana koululaisena. Huoltaja kirjaa lomakkeelle näkemyksiä, joita haluaa välittää lapsensa tulevalle luokanopettajalle.

Jos lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, järjestetään tiedonsiirtopalaveri ennen perusopetukseen siirtymistä. Siirtopalaverit sovitaan yhdessä huoltajan, esiopetuksen ja koulun kesken. Vastaanottavan koulun rehtori ja/ tai laaja-alainen erityisopettaja toimivat siirtopalaverin koollekutsujana. Siirtopalaverissa keskustellaan lapsen opetuksen järjestämisen kannalta olennaiset asiat opetuksen ja tuen järjestämiseksi perusopetuksessa. Siirtopalaverissa siirretään huoltajien luvalla myös muut lapsen tukeen liittyvät olennaiset asiakirjat, kuten terapeuttien yhteenvedot tai asiantuntijalausunnat. Opiskeluhuollon palvelujen järjestämistä koskevat asiat siirretään huoltajien suostumuksella.

Lapsen huoltajille tulee antaa mahdollisuus osallistua siirtopalaveriin. Lapsen esiopetusryhmästä siirtopalaveriin osallistuvat varhaiskasvatuksen opettaja, veo ja tarvittaessa kieli- ja kulttuuriopettaja. Esiopetuksen henkilöstö varaa tarvittaessa palaveriin tulkin. Veo valmistautuu siirtopalaveriin varaamalla kaikki siirrettävät paperit mukaan tapaamiseen.

Salassapitosäädösten mukaisesti henkilöstö voi osallistua siirtopalaveriin ainoastaan oman ryhmänsä lasten/oppilaiden osalta, ei esimerkiksi rinnakkaisluokkaa tai -ryhmää koskevaan palaveriin. Laaja-alaisia erityisopettajia osallistuu lapsikohtaisiin palaveriin kouluihin yksi (1) opettaja. Opiskeluhuollon edustajien läsnäolo palaverissa perustuu huoltajan suostumukseen.

5.1.3 Esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen tuen yhteensovittamisen käytännöt

Kotkassa esiopetus ja sitä täydentävä varhaiskasvatus toteutuu lapsen esiopetusryhmässä sekä pääsääntöisesti saman henkilökunnan suunnittelemana ja toteuttamana. Järjestely antaa hyvät lähtökohdat varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tuen tarpeiden arvioimisen, seurannan ja toteuttamisen yhteensovittamiseen.

Esiopetuksessa laaditaan kaikille lapsille lapsen esiopetuksen suunnitelma (leops). Suunnitelmalomakkeessa yhdistyvät lapsen vasun ja esiopetuksen oppimissuunnitelman sisällöt sekä lapsikohtainen tuen toteuttamisen suunnitelma. Lapsen esiopetussuunnitelma kokoaa jokaisen lapsen vahvuudet, tarpeet ja mielenkiinnon kohteet. Esiopetuksessa on käytössä lasten vasujen koontilomake, joka kokoaa ryhmän vahvuudet, mielenkiinnon kohteet, tarpeet sekä pedagogiset tavoitteet ja menetelmät ryhmätasoisista suunnittelua varten.

Esiopetuksen ryhmillä on käytössä tiimisuunnitelma. Suunnitelmaan kirjataan ryhmän tarpeisiin vastaavat oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden ja varhaiskasvatuksen pedagogisten ja rakenteellisten tuen muotojen kokonaisuus. Tiimisuunnitelman laatimisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja.

5.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot Kotkan esiopetuksessa

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt sisältävät sekä pedagogisia että rakenteellisia ratkaisuja. Rakenteellisten järjestelyjen suunnittelu seuraavaa toimintakautta varten aloitetaan jo keväällä, ja siihen osallistuvat päiväkodin johtaja, palvelupäällikkö, veo ja varhaiserityiskasvatuksen suunnittelija. Toimipaikan johtotiimit (päiväkodin johtaja, apulaisjohtaja ja veo) käyvät tarkempaa keskustelua kunkin toimipaikan järjestelyistä.

Toimipaikka- ja ryhmäkohtaiset oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan. Oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä kuten joustava ryhmien muodostaminen, toiminnan eriyttäminen ja erilaiset pedagogiset ratkaisut kuvataan tarkemmin tiimisuunnitelmassa. Pedagogisia ratkaisuja ovat myös selkeä ja ennakoitava päivärytmi, sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat, kielitietoinen opetus sekä ryhmäkohtaiset apuvälineet ja tilojen esteettömyys. Opetusjärjestelyiden suunnittelussa ja toteuttamisessa voi käyttää apuna Kotkan Varhaiskasvatuksessa käytössä olevaa Inklusiivisen toimintakulttuurin mukaiset menetelmät -lomaketta.

Lukuvuoden aikana päiväkodin johtaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja tarkastelevat rakenteellisten järjestelyiden toimivuutta ja voivat pyytää vek-ryhmältä konsultaatiota rakenteellisen tuen järjestelyihin tai esittää niihin muutosta. Rakenteellisia järjestelyjä voivat olla esteettömyys, joustavat ryhmittelyt, oppimisympäristön muokkaaminen, henkilöstön työnjakoon ja mitoitukseen liittyvät ratkaisut.

Kotkan esiopetuksessa toimipaikkojen esiopetusryhmät ovat lapsimäärältään pieniä. Tämä mahdollistaa osaltaan oppimista tukevien opetusjärjestelyjen ja ryhmäkohtaisen tuen toteutumista. Henkilöstön keskinäinen ja lasten välinen yhteistyö sekä yhdessä oppiminen eivät ole sidoksissa lukuvuoden alun ryhmärakenteeseen, vaan toimintakulttuurin tavoitteena on joustavat ryhmittelyt, jotka mahdollistavat lasten tuen tarpeisiin vastaamisen. Opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtainen tuki toteutuvat kunkin esiopetusryhmän tarpeiden ohjaamina.

Esiopetuksen toimipaikoissa opetusjärjestelyjen ja ryhmäkohtaisen tuen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on käytettävissä veon, kieli- ja kulttuuriopettajan (kieku-opettaja) sekä mahdollisen resurssiopettajan ammattiosaaminen.

Kielitietoisien esiopetuksen toimipaikka- ja ryhmäkohtaisessa toteuttamisessa tukena on Monikielisyiden tukemisen suunnitelma. Monikielisyiden tukemisen suunnitelman ajantasaisuudesta vastaavat varhaiskasvatuksen kieku-opettajat. Kielitietoista oppimisympäristöä arvioidaan esiopetusryhmässä kaksi kertaa vuodessa Kielipeda 1 työkalun avulla. Arvioinnin perusteella ryhmän henkilöstö asettaa tavoitteet kielitietoiselle oppimisympäristölle ja laatii tavoitteille toimenpiteet. Tavoitteet, toimenpiteet ja niiden seuranta kirjataan esiopetusryhmän tiimisuunnitelmaan.

5.2.1 Yhteistyön rakenteet ja vastuut järjestäjä-, toimipaikka- ja ryhmätasolla

Esiopetukseen ilmoittautumisen jälkeen palvelupäällikkö ja varhaiskerityiskasvatuksen suunnittelija käynnistävät toimipaikkojen esiopetusryhmien henkilöstösuunnittelun yhteistyössä esiopetuksen toimipaikan johtotiimin kanssa. Päiväkodinjohtajan lisäksi johtotiimiin kuuluvat toimipaikan apulaisjohtaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Esiopetuksen toimipaikan henkilöstösuunnitelmassa huomioidaan lasten määrä, lasten tarpeet ja mahdolliset tuen tarpeet. Toimipaikkojen esiopetusryhmien muodostamisesta vastaa toimipaikan johtotiimi.

Päiväkodin varhaiskasvatuksen opettaja huolehtii, että huoltajien kanssa sovittu opetuksen kannalta olennainen lapsikohtainen tieto siirtyy esiopetuksen toimipaikkaan. Varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettaja vastaa yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa mahdolliseen Valo-opetukseen ohjautumisesta ja tämän tiedon välittämisestä eteenpäin. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaa, että tarvittavat tukeen liittyvät siirtopalavarit toteutuvat. (Ks. myös kohta 5.1.2.)

Esiopetuksen toimipaikan johtotiimi aloittaa esiopetusvuotta edeltävän kevään ja kesän aikana lukuvuosisuunnittelun. Toimipaikan henkilöstö osallistuu suunnitteluun viimeistään toimintakauden alun kehittämissäpäivässä. Lukuvuosisuunnitelma kokoaa toimipaikan opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot. Johtotiimi varmistaa, että esiopetuksen henkilöstö muokkaa opetusjärjestelyjä ja ryhmäkohtaisia tukimuotoja, sekä kokeilee lasten tarpeiden edellyttämällä tavalla ja systemaattisesti uusia toimintatapoja.

Esiopetusryhmän ammattilaiset laativat lukuvuoden alussa tiimisuunnitelman varhaiskasvatuksen opettajan johdolla. Tiimisuunnitelma ohjaa ryhmän ammattilaisia arvioimaan yhdessä kielitietoisien oppimisympäristön toimenpiteitä, opetusjärjestelyjä ja mahdollisia ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa, että ryhmässä muokataan opetusjärjestelyjä ja tukimuotoja arvioinnin pohjalta. Koko ryhmän henkilöstö vastaa, että muokattuja toimintatapoja kokeillaan sovitun suunnitelman mukaan.

Varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja perusopetuksen laaja-alainen erityisopettaja tekevät suunnitelmallista yhteistyötä. Yhteistyötä tehdään lasten oppimisvalmiuksien kartoittamisessa sekä kehityksen, hyvinvoinnin ja oppimisen tukemisessa.

Yhteistyötä palvelevia rakenteita ovat järjestäjä-, toimipaikka- ja ryhmätasolla säännöllisesti toteutuvat kehittämisryhmät ja -tapaamiset sekä palaverit. Kotkan varhaiskasvatuksen dialoginen toimintakulttuuri vahvistaa kuulemisen ja osallisuuden toteutumista.

5.2.2 Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Päiväkodin johtaja vastaa ryhmäkohtaisen tuen toteutumisesta ja siitä, että suunnitellut ryhmäkohtaisen tuen keinot on kirjattu lukuvuosisuunnitelmaan ja tarkennettu tiimisuunnitelmaan.

Ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja arvioi säännöllisesti ryhmäkohtaisen tuen tarvetta ja keskustelee siitä myös päiväkodin johtajan ja veon kanssa. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä suunnitellaan yhteistyössä ryhmän opettajan ja veon kesken. Opettajan, veon ja muun henkilöstön yhteistyö ja yhteisesti rakentuva näkemys ryhmän lasten tuen tarpeista on edellytys ryhmäkohtaisen tuen toteuttamiselle. Erityisopettajan antama opetus toteutuu yhteistyössä ryhmän henkilöstön kanssa ja sitä voidaan toteuttaa yhteisopettajuuden eri muotoja käyttäen sekä opetuksena pienemmissä ryhmissä.

Ryhmän opettaja vastaa yleisen tukiopetuksen sekä opetuskielen tukiopetuksen tarpeen tunnistamisesta, suunnittelusta ja toteuttamisesta. Veo on tarvittaessa mukana opetuksen suunnittelussa, arvioinnissa ja toteutuksessa. Tunnistettuun tuen tarpeeseen tulee vastata viipymättä.

Yleinen tukiopetus kohdistuu ensisijaisesti oppimiskokonaisuuksiin ja opetuksen sisältöihin. Yleistä tukiopetusta annetaan pääsääntöisesti lasten tuen tarpeiden mukaisesti muodostetuissa joustavissa pienryhmissä eriytettyä opetuksena. Yleistä tukiopetusta voidaan toteuttaa myös yhteisopetuksena. Eriyttämisessä tulee huomioida kaikkien lasten tarpeet. Yleistä tukiopetusta järjestetään suunnitelmallisesti ja sitä voidaan antaa myös ennakoivasti.

Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta, jota järjestetään esiopetusaikana suunnitelmallisesti ja siten, että mahdollisimman moni lapsi hyötyy siitä. Opetuskielen tukiopetuksen toteutumisaika koskee myös esiopetuksen valmistavassa opetuksessa olevaa lasta. Tukiopetus kohdistuu tunnistettuun tarpeeseen, kuten sanavaraston rikastuttamiseen, kuvailevan puheen tuottamiseen tai kielen ymmärtämisen taitojen vahvistamiseen. Tukiopetuksen tarpeen tunnistamisessa hyödynnetään havainnointia sekä ryhmässä toteutettuja lasten oppimisvalmiuksien kartoituksia. Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja, mutta sitä voidaan antaa myös yhteisopetuksena. Ryhmän opettaja kirjaa tukiopetuksen tavoitteet ja toteutumisen tiimisuunnitelmaan. Monikielisten lasten esiopetukseen osallistumista tukevat ensisijaisesti kielitietoinen esiopetus ja suomi toisena kielenä opetus. Opetuskielen tukiopetusta annetaan, mikäli edellä mainittu opetus ei tue riittävästi kielen oppimista.

5.3. Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen Kotkan esiopetuksessa

5.3.1 Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi ja tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Lapsikohtainen tuen tarpeen arviointi tehdään, jos ryhmäkohtaiset tukitoimet eivät ole riittäviä. Arvioinnin avulla selvitetään toteutuneiden opetusjärjestelyiden ja ryhmäkohtaisen tuen vaikuttavuus. Arvioinnin

perusteella suunnitellaan tukitoimet ja ratkaisut, jotka tukevat lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia parhaiten. Tuen tarpeen arvioinnista vastaa esiopetuksen opettaja ja veo osallistuu arviointiin tarvittaessa. Veon erityispedagogista osaamista hyödynnetään aina, kun tarvitaan moniammatillista tai monialaista yhteistyötä.

Mikäli tuen tarpeen arviointi vaatii monialaista osaamista, tukitoimien arviointiin pyydetään opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisia tai muita asiantuntijoita huoltajien luvalla. Monialaisen yhteistyöpalaverin koolle kutumisesta vastaa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Monialaisessa yhteistyöpalaverissa arvioidaan lapsikohtaisten tukipalveluiden tarvetta, sovitaan lapsikohtaisen tuen käytännön toteuttamisesta sekä tuen toteutumisen seurannan ja arvioinnin käytännöistä. Varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja kirjaavat yhteistyössä lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin lapsen oppimissuunnitelmaan. Tuen tarvetta ja sen toteutumista arvioidaan yhteistyössä huoltajan kanssa vähintään kerran vuodessa ja aina tuen tarpeen muuttuessa.

Lapsikohtaista tukea toteutetaan yhteisen suunnitelman mukaisesti opettajien yhteistyönä. Säännöllinen erityisopettajan antama opetus voi toteutua osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tai yksilöopetuksena. Säännöllinen, pitkäkestoinen erityisopettajan antama opetus suunnitellaan lasten tarpeiden mukaisesti.

Jos lapsikohtaisten tukitoimien järjestämiseen liittyy rakenteellisten tukitoimien tarvetta, varhaiskasvatuksen erityisopettaja arvioi asiaa yhdessä päiväkodin johtajan kanssa. Tarvittaessa he pyytävät konsultaatiota konsultoivalta vek-ryhmältä tai esittävät muutosta ryhmän rakenteellisiin järjestelyihin.

Lapsikohtainen tuki suunnitellaan lapsen esiopetussuunnitelmaan yhteistyössä huoltajan kanssa. Suunnitelman kirjaamisesta vastaa ryhmän opettaja. Veo osallistuu tarvittaessa suunnitelman laatimiseen.

5.3.2 Tukea koskeva päätös

Monialaisen yhteistyöpalaverin yhteydessä toteutetaan lapsen ja huoltajan kuuleminen hallintopäätöstä varten. Kuulemisen toteuttamisesta vastaa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja valmistelee esityksen suunnitelluista lapsikohtaisista tukitoimista varhaiserityiskasvatuksen suunnittelijalle, joka tekee lapsikohtaisesta tuesta myönteisen tai kielteisen hallintopäätöksen. Lapsikohtaisen tuen toteuttamisen suunnitelmaa hyödynnetään tukea koskevaa päätöstä tehdessä. Lapsikohtaisten tukitoimien toteutumista arvioidaan säännöllisesti, vähintään kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Jos tuen tarve muuttuu, tehdään uusi hallintopäätös.

Jos lapsi osallistuu esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen, tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista tehdään varhaiskasvatustilain mukainen hallintopäätös täydentävää varhaiskasvatusta varten.

5.4. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö Kotkan esiopetuksessa

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen toteuttamiseen liittyvät sovitut yhteistyön rakenteet ja muodot varmistavat onnistuneen ja oikea-aikaisen tuen lapsen kehityksessä ja oppimisessa. Jos lapsen oppimisessa, kehityksessä tai hyvinvoinnissa ilmenee huolta, varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla on ottaa huoli puheeksi huoltajan kanssa. Varhaiskasvatuksen opettaja voi pyytää konsultaatioapua

varhaiskasvatuksen erityisopettajalta tai huoltajan luvalla opiskeluhuollon henkilöstöltä. Huoltajan suostumusta ei kuitenkaan tarvita lapsen tuen tarpeen arviointiin, suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Esiopetuksen toimipaikat käyttävät koulun kanssa yhteisiä tiloja ja lapset ulkoilevat pääsääntöisesti yhteisellä pihalla koulun oppilaiden kanssa. Esiopetus on osa kouluyhteisöä ja esiopetuksen edustaja on mukana koulun yhteisöllisessä opiskeluhoitoryhmässä. Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä vastaa kouluyhteisön hyvinvoinnista ja tekee suunnitelman sen toteutumisesta. Kotkassa toimii opiskeluhoollon ohjausryhmä, joka vastaa Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman kokoamisesta, päivittämisestä ja seuraa aktiivisesti opiskeluhoollon toteuttamista. Ohjausryhmä koostuu opetustoimen, esiopetuksen, koulujen, oppilaitosten, nuorisotoimen ja opiskeluhoollon edustajista.

Esiopetuksen henkilöstö ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekevät yhteistyötä huoltajien sekä lapsen asioissa mukana olevien asiantuntijoiden kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaa monialaisen yhteistyön toteutumisesta yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Yhteistyötahoja ovat Kymenlaakson hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvet sekä erikoissairaanhoidon talvet. Esiopetusvuoden aikana tehdään yhteistyötä myös lasta kuntouttavien tahojen kanssa.

Lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen jatkumista perusopetuksessa tarkastellaan jo keväällä yhdessä huoltajien ja lapsen asioissa mukana olevien tahojen kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat tekevät yhteistyötä perusopetuksen laaja-alaisten erityisopettajien kanssa kevään aikana säännöllisesti. Lapsikohtaisten tukitoimien tarvetta arvioidaan yhdessä ja tuen toteuttamisen jatkumista suunnitellaan yhteistyössä.

5.5. Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä Kotkan esiopetuksessa

5.5.1 Pidennetty ja varhennettu oppivelvollisuus

(Luku tarkentuu syksyn 2025 aikana)

a) Pidennetty oppivelvollisuus (voimassa 31.7.2026)

Lapsen oppivelvollisuus alkaa vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin, jos perusopetuksen tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa. Tämä tarkoittaa, että oppivelvollisuus alkaa lapsen ollessa kuusivuotias. Oppivelvollisuus päättyy, kun oppilas täyttää 18 vuotta tai hän on tätä ennen suorittanut toisen asteen tutkinnon. Päätös oppivelvollisuuden pidentymisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta, joka voi kestää yhden tai kaksi vuotta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin tulevat lapset ohjautuvat pääsääntöisesti neuvolasta lasten neurologian yksikön tutkimuksiin kehityksen viiveen vuoksi. Useimmiten lapsella on hoitokontakti erityissairaanhoidon sekä muun muassa puhe- ja toimintaterapiaan. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen tarvitsema tuki moniammatillisen palaverin pohjalta. Huoltajien lisäksi mukana ovat varhaiskasvatuksen opettaja ja tilanteen mukaan hoitavan tahon edustaja, terapeutti ja neuvolan terveydenhoitaja. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman kirjaa

varhaiskasvatuksen opettaja ja HOJKS:n varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Huoltajien lisäksi mukana ovat varhaiskasvatuksen opettaja ja tilanteen mukaan hoitavan tahon edustaja, terapeutti ja neuvolan terveydenhoitaja. Lapsen kehitystä seurataan uusintatutkimuksilla. Lapsen koulupolkuja suunnitellaan moniammatillisessa yhteistyössä hyvinvointialueen perhepalveluiden asiantuntijoiden ja huoltajien kanssa. Lasta hoitava taho lähettää lausunnon pidennetyn oppivelvollisuuden ja erityisen tuen tarpeesta perusopetukseen. Erityisopetuksen suunnittelija tekee päätöksen pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja selvittää lapsen huoltajalle mahdollisimman ajoissa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdot ja valinnan vaikutukset. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen suunnitellaan ottaen huomioon lapsen edistymisen, tuen tarpeet ja kokonaistilanne. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen (huoltajan kuuleminen). Esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen valmiuksia, jotta hän selviytyisi mahdollisimman hyvin opiskelustaan perusopetuksessa. Esiopetus tarjoaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun, kehityksen ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Lisäksi esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan itsetuntoa sekä oppimismotivaatiota.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan järjestää lukuvuonna 2025–2026 vaihtoehtoisesti seuraavilla tavoilla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävän esiopetuksen päiväkodissa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden varhennettuun oppivelvollisuuteen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.

Mikäli lapsella on voimassa oleva päätös erityisestä tuesta, hänelle tehdään henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma HOJKS. HOJKS on erityisen tuen päätöksen suunnitelmallista toimeenpanoa ohjaava pedagoginen asiakirja. HOJKS:n laatimisessa hyödynnetään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä huoltajien luvalla kuntoutussuunnitelmaa. Esiopetuksessa lapselle asetetaan oppimiseen ja toimintakyvyn ylläpitämiseen yksilöllisiä oppimisen tavoitteita, jotka kirjataan HOJKSiin. Erityisen tuen päätös ja HOJKS ovat voimassa siihen saakka, kunnes ne on tarkistettu perusopetuslain 4 a luvun mukaiseksi 31.8.2026.

b) Varhennettu oppivelvollisuus (voimassa 1.8.2026 alkaen, täydennetään lukukauden 2025 aikana)

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja antaa huoltajille tietoa varhennetusta oppivelvollisuudesta hyvissä ajoin. Ennen varhennetun oppivelvollisuuden päätöstä varhaiskasvatuksen erityisopettaja kutsuu koolle moniammatillisen yhteistyötapaamisen, johon kutsutaan huoltajat ja varhaiskasvatuksen opettaja. Yhteistyötä voidaan tehdä myös monialaisesti varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kesken, jotta lapsen oppimispolku toteutuu lapsen edun mukaisesti ja tuen jatkumo toteutuu.

Varhennetun esiopetuksen toteuttamispaikka määräytyy lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvion perusteella. Varhennettu esiopetus toteutuu pääsääntöisesti varhaiskasvatuksessa lapsen lähipäiväkodissa. Varhennettu esiopetus on lapselle maksutonta, mutta oppivelvollisuusajan

ylittävästä täydentävästä varhaiskasvatuksesta voidaan periä perheen tulojen mukainen asiakasmaksu.

5.5.2 Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu (Luku tarkentuu syksyn 2025 aikana)

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu tarjoaa opettajille asiantuntijaneuvontaa monialaista tukea tarvitsevien lasten opetuksen ja tuen suunnittelussa ja toteutuksessa, myös ennaltaehkäisevästi. Sen tavoitteena on vahvistaa opettajien osaamista, edistää turvallisen oppimisympäristön luomista ja vahvistaa koulujen varhaista tukea. Palvelu myös vahvistaa moniammatillista yhteistyötä lasten tukemiseksi. Palvelun järjestämisestä vastaavat sairaalan sijaintikunnan opetustoimi ja muut alueen kunnat, ja yhteistyö sovitaan moniammatillisesti oppilaan tarpeen mukaan.

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu perustuu tiiviiseen monialaisen yhteistyöhön, jossa eri toimijat, kuten oppilaan oma esiopetuksen toimipaikka, sairaalakoulu, erikoissairaanhoido ja opiskeluhoito tekevät yhteistyötä. Myös oppilaan huoltajat ja mahdollisesti kotikunta osallistuvat prosessiin. Yhteistyössä varmistetaan tiedonkulku ja tuen suunnittelu sekä siihen muun muassa kuuluvat moniammatilliset palaverit. Tiedonsiirto tapahtuu huoltajien suostumuksella.

Konsultaatio voi olla etä- tai lähikonsultaatiota, jossa arvioidaan lapsen tilanne ja suunnitellaan pedagogisia menetelmiä tai ratkaisuja. Konsultaatio voi käynnistyä koululta, sairaalaopetuksesta tai opiskeluhoollosta.

Lapsen opetuksen ja tuen suunnittelu siirtymävaiheissa perustuu joustavaan yhteistyöhön. Siirtymäpalaverissa suunnitellaan tuen järjestäminen ja varmistetaan sujuva tiedonsiirto lapsen siirtyessä sairaalaopetukseen tai palatessa omaan esiopetukseen. Seurantasuunnitelma takaa tuen jatkuvuuden ja mahdollistaa jatkotoimenpiteet.

Mikäli kotkalainen esiopetukseen osallistuva lapsi sairastuu vakavasti tai tarvitsee erityistä tukea, opetuksen järjestäminen pohditaan tapauskohtaisesti. Jos lapsi on hoitojaksoilla Kotkan ulkopuolella, tuki järjestetään moniammatillisena yhteistyönä niin sairaalaopetuksen aikana kuin siirryttäessä takaisin omaan esiopetukseen.

5.5.3 Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen

Perusopetuslain 27 §:n mukaan lapselle voidaan antaa lupa aloittaa perusopetus vuotta säädettyä myöhemmin psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella.

Lapsen havainnointi ja arviointi on tärkeää esiopetuksessa säännöllisesti päivittäisessä toiminnassa. Kun havaitaan tarve arvioida oppivelvollisuuden aloittamisen myöhentämisestä, käydään keskustelua asiasta esiopetuksessa yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan, veon ja tarvittaessa perusopetuksen laaja-alaisen erityisopettajan kesken. Huomattava määrä poissaoloja ja esiopetukseen osallistumisen vähäisyys voi olla peruste perusopetuksen myöhäisempään aloittamiseen.

Huoltajille kerrotaan jo tässä vaiheessa valinnan vaikutukset sekä prosessin aikataulut. Lisäksi huoltajille kerrotaan asiantuntijalausunnosta, joka on edellytyksenä oppivelvollisuuden myöhentämiselle. Lausunnon tulee sisältää lasta hyödyttävät perustelut oppivelvollisuuden aloittamisen siirtämiselle.

Huoltajan hakemus oppivelvollisuuden siirtämisestä, esiopetuksen kuvaus lapsesta tai lapsikohtaista tukea saavan lapsen tukea koskeva suunnitelma sekä asiantuntijalausunto toimitetaan kirjaamon kautta yleisopetuksen suunnittelijalle viranhaltijapäätöstä varten. Päätös lähetetään huoltajille kirjepostina sekä sähköisesti päiväkodin johtajalle ja koulun rehtorille. Lapsikohtaista tukea saavan lapsen viranhaltijapäätös

lähetetään sähköisesti myös varhaiserityiskasvatuksen suunnittelijalle, joka tekee lapselle lapsikohtaisen tuen tarkistamispäätöksen. Esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus toteutuu pääsääntöisesti lapsen esiopetuspaikassa.

6. Opiskeluhoolto

Esiopetussuunnitelman perusteet määrittävät, että opiskeluhoollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetuksessa. Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhoolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhooltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus.

Opiskeluhooltoja toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolto on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä. Tässä luvussa kuvataan opiskeluhoollon järjestämistä ja sitä ohjaavaa opiskeluhooltosuunnitelmaa.

6.1 Kotkan opiskeluhoollon järjestäminen ja opiskeluhooltosuunnitelma esiopetuksessa

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet määrittävät esiopetuksen järjestäjän laatimaan "Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma". Perusteiden luvussa 6.1 kuvataan opiskeluhooltosuunnitelman sisältö (Esiopetuksen opetussuunnitelma luku 6.2/Word versio ja Pedanetin esiopetuksen opetussuunnitelma luku 6.1).

Esi- ja perusopetuksessa "Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmasta" käytetään nimitystä "Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma". Suunnitelma-asiakirja on yhteinen esi- ja perusopetuksen sekä perusopetukseen valmistavan opetuksen kanssa. Se sisältää opiskeluhoollon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta). Suunnitelma sisältää myös kiusaamisen, häirinnän, väkivallan, rikosten ja rikollisten tekojen ennaltaehkäisy ja puuttuminen näkökulmat. Näissä näkökulmissa vallitsevana ajatuksena on huomion kiinnittäminen hyvään. Aina, kun useampia lapsia ja nuoria kokoontuu yhteen, ei kuitenkaan ikäviltä tilanteilta voida välttyä. Sitä varten on laadittu esiopetusyksiköitä ja kouluja velvoittava toimintamalli. Mallin tarkoituksena on varmistaa turvallinen arki, ennaltaehkäistä kiusaamista ja sitä ilmetessä, saada kiusaaminen loppumaan mahdollisimman nopeasti. "Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma" laaditaan yhteistyössä oppilaitosten henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. (Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma, opiskeluhoollonohjausryhmä 2023)

"Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma" asiakirjan kokoamisesta vastaa Opetustoimen johtama opiskeluhoollon ohjausryhmä. Ohjausryhmä vastaa myös suunnitelman päivittämisestä ja seuraa aktiivisesti opiskeluhoollon toteuttamista. Ohjausryhmä koostuu opetustoimen, esiopetuksen, koulujen, oppilaitosten, nuorisotoimen ja opiskeluhoollon edustajista.

Kotkan "Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma" on liitteenä lastensuojelulain 12§:n 1 momentissa tarkoitettussa kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa. Maakunnallinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on hyväksytty kesällä 2020 ja Kotka toteuttaa siihen kirjattuja toimenpiteitä vuoden 2024 loppuun.

Kymenlaakson hyvinvointialue järjestää 1.1.2023 alkaen lapsille ja oppilaille tarjottavat opiskeluhoollon palvelut. "Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma" sisältää arviot esiopetuksen opiskeluhoollon tarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista. Kotkassa esiopetus järjestetään koulurakennuksessa tai sen välittömässä yhteydessä. Tällöin esiopetuksen lapset pääsääntöisesti ruokailevat samassa ruokalassa ja ulkoilevat yhteisellä pihalla koulun oppilaiden kanssa. Kouluissa esi- ja perusopetuksen ammattilaiset toteuttavat yhteisöllistä opiskeluhoolltoa yhdessä työskennellen.

6.2 Opiskeluhoitosuunnitelman toimipaikkakohtainen sisältö

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 muuttaminen OPH-4607-2022 Opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten tulee olla seuraavat esiopetuksen toimipaikkakohtaiset tiedot (asiakokonaisuudet 1-5)

1) Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Arvioon opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista (ikäryhmälle tarkoitettut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin esiopetustyksiköltä. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhoitopalvelujen riittävyys huomioiden lasten ja esiopetustyksiköiden tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa.

Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhoollotyössä sekä opiskeluhoollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arviossa huomioidaan esimerkiksi esiopetustyksiköiden määrä ja esiopetuksen lapsimäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa huomioidaan lisäksi esimerkiksi tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien sekä maahanmuuttotastaisten lasten lukumäärät ja osuudet.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Opetuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (ikäryhmälle tarkoitettut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet.

2) Esiopetuksen toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhoollto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen

edellyttää johtamista. Lasten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoito) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen.

Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Esiopetuksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- yhteisöllisen opiskeluhoitoon toimintatavat esiopetuksessa
- esiopetuksen toimipaikkakohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat.

3) Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)

Yksilökohtaisella opiskeluhoitolla tarkoitetaan ikäryhmälle tarkoitettuja neuvolapalveluja, opiskeluhoitoa

kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä lasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhoitossa seurataan ja edistetään lapsen kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu esiopetuksessa huoltajan suostumukseen. Lapsen osallisuus ja toivomukset otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- lapsen ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin (ikäryhmälle tarkoitettut neuvolapalvelut, kuraattori- ja psykologipalvelut)
- yksittäisen lapsen tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, huoltajan suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen.
- opiskeluhoitokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoitorekisterille
- lapsen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet esiopetuksessa

4) Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoito on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoitoon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoitossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimisessa ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamisessa
- esiopetuksen ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä
- opiskeluhoollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä
- yhteistyö esiopetuksen ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten perheneuvola, lastensuojelu ja erikoissairaanhoito
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen lapsille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille.

5) Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Lapsella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista esiopetusyksiköiden kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen

ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan, päiväkodin johtajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan lapsen (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö

ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia.

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen välisen tiedottamisen periaatteet.

Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Kotkan esiopetuksessa ei toistaiseksi ole erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvaa esiopetusta. Mikäli tilanne muuttuu, vastataan siihen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

OAJ:n Kotkan opettajien paikallisyhdistys ry:ltä on pyydetty lausuntoa liittyen Kotkan kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelmaan 2025. Tässä paikallisyhdistyksen hallituksen kommentit ja näkemykset:

- huoli työajan riittävydestä: mm. yhteisopettajuus ja monialainen sekä moniammatillinen yhteistyö vaativat paljon työaikaa, samoin oppimisen tuen tarpeen suunnittelun ja sen toteutumisen arviointi
- huoli varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen opetushenkilöstön sekä esihenkilöiden työssäjaksamisesta
- riittääkö varhaiskasvatuksen erityisopettajaresurssi siihen, että lapsen oikeus tukeen toteutuu (konsultaatio, yhteistyö ja tuen jatkumo nivelvaiheissa)
- perusopetuksen erityisopettaja on Kotkassa aikaisemmin saanut lisäresurssia yhteistyön toteuttamiseen esiopetuksen henkilöstön ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Tämän toimintatavan pitäisi jatkua, jotta tuen jatkumo esiopetuksesta perusopetukseen toteutuu.
- tekstissä pitää tulla selkeästi esille puhutaanko perusopetuksen vai varhaiskasvatuksen erityisopettajasta (esim. 5.2.2 Ryhmäkohtaiset tukimuodot). Termi laaja-alainen erityisopettaja ei ole käytössä.
- tekstiä voisi selkeyttää valitsemalla asianmukainen termi ja käyttämällä sitä koko asiakirjassa (esim. huoltajat/vanhemmat; esiopetuksen henkilöstö/ammattilaiset)

2.2.2 Huoltajien osallisuus ja vuorovaikutus henkilöstön sekä huoltajien välillä

Kommentti: Väliotsikossa käytetty termi ”kasvatuskeskustelu” ei ole käytössä esiopetuksessa. Sekaannusten välttämiseksi se kannattaisi poistaa.

2.5.2 Opettajan rooli

Lisäys:

Varhaiskasvatuksen opettaja havainnoi, dokumentoi ja kartoittaa esioppilaan kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa oman ryhmänsä esiopetussuunnitelman sekä lapsikohtaisten suunnitelmien (esiopetussuunnitelma, lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnista sekä lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimisesta) sekä ryhmäkohtaisen tuen laatimisesta, toteutuksesta sekä arvioinnista yhteistyössä muun kasvatushenkilöstön kanssa. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa, ohjaa, koordinoi ja arvioi esioppilaan kehityksen ja oppimisen tuen toteutumista oikea-aikaisesti tarvittaessa yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet Kotkan esiopetuksessa

Kotkan esiopetuksessa oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea toteutetaan monipuolisia työtapoja ja pedagogisia menetelmiä käyttäen, ryhmiä joustavasti muunnellen sekä opettajien ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Välittäminen, huolenpito ja myönteinen ilmapiiri esiopetusyhteisössä edistävät lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Kotkalaisten lasten mielestä hyvä opettaminen ja hoitaminen tarkoittaa sitä, että aikuinen on rauhallinen, kannustava, kehuva ja kuunteleva. Lasten mielestä tärkeää on myös osallistuva ja leikkivä aikuinen.

Seuraavaan kappaleeseen:

Esiopetus ja sitä täydentävä varhaiskasvatus toteutuu lapsen esiopetusryhmässä. Päivittäinen vastuu oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista on esiopetuksen henkilöstöllä.

Lisäys tähän kohtaan: Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa, ohjaa, koordinoi ja arvioi esioppilaan kehityksen ja oppimisen tuen toteutumista täydentävässä varhaiskasvatuksessa yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa oppimisen tukeen liittyvän pedagogisen kokonaisuuden toteutumisesta tiimissä ja huolehtii yhdessä koko tiimin kanssa oppimisympäristön muokkaamisesta tuen tarpeiden mukaisesti. Lastenhoitaja tuo omaa ammatillista osaamistaan tuen prosessiin ja varsinkin sen toteuttamiseen.

Muutos: Lastenhoitaja osallistuu oppimisen tuen prosessin toteuttamiseen yhteisen suunnitelman mukaisesti. Lisäksi lastenhoitajalla voi olla koulutuspohjansa kautta lääkehoidon osaamista. Ryhmässä mahdollisesti toimiva ohjaaja osallistuu omaa ammattitaitoaan hyödyntäen tuen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Päiväkodin johtaja vastaa oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen toteutumisesta toimipaikassaan. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat (veot) toimivat toimipaikkojen tukena erityispedagogiikan sekä lapsen kehityksen ja oppimisen tuen asiantuntijoina.

Lisäys tähän kohtaan: Veon tuki voi olla lapsikohtaista ja/tai ryhmässä toteutettavaa opetusta mm. yhteisopettajuutta, samanaikaisopettajuutta ja konsultoivaa työtä. Veon erityispedagogista osaamista hyödynnetään oppimisen tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Veo vastaa monialaisen ja moniammatillisen yhteistyön toteutumisesta varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Kohta 5.5.1

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan järjestää lukuvuonna 2025–2026 vaihtoehtoisesti seuraavilla tavoilla:

· *Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävän esiopetuksen päiväkodissa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden varhennettuun oppivelvollisuuteen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.*

· *Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.*

Kommentti yllä olevaan: Erityisluokkien/-ryhmien riittävyys varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa tulee taata Kotkassa, koska jatkossakin tulee olemaan lapsia, jotka tarvitsevat kokoikäistä erityisopettajan antamaa opetusta.

Varhennetun esiopetuksen toteuttamispaikka määräytyy lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvion perusteella. Varhennettu esiopetus toteutuu pääsääntöisesti varhaiskasvatuksessa lapsen lähipäiväkodissa.

Kommentti yllä olevaan: Varhaiskasvatuksessa olevilla varhennetun oppivelvollisuuden lapsilla on oikeus saada säännöllisesti toteutuvaa erityisopettajan antamaa opetusta. Varhaiskasvatuksen erityisopettajien riittävyys on suuri huolenaihe.

Taina Helve
Puheenjohtaja
OAJ Kotka
taina.helve@gmail.com
Puh. 050 546 6984

Kotkan esiopetuksen uusi opetussuunnitelma, 20.5.2025

Vammaisneuvosto sai lausuttavakseen Kotkan varhaiskasvatuksen esiopetuksen suunnitelman. Vammaisneuvosto haluaa muistuttaa, että näin merkittävät asiat, kuten opetussuunnitelmat, on tärkeää tulla esittelemään vammaisneuvostolle. Vain siten vammaisneuvosto saa oikean käsityksen kokonaisuudesta ja tietää millaisia muutoksia ollaan tekemässä edelliseen suunnitelmaan verrattuna. Muistutamme, että vammaisneuvosto haluaa olla mukana kaikkiin erityislapsiin liittyviin asioihin heti suunnitteluvaiheen alusta alkaen. Tämä ei ole toteutunut kuntalain tarkoittamalla tavalla kuluneella kaudella.

Vammaisneuvosto olisi toivonut, että tämän lausuntopyynnön liitteenä olisi lähetetty lapsivaikutusten arviointi mikä tästä opsista on tehty.

Pohtiessamme esiopsin sisältöä kiinnitimme huomion, että esiopsin valmistelussa on otettu monipuolisesti eri tahoja huomioon tehdyissä kyselyissä. Huoltajat, lapset sekä henkilökunta ovat kaikki saaneet vaikuttaa siihen. Huoltajien esiin nostama näkökulma riittävistä resursseista ja niiden oikeasta kohdentamisesta on erittäin tärkeä ja sen tulee toteutua, vammaisneuvosto on tästä samaa mieltä. Ilman riittäviä resursseja ja oikeaa kohdentamista ei tätä suunnitelman toteuttaminen ole mahdollista.

On erittäin tärkeää noudattaa ministeriön suosituksia lasten lukumääristä ryhmissä. Eskarissa rakennetaan pohjaa lapsen tulevaisuudelle, joten panostamalla pieniin ryhmiin tässä iässä panostetaan samalla lapsen tulevaisuuteen.

Eräs tärkeä asia myös, minkä haluamme nostaa esille, on se, että kaikilla lapsilla tulee olla mahdollisuus osallistua myös niihin ryhmiin, joissa painopiste on esimerkiksi liikunnassa tai metsässä. Eskari on tärkeä siirtymävaihe elämässä ja jokaisella lapsella tulee olla yhdenvertainen oikeus päästä ryhmään, joka sopii itselleen parhaiten. Myös erityislapset tai apuvälinettä käyttävät nauttivat samoista kokemuksista kuin muutkin lapset. Se, että kaikilla lapsilla on oikeus kaikkiin eskariinryhmiin tarkoittaa myös myöhemmässä elämässä suvaitsevuuksia erilaisuutta kohtaan.

Henkilöresurssien oikea määrä on kaikkien kannalta tärkeää. Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen ryhmään, samoin kun siihen ryhmään mikä lapsen kannalta muutenkin on paras. Jos lapsen käytös on arvaamatonta tai väkivaltaista niin tämä henkilöstöresurssiasia korostuu. Jokaisella lapsella on oikeus itselleen sopivaan esiopetukseen ja henkilöstömäärä tulee suhteuttaa tähän asiaan, ei päinvastoin. Lapsen tarve ja oikeus esiopetukseen on se tärkein asia.

Kotkassa toimiva väkivaltaan ja kiusaamiseen puuttumisen malli on hyvä ja hienoa, että se on tässä opsissakin mainittu. Haluamme nostaa tähän tärkeänä asiana sen, että tämä on esiopetuksen ops ja esiopetusikäiset lapset ovat vielä pieniä. Jotta lapsi ei lähde syrjinnän tai kiusaamisen tielle niin henkilöstöresurssit on tärkeä tekijä tältäkin kannalta. Riittävällä henkilökunnan määrällä tilanteisiin voidaan puuttua varhaisessa vaiheessa.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on tärkeää, että lapsen erityisyyttä tai vammaisuutta ei vahvisteta vaan keskitytään siihen, että olemme kaikki samanarvoisia mutta erilaisia. Tämä on perusajatus sille, että yhdenvertaisuus lisääntyy aikuisuudessa ja lopulta myös työelämässä. Moninaisuus on rikkaus elämässä ja henkilökunnan asenteet ja arvot ohjaavat lapsia, siksi on erittäin tärkeää miten henkilökunta suhtautuu erilaisuuteen.

Lääkehoitosuunnitelma on kirjattu tässä suunnitelmassa hyvin ja se on tärkeää sisällyttää suunnitelmaan.

Nostamme esille myös sen, että jos esiopetuksessa toteutetaan sähköistä viestintää tai sosiaalista mediaa käytetään viestinnän välineenä niin kaiken materiaalin tulee olla saavutettavaa.

Henkilökunta täytyy kouluttaa saavutettavan materiaalin tuottamiseen ja siihen tulee olla riittävästi varattuna työaika, jotta ei tule kiireessä esimerkiksi julkaistua kuvaa retkeltä ilman alt-tekstiä.

Esiopetuksen toteuttamisen periaatteissa on paljon erilaisia näkökulmia ja niissä on hyvin esitettyinä monipuoliset sisällöt. Tästä ehdoton kiitos esiopsin laatijoille.

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteen Kotkan esiopetuksessa kohdassa on rakenteellisissa järjestelyissä mainittu esimerkkinä esteettömyys. On hienoa, jos ymmärsimme tämän oikein ja suunnitelman mukaan tila muutetaan lapsen tarpeisiin nähden sopivaksi eikä lasta siirretä toiseen paikkaan/ryhmään sen takia, ettei tila ole hänen tarpeisiinsa sopiva. Sisäilma-asioissa siirto toki on välttämätön.

Ryhmäkohtainen tuki kunkin esiopetusryhmän tarpeiden ohjaamana on tärkeä asia ja tämän opsin voimaantumisen myötä sen tulee myöskin toteutua. Tämä on asia mikä on tärkeää huomioida budjetissa.

Tässä esiopsissa on onnistuttu hyvin myös pedagogisten ratkaisujen auki kirjoittamisessa. Opsissa on mainittu, että jotkut kohdat tarkentuvat myöhemmin ja ne on tärkeää tuoda vammaisneuvostolle jo suunnitteluvaiheessa.

Erityisopettajien riittävät resurssit esiopetuksen arkipäivän toiminnassa on tärkeä toteutua koko lukuvuoden ajan säännöllisesti ja suunnitelmallisesti.

Kiinnitimme huomion siihen, että esiopsissa on mainittu lakeja, jotka ohjaavat toimintaa mutta tähän on jätetty kirjaamatta Ykn lasten oikeuksien sopimus sekä Ykn vammaisyleissopimus. Nämä on kansainväliset sopimukset, jotka on ratifioitu Suomessa ja nämä ovat myös lakii verrattavia asiakirjoja, jotka ohjaavat tämänkin suunnitelman tekemistä. Vammaisneuvosto ehdottaa tähän suunnitelmaan lisättäväksi kohdan näistä sopimuksista ja siitä miten tämä suunnitelma näyttäytyy näiden sopimusten kannalta.

Lopuksi haluamme vielä muistuttaa, että varhaiskasvatuksen erilaisia ohjeistuksia, joita tässä esiopsissa mainitaan olisi tärkeää käydä esittelemässä vammaisneuvostolle kauden aikana. Niitä oli useita ja ne ovat tärkeitä joten on tärkeää muistuttaa, että vammaisneuvosto haluaa olla mukana ja neuvostolle tulee jakaa tietoa.

Kotkan vammaisneuvosto

D/2182/12.00.00/2025

42 § Perusopetuksen opetussuunnitelman muutos 2025

Kasko 27.5.2025 § 42

Valmistelija: Tukipalveluiden suunnittelija Anne Suolanen, anne.suolanen(at)kotka.fi
Erityisopetuksen suunnittelija Taina Huhtala, taina.huhtala(at)kotka.fi

Tiivistelmä: Opetushallitus on 13.2.2025 antanut määräyksen velvoittavana noudatettavaksi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 muuttamisesta.

Opetushallitus on päivittänyt esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet oppimisen tuen uudistetun lainsäädännön mukaiseksi. Muutosmääräysten mukaiset paikalliset esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmat tulee ottaa käyttöön viimeistään 1.8.2025. Perusopetuslain 20 i §:ä koskevilta osin muutokset paikallisiin opetussuunnitelmiin tulee kuitenkin tehdä 1.8.2026 mennessä. Opetuksen järjestäjä ei voi jättää noudattamatta tätä määräystä tai poiketa siitä.

Esittelyteksti: Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin tehtävät paikalliset muutokset on laadittu määräyksen mukaisesti paikalliseen perusopetuksen opetussuunnitelmaan lukujen 5 ja 7 osalta yhteistyössä koulujen edustajien ja opetusviraston kanssa, tarvittavin osin yhteistyötä on tehty myös varhaiskasvatuksen ja aikuisten perusopetuksen kanssa. Paikallinen työskentely on jaettu muutosten keskeisten sisältöjen mukaan. Työryhmiin on osallistunut koulujen edustajina luokanopettajia, aineenopettajia, erityisopettajia, erityisluokanopettajia, apulaisrehtoreita ja rehtoreita. Varhaiskasvatuksen ja opetustoimen hallinnosta työskentelyssä on ollut mukana hallinnonalojen keskeiset viranhaltijat. Paikallinen osuus on kirjattu kursiivilla. Muutoksia täydennetään paikallisesti lautakunnan hyväksyttäväksi elokuussa 2025.

Linkki opetussuunnitelman perusteisiin

[Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 - ePerusteet](#)

Oppimisen tuen uudistukseen liittyen on tehty ennakko- ja lapsivaikutusten arviointi. Osana opetussuunnitelmauudistustyötä on järjestetty perusopetuksen oppilaiden kuuleminen vuosiluokilla 1–9, joka toteutettiin 5.5.2025 toteutuneissa oppilaiden välituntitapaamisissa. Lisäksi opetussuunnitelmauudistusta on esitelty ja huoltajia kuultu Kotkan päiväkotien ja koulujen vanhempainyhdistyksille järjestetyssä tapaamisessa 28.4.2025. Koosteet edellisistä on luettavissa ennakko- ja lapsivaikutusten arvioinnista (liite 3).

Valmisteluun on pyydetty lausunnot vammaisneuvostolta sekä opettajien ammattiliiton paikallisyhdistykseltä. Vammaisneuvoston vastaus toimitetaan lautakunnan jäsenille sen saavuttua, mahdollisesti ennen kokousta.

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

Lisätietoja:	Apulaisrehtori Mikael Kauhanen, mikael.kauhanen(at)kotka.fi Apulaisrehtori Teemu Ylinen, teemu.ylinen(at)kotka.fi Erityisopetuksen suunnittelija Taina Huhtala, taina.huhtala(at)kotka.fi
Liitteet:	1. Opetushallituksen määräys OPH-531-2025, oppimisen tuki 2. Perusopetuksen paikallisen opetussuunnitelman muutokset, luvut 5 ja 7 3. Ennakko- ja lapsivaikutusten arviointi 4. OPY:n lausunto 5. OPY:n lausunto 2 6. Vammaisneuvoston lausunto perusopetuksen ja lukio-opetuksen opetussuunnitelmaan
Esittelijä:	Opetustoimenjohtaja Vesa Toikka
Ehdotus:	Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta päättää hyväksyä liitteen 2 mukaiset muutokset perusopetuksen paikalliseen opetussuunnitelmaan. Lautakunta merkitsee tiedoksi saamansa lausunnot vammaisneuvostolta ja Opettajien ammattiliiton paikallisyhdistykseltä.
Asian käsittely:	Lisättiin liite 6: Vammaisneuvoston lausunto perusopetuksen ja lukio-opetuksen opetussuunnitelmaan.
Päätös:	Päätettiin ehdotuksen mukaisesti.
Toimeenpano:	Perusopetuksen rehtorit
Oikaisuvaatimusohje	

13.2.2025

OPH-531-2025

Perusopetuksen järjestäjät

Voimassaoloaika toistaiseksi 1.8.2025 alkaen

Säännökset, joihin toimivalta määräyksen antamiseen perustuu:
Perusopetuslaki (628/1998) 14 § (muutettu 477/2003)
20 b §, 20 c §, 20 d §, 20 e §, 20 h § (1090/2024
voimaan 1.8.2025)

Muuttaa määräystä nro 104/011/2014

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 muuttaminen

Opetushallitus on tänään päättänyt muutoksista perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden seuraaviin 2014 lukuihin

Luku 1 Paikallisen opetussuunnitelman merkitys ja laadinta
Luku 2 Perusopetus yleissivistyksen perustana
Luku 3 Perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet
Luku 4 Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri
Luku 5 Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen
Luku 6 Oppimisen arviointi
Luku 7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki
Luku 8 Oppilashuolto

Tämän päätöksen mukaan tarkistettu paikallinen opetussuunnitelma tulee ottaa käyttöön viimeistään 1.8.2025. Perusopetuslain 20 i §:ä koskevilta osin muutokset paikallisiin opetussuunnitelmiin tulee kuitenkin tehdä 1.8.2026 mennessä.

Johtaja

Kurt Torsell

Johtaja

Jarkko Niiranen

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Opetushallituksen asianhallintajärjestelmässä.

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen, Opetuksen järjestäminen oppilaalle vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella

LUKU 5.6

Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Toiminta-alueittain tapahtuvan opiskelun yleisinä tavoitteina ovat oppilaan ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen kehittäminen, kommunikaation löytäminen ja tukeminen, oman kehon hahmottaminen ja myönteinen minäkuva, oppilaan omatoimisuuden lisääminen ja hänen mahdollisuuksiensa löytäminen sekä opittujen taitojen yleistyminen ja yleistäminen omaan elämään.

Toiminta-alueet eivät muodosta yksittäisiä saarekkeita, vaan niitä tarkastellaan kokonaisuuksina. Yhdenkään toiminta-alueen kehitystä ei voi tarkastella tai harjaannuttaa irrallisena muiden alueiden kehittymisestä ja kehittämisestä. Tältä pohjalta on luontevaa, että keskeisiä laaja-alaisia menetelmiä ovat kokemuksellinen oppiminen, toiminnallinen oppiminen sekä strukturoitu opetus.

Kotkassa toiminta-alueittain opiskelevien opetus järjestetään pääsääntöisesti Mussalon koulun erityisluokissa. Koulun tilat on suunniteltu esteettömiksi ja tiloissa on visuaalisia kommunikaatiota tukevia toimintatauluja. Koulun tiloissa otetaan huomioon riittävä mitoitus oppilasmäärään nähden sekä eriytystilojen määrä. Koulutyössä huomioidaan oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Oppilaat osallistuvat aktiivisesti koulun yhteisiin tapahtumiin kouluvuoden aikana. Jokaiselle ryhmälle nimetään yhteistyöluokka, jonka kanssa toimitaan yhdessä eri tavoin lukuvuoden aikana. Oppilaat osallistuvat toimintakyky huomioon ottaen oman koulutyönsä ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun, jolla vahvistetaan osallisuutta ja kouluyhteisöön liittymistä. Oppilailla on myös mahdollisuus osallistua oppilastoimikunnan toimintaan.

Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain

Paikallisen opetussuunnitelman mukaisista vuosiluokkakohdaisista tavoitteista voidaan oppilaskohtaisesti poiketa muodostamalla opetussuunnitelman tavoitteista erilaajuisia tavoitekokonaisuuksia. Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa eteneminen mahdollistaa sekä nopeamman että hitaamman etenemisen yhden tai useamman oppiaineen jonkun tavoitteen tai joidenkin tavoitteiden osalta. Tavoitekokonaisuuksittain eteneminen tulee ottaa huomioon pedagogisissa järjestelyissä suunniteltaessa oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä.

Tavoitekokonaisuuksittain eteneminen on yksi perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisen kolmesta eri menettelystä ja tällöin on kyse oppilaan perusoikeuksien rajaamisesta. Kyseessä on viimesijainen keino. Tavoitekokonaisuuksittain etenemiseen siirtymistä tuleekin tarkoin harkita oppilaan edun ensisijaisuus muistaen. Tavoitekokonaisuuksiin siirtymisen sijaan vaihtoehtona voi olla vuosiluokan kertaaminen.

Jos oppilas opiskelee peruskoulun päättöluokalla tai siirtyy perusopetukseen ulkomailta tai perusopetukseen valmistavasta opetuksesta, tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa eteneminen voi useinkin olla perusteltu ratkaisu.

Tavoitekokonaisuuudet laaditaan pääsääntöisesti vuosiluokkakajaksojen 1–2, 3–6 ja 7–9 tavoitteiden mukaisesti. Vuosiluokkakajakson aikana oppilas, joka opiskelee oman vuosiluokkansa edeltävän vuosiluokan tai edeltävien vuosiluokkien tavoitteita, voi siirtyä vuosiluokalta seuraavalle. Kunkin vuosiluokkakajakson päätteeksi oppilaalla tulee olla pääsääntöisesti saavutettuina kyseisen jakson tavoitteet. Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa etenevä oppilas opiskelee ensisijaisesti oman vuosiluokkansa mukana. Kotkassa otetaan erityispiirteenä huomioon ne koulut, joissa 6-luokat opiskelevat yläkoulujen yhteydessä. Näiden koulujen tavoitekokonaisuuksittain opiskelevat oppilaat etenevät pääsääntöisesti vuosiluokalle 6 vasta saavutettuaan vuosiluokalle 5 asetetut tavoitteet.

Oppilasta opettavat opettajat laativat yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa tavoitekokonaisuuksittain etenevälle oppilaalle suunnitelman, josta käy ilmi oppilaan tavoitekokonaisuuudet, niiden sisällöt, opinnoissa eteneminen ja oppilaan arvioinnin periaatteet. Opetuksen järjestäjä tekee toimintasäännön mukaisessa järjestyksessä hallintopäätöksen perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta. Oppilasta opettavat opettajat seuraavat opintojen etenemistä lukuvuoden aikana ja erityisesti suunnitelman toteutumista koskevan arvioinnin yhteydessä vähintään kerran lukuvuodessa.

LUKU 5.6

Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu tarjoaa opettajille asiantuntijaneuvontaa monialaista tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen ja tuen suunnittelussa ja toteutuksessa, myös ennaltaehkäisevästi. Sen tavoitteena on vahvistaa opettajien osaamista, edistää turvallisen oppimisympäristön luomista ja vahvistaa koulujen varhaista tukea. Palvelu myös vahvistaa moniammatillista yhteistyötä oppilaiden tukemiseksi. Palvelun järjestämisestä vastaavat sairaalan sijaintikunnan opetustoimi ja muut alueen kunnat, ja yhteistyö sovitaan moniammatillisesti oppilaan tarpeen mukaan.

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu perustuu tiiviiseen monialaisen yhteistyöhön, jossa eri toimijat, kuten oppilaan oma koulu, sairaalakoulu, erikoissairaanhoido ja opiskeluhoito, tekevät yhteistyötä. Myös oppilaan huoltajat ja mahdollisesti kotikunta osallistuvat prosessiin. Yhteistyössä varmistetaan tiedonkulku ja tuen suunnittelu, ja siihen kuuluvat muun muassa moniammatilliset palaverit. Tiedonsiirto tapahtuu oppilaan ja/tai huoltajien suostumuksella.

Konsultaatio voi olla etä- tai lähikonsultaatiota, jossa arvioidaan oppilaan tilanne ja suunnitellaan pedagogisia menetelmiä tai ratkaisuja. Konsultaatio voi käynnistyä koululta, sairaalaopetuksesta tai opiskeluhoollosta.

Oppilaan opetuksen ja tuen suunnittelu siirtymävaiheissa perustuu joustavaan yhteistyöhön. Siirtymäpalaverissa suunnitellaan tuen järjestäminen ja varmistetaan sujuva tiedonsiirto oppilaan siirtyessä sairaalaopetukseen tai palatessa omaan kouluunsa. Seurantasuunnitelma takaa tuen jatkuvuuden ja mahdollistaa jatkotoimenpiteet.

Mikäli kotkalainen oppilas sairastuu vakavasti tai tarvitsee erityistä tukea, opetuksen järjestäminen pohditaan tapauskohtaisesti. Jos oppilas on hoitajaksoilla Kotkan ulkopuolella, moniammatillinen yhteistyö järjestää tuen sairaalaopetuksessa ja siirtymisessä takaisin omaan kouluun, tarvittaessa hyödyntäen etäyhteyksiä.

LUKU 6.13

Sanallisen arvion tai numeroarvosanan antaminen todistuksissa eri oppiaineissa sekä käyttäytymisen arvioinnissa

Jos oppilaan perusopetuksen oppimäärää tai tavoitteita on rajattu, osaaminen arvioidaan suhteessa oppilaalle määriteltuihin tavoitteisiin. Arviointi on sanallista lukuun ottamatta päättöarviointia. Sanalliseen arvioon lisätään rajaamista ilmaiseva tähti (). Sanallisessa arvioinnissa noudatetaan muilta osin summatiivisen arvioinnin linjauksia. Samoja periaatteita noudatetaan myös mahdollisessa väliarvioinnissa. Sanallisessa arvioinnissa käytetään arviointiasteikkoa erinomainen – hyvä – kohtalainen – välttävä – hylätty. Päättötodistukseen merkitään arvosana 5 *.*

LUKU 7.9

Oppiaineen oppimäärästä sekä paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta tehtävän päätöksen käytännön valmistelut ja vastuut

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista voidaan poiketa kolmella tavalla. Nämä ovat opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain, oppiaineen oppimäärän rajaaminen

sekä tilapäinen vapauttaminen oppimäärän opiskelusta terveydellisistä syistä.

Tavoitekokonaisuuksittain etenevien oppilaiden seurannan paikalliset periaatteet kuvataan luvussa 5.6.

Koska oppiaineen oppimäärän rajaamisessa sekä paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisessa on kyse oppilaan perusoikeuksien rajaamisesta, on kyseessä viimesijainen keino.

Oppiaineen oppimäärästä sekä paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen edellyttävät ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä.

Tuen tarpeen arvioinnin tekevät oppilaan opettajat yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilas osallistuu ikätasonsa ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Tarvittaessa ja pyydettyä arviointiin osallistuvat opettajien lisäksi opiskeluhuollon ammattilaiset tai muut asiantuntijat. Moniammatillinen ja -alainen yhteistyö voi tukea oppilaskohtaisten tukitoimien arvioimista, mutta se ei ole edellytys hallintopäätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, ellei oppilaan etu sitä edellytä. Tuen tarpeen arviointi sisältää opettajan/opettajien kirjallisen selvityksen ja kuvauksen oppilaan tuen tarpeesta, opintojen etenemisestä, käytössä olleista ryhmäkohtaisista ja oppilaskohtaisista tukimuodoista sekä ne tukitoimet, jotka parhaiten tukevat oppilaan edun mukaisesti hänen oppimistaan.

Oppilaan opettajat laativat yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuen tuen tarpeen toteuttamista koskevan suunnitelman. Suunnitelmaan kirjataan oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuvien tukitoimien toteuttaminen ja seuranta. Oppiaineen oppimäärästä tai tavoitteista poikettaessa suunnitelmaan kirjataan oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan arvioinnin periaatteet.

Oppilasta ja huoltajaa kuullaan aina kun oppiaineen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamista ollaan aloittamassa, tarkistamassa tai lopettamassa. Kuuleminen tehdään pääsääntöisesti kirjallisesti siihen tarkoitettulla lomakkeella. Mikäli huoltaja esittää halukkuutensa selvityksen antamisesta suullisesti, se voidaan hyväksyä, jos se on tarpeen asian selvittämiseksi ja kirjallinen menettely tuottaa kohtuuttomia vaikeuksia huoltajalle. Suullisesta kuulemisesta tulee laatia muistio. Kuulemisasiakirja toimitetaan kirjaamoon oppiaineen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamista koskevan päätöksen liitteenä.

Huoltajalle tulee antaa tietoa oppimäärän rajaamisen vaikutuksista oppilaan jatko-opintokelpoisuuteen perusopetuksen jälkeen.

Oppiaineen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen on mahdollista myös niissä tilanteissa, joissa huoltajan kanssa tehdylle yhteistyölle on esimerkiksi huoltajasta johtuva este.

Opetuksen järjestäjä tekee toimintasäännössä kuvatussa järjestyksessä oppilaskohtaisen tuen päätöksen oppiaineen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta oppilaskohtaisen tuen suunnitelman ja huoltajan kuulemisen perusteella. Päätös lähetetään huoltajille kirjallisena.

Oppilaskohtaisen tuen suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Päätöksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta lopettamisesta tai muuttamisesta tekee opetuksen järjestäjä toimintasäännössä kuvatulla tavalla.

Tuen järjestämistä koskevat periaatteet

Oppimisen tuen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen pohjana on koulun toimintakulttuurin rakentuminen, joka huomioi niin rakenteelliset kuin pedagogiset ratkaisut arjessa. Tämä edellyttää opetuksen järjestäjältä ja rehtorilta suunnitelmallista johtamista ja johtajuutta. Opetuksen järjestämisessä tulee huomioida kouluun kiinnittyminen, yhteistyö kodin ja koulun välillä sekä ryhmäkohtaisen tuen merkitys. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden ollessa riittämättömät, opetusryhmälle kohdennetaan ryhmäkohtaista tukea. Ryhmäkohtaisen tuen ollessa oppilaalle riittämätön, hänellä on oikeus oppilaskohtaiseen tukeen. Opettaja käyttää omaa pedagogista asiantuntijuuttaan arvioidessaan tuen riittävyyttä.

Oppimisen edellytyksiä tukevissa opetusjärjestelyissä huomiota kiinnitetään oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen, niihin puuttumiseen, kielitietoiseen opetukseen sekä monipuoliseen eriyttämiseen. Työskentelyn lähtökohtana on opetusryhmän ja kunkin lapsen vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Välittäminen, huolenpito ja myönteinen ilmapiiri koulussa edistävät oppilaan kasvua, kehitystä ja oppimista. Opettajat tukevat jokaista oppilasta tunnistamaan omat vahvuutensa. Onnistumisen kokemukset oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa sekä myönteisen minäkuvan ja tekemisen ilon vahvistaminen ohjaavat vahvasti opetuksen toteuttamista sekä tukevat sosiaalista osallisuutta. Monipuolinen palaute ja oppimisesta koottu tieto käytetään oppilaiden kannustamiseen ja ohjaamiseen. Näillä pyritään tekemään myös oppimisen edistyminen näkyväksi.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen avulla

- tavoitellaan varhaista tunnistamista
- edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä
- tuetaan oppimisvalmiuksia
- ennaltaehkäistään oppimisvaikeuksien syntymistä ja ongelmien monimuotoistumista

Tukea suunniteltaessa huomioidaan, että oppilaan tuen tarve voi vaihdella. Tuki voi olla ennakoivaa, korjaavaa, tilapäistä, jatkuvaa, vähäistä tai vahvaa. Tuen suunnitelmallisuus, oikea-aikaisuus, säännöllisyys sekä riittävyys ovat ratkaisevia kasvun ja oppimisen varhaisessa turvaamisessa. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen ratkaisut ovat ryhmäkohtaisia sekä oppilaskohtaisia. Yhteisöllisyys, sosiaalinen osallisuus, moninaisuuden arvostaminen, syrjimättömyys, yhdenvertaisuus, tasa-arvoisuus ja kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet ohjaavat ryhmäkohtaisten ja oppilaskohtaisten tukitoimien järjestämistä sekä koulun toimintakulttuuria. Tuen tarvetta arvioidaan jatkuvasti ja siinä hyödynnetään lapselle tehtyjen terveystarkastusten sekä mahdollisten muiden kartoitusten tuloksia.

Koulun tulee huolehtia yhteistyöstä oppilaan huoltajan kanssa. Huoltajalla on aktiivinen rooli oppilaan koulunkäynnin tukemisessa. Oppilasta tuetaan ensisijaisesti lähikoulun omassa opetusryhmässä. Koulunkäynninohjaajien tuki kohdennetaan mahdollisimman hyvin tukea tarvitseville oppilaille tai opetusryhmille. Fyysinen ja sosiaalinen oppimisympäristö sekä tarvittavat tukipalvelut järjestetään niin, että oppilas voi mahdollisimman täysipainoisesti osallistua opetusryhmän ja koulun toimintaan. Mikäli oppilaan etu vaatii, opetus voidaan järjestää muualla kuin lähikoulussa, esimerkiksi erityisluokalla toissijaisessa koulussa. Inklusioperiaatteiden mukaisesti erityisluokanopettajan antama erityisopetus erityisluokalla tai pienryhmässä tulisi mahdollistaa oppilaan lähikoulussa.

Opettajat työskentelevät tiiviisti oppilaiden kanssa ohjaten heitä koulunkäynnissä ja eri oppiaineiden opiskelussa. Ohjauksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan itseluottamusta, itsearviointi- ja oppimaan oppimisen taitoja sekä kykyä suunnitella tulevaisuuttaan. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen ja tapahtuu vuoropuhelussa oppilaiden kanssa. Opettajat tekevät jatkuvia havaintoja mm. oppilaiden oppimisen etenemisestä, kaverisuhteista sekä yleisestä hyvinvoinnista. Hyvinvointia kartoitetaan tarvittavilla testeillä tai seuloilla. Yhteisöllinen opiskeluhuolto edistää kouluyhteisön hyvinvointia ja toimintakulttuuria.

Tuen riittävyyden arviointi

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian tuen tarpeen ilmettyä. Tuen tarvetta tulee arvioida vähintään kerran vuodessa. Päätöksentekoon liittyvät käytännöt on ohjeistettu erikseen ja niitä ajanmukaistetaan säännöllisesti.

Tuen arviointi on jatkuvaa ja säännöllistä. Tukea arvioitaessa opettajat tarkastelevat:

- Miten tuki vastaa tuen tarpeeseen?
- Miten oppilaat ottavat vastaan annettua tukea?
- Toteutuuko tuki suunnitelman mukaisesti?
- Miten opettaja on toteuttanut kielitietoista opetusta ja monipuolista eriyttämistä ryhmässä?
- Toteuttavatko kaikki opettajat ryhmälle suunniteltua tukea?
- Tarvitaanko oppimisympäristöjen muokkausta?
- Onko tukea muutettu joustavasti tarpeen mukaan?
- Riittääkö tarjottu tuki kaikille oppijoille, vai tarvitaanko oppilaskohtaista tukea?

Arvioinnin pohjalta suunnitelmaa päivitetään ja toteutetaan oppilaille paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Erityisopettajan erityispedagogista osaamista voidaan hyödyntää arvioinnissa.

Ryhmäkohtaisen tuen toteuttamisen periaatteet, käytänteet ja vastuut

Ryhmäkohtaiset tukitoimet ovat koko opetusryhmää koskevia ryhmäkohtaisia järjestelyjä ja jokaisen oppilaan oikeus. Näitä järjestelyjä ovat yleinen tukiopetus, opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan antama erityisopetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtainen tuki pyritään järjestämään oppilaan koulupäivän aikana. Ryhmäkohtaista tukea tarjotaan oppimista tukevien järjestelyjen lisäksi.

Tuen toteuttaminen vaatii etukäteissuunnittelua ja kirjaamista lukuvuosisuunnitelmaan huomioiden lain vaatiman 0,122 opetustuntia oppilasta kohden viikossa. Etukäteissuunnittelu tehdään keväällä yhteistyössä opetushenkilöstön kanssa rehtorin johdolla. Suunnittelussa tukea ohjataan niihin ryhmiin, joissa on enemmän oppimisen ja koulunkäynnin haasteita. Työsuunnitelmassa tulisi huomioida myös ennakoivan tukiopetuksen toteutuminen.

Opettajan antama tukiopetus on ennakoivaa tai kertaavaa opetusta. Tukiopetusta voidaan antaa opetuksen yhteydessä tai erillisenä tukiopetuksena pienryhmässä liittyen opiskeltaviin

kokonaisuuksiin tai oppimisen / opiskelun taitoihin. Tarvittaessa oppilas voi saada henkilökohtaista tukiopetusta.

Opetuskielen tukiopetus on opetuskielellä annettavaa kielitietoista, opetuskieltä vahvistavaa tukiopetusta ja tukee tekstitaitojen ymmärtämistä oppiaineissa. Opetuskielen tukiopetusta voidaan antaa oppituntien aikana tai niiden ulkopuolella. Kaikilla oppilailla on oikeus opetuskielen tukiopetukseen. Yhteisopettajuuden hyödyntäminen ryhmittelyssä sekä suunnittelussa on tärkeää.

Erityisopettajan antama opetus on ryhmäkohtaista ja toteutuu yhteisopettajuuden näkökulmasta samanaikaisopetuksena tai vaihtuvina pienryhminä toisaalla. Yhteisopettajuuden hyödyntäminen ryhmittelyssä sekä suunnittelussa on tärkeää.

Ryhmäkohtaisella tuella pyritään edistämään opetusryhmän työrauhaa, tukemaan rauhallista oppimisympäristöä sekä vastaamaan käytöksen haasteisiin. Käyttäytymisen haasteisiin voidaan tarvittaessa vastata oppilaskohtaisella tuella opiskelemalla osittain erityisluokalla tai tarvittaessa kokoaikaisella erityisluokkapaikalla ryhmäkohtaisen tuen ollessa riittämätöntä.

Toimiva ryhmäkohtainen tuki voidaan saavuttaa esimerkiksi oppiaineen tuntien palkituksella, jolloin voidaan muodostaa joustavia tilapäisiä pienryhmiä tehokkaasti. Pienryhmän koko on Pääsääntöisesti kolmesta kuuteen oppilasta. Pienryhmä muodostetaan huomioiden oppilaiden etu ja hyödyntäen opettajien asiantuntemusta sekä ryhmän dynamiikkaa. On tärkeää, että pienryhmää opettaa myös oppilaan oma opettaja.

Ryhmäkohtaisen tuen riittävyyden arvioinnin periaatteet, käytänteet ja vastuut

Ryhmäkohtaisen tuen riittävyyden arviointi on jatkuvaa. Ryhmäkohtaisen tuen riittävyyden arvioinnin perusteella opetusryhmälle kohdistettua tuen määrää ja muotoa voidaan muuttaa.

Jos säännölliset ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä, oppilaalle voidaan antaa oppilaskohtaista tukea. Arvioinnista vastaavat pääsääntöisesti opetusryhmää opettavat opettajat.

Koko koulun ryhmäkohtaisen tuen riittävyyden arviointi toteutetaan rehtorin johdolla vähintään kahdesti lukuvuodessa ja tulevan lukuvuoden suunnittelun yhteydessä. Opetuksen järjestäjä ja rehtori vastaavat, että lukuvuosisuunnitelmaan kirjatut tukitoimet toteutetaan suunnitellusti.

Oppilaskohtaisen tuen toteuttamisen periaatteet, yhteistyökäytännöt ja vastuut

Oppilas voi saada sekä ryhmäkohtaista että oppilaskohtaista tukea. Oppilaskohtainen tuki on järjestettävä viipymättä, kun ryhmäkohtainen tuki ei riitä oppilaalle yhdessä tai useammassa oppiaineessa. Oppilaskohtaisella tuella vastataan ensisijaisesti oppimisen haasteisiin mutta tarvittaessa myös muihin koulunkäynnin haasteisiin.

Oppilaan luokanopettaja, aineenopettaja tai erityisluokanopettaja vastaavat oppimisen tuen tarpeen arvioinnista ja tekevät yhteistyötä muiden opettajien kanssa kootakseen tiedot tuen tarpeesta oppilaskohtaisten tukitoimien suunnitelmaa varten. Oppilaalle ja huoltajille tarjotaan mahdollisuus osallistua tuen tarpeen arviointiin ja suunnitelman tekemiseen. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä moniammatillisesti.

Oppilaskohtaisesta tuesta tehdään hallintopäätös, jossa päätetään oppilaan tukitoimista. Päätös sisältää muun muassa erityisopettajan antaman opetuksen tuntimäärän, opiskelun erityisluokalla tai

apuvälineet ja avustajapalvelut. Tuen muuttuessa tehdään uusi päätös. Nivelvaiheessa huomioidaan tuen jatkuminen.

Jos oppilas saa erityisopettajan antamaa opetusta osittain pienryhmässä tai muun opetuksen yhteydessä, tuntimäärän tarkastelujakso on oppilaskohtainen. Tämä kirjataan suunnitelmaan ja päätökseen. Oppilaskohtainen tuki on säännöllistä ja pitkäkestoista.

Oppilaskohtaisessa tuessa ei tehdä päätöstä vuosiviikkotuntimäärän muutoksesta eikä oppimäärän tai tavoitteiden rajaamisesta.

Nivelvaihekuvaukset

Perusopetuksessa on useampi nivelvaihe. Nivelvaiheita ovat siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen, alakoulusta yläkouluun ja perusopetuksesta toiselle asteelle. Tarvittavan tuen jatkumisesta tulee huolehtia.

Nivelvaihe esiopetuksesta perusopetukseen

Esiopetuksessa on käytössä Huoltajan ja esiopetuksen näkemys koulun aloittamisesta-lomake. Se on tarkoitettu huoltajien ajatuksille ja henkilöstön huomioille lapsesta tulevana koululaisena. Huoltaja kirjaa lomakkeelle näkemyksiä, joita haluaa välittää lapsensa tulevalle opettajalle.

Jos lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, järjestetään tiedonsiirtopalaveri ennen perusopetukseen siirtymistä. Siirtopalaverit sovitaan yhdessä huoltajan, esiopetuksen ja koulun kesken.

Vastaanottavan koulun rehtori ja/tai laaja-alainen erityisopettaja toimivat siirtopalaverin koollekutsujana. Siirtopalaverissa keskustellaan lapsen opetuksen järjestämisen kannalta olennaiset asiat opetuksen ja tuen järjestämiseksi perusopetuksessa. Siirtopalaverissa siirretään huoltajien luvalla myös muut lapsen tukeen liittyvät olennaiset asiakirjat, kuten terapeuttien yhteenvedot tai asiantuntijalausunnat. Opiskeluhuollon palvelujen järjestämistä koskevat asiat siirretään huoltajien suostumuksella.

Lapsen huoltajille tulee antaa mahdollisuus osallistua siirtopalaveriin. Lapsen esiopetusryhmästä siirtopalaveriin osallistuvat varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo) ja tarvittaessa suomi toisena kielenä- opettaja. Tarvittaessa paikalle pyydetään myös tulkki, jonka varaamisesta huolehtii esiopetus. Veo valmistautuu siirtopalaveriin varaamalla kaikki siirrettävät paperit mukaan tapaamiseen.

Salassapitosäädösten mukaisesti henkilöstö voi osallistua siirtopalaveriin ainoastaan oman ryhmänsä lasten/oppilaiden osalta, ei esimerkiksi rinnakkaisluokkaa tai -ryhmää koskevaan palaveriin. Perusopetuksen erityisopettajia osallistuu lapsikohtaisiin palaveriinhin kouluittain yksi (1) opettaja. Opiskeluhuollon edustajien läsnäolo palaverissa perustuu huoltajan suostumukseen.

Nivelvaihe alakoulusta yläkouluun (5-6 tai 6-7)

Vastaanottavan koulun rehtori vastaa nivelpalaverioiden toteutumisesta ja koollekutsumisesta. Nivelpalaverin tehtävä on saattaa tulevan koulun tietoon ne seikat, jotka auttavat opetuksen ja oppimisen tuen suunnittelua ja toteuttamista. Tämä tiedonsiirto koskee kaikkia siirtyviä oppilaita

tukimuodoista riippumatta. Vastaanottavan koulun rehtori huolehtii siitä, että koululla järjestetään siirtyvien ikäluokkien oppilaille mahdollisuus kouluun tutustumiseen ja annetaan tietoa huoltajille koulun oppimisympäristöistä, koulun toiminnasta, henkilöstöstä ja alkavista uusista oppiaineista.

Ryhmäkohtainen tuki

Nivelvaiheen palaveriin osallistuvat lähettävän koulun luokanopettaja ja laaja-alainen erityisopettaja, vastaanottavan koulun opettaja ja/tai rehtori, laaja-alainen erityisopettaja sekä tarvittaessa muita opettajia esim. s2-opettaja tai resurssiopettaja.

Salassapitosäädösten mukaisesti luokanopettaja vastaanottaa tiedot vain omista tulevista oppilaistaan. Mikäli luokanopettaja ei ole vielä tiedossa, rehtori ja/tai laaja-alainen erityisopettaja vastaanottavat tiedot. Nivelvaiheen palaveri toteutetaan huhti-toukokuussa. Saatujen tietojen perusteella rehtori, opettajat ja laaja-alainen erityisopettaja suunnittelevat tarpeelliset tukitoimet. Ryhmäkohtaisen tuen tiedonsiirrosta vastaanottavaan kouluun huolehtii lähettävä luokanopettaja yhdessä laaja-alaisen erityisopettajan kanssa.

Oppilaskohtainen tuki

Oppilaskohtaista tukea saavien oppilaiden tiedonsiirto järjestetään siirtymävaiheessa keväällä ennen lukuvuoden päättymistä. Mikäli tuleva opettaja ei ole vielä tiedossa, palaveri voidaan järjestää alkusyksystä. Palaveriin osallistuvat lähettävä luokanopettaja ja laaja-alainen erityisopettaja tai erityisluokanopettaja riippuen oppilaan opiskelupaikasta, vastaanottava luokanopettaja ja laaja-alainen erityisopettaja tai erityisluokanopettaja sekä tarvittaessa rehtori tai joku muu vastaanottavan koulun opettaja. Lähettävä opettaja varmistaa osallistuvatko huoltaja ja oppilas tiedonsiirtopalaveriin. Tarvittaessa palaveriin osallistuvat oppilaan oppimista ja kasvua tukevat yhteistyötahot, kuten psykologi, kouluterveydenhoitaja, sosiaalityöntekijä tai koulukuraattori. Tapaamisen koollekutsumisesta vastaa lähettävä opettaja sovittuaan vastaanottavan koulun rehtorin kanssa asiasta.

Nivelvaihe perusopetuksesta toiselle asteelle

Kotkan opetustoimi ja Ekami ovat yhteistyössä laatineet sähköisen tiedonsiirtolomakkeen perusopetuksen ja toisen asteen siirtymävaiheeseen opetuksen ja oppimisen tuen suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi toisen asteen opinnoissa. Lomakkeen tiedot siirtyvät sähköisesti Ekamin ja Kotkan kaupungin lukiodien käyttöön. Sähköinen tiedonsiirto ei korvaa paperiasiakirjojen lähettämistä, vaan toisen asteen nivelvaiheen tiedonsiirtolomake ja siihen kuuluvat liitteet toimitetaan aina myös paperisena versiona toisen asteen koulutuksen järjestäjälle.

Sähköinen lomake täytetään opintojen päättövaiheessa niistä oppilaista tai opiskelijoista, jotka opintojen päättövaiheessa saavat oppilaskohtaista tukea. Se täytetään yhteistyössä oppilaanohjaajan tai opinto-ohjaajan, erityisopettajan, laaja-alaisen erityisopettajan tai erityisluokanopettajan, huoltajan tai muun laillisen edustajan sekä oppilaan tai opiskelijan kanssa.

Oppilaanohjaaja tai opinto-ohjaaja toimittaa tiedonsiirtolomakkeen ja sen liitteet uudelle koulutuksen järjestäjälle. Jos opiskelija suorittaa osana ammatillista tutkintoa myös lukio-opintoja, tiedot toimitetaan molemmille koulutuksen järjestäjille. Tiedot toimitetaan siinä vaiheessa, kun opiskelija on aloittanut opintonsa. Jos opiskelijalla ei ole opiskelupaikkaa tai hän ei aloita uusia opintoja, lomake ja

sen liitteet toimitetaan ohjaus- ja valvontavastuussa olevalle asuinkunnalle. Toimitus tapahtuu sen jälkeen, kun opiskelijasta on tehty Valpas-vastuuilmoitus.

Kotkassa sähköisesti täytetty lomake toimitetaan Ekamiin ja Kotkan lukioihin silloin, kun sekä huoltaja että oppilas ovat hyväksyneet sen toimittamisen. Sähköinen lomake ei kuitenkaan korvaa paperisten asiakirjojen lähettämistä. Tiedonsiirtolomake ja siihen liittyvät liitteet toimitetaan aina myös postitse toisen asteen koulutuksen järjestäjälle.

Tiedonsiirtolomakkeen mukana siirretään oppilaskohtaiset tuen päätökset. Muita oppilaaseen tai opiskelijaan liittyviä asiakirjoja voidaan siirtää vain opiskelijan ja huoltajan tai muun laillisen edustajan suostumuksella.

Oppilaitoksessa lomakkeessa olevia tietoja käytetään opetuksen ja ohjauksen suunnittelussa. Ammatillisessa koulutuksessa tietojen avulla suunnitellaan opetuksen ja tuen järjestelyjä. Lukiokoulutuksessa tietoja käsittelevät opetuksesta, ohjauksesta ja tuesta vastaavat henkilöt. Opiskeluhuollon henkilökunta saa tiedot käyttöönsä vain opiskelijan erillisellä suostumuksella.

Asuinkunnassa tietoja käytetään oppivelvollisuuden ohjauksen ja valvonnan tehtävissä. Näitä ovat esimerkiksi opiskelijan ohjaaminen jatko-opintoihin tai muiden palveluiden piiriin, erityisen tuen tarpeen arviointi, tukitoimien suunnittelu sekä tarvittaessa opiskelupaikan osoittaminen. Tietoja käsittelevät kunnan ohjauksesta ja valvonnasta vastaavat henkilöt.

Tiedonsiirtolomake ja sen liitteet ovat salassa pidettäviä asiakirjoja. Lähettävä oppilaitos toimittaa kopiot seuraavalle koulutuksen järjestäjälle tai asuinkunnalle ja arkistoi asiakirjat oman arkistointisuunnitelmansa mukaisesti. Lomaketta ja sen liitteitä säilytetään oppilaitoksessa opiskeluajan ja Kotkan kaupungissa ohjaus- ja valvontavastuu-aika + yksi vuosi.

7.9 Paikallisesti päätettävät asiat

Tuen järjestämistä koskevat periaatteet

Oppimisen tuen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen pohjana on koulun toimintakulttuurin rakentuminen, joka huomioi niin rakenteelliset kuin pedagogiset ratkaisut arjessa. Tämä edellyttää opetuksen järjestäjältä ja rehtorilta suunnitelmallista johtamista ja johtajuutta. Opetuksen järjestämisessä tulee huomioida kouluun kiinnittyminen, yhteistyö kodin ja koulun välillä sekä ryhmäkohtaisen tuen merkitys. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden ollessa riittämättömät, opetusryhmälle kohdennetaan ryhmäkohtaista tukea. Ryhmäkohtaisen tuen ollessa oppilaalle riittämätön, hänellä on oikeus oppilaskohtaiseen tukeen. Opettaja käyttää omaa pedagogista asiantuntijuuttaan arvioidessaan tuen riittävyttä.

Oppimisen edellytyksiä tukevissa opetusjärjestelyissä huomiota kiinnitetään oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen, niihin puuttumiseen, kielitietoiseen opetukseen sekä monipuoliseen eriyttämiseen. Työskentelyn lähtökohtana on opetusryhmän ja kunkin lapsen vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Välittäminen, huolenpito ja myönteinen ilmapiiri koulussa edistävät oppilaan kasvua, kehitystä ja oppimista. Opettajat tukevat jokaista oppilasta tunnistamaan omat vahvuutensa. Onnistumisen kokemukset oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa sekä myönteisen minäkuvan ja tekemisen ilon vahvistaminen ohjaavat vahvasti opetuksen toteuttamista sekä tukevat sosiaalista osallisuutta. Monipuolinen palaute ja oppimisesta koottu tieto käytetään oppilaiden kannustamiseen ja ohjaamiseen. Näillä pyritään tekemään myös oppimisen edistyminen näkyväksi.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen avulla

- tavoitellaan varhaista tunnistamista
- edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä
- tuetaan oppimisvalmiuksia
- ennaltaehkäistään oppimisvaikeuksien syntymistä ja ongelmien monimuotoistumista

Tukea suunniteltaessa huomioidaan, että oppilaan tuen tarve voi vaihdella. Tuki voi olla ennakoivaa, korjaavaa, tilapäistä, jatkuvaa, vähäistä tai vahvaa. Tuen suunnitelmallisuus, oikea-aikaisuus, säännöllisyys sekä riittävyys ovat ratkaisevia kasvun ja oppimisen varhaisessa turvaamisessa. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen ratkaisut ovat ryhmäkohtaisia sekä oppilaskohtaisia. Yhteisöllisyys, sosiaalinen osallisuus, moninaisuuden arvostaminen, syrjimättömyys, yhdenvertaisuus, tasa-arvoisuus ja kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet

ohjaavat ryhmäkohtaisten ja oppilaskohtaisten tukitoimien järjestämistä sekä koulun toimintakulttuuria. Tuen tarvetta arvioidaan jatkuvasti ja siinä hyödynnetään lapselle tehtyjen terveystarkastusten sekä mahdollisten muiden kartoitusten tuloksia.

Koulun tulee huolehtia yhteistyöstä oppilaan huoltajan kanssa. Huoltajalla on aktiivinen rooli oppilaan koulunkäynnin tukemisessa. Oppilasta tuetaan ensisijaisesti lähikoulun omassa opetusryhmässä. Koulunkäynninohjaajien tuki kohdennetaan mahdollisimman hyvin tukea tarvitseville oppilaille tai opetusryhmille. Fyysinen ja sosiaalinen oppimisympäristö sekä tarvittavat tukipalvelut järjestetään niin, että oppilas voi mahdollisimman täysipainoisesti osallistua opetusryhmän ja koulun toimintaan. Mikäli oppilaan etu vaatii, opetus voidaan järjestää muualla kuin lähikoulussa, esimerkiksi erityisluokalla toissijaisessa koulussa. Inklusioperiaatteiden mukaisesti erityisluokanopettajan antama erityisopetus erityisluokalla tai pienryhmässä tulisi mahdollistaa oppilaan lähikoulussa.

Opettajat työskentelevät tiiviisti oppilaiden kanssa ohjaten heitä koulunkäynnissä ja eri oppiaineiden opiskelussa. Ohjauksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan itseluottamusta, itsearviointi- ja oppimaan oppimisen taitoja sekä kykyä suunnitella tulevaisuuttaan. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen ja tapahtuu vuoropuhelussa oppilaiden kanssa. Opettajat tekevät jatkuvia havaintoja mm. oppilaiden oppimisen etenemisestä, kaverisuhteista sekä yleisestä hyvinvoinnista. Hyvinvointia kartoitetaan tarvittavilla testeillä tai seuloilla. Yhteisöllinen opiskeluhuolto edistää kouluyhteisön hyvinvointia ja toimintakulttuuria.

Tuen riittävyyden arviointi

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian tuen tarpeen ilmettyä. Tuen tarvetta tulee arvioida vähintään kerran vuodessa. Päätöksentekoon liittyvät käytännöt on ohjeistettu erikseen ja niitä ajanmukaistetaan säännöllisesti.

Tuen arviointi on jatkuvaa ja säännöllistä. Tukea arvioitaessa opettajat tarkastelevat:

- Miten tuki vastaa tuen tarpeeseen?
- Miten oppilaat ottavat vastaan annettua tukea?
- Toteutuuko tuki suunnitelman mukaisesti?
- Miten opettaja on toteuttanut kielitietoista opetusta ja monipuolista eriyttämistä ryhmässä?
- Toteuttavatko kaikki opettajat ryhmälle suunniteltua tukea?
- Tarvitaanko oppimisympäristöjen muokkausta?
- Onko tukea muutettu joustavasti tarpeen mukaan?
- Riittääkö tarjottu tuki kaikille oppijoille, vai tarvitaanko oppilaskohtaista tukea?

Arvioinnin pohjalta suunnitelmaa päivitetään ja toteutetaan oppilaille paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Erityisopettajan erityispedagogista osaamista voidaan hyödyntää arvioinnissa.

Ryhmäkohtaisen tuen toteuttamisen periaatteet, käytänteet ja vastuut

Ryhmäkohtaiset tukitoimet ovat koko opetusryhmää koskevia ryhmäkohtaisia järjestelyjä ja jokaisen oppilaan oikeus. Näitä järjestelyjä ovat yleinen tukiopetus, opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan antama erityisopetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtainen tuki pyritään järjestämään oppilaan koulupäivän aikana. Ryhmäkohtaista tukea tarjotaan oppimista tukevien järjestelyjen lisäksi.

Tuen toteuttaminen vaatii etukäteissuunnittelua ja kirjaamista lukuvuosisuunnitelmaan huomioiden lain vaatiman 0,122 opetustuntia oppilasta kohden viikossa. Etukäteissuunnittelu tehdään keväällä yhteistyössä opetushenkilöstön kanssa rehtorin johdolla. Suunnittelussa tukea ohjataan niihin ryhmiin, joissa on enemmän oppimisen ja koulunkäynnin haasteita. Työsuunnitelmassa tulisi huomioida myös ennakoivan tukiopetuksen toteutuminen.

Opettajan antama tukiopetus on ennakoivaa tai kertaavaa opetusta. Tukiopetusta voidaan antaa opetuksen yhteydessä tai erillisenä tukiopetuksena pienryhmässä liittyen opiskeltaviin kokonaisuuksiin tai oppimisen / opiskelun taitoihin. Tarvittaessa oppilas voi saada henkilökohtaista tukiopetusta.

Opetuskielen tukiopetus on opetuskielellä annettavaa kielitietoista, opetuskieltä vahvistavaa tukiopetusta ja tukee tekstitaitojen ymmärtämistä oppiaineissa. Opetuskielen tukiopetusta voidaan antaa oppituntien aikana tai niiden ulkopuolella. Kaikilla oppilailla on oikeus opetuskielen tukiopetukseen. Yhteisopettajuuden hyödyntäminen ryhmittelyssä sekä suunnittelussa on tärkeää.

Erityisopettajan antama opetus on ryhmäkohtaista ja toteutuu yhteisopettajuuden näkökulmasta samanaikaisopetuksena tai vaihtuvina pienryhminä toisaalla. Yhteisopettajuuden hyödyntäminen ryhmittelyssä sekä suunnittelussa on tärkeää.

Ryhmäkohtaisella tuella pyritään edistämään opetusryhmän työrauhaa, tukemaan rauhallista oppimisympäristöä sekä vastaamaan käytöksen haasteisiin. Käyttäytymisen haasteisiin voidaan tarvittaessa vastata oppilaskohtaisella tuella opiskelemalla osittain erityisluokalla tai tarvittaessa kokoaikaisella erityisluokkapaikalla ryhmäkohtaisen tuen ollessa riittämätöntä.

Toimiva ryhmäkohtainen tuki voidaan saavuttaa esimerkiksi oppiaineen tuntien palkituksella, jolloin voidaan muodostaa joustavia tilapäisiä pienryhmiä tehokkaasti. Pienryhmän koko on Pääsääntöisesti kolmesta kuuteen oppilasta. Pienryhmä muodostetaan huomioiden oppilaiden etu ja hyödyntäen opettajien asiantuntemusta sekä ryhmän dynamiikkaa. On tärkeää, että pienryhmää opettaa myös oppilaan oma opettaja.

Ryhmäkohtaisen tuen riittävyyden arvioinnin periaatteet, käytänteet ja vastuut

Ryhmäkohtaisen tuen riittävyyden arviointi on jatkuvaa. Ryhmäkohtaisen tuen riittävyyden arvioinnin perusteella opetusryhmälle kohdistettua tuen määrää ja muotoa voidaan muuttaa.

Jos säännölliset ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä, oppilaalle voidaan antaa oppilaskohtaista tukea. Arvioinnista vastaavat pääsääntöisesti opetusryhmää opettavat opettajat.

Koko koulun ryhmäkohtaisen tuen riittävyyden arviointi toteutetaan rehtorin johdolla vähintään kahdesti lukuvuodessa ja tulevan lukuvuoden suunnittelun yhteydessä. Opetuksen järjestäjä ja rehtori vastaavat, että lukuvuosisuunnitelmaan kirjatut tukitoimet toteutetaan suunnitellusti.

Oppilaskohtaisen tuen toteuttamisen periaatteet, yhteistyökäytännöt ja vastuut

Oppilas voi saada sekä ryhmäkohtaista että oppilaskohtaista tukea. Oppilaskohtainen tuki on järjestettävä viipymättä, kun ryhmäkohtainen tuki ei riitä oppilaalle yhdessä tai useammassa oppiaineessa. Oppilaskohtaisella tuella vastataan ensisijaisesti oppimisen haasteisiin mutta tarvittaessa myös muihin koulunkäynnin haasteisiin.

Oppilaan luokanopettaja, aineenopettaja tai erityisluokanopettaja vastaavat oppimisen tuen tarpeen arvioinnista ja tekevät yhteistyötä muiden opettajien kanssa kootakseen tiedot tuen tarpeesta oppilaskohtaisten tukitoimien suunnitelmaa varten. Oppilaalle ja huoltajille tarjotaan mahdollisuus osallistua tuen tarpeen arviointiin ja suunnitelman tekemiseen. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä moniammatillisesti.

Oppilaskohtaisesta tuesta tehdään hallintopäätös, jossa päätetään oppilaan tukitoimista. Päätös sisältää muun muassa erityisopettajan antaman opetuksen tuntimäärän, opiskelun erityisluokalla tai apuvälineet ja avustajapalvelut. Tuen muuttuessa tehdään uusi päätös. Nivelvaiheessa huomioidaan tuen jatkuminen.

Jos oppilas saa erityisopettajan antamaa opetusta osittain pienryhmässä tai muun opetuksen yhteydessä, tuntimäärän tarkastelujakso on oppilaskohtainen. Tämä kirjataan suunnitelmaan ja päätökseen. Oppilaskohtainen tuki on säännöllistä ja pitkäkestoista.

Oppilaskohtaisessa tuessa ei tehdä päätöstä vuosiviikkotuntimäärän muutoksesta eikä oppimäärän tai tavoitteiden rajaamisesta.

Nivelvaihekuvaukset

Perusopetuksessa on useampi nivelvaihe. Nivelvaiheita ovat siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen, alakoulusta yläkouluun ja perusopetuksesta toiselle asteelle. Tarvittavan tuen jatkumisesta tulee huolehtia.

Nivelvaihe esiopetuksesta perusopetukseen

Esiopetuksessa on käytössä Huoltajan ja esiopetuksen näkemys koulun aloittamisesta-lomake. Se on tarkoitettu huoltajien ajatuksille ja henkilöstön huomioille lapsesta tulevana koululaisena. Huoltaja kirjaa lomakkeelle näkemyksiä, joita haluaa välittää lapsensa tulevalle opettajalle.

Jos lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, järjestetään tiedonsiirtopalaveri ennen perusopetukseen siirtymistä. Siirtopalaverit sovitaan yhdessä huoltajan, esiopetuksen ja koulun kesken.

Vastaanottavan koulun rehtori ja/tai laaja-alainen erityisopettaja toimivat siirtopalaverin koollekutsujana. Siirtopalaverissa keskustellaan lapsen opetuksen järjestämisen kannalta olennaiset asiat opetuksen ja tuen järjestämiseksi perusopetuksessa. Siirtopalaverissa siirretään huoltajien luvalla myös muut lapsen tukeen liittyvät olennaiset asiakirjat, kuten terapeuttien yhteenvedot tai asiantuntijalausunnat. Opiskeluhuollon palvelujen järjestämistä koskevat asiat siirretään huoltajien suostumuksella.

Lapsen huoltajille tulee antaa mahdollisuus osallistua siirtopalaveriin. Lapsen esiopetusryhmästä siirtopalaveriin osallistuvat varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo) ja tarvittaessa suomi toisena kielenä- opettaja. Tarvittaessa paikalle pyydetään myös tulkki, jonka varaamisesta huolehtii esiopetus. Veo valmistautuu siirtopalaveriin varaamalla kaikki siirrettävät paperit mukaan tapaamiseen.

Salassapitosäädösten mukaisesti henkilöstö voi osallistua siirtopalaveriin ainoastaan oman ryhmänsä lasten/oppilaiden osalta, ei esimerkiksi rinnakkaisluokkaa tai -ryhmää koskevaan palaveriin. Perusopetuksen erityisopettajia osallistuu lapsikohtaisiin palavereihin kouluittain yksi (1) opettaja. Opiskeluhuollon edustajien läsnäolo palaverissa perustuu huoltajan suostumukseen.

Nivelvaihe	alakoulusta	yläkouluun	(5-6	tai	6-7)
-------------------	--------------------	-------------------	-------------	------------	-------------

Vastaanottavan koulun rehtori vastaa nivelpalavereiden toteutumisesta ja koollekutsumisesta. Nivelpalaverin tehtävä on saattaa tulevan koulun tietoon ne seikat, jotka auttavat opetuksen ja oppimisen tuen suunnittelua ja toteuttamista. Tämä tiedonsiirto koskee kaikkia siirtyviä oppilaita tukimuodoista riippumatta. Vastaanottavan koulun rehtori huolehtii siitä, että koululla järjestetään siirtyvien ikäluokkien oppilaille mahdollisuus kouluun tutustumiseen ja annetaan tietoa huoltajille koulun oppimisympäristöistä, koulun toiminnasta, henkilöstöstä ja alkavista uusista oppiaineista.

Ryhmäkohtainen tuki

Nivelvaiheen palaveriin osallistuvat lähettävän koulun luokanopettaja ja laaja-alainen erityisopettaja, vastaanottavan koulun opettaja ja/tai rehtori, laaja-alainen erityisopettaja sekä tarvittaessa muita opettajia esim. s2-opettaja tai resurssiopettaja.

Salassapitosäädösten mukaisesti luokanopettaja vastaanottaa tiedot vain omista tulevista oppilaistaan. Mikäli luokanopettaja ei ole vielä tiedossa, rehtori ja/tai laaja-alainen erityisopettaja vastaanottavat tiedot. Nivelvaiheen palaveri toteutetaan huhti-toukokuussa. Saatujen tietojen perusteella rehtori, opettajat ja laaja-alainen erityisopettaja suunnittelevat tarpeelliset tukitoimet. Ryhmäkohtaisen tuen tiedonsiirrosta vastaanottavaan kouluun huolehtii lähettävä luokanopettaja yhdessä laaja-alaisen erityisopettajan kanssa.

Oppilaskohtainen tuki

Oppilaskohtaista tukea saavien oppilaiden tiedonsiirto järjestetään siirtymävaiheessa keväällä ennen lukuvuoden päättymistä. Mikäli tuleva opettaja ei ole vielä tiedossa, palaveri voidaan järjestää alkusyksystä. Palaveriin osallistuvat lähettävä luokanopettaja ja laaja-alainen erityisopettaja tai erityisluokanopettaja riippuen oppilaan opiskelupaikasta, vastaanottava luokanopettaja ja laaja-alainen erityisopettaja tai erityisluokanopettaja sekä tarvittaessa rehtori tai joku muu vastaanottavan koulun opettaja. Lähettävä opettaja varmistaa osallistuvatko huoltaja ja oppilas tiedonsiirtopalaveriin. Tarvittaessa palaveriin osallistuvat oppilaan oppimista ja kasvua tukevat yhteistyötahot, kuten psykologi, kouluterveydenhoitaja, sosiaalityöntekijä tai koulukuraattori. Tapaamisen koollekutsumisesta vastaa lähettävä opettaja sovittuaan vastaanottavan koulun rehtorin kanssa asiasta.

Nivelvaihe perusopetuksesta toiselle asteelle

Kotkan opetustoimi ja Ekami ovat yhteistyössä laatineet sähköisen tiedonsiirtolomakkeen perusopetuksen ja toisen asteen siirtymävaiheeseen opetuksen ja oppimisen tuen suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi toisen asteen opinnoissa. Lomakkeen tiedot siirtyvät sähköisesti Ekamin ja Kotkan kaupungin lukioiden käyttöön. Sähköinen tiedonsiirto ei korvaa paperiasiakirjojen lähettämistä, vaan toisen asteen nivelvaiheen tiedonsiirtolomake ja siihen kuuluvat liitteet toimitetaan aina myös paperisena versiona toisen asteen koulutuksen järjestäjälle.

Sähköinen lomake täytetään opintojen päättövaiheessa niistä oppilaista tai opiskelijoista, jotka opintojen päättövaiheessa saavat oppilaskohtaista tukea. Se täytetään yhteistyössä oppilaanohjaajan tai opinto-ohjaajan, erityisopettajan, laaja-alaisen erityisopettajan tai

erityisluokanopettajan, huoltajan tai muun laillisen edustajan sekä oppilaan tai opiskelijan kanssa.

Oppilaanohjaaja tai opinto-ohjaaja toimittaa tiedonsiirtolomakkeen ja sen liitteet uudelle koulutuksen järjestäjälle. Jos opiskelija suorittaa osana ammatillista tutkintoa myös lukio-opintoja, tiedot toimitetaan molemmille koulutuksen järjestäjille. Tiedot toimitetaan siinä vaiheessa, kun opiskelija on aloittanut opintonsa. Jos opiskelijalla ei ole opiskelupaikkaa tai hän ei aloita uusia opintoja, lomake ja sen liitteet toimitetaan ohjaus- ja valvontavastuussa olevalle asuinkunnalle. Toimitus tapahtuu sen jälkeen, kun opiskelijasta on tehty Valpas-vastuuilmoitus.

Kotkassa sähköisesti täytetty lomake toimitetaan Ekamiin ja Kotkan lukioihin silloin, kun sekä huoltaja että oppilas ovat hyväksyneet sen toimittamisen. Sähköinen lomake ei kuitenkaan korvaa paperisten asiakirjojen lähettämistä. Tiedonsiirtolomake ja siihen liittyvät liitteet toimitetaan aina myös postitse toisen asteen koulutuksen järjestäjälle.

Tiedonsiirtolomakkeen mukana siirretään oppilaskohtaiset tuen päätökset. Muita oppilaaseen tai opiskelijaan liittyviä asiakirjoja voidaan siirtää vain opiskelijan ja huoltajan tai muun laillisen edustajan suostumuksella.

Oppilaitoksessa lomakkeessa olevia tietoja käytetään opetuksen ja ohjauksen suunnittelussa. Ammatillisessa koulutuksessa tietojen avulla suunnitellaan opetuksen ja tuen järjestelyjä. Lukiokoulutuksessa tietoja käsittelevät opetuksesta, ohjauksesta ja tuesta vastaavat henkilöt. Opiskeluhuollon henkilökunta saa tiedot käyttöönsä vain opiskelijan erillisellä suostumuksella.

Asuinkunnassa tietoja käytetään oppivelvollisuuden ohjauksen ja valvonnan tehtävissä. Näitä ovat esimerkiksi opiskelijan ohjaaminen jatko-opintoihin tai muiden palveluiden piiriin, erityisen tuen tarpeen arviointi, tukitoimien suunnittelu sekä tarvittaessa opiskelupaikan osoittaminen. Tietoja käsittelevät kunnan ohjauksesta ja valvonnasta vastaavat henkilöt.

Tiedonsiirtolomake ja sen liitteet ovat salassa pidettäviä asiakirjoja. Lähettävä oppilaitos toimittaa kopiot seuraavalle koulutuksen järjestäjälle tai asuinkunnalle ja arkistoi asiakirjat oman arkistointisuunnitelmansa mukaisesti. Lomaketta ja sen liitteitä säilytetään oppilaitoksessa opiskeluajan ja Kotkan kaupungissa ohjaus- ja valvontavastuu-aika + yksi vuosi.

PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN MUUTOS 2025, ENNAKKOVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Lakisääteisyys ja velvoittavuus

Perusopetuksen opetussuunnitelman muutoksen taustalla on uusi perusopetuslain muutos (1090/2024), joka on hyväksytty 30.12.2024 ja tulee voimaan 1.8.2025. Opetushallitus on päivittänyt perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet uuden lainsäädännön mukaisiksi, ja opetuksen järjestäjillä on lakisääteinen velvollisuus ottaa päivitetyt perusteet käyttöön paikallisessa opetussuunnitelmassa pääsääntöisesti 1.8.2025 alkaen, uudistetun oppivelvollisuuslain osalta 1.8.2026. Opetuksen järjestäjän on noudatettava sekä perusopetuslakia että Opetushallituksen antamia opetussuunnitelman perusteita, eikä niistä voi poiketa paikallisesti.

Lakiuudistuksen tavoitteet, merkitys ja edut

Uudistuksen tavoitteena on varmistaa, että kaikilla lapsilla ja oppilailla on yhdenvertaiset mahdollisuudet saada tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin sekä suorittaa perusopetuksen koko oppimäärä. Tuen painopiste siirtyy varhaiseen, oikea-aikaiseen ja ensisijaisesti ryhmämuotoiseen tukeen. Uudistus vahvistaa inklusiivisia toimintatapoja ja selkeyttää sekä yhtenäistää tuen muotoja ja tukitoimia. Tavoitteena on myös, että tuki on joustavampaa ja vastaa paremmin lasten ja oppilaiden moninaisiin tarpeisiin.

Muutosten vaikutukset eri näkökulmista

Näkökulma	Nykytila	Tilanne lakimuutoksen jälkeen
Oppilas	Kolmiportainen tuki (yleinen, tehostettu, erityinen)	Tuki järjestetään ensisijaisesti ryhmämuotoisena, oikeus tukeen kaikilla; tarvittaessa oppilaskohtaisia tukitoimia.
Huoltaja	Tuen järjestäminen vaihtelee kunnittain, tuen saaminen voi olla epäselvää	Tuen saatavuus ja muoto yhdenmukaistuvat, huoltajien tiedonsaanti ja osallisuus paranevat.
Monialainen yhteistyö	Monialainen yhteistyö vaihtelee, ei aina systemaattista	Yhteistyötä vahvistetaan, tuen järjestämisessä korostuu yhteistyö eri toimijoiden välillä.
Opetushenkilöstö	Tuen järjestäminen voi olla epäselvää, käytännöt vaihtelevat	Selkeämmät ohjeet tuen toteutukseen, enemmän yhteisopetusta ja pedagogista yhteistyötä, henkilöstön osaamista tuetaan.
Opetuksen järjestäjä	Paikallisia eroja, tulkinnanvaraisuutta	Velvoite noudattaa yhdenmukaisia periaatteita ja järjestää tuki lain ja perusteiden mukaisesti, toimintakulttuurin kehittäminen ja resursoinnin täsmentäminen.

Seuraukset, jos opetuksen järjestäjä ei noudata lakia ja perusteita

Jos opetuksen järjestäjä ei noudata perusopetuslakia ja opetussuunnitelman perusteita, oppilaat eivät saa lain edellyttämää tukea oppimiseensa ja koulunkäyntiinsä. Tämä voi johtaa oppilaiden eriarvoisuuteen, oppimiseron kasvuun ja oikeusturvaongelmiin. Myös huoltajien luottamus koulun toimintaan voi heikentyä. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi joutua vastuuseen laiminlyönneistä ja valvontaviranomaiset voivat puuttua toimintaan.

LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI, PERUSOPETUKSEN OPPIMISEN TUEN UUDISTUS, KEVÄT 2025

Arvioitava kohde: Opetussuunnitelman päivitys oppimisen tuen muuttuessa

Vaikutuskohde	Nykytila	Tilanne lakimuutoksen jälkeen
Lapset ja nuoret	Kolmiportainen tuki	Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt Ryhmäkohtainen ja oppilaskohtainen tuki Oppilaskohtaisia ratkaisuja, viimesijaisia toimia
Yleisiä vaikutuksia	Tukijärjestelmän epäselvyys, joustamattomuus ja toimimattomuus, joka on johtanut erilaisiin tulkintoihin ja vaihteleviin toteutustapoihin. Tuki ei toteudu tasavertaisesti ja tuen toteuttamiseen vaikuttavat taloudelliset resurssit.	Tuen muodot ovat yhtenäiset, selkeät ja monipuoliset. Ratkaisut ja rakenteet ovat joustavia ja yhdenvertaisia. Tuen kohdentaminen oikein helpottuu. Tuki tasoittaa eroja oppilaiden oppimis- ja kouluvalmiuksissa.
Vaikutukset tiettyyn lasten ja nuorten ryhmään	Erityistä tukea saavat oppilaat ovat voineet joutua kiusaamisen kohteeksi; jakaa lapset yleis- ja erityisopetuksen järjestelmiin > lapsen erottelua vertaisryhmästään jopa koko peruskoulun ajaksi; tuen saatavuus, määrä ja laatu sekä kohdentuminen toteutuvat heikosti ja kouluissa on esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyviä puutteita.	Tuki annetaan ensisijaisesti ryhmäkohtaisena tukena, eikä se näin korosta oppilaan erityisyyttä > voidaan tukea kaikkien oppilaiden oppimista ryhmän ja koulun tasolla. Kaikille avoin lähikoulu on oppimisen ja osallistumisen esteiden ehkäisyä, vähentämistä ja poistamista, lähtökohtana kaikkiin oppilaisiin kohdistuva opetus, joista hyötyvät useat oppilaat. Ryhmäkohtaiset tukimuodot vähentävät oppilaskohtaisten tukitoimien tarvetta. Tarvittaessa kuitenkin mahdollisuus saada oppilaskohtaisia tukitoimia. Opinnot edistyvät, koulunkäynti on säännöllistä, oppilas voi suorittaa perusopetuksen oppimäärän ja syrjäytyminen vähenee.
Lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilöllinen tukeminen	Leimaantuminen erityiseksi voi vaikuttaa itsetuntoon kielteisesti. Ratkaisuisia laadullista ja määrällistä epätasaisuutta. Oppilaiden oikeusturva ei toteudu, koska tehostetusta tuesta ei tehdä muutoksenhakukelpoista hallintopäätöstä. Tarjottu tuki on edistänyt oppimista.	Toteutuessaan parhaalla mahdollisella tavalla edistää koko ryhmän oppimista, eikä ole yksittäistä oppilasta leimaavaa. Tarjoaa tasavertaiset mahdollisuudet osallistua. Vahvistaa varhaisia ja ennaltaehkäiseviä tuen muotoja nykyistä aikaisemmin ja tehokkaammin ehkäisten vaikeuksien kasautumista.
Lasten ja nuorten asuminen tai kasvuympäristö	Opetuspaikka on voinut olla muu kuin oma asuin- tai kasvuympäristö, missä tuki on toteutettu. Koulujen sekä alueiden välillä on eroja. Segregoiduista opetusryhmistä puuttuu tavallisen luokan myönteinen malli ja vaikutus tukea tarvitseville oppilaille.	Tuki tarjotaan ensisijaisesti oppilaan omassa lähikoulussa, omassa luokassa. Oppilailla on yhdenvertaiset mahdollisuudet kehittyä yksilöllisesti ja olla osallisena kouluyhteisössä, kaikkien oppilaiden yhtäläinen arvostaminen ja kunnioittaminen yhteisön jäsenenä. Opetusryhmien säätely (enint. 5 opp.kohtaista tukea saavaa/opettaja tavallisessa luokassa) parantaa oppimisympäristön laatua ja työrauhaa luokassa. Tukea saavat oppilaat hyötyvät siitä, että samassa luokassa on muitakin tukea saavia oppilaita.
Lasten ja nuorten mahdollisuudet liikkua paikasta toiseen	Opetuspaikka on saattanut aiheuttaa liikkumista eri puolille kaupunkia, joka voi pidentää oppilaan koulupäivää ja lisätä väsymystä.	Opetus pyritään järjestämään omassa lähikoulussa.
Lasten ja nuorten ihmissuhteet	Tuen järjestäminen muualla kuin omassa lähikoulussa on voinut tuoda uusia kavereita. Toisaalta oman lähiympäristön kaverit ovat saattaneet jäädä etäiseksi eri koulun takia.	Vahvistaa oppilaan arjen ihmissuhteita.
Lasten ja nuorten mahdollisuus harrastaa tai viettää vapaa-aikaa	Koulumatka on voinut viedä aikaa harrastuksilta ja vapaa-ajalta.	Ei vaikutusta
Lasten ja nuorten turvallisuus tai turvallisuuden tunne	Opetuksen järjestäminen toisessa koulussa on voinut lisätä turvattomuuden tunnetta. Uusi ympäristö on voinut katkaista ikävät kokemukset sosiaalisissa tilanteissa.	Opetuksen järjestäminen omassa lähikoulussa lisää turvallisuuden tunnetta: koulumatka, tuttu ympäristö, tutut kaverit.

Lapsivaikutusten arviointi

Lasten kuuleminen on olennainen osa lapsivaikutusten arviointia. Osana paikallista valmistelutyötä on järjestetty perusopetuksen oppilaiden kuuleminen vuosiluokilla 1–9, joka toteutettiin 5.5.2025 toteutuneissa oppilaiden välituntitapaamisissa. Osallistuminen haastatteluun oli vapaaehtoista. Oppilaat halusivat kertoa ajatuksistaan. Haastatteluihin osallistui myös maahanmuuttajaoppilaita. Oppilaiden mukaan oppimista edistävät tunnilla kuunteleminen, keskittyminen, harjoitteleminen ja kertaaminen. Moni oppilaista ajattelee, että siinä heitä voivat auttaa opettaja, koulunkäynninohjaaja ja vanhemmat. Opettavan aikuisen on tärkeä olla ystävällinen, kuunteleva, kärsivällinen ja hänen tulee ymmärtää oppilaita. Oppilaat kertovat, että apua saa myös kavereilta. Oppimista haittaavina tekijöinä oppilaat pitävät työrauhan puuttumista, vaikeita oppiaineita ja opettajan liian tiukkaa suhtautumista oppilaisiin. Oppilaat ajattelevat, että he tarvitsevat monenlaisia tulevaisuudentaitoja. Sellaisia ovat arjen taitojen lisäksi kommunikaatio, rahan käyttö, työmoraali, peruskäytöstavat, asiallinen ja toisia ihmisiä kunnioittava käytös sekä erilaisuuden hyväksyminen. Oppilaiden näkökulmasta tuen uudistuksella voidaan jatkossa tukea kaikkien oppilaiden oppimista. Kaikille avoin lähikoulu on oppimisen ja osallistumisen esteiden ehkäisyä, vähentämistä ja poistamista. Uudistus vahvistaa varhaisia ja ennaltaehkäiseviä tuen muotoja nykyistä aikaisemmin ja tehokkaammin ehkäisten vaikeuksien kasautumista, jolla voidaan tukea oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Huoltajien kuuleminen

Opetussuunnitelmauudistuksessa on tehty paikallisesti yhteistyötä huoltajien edustajien kanssa. Päiväkotien ja koulujen vanhempain yhdistykset kokoontuivat 28.4. Huoltajat pitävät tärkeänä, että koulut saavat riittävästi resursseja ja tukea, jotta ne voivat tarjota laadukasta opetusta kaikille oppilaille. Tämä sisältää myös riittävän rahoituksen ja henkilöstön, jotta esimerkiksi yhteisopettajuus ja erityisopetus toimivat tehokkaasti. Tiivis yhteistyö ja avoin viestintä vanhempien kanssa on olennaista. Tämä auttaa

varmistamaan, että vanhemmat ovat tietoisia lastensa tuen tarpeista ja oppimisesta, ja että he voivat osallistua aktiivisesti koulun toimintaan ja päätöksentekoon. Lisäksi on tärkeää, että kaikki oppilaat saavat tarvitsemansa tuen, riippumatta heidän taidoistaan tai erityistarpeistaan. Tämä tarkoittaa myös sitä, että lahjakkaille ja pärjääville oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia kehittyä ja menestyä.

Yhteenveto

Perusopetuksen opetussuunnitelman muutos perustuu lakisääteiseen velvoitteeseen. Muutoksen tavoitteena on yhdenvertaisuus, varhainen ja oikea-aikainen tuki sekä selkeämmät toimintamallit. Oppimisen tuen uudistus vahvistaa oppilaan oikeutta saada yksilöllistä ja oikea-aikaista tukea koulupolun eri vaiheissa, erityisesti omassa opetusryhmässä tapahtuvan opetuksen yhteydessä. Uudistus lisää opetuksen yhdenvertaisuutta ja selkeyttää sekä oppilaan että huoltajan asemaa tuen suunnittelussa ja päätöksenteossa. Tuen järjestämiseen liittyvät velvoitteet on määritelty tarkemmin lainsäädännössä, mikä luo kunnille entistä selkeämmän vastuun tuen toteuttamisesta. Muutoksen arvioidaan lisäävän tasa-arvoa sukupuolten välillä sekä vähentävän syrjäytymisriskiä, kun oppimiseen saatavien tukitoimien vahvistuminen lisää opintojen edistymistä ja perusopetuksen oppimäärän suorittamisen edellytyksiä. Lisäksi tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta arvioidaan lisäävän erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetusta oppilaskohtaisen tukitoimena saavien oppijoiden määrän rajaaminen yhdessä opetusryhmässä viiteen. Tämä rajaaminen parantaa annettavaa tukea ja näin ollen vahvistaa tukitoimia sekä sitä kautta opintojen edistymistä ja perusopetuksen oppimäärän suorittamisen edellytyksiä.

Uudistuksen käyttöönottoon voi kuitenkin liittyä siirtymäkauden haasteita, kuten henkilöstöresurssien riittämättömyys, toimintamallien keskeneräisyys tai tuen epätasainen toteutuminen eri kunnissa, jotka saattavat hetkellisesti vaikuttaa tuen saatavuuteen. Näitä riskejä pyritään hallitsemaan valtakunnallisella ohjauksella, selkeällä ohjeistuksella, henkilöstön koulutuksella, huoltajien sekä oppilaiden osallisuuden vahvistamisella sekä koulutuksen järjestäjiä velvoittavalla johtamisvastuulla.

Uudistuksen onnistuminen edellyttää vahvaa toiminnan johtamista kunnallisella tasolla, jotta tukitoimet ovat suunnitelmallisia, ennakoituja ja kaikkien oppilaiden saavutettavissa. Poliittisilla päätöksillä on keskeinen merkitys resurssien turvaamisessa ja toimintakulttuurin kehittämisessä, erityisesti inklusiivisen opetuksen edistämisessä. Aktiivinen ja tavoitteellinen johtaminen sekä sitoutunut poliittinen päätöksenteko mahdollistavat sen, että oppimisen tuki toteutuu lain hengen mukaisesti arjen koulutyössä ja kaikki oppilaat saavat yhdenvertaisesti tarvitsemansa tuen.

OAJ:n Kotkan opettajien paikallisyhdistys ry:ltä on pyydetty lausuntoa liittyen Kotkan kaupungin perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien muutokseen koskien oppimisen tukea. Tässä paikallisyhdistyksen hallituksen kommentit koottuna.

LOPS luku 4.2 nuorten lukiokoulutus

Paikallisyhdistyksellä on huoli resurssien riittävydestä. Samanaikaisopetuksen käytänteiden jalkauttaminen lukiokoulutukseen vaatii resursseja ja yhteissuunnittelutyöaikaa opettajien kesken. Samanaikaisopetus ja todennäköisesti lisääntyvä tukiopetus lisäävät lukion opettajien työmäärää. Olemme huolissamme opettajien työssäjaksamisesta nykyisellä opettajamäärällä.

Opinto-ohjaajaresurssissa on lukioissa tällä hetkellä vaje. Tämä kuormittaa erityisopettajia. Tämän takia tänä lukuvuonna hankerahoituksella toimineen erityisopinto-ohjaajan tehtävää olisi jatkettava 1.8.2025 lähtien ja perustettava uusi virka tähän tehtävään seuraavan henkilöstösuunnitelman yhteydessä. Erityisopinto-ohjaaja on tehnyt hyvää työtä ja puuttunut tuen tarpeisiin heti 1. opiskeluvuoden kuluessa, jos opiskelija on ollut syrjäytymisvaarassa.

Suuri huoli on siitä, että tuen uudistamiseen ohjattua valtion korvamerkitsemätöntä lisärahoitusta ei tulla todellisuudessa käyttämään oppimisen tukeen. Siksi esitämme, että valtion lisärahoituksen käyttöä on seurattava tarkasti. Laskennallisesti noin 90 euroa per opiskelija kohdennettua rahaa tulisi Kotkassa siis käyttää lukioiden opiskelijoiden tuen järjestämiseen.

Luku 7.9 perusopetuksen OPS

Tekstissä lukee nyt "Opettajan antama tukiopetus on ennakoivaa tai kertaavaa opetusta. Tukiopetusta voidaan antaa opetuksen yhteydessä tai erillisenä tukiopetuksena pienryhmässä liittyen opiskeltaviin kokonaisuuksiin tai oppimisen / opiskelun taitoihin." Paikallisyhdistys huomauttaa, että toisin kuin teksti nyt antaa ymmärtää, opettaja ei voi antaa sekä opetusta että tukiopetusta samanaikaisesti ellei luokassa ole kahta opettajaa. Tämä vaatii opettajaresurssin tarkastelua.

Suuri huoli on opettajien ja rehtoreiden työssäjaksamisesta. Uusi tuen riittävyyden arvioiminen kahdesti lukuvuodessa lisää rehtoreiden työmäärää. Opetushenkilökuntaa on oltava tarpeeksi, jotta opettajien työssäjaksaminen ei kärsi. Ehdotamme nykyisten hankerahoituksella toimivien resurssiopettajien vakinaistamista tarpeen mukaan. Erityisopettajia ja erityisluokkia on oltava riittävä määrä, jotta oppimisen tuki toteutuu.

Myös perusopetuksen osalta huoli, että rahoitus ei ohjautu oppimisen tukeen, on suuri. Päättäjien on pidettävä huoli siitä, että raha ohjautuu sinne, minne se on tarkoitettu.

Kohdassa "Oppilaan luokanopettaja, aineenopettaja tai erityisluokanopettaja vastaavat oppimisen tuen tarpeen arvioinnista ja tekevät yhteistyötä muiden opettajien kanssa kootakseen tiedot tuen tarpeesta oppilaskohtaisten tukitoimien suunnitelmaa varten." erityisopettajan rooli jää epäselväksi.

Liitteessä 2 ehdotuksemme teksteissä esiintyvien epätarkkojen käsitteiden korjaamiseen.

Luku 5.6 Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Huomautamme myös tässä, että tukiopetusta voi antaa opetuksen yhteydessä vain, jos luokassa on toinen opettaja samaan aikaan.

Kotkassa 20.5.2025
OAJ Kotkan hallituksen puolesta
Taina Helve, puheenjohtaja
taina.helve@gmail.com
050 546 6984

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen, Opetuksen järjestäminen oppilaalle vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella

LUKU 5.6

Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Toiminta-alueittain tapahtuvan opiskelun yleisinä tavoitteina ovat oppilaan ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen kehittäminen, kommunikaation löytäminen ja tukeminen, oman kehon hahmottaminen ja myönteinen minäkuva, oppilaan omatoimisuuden lisääminen ja hänen mahdollisuuksiensa löytäminen sekä opittujen taitojen yleistyminen ja yleistäminen omaan elämään.

Toiminta-alueet eivät muodosta yksittäisiä saarekkeita, vaan niitä tarkastellaan kokonaisuuksina. Yhdenkään toiminta-alueen kehitystä ei voi tarkastella tai harjaannuttaa irrallisena muiden alueiden kehittämisestä ja kehittämisestä. Tältä pohjalta on luontevaa, että keskeisiä laaja-alaisia menetelmiä ovat kokemuksellinen oppiminen, toiminnallinen oppiminen sekä strukturoitu opetus.

Kotkassa toiminta-alueittain opiskelevien opetus järjestetään pääsääntöisesti Mussalon koulun erityisluokissa. Koulun tilat on suunniteltu esteettömiksi ja tiloissa on visuaalisia kommunikaatiota tukevia toimintatauluja. Koulun tiloissa otetaan huomioon riittävä mitoitus oppilasmäärään nähden sekä eriytystilojen määrä. Koulutyössä huomioidaan oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Oppilaat osallistuvat aktiivisesti koulun yhteisiin tapahtumiin kouluvuoden aikana. Jokaiselle ryhmälle nimetään yhteistyöluokka, jonka kanssa toimitaan yhdessä eri tavoin lukuvuoden aikana. Oppilaat osallistuvat toimintakyky huomioon ottaen oman koulutyönsä ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun, jolla vahvistetaan osallisuutta ja kouluyhteisöön liittymistä. Oppilailla on myös mahdollisuus osallistua oppilastoimikunnan toimintaan.

Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain

Paikallisen opetussuunnitelman mukaisista vuosiluokkakohtaisista tavoitteista voidaan oppilaskohtaisesti poiketa muodostamalla opetussuunnitelman tavoitteista erilaajuisia tavoitekokonaisuuksia. Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa eteneminen mahdollistaa sekä nopeamman että hitaamman etenemisen yhden tai useamman oppiaineen jonkun tavoitteen tai joidenkin tavoitteiden osalta. Tavoitekokonaisuuksittain eteneminen tulee ottaa huomioon pedagogisissa järjestelyissä suunniteltaessa oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä.

Tavoitekokonaisuuksittain eteneminen on yksi perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisen kolmesta eri menettelystä ja tällöin on kyse oppilaan perusoikeuksien rajaamisesta. Kyseessä on viimesijainen keino. Tavoitekokonaisuuksittain etenemiseen siirtymistä tuleekin tarkoin harkita oppilaan edun

ensisijaisuus muistaen. Tavoitekokonaisuuksiin siirtymisen sijaan vaihtoehtona voi olla vuosiluokan kertaaminen.

Jos oppilas opiskelee peruskoulun päättöluokalla tai siirtyy perusopetukseen ulkomailta tai perusopetukseen valmistavasta opetuksesta, tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa eteneminen voi useinkin olla perusteltu ratkaisu.

Tavoitekokonaisuudet laaditaan pääsääntöisesti vuosiluokkakajaksojen 1–2, 3–6 ja 7–9 tavoitteiden mukaisesti. Vuosiluokkakajakson aikana oppilas, joka opiskelee oman vuosiluokkansa edeltävän vuosiluokan tai edeltävien vuosiluokkien tavoitteita, voi siirtyä vuosiluokalta seuraavalle. Kunkin vuosiluokkakajakson päätteeksi oppilaalla tulee olla pääsääntöisesti saavutettuina kyseisen jakson tavoitteet. Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa etenevä oppilas opiskelee ensisijaisesti oman vuosiluokkansa mukana. Kotkassa otetaan erityispiirteenä huomioon ne koulut, joissa 6-luokat opiskelevat yläkoulujen yhteydessä. Näiden koulujen tavoitekokonaisuuksittain opiskelevat oppilaat etenevät pääsääntöisesti vuosiluokalle 6 vasta saavutettuaan vuosiluokalle 5 asetetut tavoitteet.

Oppilasta opettavat opettajat laativat yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa tavoitekokonaisuuksittain etenevälle oppilaalle suunnitelman, josta käy ilmi oppilaan tavoitekokonaisuudet, niiden sisällöt, opinnoissa eteneminen ja oppilaan arvioinnin periaatteet. Opetuksen järjestäjä tekee toimintasäännön mukaisessa järjestyksessä hallintopäätöksen perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta. Oppilasta opettavat opettajat seuraavat opintojen etenemistä lukuvuoden aikana ja erityisesti suunnitelman toteutumista koskevan arvioinnin yhteydessä vähintään kerran lukuvuodessa.

LUKU 5.6

Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu tarjoaa opettajille asiantuntijaneuvontaa monialaista tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen ja tuen suunnittelussa ja toteutuksessa, myös ennaltaehkäisevästi. Sen tavoitteena on vahvistaa opettajien osaamista, edistää turvallisen oppimisympäristön luomista ja vahvistaa koulujen varhaista tukea. Palvelu myös vahvistaa moniammatillista yhteistyötä oppilaiden tukemiseksi. Palvelun järjestämisestä vastaavat sairaalan sijaintikunnan opetustoimi ja muut alueen kunnat, ja yhteistyö sovitaan moniammatillisesti oppilaan tarpeen mukaan.

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu perustuu tiiviiseen monialaisen yhteistyöhön, jossa eri toimijat, kuten oppilaan oma koulu, sairaalakoulu, erikoissairaanhoido ja opiskeluhuolto, tekevät yhteistyötä. Myös oppilaan huoltajat ja mahdollisesti kotikunta osallistuvat prosessiin. Yhteistyössä varmistetaan tiedonkulku ja tuen suunnittelu, ja siihen kuuluvat

muun muassa moniammatilliset palaverit. Tiedonsiirto tapahtuu oppilaan ja/tai huoltajien suostumuksella.

Konsultaatio voi olla etä- tai lähikonsultaatiota, jossa arvioidaan oppilaan tilanne ja suunnitellaan pedagogisia menetelmiä tai ratkaisuja. Konsultaatio voi käynnistyä koululta, sairaalaopetuksesta tai opiskeluhuollosta.

Oppilaan opetuksen ja tuen suunnittelu siirtymävaiheissa perustuu joustavaan yhteistyöhön. Siirtymäpalavereissa suunnitellaan tuen järjestäminen ja varmistetaan sujuva tiedonsiirto oppilaan siirtyessä sairaalaopetukseen tai palatessa omaan kouluunsa. Seurantasuunnitelma takaa tuen jatkuvuuden ja mahdollistaa jatkotoimenpiteet.

Mikäli kotkalainen oppilas sairastuu vakavasti tai tarvitsee erityistä tukea, opetuksen järjestäminen pohditaan tapauskohtaisesti. Jos oppilas on hoitojaksoilla Kotkan ulkopuolella, moniammatillinen yhteistyö järjestää tuen sairaalaopetuksessa ja siirtymisessä takaisin omaan kouluun, tarvittaessa hyödyntäen etäyhteyksiä.

LUKU 6.13

Sanallisen arvion tai numeroarvosanan antaminen todistuksissa eri oppiaineissa sekä käyttäytymisen arvioinnissa

Jos oppilaan perusopetuksen oppimäärää tai tavoitteita on rajattu, osaaminen arvioidaan suhteessa oppilaalle määriteltuihin tavoitteisiin. Arviointi on sanallista lukuun ottamatta päättöarviointia. Sanalliseen arvioon lisätään rajaamista ilmaiseva tähti (*). Sanallisessa arvioinnissa noudatetaan muilta osin summatiivisen arvioinnin linjauksia. Samoja periaatteita noudatetaan myös mahdollisessa väliarvioinnissa. Sanallisessa arvioinnissa käytetään arviointiasteikkoa erinomainen – hyvä – kohtalainen – välttävä – hylätty. Päättötodistukseen merkitään arvosana 5 *.

LUKU 7.9

Oppiaineen oppimäärästä sekä paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta tehtävän päätöksen käytännön valmistelut ja vastuut

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista voidaan poiketa kolmella tavalla. Nämä ovat opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain, oppiaineen oppimäärän rajaaminen sekä tilapäinen vapauttaminen oppimäärän opiskelusta terveydellisistä syistä. Tavoitekokonaisuuksittain etenevien oppilaiden seurannan paikalliset periaatteet kuvataan luvussa 5.6.

Koska oppiaineen oppimäärän rajaamisessa sekä paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisessa on kyse oppilaan perusoikeuksien rajaamisesta, on kyseessä viimesijainen keino.

Oppiaineen oppimäärästä sekä paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen edellyttävät ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä.

Tuen tarpeen arvioinnin tekevät oppilaan opettajat yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilas osallistuu ikätasonsa ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Tarvittaessa ja pyydettyä arviointiin osallistuvat opettajien lisäksi opiskeluhoollon ammattilaiset tai muut asiantuntijat. Moniammatillinen ja -alainen yhteistyö voi tukea oppilaskohtaisten tukitoimien arvioimista, mutta se ei ole edellytys hallintopäätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, ellei oppilaan etu sitä edellytä. Tuen tarpeen arviointi sisältää opettajan/opettajien kirjallisen selvityksen ja kuvauksen oppilaan tuen tarpeesta, opintojen etenemisestä, käytössä olleista ryhmäkohtaisista ja oppilaskohtaisista tukimuodoista sekä ne tukitoimet, jotka parhaiten tukevat oppilaan edun mukaisesti hänen oppimistaan.

Oppilaan opettajat laativat yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuen tuen tarpeen toteuttamista koskevan suunnitelman. Suunnitelmaan kirjataan oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuvien tukitoimien toteuttaminen ja seuranta. Oppiaineen oppimäärästä tai tavoitteista poikettaessa suunnitelmaan kirjataan oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan arvioinnin periaatteet.

Oppilasta ja huoltajaa kuullaan aina kun oppiaineen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamista ollaan aloittamassa, tarkistamassa tai lopettamassa. Kuuleminen tehdään pääsääntöisesti kirjallisesti siihen tarkoitettulla lomakkeella. Mikäli huoltaja esittää halukkuutensa selvityksen antamisesta suullisesti, se voidaan hyväksyä, jos se on tarpeen asian selvittämiseksi ja kirjallinen menettely tuottaa kohtuuttomia vaikeuksia huoltajalle. Suullisesta kuulemisesta tulee laatia muistio. Kuulemisasiakirja toimitetaan kirjaamoon oppiaineen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamista koskevan päätöksen liitteenä.

Huoltajalle tulee antaa tietoa oppimäärän rajaamisen vaikutuksista oppilaan jatko-opintokelpoisuuteen perusopetuksen jälkeen.

Oppiaineen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen on mahdollista myös niissä tilanteissa, joissa huoltajan kanssa tehdylle yhteistyölle on esimerkiksi huoltajasta johtuva este.

Opetuksen järjestäjä tekee toimintasäännössä kuvatussa järjestyksessä oppilaskohtaisen tuen päätöksen oppiaineen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta oppilaskohtaisen tuen suunnitelman ja huoltajan kuulemisen perusteella. Päätös lähetetään huoltajille kirjallisena.

Oppilaskohtaisen tuen suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Päätöksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta lopettamisesta tai muuttamisesta tekee opetuksen järjestäjä toimintasäännössä kuvatulla tavalla.

7.9 Paikallisesti päätettävät asiat

Tuen järjestämistä koskevat periaatteet

Oppimisen tuen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen pohjana on koulun toimintakulttuurin rakentuminen, joka huomioi niin rakenteelliset kuin pedagogiset ratkaisut arjessa. Tämä edellyttää opetuksen järjestäjältä ja rehtorilta suunnitelmallista johtamista ja johtajuutta. Opetuksen järjestämisessä tulee huomioida kouluun kiinnittyminen, yhteistyö kodin ja koulun välillä sekä ryhmäkohtaisen tuen merkitys. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden ollessa riittämättömät, opetusryhmälle kohdennetaan ryhmäkohtaista tukea. Ryhmäkohtaisen tuen ollessa oppilaalle riittämätön, hänellä on oikeus oppilaskohtaiseen tukeen. Opettaja käyttää omaa pedagogista asiantuntijuuttaan arvioidessaan tuen riittävyyttä.

Oppimisen edellytyksiä tukevissa opetusjärjestelyissä huomiota kiinnitetään oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen, niihin puuttumiseen, kielitietoiseen opetukseen sekä monipuoliseen eriyttämiseen. Työskentelyn lähtökohtana on opetusryhmän ja kunkin lapsen vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Välittäminen, huolenpito ja myönteinen ilmapiiri koulussa edistävät oppilaan kasvua, kehitystä ja oppimista. Opettajat tukevat jokaista oppilasta tunnistamaan omat vahvuutensa. Onnistumisen kokemukset oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa sekä myönteisen minäkuvan ja tekemisen ilon vahvistaminen ohjaavat vahvasti opetuksen toteuttamista sekä tukevat sosiaalista osallisuutta. Monipuolinen palaute ja oppimisesta koottu tieto käytetään oppilaiden kannustamiseen ja ohjaamiseen. Näillä pyritään tekemään myös oppimisen edistymisen näkyväksi.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen avulla

- tavoitellaan varhaista tunnistamista
- edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä
- tuetaan oppimisvalmiuksia
- ennaltaehkäistään oppimisvaikeuksien syntymistä ja ongelmien monimuotoistumista

Tukea suunniteltaessa huomioidaan, että oppilaan tuen tarve voi vaihdella. Tuki voi olla ennakoivaa, korjaavaa, tilapäistä, jatkuvaa, vähäistä tai vahvaa. Tuen suunnitelmallisuus, oikea-aikaisuus, säännöllisyys sekä riittävyys ovat ratkaisevia kasvun ja oppimisen varhaisessa turvaamisessa. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen ratkaisut ovat ryhmäkohtaisia sekä oppilaskohtaisia. Yhteisöllisyys, sosiaalinen osallisuus, moninaisuuden arvostaminen, syrjimättömyys, yhdenvertaisuus, tasa-arvoisuus ja kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet ohjaavat ryhmäkohtaisten ja oppilaskohtaisten tukitoimien järjestämistä sekä koulun toimintakulttuuria. Tuen tarvetta arvioidaan jatkuvasti ja siinä hyödynnetään lapselle tehtyjen terveystarkastusten sekä mahdollisten muiden kartoitusten tuloksia.

Koulun tulee huolehtia yhteistyöstä oppilaan huoltajan kanssa. Huoltajalla on aktiivinen rooli oppilaan koulunkäynnin tukemisessa. Oppilasta tuetaan ensisijaisesti lähikoulun omassa opetusryhmässä. Koulunkäynninohjaajien tuki kohdennetaan mahdollisimman hyvin tukea tarvitseville oppilaille tai opetusryhmille. Fyysinen ja sosiaalinen oppimisympäristö sekä tarvittavat tukipalvelut järjestetään niin, että oppilas voi mahdollisimman täysipainoisesti osallistua opetusryhmän ja koulun toimintaan. Mikäli oppilaan etu vaatii, opetus voidaan järjestää muualla kuin lähikoulussa, esimerkiksi erityisluokalla toissijaisessa koulussa. Inklusioperiaatteiden mukaisesti erityisluokanopettajan antama erityisopetus erityisluokalla tai pienryhmässä tulisi mahdollistaa oppilaan lähikoulussa.

Opettajat työskentelevät tiiviisti oppilaiden kanssa ohjaten heitä koulunkäynnissä ja eri oppiaineiden opiskelussa. Ohjauksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan itseluottamusta, itsearviointi- ja oppimaan oppimisen taitoja sekä kykyä suunnitella tulevaisuuttaan. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen ja tapahtuu vuoropuhelussa oppilaiden kanssa. Opettajat tekevät jatkuvia havaintoja mm. oppilaiden oppimisen etenemisestä, kaverisuhteista sekä yleisestä hyvinvoinnista. Hyvinvointia kartoitetaan tarvittavilla testeillä tai seuloilla. Yhteisöllinen opiskeluhuolto edistää kouluyhteisön hyvinvointia ja toimintakulttuuria.

Tuen riittävyys arviointi

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian tuen tarpeen ilmettyä. Tuen tarvetta tulee arvioida vähintään kerran vuodessa. Päätöksentekoon liittyvät käytännöt on ohjeistettu erikseen ja niitä ajanmukaistetaan säännöllisesti.

Tuen arviointi on jatkuvaa ja säännöllistä. Tukea arvioitaessa opettajat tarkastelevat:

- Miten tuki vastaa tuen tarpeeseen?
- Miten oppilaat ottavat vastaan annettua tukea?
- Toteutuuko tuki suunnitelman mukaisesti?
- Miten opettaja on toteuttanut kielitietoista opetusta ja monipuolista eriyttämistä ryhmässä?
- Toteuttavatko kaikki opettajat ryhmälle suunniteltua tukea?
- Tarvitaanko oppimisympäristöjen muokkausta?
- Onko tukea muutettu joustavasti tarpeen mukaan?
- Riittääkö tarjottu tuki kaikille oppijoille, vai tarvitaanko oppilaskohtaista tukea?

Arvioinnin pohjalta suunnitelmaa päivitetään ja toteutetaan oppilaille paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Erityisopettajan erityispedagogista osaamista voidaan hyödyntää arvioinnissa.

Kommentoitu [SF1]: Erityisopettajan antama opetus on oikea tapa ilmaista asia. Ei käytetä sanaa erityisopetus 1.8.2025 lähtien

Ryhmäkohtaisen tuen toteuttamisen periaatteet, käytänteet ja vastuut

Ryhmäkohtaiset tukitoimet ovat koko opetusryhmää koskevia ryhmäkohtaisia järjestelyjä ja jokaisen oppilaan oikeus. Näitä järjestelyjä ovat yleinen tukiopetus, opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan antama erityisopetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtainen tuki pyritään järjestämään oppilaan koulupäivän aikana. Ryhmäkohtaista tukea tarjotaan oppimista tukevien järjestelyjen lisäksi.

Tuen toteuttaminen vaatii etukäteissuunnittelua ja kirjaamista lukuvuosisuunnitelmaan huomioiden lain vaatiman 0,122 opetustuntia oppilasta kohden viikossa. Etukäteissuunnittelu tehdään keväällä yhteistyössä opetushenkilöstön kanssa rehtorin johdolla. Suunnittelussa tukea ohjataan niihin ryhmiin, joissa on enemmän oppimisen ja koulunkäynnin haasteita. Työsuunnitelmassa tulisi huomioida myös ennakoidun tukiopetuksen toteutuminen.

Opettajan antama tukiopetus on ennakoidua tai kertaavaa opetusta. Tukiopetusta voidaan antaa opetuksen yhteydessä tai erillisenä tukiopetuksena pienryhmässä liittyen opiskelta viin kokonaisuuksiin tai oppimisen / opiskelun taitoihin. Tarvittaessa oppilas voi saada henkilökohtaista tukiopetusta.

Opetuskielen tukiopetus on opetuskielillä annettavaa kielitietoista, opetuskieltä vahvistavaa tukiopetusta ja tukee tekstitaitojen ymmärtämistä oppiaineissa. Opetuskielen tukiopetusta voidaan antaa oppituntien aikana tai niiden ulkopuolella. Kaikilla oppilailla on oikeus opetuskielen tukiopetukseen. Yhteisopettajuuden hyödyntäminen ryhmittelyssä sekä suunnittelussa on tärkeää.

Erityisopettajan antama opetus on ryhmäkohtaista ja toteutuu yhteisopettajuuden näkökulmasta samanaikaisopetuksena tai vaihtuvina pienryhminä toisaalla. Yhteisopettajuuden hyödyntäminen ryhmittelyssä sekä suunnittelussa on tärkeää.

Ryhmäkohtaisella tuella pyritään edistämään opetusryhmän työrauhaa, tukemaan rauhallista oppimisympäristöä sekä vastaamaan käytöksen haasteisiin. Käyttäytymisen haasteisiin voidaan tarvittaessa vastata oppilaskohtaisella tuella opiskelemalla osittain erityisluokalla tai tarvittaessa kokoaikaisella erityisluokkapaikalla ryhmäkohtaisen tuen ollessa riittämätöntä.

Toimiva ryhmäkohtainen tuki voidaan saavuttaa esimerkiksi oppiaineen tuntien palkituksella, jolloin voidaan muodostaa joustavia tilapäisiä pienryhmiä tehokkaasti. Pienryhmän koko on pääsääntöisesti kolmesta kuuteen oppilasta. Pienryhmä muodostetaan huomioiden oppilaiden etu ja hyödyntäen opettajien asiantuntemusta sekä ryhmän dynamiikkaa. On tärkeää, että pienryhmää opettaa myös oppilaan oma opettaja.

Kommentoinut [SF2]: Erityisopettajan antama opetus on oikea tapa ilmaista asia. Ei käytetä sanaa erityisopetus 1.8.2025 lähtien.

Kommentoinut [SF3]: pieni alkukirjain eli pääsääntöisesti

Ryhmäkohtaisen tuen riittävyyden arvioinnin periaatteet, käytänteet ja vastuut

Ryhmäkohtaisen tuen riittävyyden arviointi on jatkuvaa. Ryhmäkohtaisen tuen riittävyyden arvioinnin perusteella opetusryhmälle kohdistettua tuen määrää ja muotoa voidaan muuttaa.

Jos säännölliset ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä, oppilaalle voidaan antaa oppilaskohtaista tukea. Arvioinnista vastaavat pääsääntöisesti opetusryhmää opettavat opettajat.

Koko koulun ryhmäkohtaisen tuen riittävyyden arviointi toteutetaan rehtorin johdolla vähintään kahdesti lukuvuodessa ja tulevan lukuvuoden suunnittelun yhteydessä. Opetuksen järjestäjä ja rehtori vastaavat, että lukuvuosisuunnitelmaan kirjatut tukitoimet toteutetaan suunnitellusti.

Oppilaskohtaisen tuen toteuttamisen periaatteet, yhteistyökäytännöt ja vastuut

Oppilas voi saada sekä ryhmäkohtaista että oppilaskohtaista tukea. Oppilaskohtainen tuki on järjestettävä viipymättä, kun ryhmäkohtainen tuki ei riitä oppilaalle yhdessä tai useammassa oppiaineessa. Oppilaskohtaisella tuella vastataan ensisijaisesti oppimisen haasteisiin, mutta tarvittaessa myös muihin koulunkäynnin haasteisiin.

Oppilaan luokanopettaja, aineenopettaja tai erityisluokanopettaja vastaavat oppimisen tuen tarpeen arvioinnista ja tekevät yhteistyötä muiden opettajien kanssa kootakseen tiedot tuen tarpeesta oppilaskohtaisten tukitoimien suunnitelmaa varten. Oppilaalle ja huoltajille tarjotaan mahdollisuus osallistua tuen tarpeen arviointiin ja suunnitelman tekemiseen. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä moniammatillisesti.

Oppilaskohtaisesta tuesta tehdään hallintopäätös, jossa päätetään oppilaan tukitoimista. Päätös sisältää muun muassa erityisopettajan antaman opetuksen tuntimäärän, opiskelun erityisluokalla tai apuvälineet ja avustajapalvelut. Tuen muuttuessa tehdään uusi päätös. Nivelvaiheessa huomioidaan tuen jatkuminen.

Jos oppilas saa erityisopettajan antamaa opetusta osittain pienryhmässä tai muun opetuksen yhteydessä, tuntimäärän tarkastelujakso on oppilaskohtainen. Tämä kirjataan suunnitelmaan ja päätökseen. Oppilaskohtainen tuki on säännöllistä ja pitkäkestoista.

Oppilaskohtaisessa tuessa ei tehdä päätöstä vuosiviikkotuntimäärän muutoksesta eikä oppimäärän tai tavoitteiden rajaamisesta.

Nivelvaihekuvaukset

Perusopetuksessa on useampi nivelvaihe. Nivelvaiheita ovat siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen, alakoulusta yläkouluun ja perusopetuksesta toiselle asteelle. Tarvittavan tuen jatkumisesta tulee huolehtia.

Nivelvaihe esiopetuksesta perusopetukseen

Esiopetuksessa on käytössä Huoltajan ja esiopetuksen näkemys koulun aloittamisesta-lomake. Se on tarkoitettu huoltajien ajatuksille ja henkilöstön huomioille lapsesta tulevana koululaisena. Huoltaja kirjaa lomakkeelle näkemyksiä, joita haluaa välittää lapsensa tulevalle opettajalle.

Kommentoitu [SF4]: Miksi vain erityisluokanopettaja? Entä erityisopettaja? Onko huomioitu, että ko. oppiaineessa kelpoinen erityisopettaja voi myös opettaa oppilaskohtaisessa tuessa olevaa oppilasta?

Jos lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, järjestetään tiedonsiirtopalaveri ennen perusopetukseen siirtymistä. Siirtopalaverit sovitaan yhdessä huoltajan, esiopetuksen ja koulun kesken.

Vastaanottavan koulun rehtori ja/tai laaja-alainen erityisopettaja toimivat siirtopalaverin koollekutsujana. Siirtopalaverissa keskustellaan lapsen opetuksen järjestämisen kannalta olennaiset asiat opetuksen ja tuen järjestämiseksi perusopetuksessa. Siirtopalaverissa siirretään huoltajien luvalla myös muut lapsen tukeen liittyvät olennaiset asiakirjat, kuten terapeuttien yhteenvedot tai asiantuntijalausunnat. Opiskeluhuollon palvelujen järjestämistä koskevat asiat siirretään huoltajien suostumuksella.

Lapsen huoltajille tulee antaa mahdollisuus osallistua siirtopalaveriin. Lapsen esiopetusryhmästä siirtopalaveriin osallistuvat varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo) ja tarvittaessa suomi toisena kielenä -opettaja. Tarvittaessa paikalle pyydetään myös tulkki, jonka varaamisesta huolehtii esiopetus. Veo valmistautuu siirtopalaveriin varaamalla kaikki siirrettävät paperit mukaan tapaamiseen.

Salassapitosäädösten mukaisesti henkilöstö voi osallistua siirtopalaveriin ainoastaan oman ryhmänsä lasten/oppilaiden osalta, ei esimerkiksi rinnakkaisluokkaa tai -ryhmää koskevaan palaveriin. Perusopetuksen erityisopettajia osallistuu lapsikohtaisiin palavereihin kouluittain yksi (1) opettaja. Opiskeluhuollon edustajien läsnäolo palaverissa perustuu huoltajan suostumukseen.

Nivelvaihe alakoulusta yläkouluun (5-6 tai 6-7)

Vastaanottavan koulun rehtori vastaa nivelpalavereiden toteutumisesta ja koollekutsumisesta. Nivelpalaverin tehtävä on saattaa tulevan koulun tietoon ne seikat, jotka auttavat opetuksen ja oppimisen tuen suunnittelua ja toteuttamista. Tämä tiedonsiirto koskee kaikkia siirtyviä oppilaita tukimuodoista riippumatta. Vastaanottavan koulun rehtori huolehtii siitä, että koululla järjestetään siirtyvien ikäluokkien oppilaille mahdollisuus kouluun tutustumiseen ja annetaan tietoa huoltajille koulun oppimisympäristöistä, koulun toiminnasta, henkilöstöstä ja alkavista uusista oppiaineista.

Ryhmäkohtainen tuki

Nivelvaiheen palaveriin osallistuvat lähettävän koulun luokanopettaja ja laaja-alainen erityisopettaja, vastaanottavan koulun opettaja ja/tai rehtori, laaja-alainen erityisopettaja sekä tarvittaessa muita opettajia esim. s2-opettaja tai resurssiopettaja.

Salassapitosäädösten mukaisesti luokanopettaja vastaanottaa tiedot vain omista tulevista oppilaistaan. Mikäli luokanopettaja ei ole vielä tiedossa, rehtori ja/tai laaja-alainen erityisopettaja vastaanottavat tiedot. Nivelvaiheen palaveri toteutetaan huhti-toukokuussa. Saatujen tietojen perusteella rehtori, opettajat ja laaja-alainen erityisopettaja suunnittelevat

Kommentoitu [SF5]: On vain erityisopettaja ja erityisluokanopettaja. Laaja-alainen erityisopettaja ei ole virallinen, jota sitä ei voi käyttää OPS:ssa.

tarpeelliset tukitoimet. Ryhmäkohtaisen tuen tiedonsiirrosta vastaanottavaan kouluun huolehtii lähettävä luokanopettaja yhdessä **laaja-alaisen** erityisopettajan kanssa.

Oppilaskohtainen tuki

Oppilaskohtaista tukea saavien oppilaiden tiedonsiirto järjestetään siirtymävaiheessa keväällä ennen lukuvuoden päättymistä. Mikäli tuleva opettaja ei ole vielä tiedossa, palaveri voidaan järjestää alkusyksystä. Palaveriin osallistuvat lähettävä luokanopettaja ja **laaja-alainen** erityisopettaja tai erityisluokanopettaja riippuen oppilaan opiskelupaikasta, vastaanottava luokanopettaja ja **laaja-alainen** erityisopettaja tai erityisluokanopettaja sekä tarvittaessa rehtori tai joku muu vastaanottavan koulun opettaja. Lähettävä opettaja varmistaa osallistuvatko huoltaja ja oppilas tiedonsiirtopalaveriin. Tarvittaessa palaveriin osallistuvat oppilaan oppimista ja kasvua tukevat yhteistyötahot, kuten psykologi, kouluterveydenhoitaja, sosiaalityöntekijä tai koulukuraattori. Tapaamisen koollekutsumisesta vastaa lähettävä opettaja sovittuaan vastaanottavan koulun rehtorin kanssa asiasta

Nivelvaihe perusopetuksesta toiselle asteelle

Kotkan opetustoimi ja Ekami ovat yhteistyössä laatineet sähköisen tiedonsiirtolomakkeen perusopetuksen ja toisen asteen siirtymävaiheeseen opetuksen ja oppimisen tuen suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi toisen asteen opinnoissa. Lomakkeen tiedot siirtyvät sähköisesti Ekamin ja Kotkan kaupungin lukioiden käyttöön. Sähköinen tiedonsiirto ei korvaa paperiasiakirjojen lähettämistä, vaan toisen asteen nivelvaiheen tiedonsiirtolomake ja siihen kuuluvat liitteet toimitetaan aina myös paperisena versiona toisen asteen koulutuksen järjestäjälle.

Sähköinen lomake täytetään opintojen päättövaiheessa niistä oppilaista tai opiskelijoista, jotka opintojen päättövaiheessa saavat oppilaskohtaista tukea. Se täytetään yhteistyössä oppilaanohjaajan tai opinto-ohjaajan, erityisopettajan, **laaja-alaisen erityisopettajan** tai erityisluokanopettajan, huoltajan tai muun laillisen edustajan sekä oppilaan tai opiskelijan kanssa.

Oppilaanohjaaja tai opinto-ohjaaja toimittaa tiedonsiirtolomakkeen ja sen liitteet uudelle koulutuksen järjestäjälle. Jos opiskelija suorittaa osana ammatillista tutkintoa myös lukio-opintoja, tiedot toimitetaan molemmille koulutuksen järjestäjille. Tiedot toimitetaan siinä vaiheessa, kun opiskelija on aloittanut opintonsa. Jos opiskelijalla ei ole opiskelupaikkaa tai hän ei aloita uusia opintoja, lomake ja sen liitteet toimitetaan ohjaus- ja valvontavastuussa olevalle asuinkunnalle. Toimitus tapahtuu sen jälkeen, kun opiskelijasta on tehty Valpas-vastuuilmoitus.

Kotkassa sähköisesti täytetty lomake toimitetaan Ekamiin ja Kotkan lukioihin silloin, kun sekä huoltaja että oppilas ovat hyväksyneet sen toimittamisen. Sähköinen lomake ei

kuitenkaan korvaa paperisten asiakirjojen lähettämistä. Tiedonsiirtolomake ja siihen liittyvät liitteet toimitetaan aina myös postitse toisen asteen koulutuksen järjestäjälle.

Tiedonsiirtolomakkeen mukana siirretään oppilaskohtaiset tuen päätökset. Muita oppilaaseen tai opiskelijaan liittyviä asiakirjoja voidaan siirtää vain opiskelijan ja huoltajan tai muun laillisen edustajan suostumuksella.

Oppilaitoksessa lomakkeessa olevia tietoja käytetään opetuksen ja ohjauksen suunnittelussa. Ammatillisessa koulutuksessa tietojen avulla suunnitellaan opetuksen ja tuen järjestelyjä. Lukiokoulutuksessa tietoja käsittelevät opetuksesta, ohjauksesta ja tuesta vastaavat henkilöt. Opiskeluhuollon henkilökunta saa tiedot käyttöönsä vain opiskelijan erillisellä suostumuksella.

Asuinkunnassa tietoja käytetään oppivelvollisuuden ohjauksen ja valvonnan tehtävissä. Näitä ovat esimerkiksi opiskelijan ohjaaminen jatko-opintoihin tai muiden palveluiden piiriin, erityisen tuen tarpeen arviointi, tukitoimien suunnittelu sekä tarvittaessa opiskelupaikan osoittaminen. Tietoja käsittelevät kunnan ohjauksesta ja valvonnasta vastaavat henkilöt.

Tiedonsiirtolomake ja sen liitteet ovat salassa pidettäviä asiakirjoja. Lähettävä oppilaitos toimittaa kopiot seuraavalle koulutuksen järjestäjälle tai asuinkunnalle ja arkistoi asiakirjat oman arkistointisuunnitelmansa mukaisesti. Lomaketta ja sen liitteitä säilytetään oppilaitoksessa opiskeluajan ja Kotkan kaupungissa ohjaus- ja valvontavastuu-aika + yksi vuosi.

Kotkan kaupungin perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman muutos, oppimisen tuki

Vammaisneuvosto sai asian tiedokseen ja lausuttavaksi kohtuuttoman lyhyellä aikataululla. Haluamme muistuttaa, että kuntalaki velvoittaa ottamaan vaikuttamistoimielimet mukaan jo suunnitteluvaiheesta lähtien. Saamassamme saatetekstissä mainitaan, että asiaa on ollut työryhmissä työstämässä myös erityisopettajia sekä erityisluokanopettajia. Emme kuitenkaan ole saaneet tietoa mitä he ovat olleet mieltä tästä opetussuunnitelman muutoksesta eikä meillä ollut yhden vuorokauden aikataululla aikaa asiaan perehtyneiltä tätä asiaa kysyä. Meitä ei myöskään ole pyydetty työryhmiin ja meiltä ei ole pyydetty kommentteja työryhmien työn vaiheista.

Opetussuunnitelman muutos on niin merkittävä asia, että vammaisneuvosto olisi pitänyt ottaa mukaan jo suunnitteluvaiheessa ja tässä vaiheessa kun lausuntoa pyydetään olisi asia pitänyt tulla esittelemään vammaisneuvostolle. Määräpäivä lausunnon jättämiselle oli 21.5.2025 ja vammaisneuvoston kokous oli 20.5.2025. Ko kokouksessa ei myöskään lautakuntaedustajalla ollut riittävästi tietoa, jotta hän olisi voinut meille tätä avata.

Kuntalaki ei toteutunut.

Tässä havainnot mitä näin tiukalla aikataululla pystyimme tekemään. Koko suunnitelmateksti on ylimalkainen ja tulee vaikutelma, että on pitkälti kopioitu lakitekstin sanoja ja kaikki paikalliset käytännöt ja toimintatavat puuttuvat.

Lukio

Lukio-opintojen kohdalla tulee tiedottamista toteuttaa kaupungin ja lukioiden kotisivujen lisäksi myös paperisena. Tiedottamisessa tulee huomioida, että koulujen sivujen kautta tapahtuvan tiedottamisen tulee olla kaikille saavutettavaa ja se tulee kirjata tähän suunnitelmaan.

Lukion seurantatellit sekä seuranta on positiivisia asioita. On tärkeää myös, että huoltaja voi toimittaa lukioon asiakirjoja ja ne otetaan huomioon samoin kuin lähettävän oppilaitoksen toimittamat asiakirjat. Vastuu asiakirjojen toimittamisessa tulee kuitenkin olla lähettävällä oppilaitoksella.

Tukitoimien ja erityisopetuksen kirjaamisen kohdassa on kirjoitettava näkyville, että kirjaamiselle tulee olla opiskelijan suostumus. Se on lakitekstissäkin, joten se on tärkeää näkyä myös suunnitelmassa.

Kohdassa oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteuttamisen alla on erityisopettajan roolista kertova kappale. Siihen tulee lisätä oppilaan ja huoltajan toimittamat asiakirjat huomioon otettaviin asioihin. Nyt siinä puhutaan vain perusopetuksesta saaduista tiedoista.

Lisäksi kiinnitimme huomiota, että seurannan ja arvioinnin kohdalla ei ole mainittu oppilasta ollenkaan. Seurantaan tulee aina ottaa henkilö mukaan sekä tarvittaessa myös huoltaja. Seuranta ei myöskään voida arvioida ilman henkilöä itseään. Tästä kappaleesta puuttuu myös konkretia siitä miten tätä arviointia tehdään, mikä on kotkalainen tapa toimia? Tekstissä on lueteltu eri henkilöiden kohdalla kuka tekee mitäkin mutta seurannan ja arvioinnin vastuutahon nimeäminen on unohtunut. Ilman sitä oppilasta voidaan pallorella henkilöltä toiselle koko kouluajan ilman, että kukaan ottaa vastuuta tarvittavan tuen saamisesta. Oppilas on aina yksilö ja vaikka tuki olisi ryhmämuotoista niin tuen toteutumista tulee seurata oppilaan (ja tarvittaessa huoltajan) kanssa ja tehdä tarvittavia muutoksia. Kappaleessa on myös maininta, että käytäntöjä kehitetään tarpeen mukaan. Tuo on

hyvin ympäripyöreä lause. Kuka määrittää sen tarpeen ja miten arvioidaan oppilaan saaman tuen vaikuttavuus? Nämä tulee kirjoittaa tekstiin näkyville.

Aikuisten kohdalla pohdimme miksi siinä tekstissäkin puhutaan huoltajista. Tästä syystä emme saaneet selville keitä oppilaita tämä suunnitelma oikeastaan koskee, joten emme pystyneet perehtymään asiaan. Tässä osuudessa on jätetty vieraskielisyyslausunnot pois. Kuka valmistelee vieraskielisyyslausunnot näille oppilaille, joita tässä tarkoitetaan?

Perusopetus

Kuten jo alussa totesimme, niin meille toimitettu aineisto ilman tarkempaa ohjeistusta mitä on ollut ennen ja mitä on nyt muutettu on meille hyvin epäselvää. Ilman, että asia esitellään meille emme saa tästä mitään käsitystä. On kohtuutonta olettaa, että voisimme tällä aikataululla perehtyä nyt voimassa olevaan opetussuunnitelmaan ja tähän meille toimitettuun tekstiin, löytää eroavaisuudet ja vielä ehtiä arviomaan asia ja kirjoittaa lausunto.

Lyhyesti mainitsemme, ettemme hyväksy opetussuunnitelmassa olevia erityisopetuksen resurssien pienennyksiä. Pienryhmiä tulee olla useissa kouluissa maantieteellisesti ajatellen, pienryhmiä ei saa lakkauttaa, erityisopettajien määrää ei saa laskea ja koulunkäynnin ohjaajien määrää tulee lisätä vastaamaan todellista tarvetta siten, että jokaisella lapsella on mahdollisuus käydä koulua omien tarpeidensa mukaan.

Kotkan vammaisneuvosto

D/2183/12.00.00/2025

43 § Lukiokoulutuksen opetussuunnitelman muutos 2025

Kasko 27.5.2025 § 43

Valmistelija: Rehtori Mette Godenhjelm, mette.godenhjelm(at)kotka.fi
Rehtori Kristiina Juvonen, kristiina.juvonen(at)kotka.fi

Tiivistelmä: Opetushallitus on 20.3.2025 antanut määräyksen velvoittavana noudatettavaksi lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 muuttamisesta koskien alalukuja 1.1 Opetussuunnitelman laatiminen, 3.5 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö, 4.2 Oppimisen tuki ja erityisopetus, 5.5 Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus. Tämän määräyksen mukaan tarkistettu paikallinen opetussuunnitelma tulee ottaa käyttöön viimeistään 1.8.2025. Samat muutokset koskevat myös aikuislukion opetussuunnitelmaa.

Esittelyteksti: Opetussuunnitelman perusteiden muutos edellyttää muutosta Kotkan kaupungin lukiokoulutuksen paikalliseen opetussuunnitelmaan luvun 4.2. osalta. Opetuksen järjestäjä ei voi jättää noudattamatta tätä määräystä tai poiketa siitä.

Lukiot ovat valmistelleet Kotkan kaupungin lukiokoulutusten opetussuunnitelmien luvut 4.2. Valmistelun aikana valmistelijat ovat osallistuneet opetussuunnitelman laatimista tukeviin seminaareihin ja muihin tilaisuuksiin. Valmistelua on tehty yhteistyössä lukioden eri toimijatahojen kanssa.

Lapsivaikutusten arvioinnissa tarkastellaan toiminnan vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin ja oikeuksiin. Opetussuunnitelmalla on merkittäviä lapsivaikutuksia: se ohjaa kouluarjen suunnitelmallisuutta, tukee turvallisuutta vahvistavia rakenteita ja edistää hyvinvointia, osallisuutta ja ihmisuhteita. Opetussuunnitelma määrää opetuksen ja tuen järjestämisestä. Opetussuunnitelman kautta toteutetaan myös ihmisoikeussopimusten velvoitteita kasvatuksen ja koulutuksen osalta. Se lisää ennakoitavuutta ja turvaa opiskelijoiden oikeuden opetukseen ja tukeen. Mahdollisia negatiivisia vaikutuksia voi syntyä, jos opetuksen järjestämisessä ja tuen antamisessa rajautuu pois opiskelijoille merkityksellisiä osallisuutta tukevia ja opintoja edistäviä toimintoja. Pitkällä aikavälillä opetussuunnitelma on keskeinen väline koulun toiminnan ja toimintakulttuurin kehittämisessä.

Valmisteluun on pyydetty lausunnot vammaisneuvostolta sekä opettajien ammattiliiton paikallisyhdistykseltä. Vammaisneuvoston vastaus toimitetaan lautakunnan jäsenille sen saavuttua, mahdollisesti ennen kokousta.

Linkki opetussuunnitelman perusteisiin
[Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019 - ePerusteet](#)
[Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2019 - ePerusteet](#)

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

Lisätietoja:	Erityisopettaja Anu Lehtinen, anu.lehtinen(at)kotka.fi Erityisopettaja Katja Ylä-Kotola, katja.yla-kotola(at)kotka.fi Aikuislukion rehtori Jouni Hyyrynen, jouni.hyyrynen(at)kotka.fi Erityisopetuksen suunnittelija Taina Huhtala, taina.huhtala(at)kotka.fi
Liitteet:	1. Opetushallituksen määräys OPH-719-2025, oppimisen tuki ja erityisopetus, lukiokoulutus 2. Opetushallituksen määräys OPH-791-2025, oppimisen tuki ja erityisopetus, aikuisten lukiokoulutus 3. Lukiokoulutuksen paikallisen opetussuunnitelman muutokset, luku 4.2. 4. Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman muutokset, luku 4.2. 5. OPY:n lausunto 6. OPY:n lausunto 2
Esittelijä:	Opetustoimenjohtaja Vesa Toikka
Ehdotus:	Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta päättää hyväksyä Kotkan kaupungin nuorten lukiokoulutuksen ja aikuisten lukiokoulutuksen paikallisten opetussuunnitelmien luvut 4.2. esityksen mukaisesti.
Päätös:	Päätettiin ehdotuksen mukaisesti.
Toimeenpano:	Lukioiden rehtorit
Oikaisuvaatimusohje	

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

--	--	--

20.3.2025

OPH-719-2025

Lukiokoulutuksen järjestäjät
Lukiot

Voimassaoloaika toistaiseksi 1.8.2025 alkaen

Säännökset, joihin toimivalta määräyksen antamiseen perustuu:

Lukiolaki 714/2018 12 § 1 ja 2 mom., 31 § 2 mom., 37 § 5 mom.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 24 § 1 mom.

Muuttaa määräystä nro OPH-2263-2019

Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 muuttaminen

Opetushallitus on tänään päättänyt liitteen mukaisista muutoksista Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 alalukuihin:

- 1.1 Opetussuunnitelman laatiminen (ensimmäinen ja kolmas kappale)
- 3.5 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö (viimeinen kappale)
- 4.2 Oppimisen tuki ja erityisopetus (koko alaluku)
- 5.5 Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus (kolmas, neljäs ja viides kappale)

Tämän määräyksen mukaan tarkistettu paikallinen opetussuunnitelma tulee ottaa käyttöön viimeistään 1.8.2025.

Koulutuksen järjestäjä ei voi jättää noudattamatta tätä määräystä tai poiketa siitä.

Pääjohtaja

Minna Kelhä

Opetusneuvos

Petri Lehtikainen

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Opetushallituksen asianhallintajärjestelmässä.

LIITE

Lukion opetussuunnitelman perusteiden päivitys 2025

20.3.2025

OPH-791-2025

Aikuisten lukiokoulutuksen järjestäjät

Voimassaoloaika toistaiseksi 1.8.2025 alkaen

Säännökset, joihin toimivalta määräyksen antamiseen perustuu:

Lukiolaki (714/2018) 12 § 1 ja 2 mom., 31 § 2 mom., 37 § 5 mom.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 24 § 1 mom.

Muuttaa määräystä nro OPH-2267-2019

Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden 2019 muuttaminen

Opetushallitus on tänään päättänyt liitteen mukaisista muutoksista Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden 2019 alalukuihin:

1.1 Opetussuunnitelman laatiminen (ensimmäinen ja kolmas kappale)

4.2 Oppimisen tuki ja erityisopetus (koko luku)

5.5 Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus (kolmas, neljäs ja viides kappale)

Tämän määräyksen mukaan tarkistettu paikallinen opetussuunnitelma tulee ottaa käyttöön viimeistään 1.8.2025.

Koulutuksen järjestäjä ei voi jättää noudattamatta tätä määräystä tai poiketa siitä.

Pääjohtaja

Minna Kelhä

Opetusneuvos

Petri Lehikoinen

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Opetushallituksen asianhallintajärjestelmässä.

LIITE

Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden päivitys 2025

Valtakunnallinen opetussuunnitelman perusteteksti on kursivoitu ja paikallisesti laadittu osuus on kursivoimatta.

4.2. Oppimisen tuki ja erityisopetus

4.2.1. Oppimisen tuki

Oppimisen tuki merkitsee opiskelijan yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastaamista sekä yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä tukiratkaisuja. Oppimisen tukea järjestetään opiskelijoille monipuolisesti, joustavasti ja vaihtoehtoisia menetelmiä hyödyntäen. Oppimisen tukea voidaan toteuttaa opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä yksilö- että ryhmämuotoisesti.

Oppimisen tuen pääpaino on helposti saavutettavassa tuessa, jota annetaan opiskelijalle heti tuen tarpeiden ilmetessä ja jolla voidaan ennaltaehkäistä vaikeuksien kasautumista. Oppimisen tuki on tarkoitettu aineenopetuksen tueksi niille opiskelijoille, joilla on vaikeuksia suoriutua opinnoistaan. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Tukitoimia ovat aineenopettajan antama tukiopetus, aineenopettajan ja erityisopettajan antama opetus sekä erityisopettajan, opinto-ohjaajan ja muun henkilöstön antama tuki ja ohjaus. Tukitoimia on annettava riittävästi, oikea-aikaisesti ja siten, että ne edistävät opiskelijoiden oppimista, osaamisen osoittamista, jatko-opintoihin siirtymistä ja hyvinvointia.

Aineenopettaja ottaa huomioon opiskelijan tuen tarpeet oppituntien suunnittelussa ja opetusjärjestelyissä, esimerkiksi valitsemalla monipuolisia opetusmenetelmiä ja eriyttämällä opetusta.

Opiskelijalla on oikeus saada tukiopetusta eli aineenopettajien antamaa opetusta ja ohjausta opiskelijan oppimiseen liittyviin tuen tarpeisiin vastaamiseksi. Tukiopetusta voidaan antaa opiskelijalle, joka on jäänyt tilapäisesti jälkeen opinnoissaan tai joka tarvitsee muusta syystä tukea tai ohjausta lukio-opintojen suorittamiseksi. Tukiopetusta voidaan antaa myös opiskelutaitojen, kuten kielellisten, matemaattisten tai tietoteknisten valmiuksien, vahvistamiseksi taikka opiskelutekniikkaan liittyvien taitojen tukemiseksi. Tukiopetukseen voi sisältyä kielitaidon vahvistamista silloin, kun opiskelijalla on puutteellinen osaaminen opetuskielen sanastossa tai kielen käytön tavoissa.

Osana oppimisen tukea tarjotaan erityisopettajan antamaa opetusta, tukea ja ohjausta. Tällaisesta erityisopettajan antamasta oppimisen tuesta ei tehdä lukiolain (714/2018) 28 b §:n mukaista erityisopetuksen hallintopäätöstä.

Erityisopettajan antama tuki voi olla esimerkiksi keskustelua opiskelijan tuen tarpeista ja opiskelua tukevista keinoista tai lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien testaamista. Lisäksi erityisopettaja voi yhdessä opiskelijan kanssa etsiä tälle sopivia opiskelustrategioita sekä antaa tukea ja ohjausta opiskelutaitojen kehittämiseen, kokonaisuuksien jäsentämiseen, tehtävien aikatauluttamiseen ja valmiiksi saamiseen sekä itsenäiseen ja tavoitteelliseen opiskeluun. Erityisopettaja voi tukea opiskelijaa konsultoimalla muita opettajia ottamaan huomioon opiskelijoiden tuen tarpeita. Tällainen erityisopettajan tuki on useimmiten riittävää niille opiskelijoille, joilla on esimerkiksi kapea--alaisia oppimisen vaikeuksia tai lukemisen ja kirjoittamisen tai matemaattisen hahmottamisen vaikeuksia.

Erityisopettajan antama oppimisen tuki voi olla myös ylioppilastutkinnon erityisjärjestelyjen tarpeen arviointia sekä lukioaikaisten oppimisen ja osaamisen osoittamisen tapojen ja erityisjärjestelyjen suunnittelua yhteistyössä aineenopettajien kanssa. Opiskelijalle tulee antaa

mahdollisuus kokeilla erityisjärjestelyjä lukio---opintojen aikana, jotta niiden tarvetta ja toimivuutta voidaan arvioida. Tarvittaessa erityisopettaja ohjaa tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkinnon kokeita varten.

Lukiolain 28 §:n mukaan opiskelijan tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Opettajat arvioivat tuen tarvetta yhdessä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa. Arvioinnissa voivat opiskelijan suostumuksella olla mukana myös muut tuen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiantuntijat. Tuen tarpeen tunnistaminen voi perustua myös perusopetuslain (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) 40 §:n ja oppivelvollisuuslain (1214/2020) 23 §:n perusteella siirrettävään koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömään tietoon tai opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Lisäksi tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten alkuseulontoja tai haastatteluja. Opiskelijaa on hyvä rohkaista myös itse kertomaan aineenopettajille, erityisopettajille tai opinto-ohjaajille sellaisista oppimisen vaikeuksistaan, jotka eivät välttämättä tule muutoin esille.

Opiskelija voi hakeutua itsenäisesti tai hänet voidaan ohjata tukitoimien pariin. Opiskelijalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta ottaa vastaan oppimisen tukea. Lukiokoulutuksen suorittaminen perustuu opiskelijan aktiivisuuteen ja oma--aloitteisuuteen opintojen edistämisessä. Oppimisen tukea ei ole suunnattu tilanteisiin, jossa opiskelija omavalintaisten tai luvattomien poissaolojen vuoksi jää jälkeen opinnoissaan. Tällöinkin tärkeää on ottaa huomioon oppimisen tuen tarpeen arvioinnissa opiskelijan elämäntilanne kokonaisuudessaan.

Opiskelijaa opettavat aineenopettajat, erityisopettajat ja opinto--ohjaajat suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Tukitoimet voidaan tarvittaessa ja opiskelijan suostumuksella suunnitella yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Tukitoimet ja niiden mahdolliset muutokset kirjataan opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa (lukiolaki 28 § 2 mom.). Tukitoimista vastaava opettaja tai opinto-ohjaaja huolehtii siitä, että opiskelijalla on tieto mahdollisuudesta saada tukitoimet kirjattua. Hän voi samalla selvittää opiskelijan tahdonilmaisun kirjaamiseen. Tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Opiskelijan oppimista ja hyvinvointia tuetaan tarvittaessa monialaisena yhteistyönä. Opiskelija voi saada tarpeen mukaan oppimisen tukea ja ohjausta aineen- ja erityisopettajien ja opinto-ohjaajien lisäksi muulta henkilöstöltä, kuten opiskeluhuollon henkilöstöltä.

Osana oppimisen tukea opiskelijan oppimista voidaan edistää myös tarjoamalla oppimista ja hyvinvointia lisääviä lukion oppimäärään sisältyviä opintoja, jotka antavat tukea esimerkiksi opiskelutaitoihin, elämänhallintaan tai eri oppiaineiden opiskeluun.

4.2.2. Erityisopetus

Opiskelijalla on oikeus erityisopetukseen, jos edellä kuvattu oppimisen tuki ei ole riittävää opiskelijan tuen tarpeeseen nähden ja hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi.

Muulla rinnastettavalla syyllä tarkoitetaan tilanteita, joissa opiskelija tarvitsisi erityispedagogista tukea jonkin muun syyn kuin oppimisvaikeuksien, vamman tai sairauksien takia. Muu syy voi olla esimerkiksi vaikeaan elämäntilanteeseen liittyvä syy, joka vaikeuttaa merkittävästi ja pitkäkestoisesti opiskelua ja oppimista.

Mikäli opiskelija on perusopetuksen aikana saanut oppilaskohtaista tai erityistä tukea, hänen saamansa tukitoimet on kirjattu koulutuksen järjestäjän käytettävissä oleviin opiskelijan tukea koskeviin asiakirjoihin. Nämä asiakirjat siirtyvät lukiokoulutuksen järjestäjälle oppivelvollisuuslain 23 §:n ja lukiolain 28 b §:n perusteella: perusopetuksen järjestäjän on toimitettava lukiokoulutuksen järjestäjälle perusopetuslain mukainen perusopetuksen päättyessä voimassa oleva oppimisen tukea tai erityisopetusta koskeva hallintopäätös. Lukiokoulutuksen järjestäjän on

tällöin selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisopetuksen tarve perusopetuksen aikana tehdyn päätöksen pohjalta.

Lukion aikana oppimisvaikeudet voidaan todentaa esimerkiksi seulojen ja testien perusteella. Osana arviointia voidaan tarvittaessa haastatella opiskelijaa ja häntä opettavia opettajia, jotta voidaan arvioida opiskelijan oppimisvaikeuksien vaikutukset opiskeluun sekä tarvittavat tukitoimet. Tarvittaessa oppimisvaikeuksien todentaminen tehdään yhteistyössä opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten kanssa. Oppimisen tuen riittävyttä voidaan arvioida esimerkiksi opiskelijan ensimmäisen lukuvuoden kevätlukukaudella. Jos luvussa 4.2.1 kuvatut oppimisen tuen keinot arvioidaan heti lukio--opintojen alussa riittämättömiksi, erityisopetusta voidaan tarjota ja erityisopetuksen päätös tehdä tuen tarpeen perusteella jo lukion alkuvaiheessa. Silloinkin rinnalla voidaan käyttää muita oppimisen tuen keinoja, kuten tukiovetusta ja eriyttämistä.

Erityisopetusta antaa erityisopettaja, jonka kelpoisuudesta säädetään asetuksessa opetustoimen henkilöstön kelpoisuudesta. Erityisopettaja vastaa erityispedagogisten tukitoimien tarpeen arvioinnista ja opiskeluun sekä osaamisen osoittamiseen liittyvien tukitoimien suunnittelusta. Erona luvussa 4.2.1 esitellyyn erityisopettajan antamaan oppimisen tukeen on se, että hallintopäätökseen perustuva erityisopetus kohdentuu syvällisemmin todennettuihin oppimisvaikeuksiin tai muihin niihin rinnastettaviin syihin, eli se on systemaattisempaa ja tarkemmin tavoitteellistettua kuin oppimisen tuki. Tällainen erityisopetus voi olla esimerkiksi oppimisen tukeen nähden perusteellisempaa opiskelutaitojen ja -strategioiden opettamista, toiminnanohjausta tai tukea ajanhallintaan sekä itsenäiseen opiskelun tavoitteiden asettamiseen ja niiden saavuttamiseen. Pääsääntöisesti olennaista on, että tukitoimia arvioitaessa luvussa 4.2.1 esitellyä oppimisen tukea on kokeiltu monipuolisesti ja se on todettu riittämättömäksi opiskelijan tuen tarpeiden kannalta.

Erityisopettaja suunnittelee tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Niiden toteutuksessa ovat tarvittaessa mukana myös aineenopettajat ja opinto--ohjaajat. Erityisopetuksessa otetaan huomioon myös opiskelijan tarvitsemat erityisjärjestelyt osaamisen osoittamiseen liittyvissä tilanteissa lukiokoulutuksen aikana sekä ylioppilaskokeissa. Erityisopetus kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Keskustellessaan erityisopetuksen tukitoimista erityisopettaja voi selvittää opiskelijan tahdonilmaisun kirjaamiseen.

Lukioon hyväksyttävillä tulee olla riittävät edellytykset suoriutua lukion oppimäärän opinnoista. Lukiokoulutuksessa ei ole mahdollista poiketa oppimäärän mukaisista tavoitteista. Erityisopetuksessa tehdään tarpeen mukaan yhteistyötä opiskeluhuollon sekä opiskelijan hoito[1] ja kuntoutusverkoston kanssa. Vammaisten opiskelijoiden tuen tarpeisiin vastaamiseksi tehdään tarvittaessa yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa. Opiskelun poikkeavaa järjestämistä kuvataan luvussa 4.2.3.

Koulutuksen järjestäjä tekee hallintopäätöksen opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta. Hallintopäätös tehdään erityisopetuksen tarpeen ilmetessä tai opiskelijan tai alaikäisen opiskelijan huoltajan tai laillisen edustajan tuen tarvetta koskevan pyynnön tai tahdonilmaisun perusteella. Päätös voi olla myönteinen tai kielteinen sen mukaan, kuinka koulutuksen järjestäjä arvioi erityisopetuksen antamisen kriteerien täyttyvän. Opiskelijaa ja alaikäisen opiskelijan huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen päätöksen tekemistä. Päätöksenteossa noudatetaan yleisiä päätöksentekoa koskevia säännöksiä, lähinnä hallintolakia (434/2003) ja kunnissa myös kuntalakia (365/1995).

Tukitoimien vaikuttavuutta arvioidaan opintojen kuluessa ja tarvittaessa tukea vahvistetaan tai vähennetään. Erityisopetuksesta on myös mahdollista luopua ja tuki lakkauttaa, mikäli tuen tarvetta ei enää ole. Tällöin lakkauttamisesta tehdään hallintopäätös.

4.2.3. Opiskelun poikkeava järjestäminen ja avustajapalvelut

Lukiolain 29 §:n mukainen opiskelun poikkeava järjestäminen voi koskea myös oppimisen tukea tai erityisopetusta tarvitsevaa opiskelijaa. Opiskelun poikkeava järjestäminen ei tarkoita poikkeamista lukiokoulutuksen oppimäärän tavoitteista, vaan sitä, että opiskelijan opiskelu oppimäärän tavoitteiden saavuttamiseksi voidaan järjestää osittain 18 toisin kuin lukiolaissa ja valtioneuvoston asetuksessa lukiokoulutuksesta säädetään sekä paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään. Poikkeavat järjestelyt voidaan tehdä opiskelijan hakemuksesta tai hänen suostumuksellaan. Poikkeavat järjestelyt tehdään vain niiltä osin kuin ne ovat välttämättömiä. Ne kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan.

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Tukea tarvitsevalle opiskelijalle turvataan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin esimerkiksi tilanteissa, joissa kirjallinen tuottaminen on haastavaa. Osaamisen osoittamisen tavat ja tilanteet suunnitellaan opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Osaamisen osoittamisessa käytettäviä yksilöllisiä järjestelyjä ovat esimerkiksi lisääjän antaminen, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjasinkoon suurentaminen tai mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä. Opiskelijan tarpeiden mukaan voidaan käyttää myös muita tarkoituksenmukaisia erityisjärjestelyjä. Ylioppilaskokeiden mahdollisia erityisjärjestelyjä varten opiskelijaa ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkintolautakunnalta.

Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan vammaispalvelulain tai muun lain mukaisia avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluita. Opiskelijan jaksamisen ja hyvinvoinnin tukemisessa voidaan tehdä yhteistyötä opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten tai tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa. Erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen rinnalla opiskelijalla on oikeus saada myös yksilökohtaista opiskeluhoitoa oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 15 §:n ja 16 §:n mukaisesti.

4.2.4. Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan oppimisen tuen ja erityisopetuksen järjestäminen käytännössä seuraavissa asioissa:

- tukitoimista, erityisopetuksesta ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille
- tukitoimien ja erityisopetuksen tarpeen arviointi

- *tukitoimien ja erityisopetuksen kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan*
- *oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteuttaminen*
- *tuen ja erityisopetuksen toteutumisen seuranta ja arviointi*
- *erityisopetuksen päätös*
- *opiskelijan ja huoltajan kuuleminen erityisopetuksen päätöksessä*
- *yhteistyö, vastuut ja työnjako edellä mainituissa asioissa.*

4.2.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Tukitoimista, erityisopetuksesta ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille

Tukitoimista tiedotetaan Kotkan kaupungin sekä lukioden kotisivuilla. Erityisopettaja esittäytyy lukio-opinnot aloittaville opiskelijoille lukuvuoden alussa ja kertoo lukiossa tarjolla olevasta oppimisen tuesta sekä erityisopetuksen hallintopäätöksestä. Aineenopettajat tiedottavat oman oppiaineensa tukitoimista.

Oppimisen tuen rakenteita ja käytänteitä käsitellään ryhmänohjauksessa, opinto-ohjauksessa sekä koulun tiedotteissa. Huoltajille annetaan tietoa oppimisen tuesta, ylioppilaskirjoitusten erityisjärjestelyistä ja erityisopetuksen hallintopäätöksestä huoltajailloissa ja koulun tiedotteissa.

Tukitoimien ja erityisopetuksen tarpeen arviointi

Lähettävä peruskoulu, opiskelija tai huoltaja toimittaa perusopetuksen aikaiset pedagogiset asiakirjat, päätökset ja asiantuntijalausunnat lukion erityisopettajalle, joka hyödyntää niitä lukioaikaisen tuen tarpeen arvioinnissa.

Erityisopettaja tekee lukivaikeuden seulontatestin kaikille lukio-opintonsa aloittaville opiskelijoille. Tuen tarvetta kartoitetaan myös oppiaineittain oppitunneilla, esimerkiksi alkuseulontojen tai haastattelujen avulla.

Edellä mainittujen tietojen ja tulosten pohjalta tukitoimien tarvetta arvioidaan yhteistyössä opiskelijan, ryhmänohjaajan, aineopettajien, opinto-ohjaajan, erityisopettajan sekä tarvittaessa huoltajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Arviointi jatkuu koko lukio-opintojen ajan. Jos moniammatillisesti tai useammalta taholta havaitaan tarvetta säännöllisempään ja tarkemmin tavoitteellistettuun oppimisen tukeen, voidaan erityisopetuksesta tehdä hallintopäätös.

Tukitoimien ja erityisopetuksen kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan

Opiskelijan tukitoimet kirjataan pedagogisen tuen suunnitelmaan, joka on osa opiskelijan laatimaa henkilökohtaista opintosuunnitelmaa. Pedagogisen tuen suunnitelman tekee erityisopettaja yhteistyössä opiskelijan kanssa.

Suunnitelmaan kirjataan yksilölliset tukitoimet, kuten esimerkiksi oikeus lisäaikaan, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjasinkoon suurentaminen ja mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä sekä ylioppilaskirjoituksiin myönnetty erityisjärjestelyt. Myös hallintopäätöksen alaisen erityisopetuksen mukaiset tukitoimet kirjataan pedagogisen tuen suunnitelmaan.

Oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteuttaminen

Lukiossa oppimisen tuki toteutetaan opetushenkilöstön ja tarvittaessa opiskeluhuollon yhteistyönä. Tukitoimet aloitetaan heti, kun tuen tarve on havaittu. Lisäksi tehostettu yksilöllinen opinto-ohjaus ja ryhmänohjaus tukevat opiskelijan etenemistä opinnoissa.

Oppimisen tuki suunnitellaan vastaamaan opiskelijan tarpeita ja sitä tarjotaan monipuolisesti ja oikea-aikaisesti. Tukitoimia ovat aineenopettajan ja erityisopettajan antama opetus, aineenopettajan antama tukiopeetus sekä opinto-ohjaajan ja muun henkilöstön antama tuki ja ohjaus. Tuen muotoja voivat olla mm. kertaavat opintojaksot, rästäipajat, opetuksen eriyttäminen ja toiminnallistaminen sekä yhteisopettajuus. Oppimisen tukea voidaan toteuttaa yksilö- ja ryhmämuotoisesti. Tuen muotoja kokeillaan, kehitetään ja arvioidaan tarpeen mukaan.

Opiskelijan rooli

Opiskelija edistää itse aktiivisesti ja oma-aloitteisesti lukio-opintojaan. Hän osallistuu opetukseen ja tekee tehtävänsä tunnollisesti. Opiskelija kertoo aineenopettajille, erityisopettajalle tai opinto-ohjaajalle oppimisen vaikeuksista, jotka eivät muutoin tule esille. Opiskelijalla on oikeus saada tukiopeutusta, erityisopettajan opetusta sekä opinto-ohjaajan tai muun henkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Lukioon hyväksyttävällä opiskelijalla tulee kuitenkin olla riittävät edellytykset suoriutua lukion oppimäärän opinnoista. Jos opiskelija omavaltaisten tai luvattomien poissaolojen vuoksi jää jälkeen opinnoissaan, hänellä ei ole oikeutta saada oppimisen tukea.

Huoltajan rooli

Oppivelvollisen opiskelijan huoltajan tulee huolehtia siitä, että oppivelvollinen suorittaa oppivelvollisuuden. Huoltajan on hyvä seurata huollettavansa opintomenestystä sekä tukea ja kannustaa opinnoissa. Huoltajan tulisi turvata nuorelleen mahdollisuus keskittyä opiskeluun. Huoltajalla on oikeus saada tietoa

opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä. Hän voi yhdessä opiskelijan kanssa hakea erityisopetuksen hallintopäätöstä. Opettajat voivat tarvittaessa pyytää huoltajaa osallistumaan tuen tarpeen arviointiin.

Aineenopettajien rooli

Aineenopettaja tutustuu opetusryhmäänsä ja havainnoi ryhmänsä opiskelijoiden osaamista, opiskelutaitoja ja mahdollisia tuen tarpeita. Opettaja voi käyttää esimerkiksi lähtötasotestejä, alkukartoituksia ja haastatteluja. Aineenopettaja ottaa huomioon opiskelijan tuen tarpeet oppituntien suunnittelussa ja opetusjärjestelyissä. Opettaja ohjaa ja antaa tukea opiskeluun. Keinoja ovat esimerkiksi erilaiset opetusmenetelmät, eriyttäminen ja tukiopetus. Muutokset opintomenestyksessä tai käyttäytymisessä antavat opettajalle tietoa opiskelijan tilanteesta. Opettaja seuraa poissaoloja ja merkitsee ne opiskelijahallintojärjestelmään. Hän on yhteydessä ryhmänohjaajaan ja opinto-ohjaajaan, jos opiskelijalla kertyy runsaasti poissaoloja. Opettaja keskustelee huomioistaan opiskelijan kanssa ja ohjaa tarvittaessa erityisopettajan tai yksilökohtaisen opiskeluhuollon palveluihin. Lisäksi opettaja on tarvittaessa yhteydessä ryhmänohjaajaan ja huoltajiin. Opettaja on yhteydessä opiskelijaan ja opinto-ohjaajaan, jos hän katsoo, että opiskelijan opintosuunnitelmaan on syytä tehdä muutoksia.

Äidinkielen tai S2-kielen opettaja valmistelee vieraskielisyyslausunnot Ylioppilastutkintolautakuntaan.

Tukiopetus

Aineenopettaja antaa tukiopetusta opiskelijalle, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai joka tarvitsee muusta syystä tukea lukio-opintojen suorittamiseksi. Tukiopetusta voidaan antaa kielellisten, matemaattisten tai tietoteknisten valmiuksien vahvistamiseksi tai opiskelutekniikkaan liittyvien taitojen tukemiseksi. Tukiopetusta voidaan antaa kielitaidon vahvistamiseksi, kun opiskelijalla on puutteellinen osaaminen opetuskielen sanastossa tai kielen käytön tavoissa. Aineenopettaja kirjaa antamansa tukiopetuksen opiskelijahallintojärjestelmään. Aineenopettaja kirjaa myös, jos opiskelija kieltäytyy tarjotusta tuesta tai ei tule sovittuun tukiopetukseen.

Ryhmänohjaajan rooli

Ryhmänohjaaja tapaa opiskelijoita ryhmänohjaustunneilla ja yksittäin. Tapaamisissa on tilaisuus vaihtaa kuulumisia sekä havainnoida opiskelijan hyvinvointia ja ryhmän toimintaa. Ryhmänohjaaja haastattelee oman ryhmänsä opiskelijat ensimmäisen vuoden aikana. Ryhmänohjaaja seuraa poissaoloja ja on yhteydessä huoltajiin, jos

opiskelijan poissaoloissa on ilmennyt huolenaihetta. Ryhmänohjaaja seuraa opiskelijan opintojen etenemistä ja opintomenestystä.

Erityisopettajan rooli

Erityisopettaja arvioi tuen tarvetta perusopetuksesta saatujen tietojen pohjalta, aineenopettajien ja opinto-ohjaajien havaintojen, sekä seulatesteistä saatujen tietojen perusteella. Erityisopettaja vastaa luki-testauksesta ja ylioppilastutkintolautakunnalle toimitettavista erityisjärjestelyhakemuksista. Hakemukset valmistellaan yhteistyössä opiskelijan, muiden opettajien sekä rehtorin kanssa. Erityisopettaja ohjaa opiskelutaitojen kehittämisessä, sopivien opiskelustrategioiden löytämisessä, aikatauluttamisessa sekä itsenäisen ja tavoitteellisen opiskelutavan löytämisessä. Erityisopettajan antama opetus toteutetaan joko yhteisopettajuutena, ryhmämuotoisena opetuksena tai yksilötukena.

Hallintopäätöksen alainen erityisopetus

Jos opiskelijalla on asiantuntijalausunnolla todennettuja oppimisvaikeuksia, sairaus, vamma, erityisen vaikea elämäntilanne ja oppimisen tuki on todettu riittämättömäksi lukio-opinnoissa, voidaan hakea erityisopetuksen hallintopäätöstä lukiossa.

Ennen hallintopäätöksen tekemistä kuullaan opiskelijaa ja huoltajaa sekä täytetään yhteistyössä erityisopettajan kanssa hakulomake. Opiskelijan ja huoltajan kuuleminen kirjataan hakulomakkeeseen. Päätöksen valmistelee erityisopettaja ja sen tekee rehtori. Päätös voi olla myönteinen tai kielteinen.

Jos oppivelvolliselle on tehty perusopetuslain 17 §:ssä tarkoitettu päätös erityisestä tuesta ja päätös on voimassa perusopetuksen päättyessä, erityisopettaja selvittää ja arvioi opiskelijan erityisopetuksen tarpeen perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen perusteella.

Hallintopäätöksen jälkeen opiskelija voi edelleen saada aiemman kaltaisia tukitoimia. Niiden lisäksi hän saa säännöllistä ja suunnitelmallista tukea erityisopettajalta oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksiin. Erityisopetuksessa tehdään tarpeen mukaan yhteistyötä opiskeluhuollon sekä opiskelijan hoito- ja kuntoutusverkoston kanssa.

Opinto-ohjaajan rooli

Opinto-ohjaaja kartoittaa tarvittaessa opiskeluvaikeuksia ja niihin tarvittavaa tukea sekä ohjaa opiskelijaa. Hän antaa yksilöllistä ohjausta osana oppimisen tukea.

Opinto-ohjaaja seuraa opiskelijan opintojen etenemistä ja opintomenestystä. Opinto-ohjaaja suunnittelee tukitoimia yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Rehtorin rooli

Rehtorin vastuulla on yhteistyössä apulaisrehtorin kanssa mahdollistaa oppimisen tuen toteutuminen oppilaitoksessa. Rehtori tukee henkilökunnan keskinäistä yhteistyötä ja rakenteita, jotta oppilaitoksen oppimisen tuki olisi toimivaa. Rehtori vastaa siitä, että opiskelijoille ja huoltajille tiedotetaan oppimisen tuen mahdollisuuksista ja käytänteistä. Rehtori tekee yhteistyötä ylioppilastutkintolautakuntaan erityisjärjestelyhakemuksiin liittyen sekä huolehtii siitä, että erityisjärjestelypäätökset otetaan huomioon ylioppilaskokeiden toteutuksessa. Rehtori tekee hallintopäätöksen erityisopetuksesta.

Oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteutumisen seuranta ja arviointi

Oppimisen tuen toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti opetushenkilöstön yhteistyönä. Seurannan ja arvioinnin käytäntöjä kehitetään tarpeen mukaan.

Aineenopettajat seuraavat tuen tarvetta ja toteutumista omassa opetuksessaan aina, kun opiskelija opiskelee kyseisen opettajan opetuksessa. Mikäli saman oppiaineen opetus jatkuu eri opettajalla, tuen tarpeeseen liittyvä tieto välitetään aineryhmän sisällä.

Ryhmänohjaajat seuraavat oman ryhmänsä opiskelijoiden opiskelua ja koulunkäyntiä henkilökohtaisissa tapaamisissa, ryhmänohjaajan tunneilla sekä opiskelijahallintojärjestelmän merkintöjen perusteella.

Opinto-ohjaajat tapaavat opiskelijoita säännöllisesti joko luokkamuoitoisesti tai henkilökohtaisesti ja seuraavat tuen tarvetta osana ohjaustyötään.

Erityisopettaja seuraa ja arvioi tuen toteutumista yhteistyössä muiden opettajien ja ammattiryhmien kanssa. Erityisopettaja kirjaa tuen tarpeen muutokset pedagogisen tuen suunnitelmaan.

Valtakunnallinen opetussuunnitelman perusteteksti on kursivoitu ja paikallisesti laadittu osuus on kursivoimatta.

4.2 Oppimisen tuki ja erityisopetus

Oppimisen tuki

Oppimisen tuki merkitsee opiskelijan yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastaamista sekä yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä tukiratkaisuja. Oppimisen tukea järjestetään opiskelijoille monipuolisesti, joustavasti ja vaihtoehtoisia menetelmiä hyödyntäen. Oppimisen tukea voidaan toteuttaa opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä yksilö- että ryhmämuotoisesti.

Oppimisen tuen pääpaino on helposti saavutettavassa tuessa, jota annetaan opiskelijalle heti tuen tarpeiden ilmetessä ja jolla voidaan ennaltaehkäistä vaikeuksien kasautumista. Oppimisen tuki on tarkoitettu aineenopetuksen tueksi niille opiskelijoille, joilla on vaikeuksia suoriutua opinnoistaan. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Tukitoimia ovat aineenopettajan antama tukiopetus, aineenopettajan ja erityisopettajan antama opetus sekä erityisopettajan, opinto-ohjaajan ja muun henkilöstön antama tuki ja ohjaus. Tukitoimia on annettava riittävästi, oikea-aikaisesti ja siten, että ne edistävät opiskelijoiden oppimista, osaamisen osoittamista, jatko-opintoihin siirtymistä ja hyvinvointia.

Aineenopettaja ottaa huomioon opiskelijan tuen tarpeet oppituntien suunnittelussa ja opetusjärjestelyissä, esimerkiksi valitsemalla monipuolisia opetusmenetelmiä ja eriyttämällä opetusta.

Opiskelijalla on oikeus saada tukiopetusta eli aineenopettajien antamaa opetusta ja ohjausta opiskelijan oppimiseen liittyviin tuen tarpeisiin vastaamiseksi. Tukiopetusta voidaan antaa opiskelijalle, joka on jäänyt tilapäisesti jälkeen opinnoissaan tai joka tarvitsee muusta syystä tukea tai ohjausta lukio-opintojen suorittamiseksi. Tukiopetusta voidaan antaa myös opiskelutaitojen, kuten kielellisten, matemaattisten tai tietoteknisten valmiuksien, vahvistamiseksi taikka opiskelutekniikkaan liittyvien taitojen tukemiseksi. Tukiopetukseen voi sisältyä kielitaidon vahvistamista silloin, kun opiskelijalla on puutteellinen osaaminen opetuskielen sanastossa tai kielen käytön tavoissa.

Osana oppimisen tukea tarjotaan erityisopettajan antamaa opetusta, tukea ja ohjausta. Tällaisesta erityisopettajan antamasta oppimisen tuesta ei tehdä lukiolain (714/2018) 28 b §:n mukaista erityisopetuksen hallintopäätöstä.

Erityisopettajan antama tuki voi olla esimerkiksi keskustelua opiskelijan tuen tarpeista ja opiskelua tukevista keinoista tai lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien testaamista. Lisäksi

erityisopettaja voi yhdessä opiskelijan kanssa etsiä tälle sopivia opiskelustrategioita sekä antaa tukea ja ohjausta opiskelutaitojen kehittämiseen, kokonaisuuksien jäsentämiseen, tehtävien aikatauluttamiseen ja valmiiksi saamiseen sekä itsenäiseen ja tavoitteelliseen opiskeluun. Erityisopettaja voi tukea opiskelijaa konsultoimalla muita opettajia ottamaan huomioon opiskelijoiden tuen tarpeita. Tällainen erityisopettajan tuki on useimmiten riittävää niille opiskelijoille, joilla on esimerkiksi kapea-alaisia oppimisen vaikeuksia tai lukemisen ja kirjoittamisen tai matemaattisen hahmottamisen vaikeuksia.

Erityisopettajan antama oppimisen tuki voi olla myös ylioppilastutkinnon erityisjärjestelyjen tarpeen arviointia sekä lukioaikaisten oppimisen ja osaamisen osoittamisen tapojen ja erityisjärjestelyjen suunnittelua yhteistyössä aineenopettajien kanssa. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus kokeilla erityisjärjestelyjä lukio--opintojen aikana, jotta niiden tarvetta ja toimivuutta voidaan arvioida. Tarvittaessa erityisopettaja ohjaa tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkinnon kokeita varten.

Lukiolain 28 §:n mukaan opiskelijan tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Opettajat arvioivat tuen tarvetta yhdessä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa. Arvioinnissa voivat opiskelijan suostumuksella olla mukana myös muut tuen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiantuntijat. Tuen tarpeen tunnistaminen voi perustua myös perusopetuslain (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) 40 §:n ja oppivelvollisuuslain (1214/2020) 23 §:n perusteella siirrettävään koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömään tietoon tai opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Lisäksi tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten alkuseulontoja tai haastatteluja. Opiskelijaa on hyvä rohkaista myös itse kertomaan aineenopettajille, erityisopettajille tai opinto-ohjaajille sellaisista oppimisen vaikeuksistaan, jotka eivät välttämättä tule muutoin esille.

Opiskelija voi hakeutua itsenäisesti tai hänet voidaan ohjata tukitoimien pariin. Opiskelijalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta ottaa vastaan oppimisen tukea. Lukiokoulutuksen suorittaminen perustuu opiskelijan aktiivisuuteen ja oma-aloitteisuuteen opintojen edistämisessä. Oppimisen tukea ei ole suunnattu tilanteisiin, jossa opiskelija omavalintaisten tai luvottomien poissaolojen vuoksi jää jälkeen opinnoissaan. Tällöinkin tärkeää on ottaa huomioon oppimisen tuen tarpeen arvioinnissa opiskelijan elämäntilanne kokonaisuudessaan.

Opiskelijaa opettavat aineenopettajat, erityisopettajat ja opinto-ohjaajat suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Tukitoimet voidaan tarvittaessa ja opiskelijan suostumuksella suunnitella yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Tukitoimet ja niiden mahdolliset muutokset kirjataan opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa

(lukiolaki 28 § 2 mom.). Tukitoimista vastaava opettaja tai opinto-ohjaaja huolehtii siitä, että opiskelijalla on tieto mahdollisuudesta saada tukitoimet kirjattua. Hän voi samalla selvittää opiskelijan tahdonilmaisun kirjaamiseen. Tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Opiskelijan oppimista ja hyvinvointia tuetaan tarvittaessa monialaisena yhteistyönä. Opiskelija voi saada tarpeen mukaan oppimisen tukea ja ohjausta aineen- ja erityisopettajien ja opinto-ohjaajien lisäksi muulta henkilöstöltä, kuten opiskeluhuollon henkilöstöltä.

Osana oppimisen tukea opiskelijan oppimista voidaan edistää myös tarjoamalla oppimista ja hyvinvointia lisääviä lukion oppimäärään sisältyviä opintoja, jotka antavat tukea esimerkiksi opiskelutaitoihin, elämänhallintaan tai eri oppiaineiden opiskeluun.

Erityisopetus

Opiskelijalla on oikeus erityisopetukseen, jos edellä kuvattu oppimisen tuki ei ole riittävää opiskelijan tuen tarpeeseen nähden ja hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi.

Todennetuilla oppimisvaikeuksilla tarkoitetaan sellaisia opiskelijan oppimista vaikeuttavia tekijöitä, jotka on tunnistettu joko perusopetuksen tai lukio-opintojen aikana. Nämä tekijät voivat johtua pitkäkestoisesta oppimisvaikeudesta, neuropsykiatrisesta vaikeudesta tai muusta oppimista haittaavasta vammasta tai sairaudesta. Muulla rinnastettavalla syyllä tarkoitetaan tilanteita, joissa opiskelija tarvitsisi erityispedagogista tukea jonkin muun syyn kuin oppimisvaikeuksien, vamman tai sairauksien takia. Muu syy voi olla esimerkiksi vaikeaan elämäntilanteeseen liittyvä syy, joka vaikeuttaa merkittävästi ja pitkäkestoisesti opiskelua ja oppimista.

Mikäli opiskelija on perusopetuksen aikana saanut oppilaskohtaista tai erityistä tukea, hänen saamansa tukitoimet on kirjattu koulutuksen järjestäjän käytettävissä oleviin opiskelijan tukea koskeviin asiakirjoihin. Nämä asiakirjat siirtyvät lukiokoulutuksen järjestäjälle oppivelvollisuuslain 23 §:n ja lukiolain 28 b §:n perusteella: perusopetuksen järjestäjän on toimitettava lukiokoulutuksen järjestäjälle perusopetuslain mukainen perusopetuksen päättyessä voimassa oleva oppimisen tukea tai erityisopetusta koskeva hallintopäätös. Lukiokoulutuksen järjestäjän on tällöin selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisopetuksen tarve perusopetuksen aikana tehdyn päätöksen pohjalta.

Lukion aikana oppimisvaikeudet voidaan todentaa esimerkiksi seulojen ja testien perusteella. Osana arviointia voidaan tarvittaessa haastatella opiskelijaa ja häntä opettavia opettajia, jotta voidaan arvioida opiskelijan oppimisvaikeuksien vaikutukset opiskeluun sekä tarvittavat

tukitoimet. Tarvittaessa oppimisvaikeuksien todentaminen tehdään yhteistyössä opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten kanssa. Oppimisen tuen riittävyttä voidaan arvioida esimerkiksi opiskelijan ensimmäisen lukuvuoden kevätlukukaudella. Jos luvussa 4.2.1 kuvatut oppimisen tuen keinot arvioidaan heti lukio-opintojen alussa riittämättömiksi, erityisopetusta voidaan tarjota ja erityisopetuksen päätös tehdä tuen tarpeen perusteella jo lukion alkuvaiheessa. Silloinkin rinnalla voidaan käyttää muita oppimisen tuen keinoja, kuten tukiopetusta ja eriyttämistä.

Erityisopetusta antaa erityisopettaja, jonka kelpoisuudesta säädetään asetuksessa opetustoimen henkilöstön kelpoisuudesta. Erityisopettaja vastaa erityispedagogisten tukitoimien tarpeen arvioinnista ja opiskeluun sekä osaamisen osoittamiseen liittyvien tukitoimien suunnittelusta. Erona luvussa 4.2.1 esiteltyyn erityisopettajan antamaan oppimisen tukeen on se, että hallintopäätökseen perustuva erityisopetus kohdentuu syvällisemmin todennettuihin oppimisvaikeuksiin tai muihin niihin rinnastettaviin syihin, eli se on systemaattisempaa ja tarkemmin tavoitteellistettua kuin oppimisen tuki. Tällainen erityisopetus voi olla esimerkiksi oppimisen tukeen nähden perusteellisempaa opiskelutaitojen ja -strategioiden opettamista, toiminnanohjausta tai tukea ajanhallintaan sekä itsenäiseen opiskelun tavoitteiden asettamiseen ja niiden saavuttamiseen. Pääsääntöisesti olennaista on, että tukitoimia arvioitaessa luvussa 4.2.1 esiteltyä oppimisen tukea on kokeiltu monipuolisesti ja se on todettu riittämättömäksi opiskelijan tuen tarpeiden kannalta.

Erityisopettaja suunnittelee tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Niiden toteutuksessa ovat tarvittaessa mukana myös aineenopettajat ja opinto-ohjaajat. Erityisopetuksessa otetaan huomioon myös opiskelijan tarvitsemat erityisjärjestelyt osaamisen osoittamiseen liittyvissä tilanteissa lukiokoulutuksen aikana sekä ylioppilaskokeissa. Erityisopetus kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Keskustellessaan erityisopetuksen tukitoimista erityisopettaja voi selvittää opiskelijan tahdonilmaisun kirjaamiseen.

Lukioon hyväksyttävillä tulee olla riittävät edellytykset suoriutua lukion oppimäärän opinnoista. Lukiokoulutuksessa ei ole mahdollista poiketa oppimäärän mukaisista tavoitteista. Erityisopetuksessa tehdään tarpeen mukaan yhteistyötä opiskeluhuollon sekä opiskelijan hoito- ja kuntoutusverkoston kanssa. Vammaisten opiskelijoiden tuen tarpeisiin vastaamiseksi tehdään tarvittaessa yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa. Opiskelun poikkeavaa järjestämistä kuvataan luvussa 4.2.3.

Koulutuksen järjestäjä tekee hallintopäätöksen opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta. Hallintopäätös tehdään erityisopetuksen tarpeen ilmetessä tai opiskelijan tai alaikäisen

opiskelijan huoltajan tai laillisen edustajan tuen tarvetta koskevan pyynnön tai tahdonilmaisun perusteella. Päätös voi olla myönteinen tai kielteinen sen mukaan, kuinka koulutuksen järjestäjä arvioi erityisopetuksen antamisen kriteerien täyttyvän. Opiskelijaa ja alaikäisen opiskelijan huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen päätöksen tekemistä. Päätöksenteossa noudatetaan yleisiä päätöksentekoa koskevia säännöksiä, lähinnä hallintolakia (434/2003) ja kunnissa myös kuntalakia (365/1995).

Tukitoimien vaikuttavuutta arvioidaan opintojen kuluessa ja tarvittaessa tukea vahvistetaan tai vähennetään. Erityisopetuksesta on myös mahdollista luopua ja tuki lakkauttaa, mikäli tuen tarvetta ei enää ole. Tällöin lakkauttamisesta tehdään hallintopäätös.

Opiskelun poikkeava järjestäminen ja avustajapalvelut

Lukiolain 29 §:n mukainen opiskelun poikkeava järjestäminen voi koskea myös oppimisen tukea tai erityisopetusta tarvitsevaa opiskelijaa. Opiskelun poikkeava järjestäminen ei tarkoita poikkeamista lukiokoulutuksen oppimäärän tavoitteista, vaan sitä, että opiskelijan opiskelu oppimäärän tavoitteiden saavuttamiseksi voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja valtioneuvoston asetuksessa lukiokoulutuksesta säädetään sekä paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään. Poikkeavat järjestelyt voidaan tehdä opiskelijan hakemuksesta tai hänen suostumuksellaan. Poikkeavat järjestelyt tehdään vain niiltä osin kuin ne ovat välttämättömiä. Ne kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan.

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Tukea tarvitsevalle opiskelijalle turvataan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin esimerkiksi tilanteissa, joissa kirjallinen tuottaminen on haastavaa. Osaamisen osoittamisen tavat ja tilanteet suunnitellaan opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Osaamisen osoittamisessa käytettäviä yksilöllisiä järjestelyjä ovat esimerkiksi lisääjän antaminen, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjasinkoon suurentaminen tai mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä. Opiskelijan tarpeiden mukaan voidaan käyttää myös muita tarkoituksenmukaisia erityisjärjestelyjä. Ylioppilaskokeiden mahdollisia erityisjärjestelyjä varten opiskelijaa ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkintolautakunnalta.

Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan vammaispalvelulain tai muun lain mukaisia avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluita. Opiskelijan jaksamisen ja hyvinvoinnin tukemisessa voidaan tehdä yhteistyötä opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten tai tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa. Erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen rinnalla opiskelijalla on oikeus saada myös yksilökohtaista opiskeluhuoltoa oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 15 §:n ja 16 §:n mukaisesti.

Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan oppimisen tuen ja erityisopetuksen järjestäminen käytännössä seuraavissa asioissa:

- *tukitoimista, erityisopetuksesta ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille*
- *tukitoimien ja erityisopetuksen tarpeen arviointi*
- *tukitoimien ja erityisopetuksen kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan*
- *oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteuttaminen*
- *tuen ja erityisopetuksen toteutumisen seuranta ja arviointi*
- *erityisopetuksen päätös*
- *opiskelijan ja huoltajan kuuleminen erityisopetuksen päätöksessä*
- *yhteistyö, vastuut ja työnjako edellä mainituissa asioissa.*

Paikallisesti päätettävät asiat

Tukitoimista, erityisopetuksesta ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen

Tukitoimista tiedotetaan Kotkan kaupungin sekä lukioden kotisivuilla. Erityisopettaja esittäytyy lukio-opinnot aloittaville opiskelijoille lukuvuoden alussa ja kertoo lukiossa tarjolla olevasta oppimisen tuesta sekä erityisopetuksen hallintopäätöksestä. Aineenopettajat tiedottavat oman oppiaineensa tukitoimista.

Tukitoimien ja erityisopetuksen tarpeen arviointi

Opiskelija toimittaa aiempien oppilaitosten pedagogiset asiakirjat, päätökset ja asiantuntijalausunnat lukion erityisopettajalle, joka hyödyntää niitä lukioaikaisen tuen tarpeen arvioinnissa. Erityisopettaja tarjoaa mahdollisuuden lukivaikeuden seulontatestiin kaikille opiskelijoille. Tuen tarvetta kartoitetaan myös oppiaineittain oppitunneilla.

Edellä mainittujen tietojen ja tulosten pohjalta tukitoimien tarvetta arvioidaan yhteistyössä opiskelijan, aineopettajien, opinto-ohjaajan, erityisopettajan sekä tarvittaessa huoltajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Arviointi jatkuu koko lukio-opintojen ajan. Jos moniammatillisesti tai useammalta taholta havaitaan tarvetta säännöllisempään ja tarkemmin tavoitteellistettuun oppimisen tukeen, voidaan erityisopetuksesta tehdä hallintopäätös.

Tukitoimien ja erityisopetuksen kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan

Opiskelijan tukitoimet kirjataan pedagogisen tuen suunnitelmaan. Pedagogisen tuen suunnitelman tekee erityisopettaja yhteistyössä opiskelijan kanssa. Suunnitelmaan kirjataan yksilölliset tukitoimet, kuten esimerkiksi oikeus lisäaikaan, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjasinkoon suurentaminen ja mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä sekä ylioppilaskirjoituksiin myönnetyt erityisjärjestelyt. Myös hallintopäätöksen alaisen erityisopetuksen mukaiset tukitoimet kirjataan pedagogisen tuen suunnitelmaan.

Oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteuttaminen

Lukiossa oppimisen tuki toteutetaan opetushenkilöstön ja tarvittaessa opiskeluhuollon yhteistyönä. Tukitoimet aloitetaan heti, kun tuen tarve on havaittu.

Oppimisen tuki suunnitellaan vastaamaan opiskelijan tarpeita ja sitä tarjotaan monipuolisesti ja oikea-aikaisesti. Tukitoimia ovat aineenopettajan ja erityisopettajan antama opetus, aineenopettajan antama tukiopetus sekä opinto-ohjaajan ja muun henkilöstön antama tuki ja ohjaus. Oppimisen tukea voidaan toteuttaa yksilö- ja ryhmämuotoisesti. Tuen muotoja kokeillaan, kehitetään ja arvioidaan tarpeen mukaan.

Opiskelijan rooli

Opiskelija edistää itse aktiivisesti ja oma-aloitteisesti lukio-opintojaan. Hän osallistuu opetukseen ja tekee tehtävänsä tunnollisesti. Opiskelija kertoo aineenopettajille, erityisopettajalle tai opinto-ohjaajalle oppimisen vaikeuksista, jotka eivät muutoin tule esille. Opiskelijalla on oikeus saada tukiopetusta, erityisopettajan opetusta sekä opinto-ohjaajan tai muun henkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Lukioon hyväksyttävällä opiskelijalla tulee kuitenkin olla riittävät edellytykset suoriutua lukion oppimäärän opinnoista. Jos opiskelija omavaltaisten tai luvottomien poissaolojen vuoksi jää jälkeen opinnoissaan, hänellä ei ole oikeutta saada oppimisen tukea.

Huoltajan rooli

Oppivelvollisen opiskelijan huoltajan tulee huolehtia siitä, että oppivelvollinen suorittaa oppivelvollisuuden. Huoltajan on hyvä seurata huollettavansa opintomenestystä sekä tukea ja kannustaa opinnoissa. Huoltajalla on oikeus saada tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen

edistymisestä. Hän voi yhdessä opiskelijan kanssa hakea erityisopetuksen hallintopäätöstä. Opettajat voivat tarvittaessa pyytää huoltajaa osallistumaan tuen tarpeen arviointiin.

Aineenopettajien rooli

Aineenopettaja tutustuu opetusryhmäänsä ja havainnoi ryhmänsä opiskelijoiden osaamista, opiskelutaitoja ja mahdollisia tuen tarpeita. Aineenopettaja ottaa huomioon opiskelijan tuen tarpeet oppituntien suunnittelussa ja opetusjärjestelyissä. Opettaja ohjaa ja antaa tukea opiskeluun. Keinoja ovat esimerkiksi erilaiset opetusmenetelmät, eriyttäminen ja tukiopeus. Muutokset opintomenestyksessä tai käyttäytymisessä antavat opettajalle tietoa opiskelijan tilanteesta. Opettaja seuraa poissaoloja ja merkitsee ne opiskelijahallintojärjestelmään. Opettaja keskustelee huomioistaan opiskelijan kanssa ja ohjaa tarvittaessa erityisopettajan tai yksilökohtaisen opiskeluhuollon palveluihin. Opettaja on yhteydessä opiskelijaan ja opinto-ohjaajaan, jos hän katsoo, että opiskelijan opintosuunnitelmaan on syytä tehdä muutoksia.

Tukiopeus

Aineenopettaja antaa tukiopeusta opiskelijalle, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai joka tarvitsee muusta syystä tukea lukio-opintojen suorittamiseksi. Tukiopeusta voidaan antaa kielellisten, matemaattisten tai tietoteknisten valmiuksien vahvistamiseksi tai opiskelutekniikkaan liittyvien taitojen tukemiseksi. Tukiopeusta voidaan antaa kielitaidon vahvistamiseksi, kun opiskelijalla on puutteellinen osaaminen opetuskielen sanastossa tai kielen käytön tavoissa.

Erityisopettajan rooli

Erityisopettaja arvioi tuen tarvetta aiemmista oppilaitoksista saatujen tietojen pohjalta, aineenopettajien ja opinto-ohjaajien havaintojen, sekä seuratesteistä saatujen tietojen perusteella. Erityisopettaja vastaa luki-testauksesta ja ylioppilastutkintolautakunnalle toimitettavista erityisjärjestelyhakemuksista. Hakemukset valmistellaan yhteistyössä opiskelijan, muiden opettajien sekä rehtorin kanssa. Erityisopettaja ohjaa opiskelutaitojen kehittämisessä, sopivien opiskelustrategioiden löytämisessä, aikatauluttamisessa sekä itsenäisen ja tavoitteellisen opiskelutavan löytämisessä. Erityisopettajan antama opetus toteutetaan joko yhteisopettajuutena, ryhmämuotoisena opetuksena tai yksilötukena.

Hallintopäätöksen alainen erityisopetus

Jos opiskelijalla on asiantuntijalausunnolla todennettuja oppimisvaikeuksia, sairaus, vamma, erityisen vaikea elämäntilanne ja oppimisen tuki on todettu riittämättömäksi lukio-opinnoissa, voidaan hakea erityisopetuksen hallintopäätöstä lukiossa.

Ennen hallintopäätöksen tekemistä kuullaan opiskelijaa ja huoltajaa sekä täytetään yhteistyössä erityisopettajan kanssa hakulomake. Opiskelijan ja alaikäisen opiskelijan kohdalla huoltajan kuuleminen kirjataan hakulomakkeeseen. Päätöksen valmistelee erityisopettaja ja sen tekee rehtori. Päätös voi olla myönteinen tai kielteinen.

Hallintopäätöksen jälkeen opiskelija voi edelleen saada aiemman kaltaisia tukitoimia. Niiden lisäksi hän saa säännöllistä ja suunnitelmallista tukea erityisopettajalta oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksiin. Erityisopetuksessa tehdään tarpeen mukaan yhteistyötä opiskeluhuollon sekä opiskelijan hoito- ja kuntoutusverkoston kanssa.

Opinto-ohjaajan rooli

Opinto-ohjaaja kartoittaa tarvittaessa opiskeluvaikeuksia ja niihin tarvittavaa tukea sekä ohjaa opiskelijaa. Hän antaa yksilöllistä ohjausta osana oppimisen tukea. Opinto-ohjaaja seuraa opiskelijan opintojen etenemistä ja opintomenestystä. Opinto-ohjaaja suunnittelee tukitoimia yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Rehtorin rooli

Rehtorin vastuulla on mahdollistaa oppimisen tuen toteutuminen oppilaitoksessa. Rehtori tukee henkilökunnan keskinäistä yhteistyötä ja rakenteita, jotta oppilaitoksen oppimisen tuki olisi toimivaa. Rehtori vastaa siitä, että opiskelijoille ja huoltajille tiedotetaan oppimisen tuen mahdollisuuksista ja käytänteistä. Rehtori tekee yhteistyötä ylioppilastutkintolautakuntaan erityisjärjestelyhakemuksiin liittyen sekä huolehtii siitä, että erityisjärjestelypäätökset otetaan huomioon ylioppilaskokeiden toteutuksessa. Rehtori tekee hallintopäätöksen erityisopetuksesta.

Oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteutumisen seuranta ja arviointi

Oppimisen tuen toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Seurannan ja arvioinnin käytäntöjä kehitetään tarpeen mukaan.

Aineenopettajat seuraavat tuen tarvetta ja toteutumista omassa opetuksessaan aina, kun opiskelija opiskelee kyseisen opettajan opetuksessa. Opinto-ohjaaja tapaa opiskelijoita säännöllisesti ja seuraa tuen tarvetta osana ohjaustyötään. Erityisopettaja seuraa ja arvioi tuen toteutumista yhteistyössä muiden opettajien ja ammattiryhmien kanssa. Erityisopettaja kirjaa tuen tarpeen muutokset pedagogisen tuen suunnitelmaan.

OAJ:n Kotkan opettajien paikallisyhdistys ry:ltä on pyydetty lausuntoa liittyen Kotkan kaupungin perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien muutokseen koskien oppimisen tukea. Tässä paikallisyhdistyksen hallituksen kommentit koottuna.

LOPS luku 4.2 nuorten lukiokoulutus

Paikallisyhdistyksellä on huoli resurssien riittävydestä. Samanaikaisopetuksen käytänteiden jalkauttaminen lukiokoulutukseen vaatii resursseja ja yhteissuunnittelutyöaikaa opettajien kesken. Samanaikaisopetus ja todennäköisesti lisääntyvä tukiopetus lisäävät lukion opettajien työmäärää. Olemme huolissamme opettajien työssäjaksamisesta nykyisellä opettajamäärällä.

Opinto-ohjaajaresurssissa on lukioissa tällä hetkellä vaje. Tämä kuormittaa erityisopettajia. Tämän takia tänä lukuvuonna hankerahoituksella toimineen erityisopinto-ohjaajan tehtävää olisi jatkettava 1.8.2025 lähtien ja perustettava uusi virka tähän tehtävään seuraavan henkilöstösuunnitelman yhteydessä. Erityisopinto-ohjaaja on tehnyt hyvää työtä ja puuttunut tuen tarpeisiin heti 1. opiskeluvuoden kuluessa, jos opiskelija on ollut syrjäytymisvaarassa.

Suuri huoli on siitä, että tuen uudistamiseen ohjattua valtion korvamerkitsemätöntä lisärahoitusta ei tulla todellisuudessa käyttämään oppimisen tukeen. Siksi esitämme, että valtion lisärahoituksen käyttöä on seurattava tarkasti. Laskennallisesti noin 90 euroa per opiskelija kohdennettua rahaa tulisi Kotkassa siis käyttää lukioiden opiskelijoiden tuen järjestämiseen.

Luku 7.9 perusopetuksen OPS

Tekstissä lukee nyt "Opettajan antama tukiopetus on ennakoivaa tai kertaavaa opetusta. Tukiopetusta voidaan antaa opetuksen yhteydessä tai erillisenä tukiopetuksena pienryhmässä liittyen opiskeltaviin kokonaisuuksiin tai oppimisen / opiskelun taitoihin." Paikallisyhdistys huomauttaa, että toisin kuin teksti nyt antaa ymmärtää, opettaja ei voi antaa sekä opetusta että tukiopetusta samanaikaisesti ellei luokassa ole kahta opettajaa. Tämä vaatii opettajaresurssin tarkastelua.

Suuri huoli on opettajien ja rehtoreiden työssäjaksamisesta. Uusi tuen riittävyden arvioiminen kahdesti lukuvuodessa lisää rehtoreiden työmäärää. Opetushenkilökuntaa on oltava tarpeeksi, jotta opettajien työssäjaksaminen ei kärsi. Ehdotamme nykyisten hankerahoituksella toimivien resurssiopettajien vakinaistamista tarpeen mukaan. Erityisopettajia ja erityisluokkia on oltava riittävä määrä, jotta oppimisen tuki toteutuu.

Myös perusopetuksen osalta huoli, että rahoitus ei ohjautu oppimisen tukeen, on suuri. Päättäjien on pidettävä huoli siitä, että raha ohjautuu sinne, minne se on tarkoitettu.

Kohdassa "Oppilaan luokanopettaja, aineenopettaja tai erityisluokanopettaja vastaavat oppimisen tuen tarpeen arvioinnista ja tekevät yhteistyötä muiden opettajien kanssa kootakseen tiedot tuen tarpeesta oppilaskohtaisten tukitoimien suunnitelmaa varten." erityisopettajan rooli jää epäselväksi.

Liitteessä 2 ehdotuksemme teksteissä esiintyvien epätarkkojen käsitteiden korjaamiseen.

Luku 5.6 Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Huomautamme myös tässä, että tukiopetusta voi antaa opetuksen yhteydessä vain, jos luokassa on toinen opettaja samaan aikaan.

Kotkassa 20.5.2025
OAJ Kotkan hallituksen puolesta
Taina Helve, puheenjohtaja
taina.helve@gmail.com
050 546 6984

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen, Opetuksen järjestäminen oppilaalle vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella

LUKU 5.6

Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Toiminta-alueittain tapahtuvan opiskelun yleisinä tavoitteina ovat oppilaan ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen kehittäminen, kommunikaation löytäminen ja tukeminen, oman kehon hahmottaminen ja myönteinen minäkuva, oppilaan omatoimisuuden lisääminen ja hänen mahdollisuuksiensa löytäminen sekä opittujen taitojen yleistyminen ja yleistäminen omaan elämään.

Toiminta-alueet eivät muodosta yksittäisiä saarekkeita, vaan niitä tarkastellaan kokonaisuuksina. Yhdenkään toiminta-alueen kehitystä ei voi tarkastella tai harjaannuttaa irrallisena muiden alueiden kehittämisestä ja kehittämisestä. Tältä pohjalta on luontevaa, että keskeisiä laaja-alaisia menetelmiä ovat kokemuksellinen oppiminen, toiminnallinen oppiminen sekä strukturoitu opetus.

Kotkassa toiminta-alueittain opiskelevien opetus järjestetään pääsääntöisesti Mussalon koulun erityisluokissa. Koulun tilat on suunniteltu esteettömiksi ja tiloissa on visuaalisia kommunikaatiota tukevia toimintatauluja. Koulun tiloissa otetaan huomioon riittävä mitoitus oppilasmäärään nähden sekä eriytystilojen määrä. Koulutyössä huomioidaan oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Oppilaat osallistuvat aktiivisesti koulun yhteisiin tapahtumiin kouluvuoden aikana. Jokaiselle ryhmälle nimetään yhteistyöluokka, jonka kanssa toimitaan yhdessä eri tavoin lukuvuoden aikana. Oppilaat osallistuvat toimintakyky huomioon ottaen oman koulutyönsä ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun, jolla vahvistetaan osallisuutta ja kouluyhteisöön liittymistä. Oppilailla on myös mahdollisuus osallistua oppilastoimikunnan toimintaan.

Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain

Paikallisen opetussuunnitelman mukaisista vuosiluokkakohtaisista tavoitteista voidaan oppilaskohtaisesti poiketa muodostamalla opetussuunnitelman tavoitteista erilaajuisia tavoitekokonaisuuksia. Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa eteneminen mahdollistaa sekä nopeamman että hitaamman etenemisen yhden tai useamman oppiaineen jonkun tavoitteen tai joidenkin tavoitteiden osalta. Tavoitekokonaisuuksittain eteneminen tulee ottaa huomioon pedagogisissa järjestelyissä suunniteltaessa oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä.

Tavoitekokonaisuuksittain eteneminen on yksi perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisen kolmesta eri menettelystä ja tällöin on kyse oppilaan perusoikeuksien rajaamisesta. Kyseessä on viimesijainen keino. Tavoitekokonaisuuksittain etenemiseen siirtymistä tuleekin tarkoin harkita oppilaan edun

ensisijaisuus muistaen. Tavoitekokonaisuuksiin siirtymisen sijaan vaihtoehtona voi olla vuosiluokan kertaaminen.

Jos oppilas opiskelee peruskoulun päättöluokalla tai siirtyy perusopetukseen ulkomailta tai perusopetukseen valmistavasta opetuksesta, tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa eteneminen voi useinkin olla perusteltu ratkaisu.

Tavoitekokonaisuudet laaditaan pääsääntöisesti vuosiluokkakajaksojen 1–2, 3–6 ja 7–9 tavoitteiden mukaisesti. Vuosiluokkakajakson aikana oppilas, joka opiskelee oman vuosiluokkansa edeltävän vuosiluokan tai edeltävien vuosiluokkien tavoitteita, voi siirtyä vuosiluokalta seuraavalle. Kunkin vuosiluokkakajakson päätteeksi oppilaalla tulee olla pääsääntöisesti saavutettuina kyseisen jakson tavoitteet. Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa etenevä oppilas opiskelee ensisijaisesti oman vuosiluokkansa mukana. Kotkassa otetaan erityispiirteenä huomioon ne koulut, joissa 6-luokat opiskelevat yläkoulujen yhteydessä. Näiden koulujen tavoitekokonaisuuksittain opiskelevat oppilaat etenevät pääsääntöisesti vuosiluokalle 6 vasta saavutettuaan vuosiluokalle 5 asetetut tavoitteet.

Oppilasta opettavat opettajat laativat yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa tavoitekokonaisuuksittain etenevälle oppilaalle suunnitelman, josta käy ilmi oppilaan tavoitekokonaisuudet, niiden sisällöt, opinnoissa eteneminen ja oppilaan arvioinnin periaatteet. Opetuksen järjestäjä tekee toimintasäännön mukaisessa järjestyksessä hallintopäätöksen perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta. Oppilasta opettavat opettajat seuraavat opintojen etenemistä lukuvuoden aikana ja erityisesti suunnitelman toteutumista koskevan arvioinnin yhteydessä vähintään kerran lukuvuodessa.

LUKU 5.6

Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu tarjoaa opettajille asiantuntijaneuvontaa monialaista tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen ja tuen suunnittelussa ja toteutuksessa, myös ennaltaehkäisevästi. Sen tavoitteena on vahvistaa opettajien osaamista, edistää turvallisen oppimisympäristön luomista ja vahvistaa koulujen varhaista tukea. Palvelu myös vahvistaa moniammatillista yhteistyötä oppilaiden tukemiseksi. Palvelun järjestämisestä vastaavat sairaalan sijaintikunnan opetustoimi ja muut alueen kunnat, ja yhteistyö sovitaan moniammatillisesti oppilaan tarpeen mukaan.

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu perustuu tiiviiseen monialaisen yhteistyöhön, jossa eri toimijat, kuten oppilaan oma koulu, sairaalakoulu, erikoissairaanhoito ja opiskeluhuolto, tekevät yhteistyötä. Myös oppilaan huoltajat ja mahdollisesti kotikunta osallistuvat prosessiin. Yhteistyössä varmistetaan tiedonkulku ja tuen suunnittelu, ja siihen kuuluvat

muun muassa moniammatilliset palaverit. Tiedonsiirto tapahtuu oppilaan ja/tai huoltajien suostumuksella.

Konsultaatio voi olla etä- tai lähikonsultaatiota, jossa arvioidaan oppilaan tilanne ja suunnitellaan pedagogisia menetelmiä tai ratkaisuja. Konsultaatio voi käynnistyä koululta, sairaalaopetuksesta tai opiskeluhuollosta.

Oppilaan opetuksen ja tuen suunnittelu siirtymävaiheissa perustuu joustavaan yhteistyöhön. Siirtymäpalavereissa suunnitellaan tuen järjestäminen ja varmistetaan sujuva tiedonsiirto oppilaan siirtyessä sairaalaopetukseen tai palatessa omaan kouluunsa. Seurantasuunnitelma takaa tuen jatkuvuuden ja mahdollistaa jatkotoimenpiteet.

Mikäli kotkalainen oppilas sairastuu vakavasti tai tarvitsee erityistä tukea, opetuksen järjestäminen pohditaan tapauskohtaisesti. Jos oppilas on hoitojaksoilla Kotkan ulkopuolella, moniammatillinen yhteistyö järjestää tuen sairaalaopetuksessa ja siirtymisessä takaisin omaan kouluun, tarvittaessa hyödyntäen etäyhteyksiä.

LUKU 6.13

Sanallisen arvion tai numeroarvosanan antaminen todistuksissa eri oppiaineissa sekä käyttäytymisen arvioinnissa

Jos oppilaan perusopetuksen oppimäärää tai tavoitteita on rajattu, osaaminen arvioidaan suhteessa oppilaalle määriteltuihin tavoitteisiin. Arviointi on sanallista lukuun ottamatta päättöarviointia. Sanalliseen arvioon lisätään rajaamista ilmaiseva tähti (*). Sanallisessa arvioinnissa noudatetaan muilta osin summatiivisen arvioinnin linjauksia. Samoja periaatteita noudatetaan myös mahdollisessa väliarvioinnissa. Sanallisessa arvioinnissa käytetään arviointiasteikkoa erinomainen – hyvä – kohtalainen – välttävä – hylätty. Päättötodistukseen merkitään arvosana 5 *.

LUKU 7.9

Oppiaineen oppimäärästä sekä paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta tehtävän päätöksen käytännön valmistelut ja vastuut

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista voidaan poiketa kolmella tavalla. Nämä ovat opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain, oppiaineen oppimäärän rajaaminen sekä tilapäinen vapauttaminen oppimäärän opiskelusta terveydellisistä syistä. Tavoitekokonaisuuksittain etenevien oppilaiden seurannan paikalliset periaatteet kuvataan luvussa 5.6.

Koska oppiaineen oppimäärän rajaamisessa sekä paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisessa on kyse oppilaan perusoikeuksien rajaamisesta, on kyseessä viimesijainen keino.

Oppiaineen oppimäärästä sekä paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen edellyttävät ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä.

Tuen tarpeen arvioinnin tekevät oppilaan opettajat yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilas osallistuu ikätasonsa ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Tarvittaessa ja pyydettyä arviointiin osallistuvat opettajien lisäksi opiskeluhoollon ammattilaiset tai muut asiantuntijat. Moniammatillinen ja -alainen yhteistyö voi tukea oppilaskohtaisten tukitoimien arvioimista, mutta se ei ole edellytys hallintopäätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, ellei oppilaan etu sitä edellytä. Tuen tarpeen arviointi sisältää opettajan/opettajien kirjallisen selvityksen ja kuvauksen oppilaan tuen tarpeesta, opintojen etenemisestä, käytössä olleista ryhmäkohtaisista ja oppilaskohtaisista tukimuodoista sekä ne tukitoimet, jotka parhaiten tukevat oppilaan edun mukaisesti hänen oppimistaan.

Oppilaan opettajat laativat yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuen tuen tarpeen toteuttamista koskevan suunnitelman. Suunnitelmaan kirjataan oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuvien tukitoimien toteuttaminen ja seuranta. Oppiaineen oppimäärästä tai tavoitteista poikettaessa suunnitelmaan kirjataan oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan arvioinnin periaatteet.

Oppilasta ja huoltajaa kuullaan aina kun oppiaineen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamista ollaan aloittamassa, tarkistamassa tai lopettamassa. Kuuleminen tehdään pääsääntöisesti kirjallisesti siihen tarkoitettulla lomakkeella. Mikäli huoltaja esittää halukkuutensa selvityksen antamisesta suullisesti, se voidaan hyväksyä, jos se on tarpeen asian selvittämiseksi ja kirjallinen menettely tuottaa kohtuuttomia vaikeuksia huoltajalle. Suullisesta kuulemisesta tulee laatia muistio. Kuulemisasiakirja toimitetaan kirjaamoon oppiaineen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamista koskevan päätöksen liitteenä.

Huoltajalle tulee antaa tietoa oppimäärän rajaamisen vaikutuksista oppilaan jatko-opintokelpoisuuteen perusopetuksen jälkeen.

Oppiaineen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen on mahdollista myös niissä tilanteissa, joissa huoltajan kanssa tehdylle yhteistyölle on esimerkiksi huoltajasta johtuva este.

Opetuksen järjestäjä tekee toimintasäännössä kuvatussa järjestyksessä oppilaskohtaisen tuen päätöksen oppiaineen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta oppilaskohtaisen tuen suunnitelman ja huoltajan kuulemisen perusteella. Päätös lähetetään huoltajille kirjallisena.

Oppilaskohtaisen tuen suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Päätöksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta lopettamisesta tai muuttamisesta tekee opetuksen järjestäjä toimintasäännössä kuvatulla tavalla.

7.9 Paikallisesti päätettävät asiat

Tuen järjestämistä koskevat periaatteet

Oppimisen tuen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen pohjana on koulun toimintakulttuurin rakentuminen, joka huomioi niin rakenteelliset kuin pedagogiset ratkaisut arjessa. Tämä edellyttää opetuksen järjestäjältä ja rehtorilta suunnitelmallista johtamista ja johtajuutta. Opetuksen järjestämisessä tulee huomioida kouluun kiinnittyminen, yhteistyö kodin ja koulun välillä sekä ryhmäkohtaisen tuen merkitys. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden ollessa riittämättömät, opetusryhmälle kohdennetaan ryhmäkohtaista tukea. Ryhmäkohtaisen tuen ollessa oppilaalle riittämätön, hänellä on oikeus oppilaskohtaiseen tukeen. Opettaja käyttää omaa pedagogista asiantuntijuuttaan arvioidessaan tuen riittävyyttä.

Oppimisen edellytyksiä tukevissa opetusjärjestelyissä huomiota kiinnitetään oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen, niihin puuttumiseen, kielitietoiseen opetukseen sekä monipuoliseen eriyttämiseen. Työskentelyn lähtökohtana on opetusryhmän ja kunkin lapsen vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Välittäminen, huolenpito ja myönteinen ilmapiiri koulussa edistävät oppilaan kasvua, kehitystä ja oppimista. Opettajat tukevat jokaista oppilasta tunnistamaan omat vahvuutensa. Onnistumisen kokemukset oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa sekä myönteisen minäkuvan ja tekemisen ilon vahvistaminen ohjaavat vahvasti opetuksen toteuttamista sekä tukevat sosiaalista osallisuutta. Monipuolinen palaute ja oppimisesta koottu tieto käytetään oppilaiden kannustamiseen ja ohjaamiseen. Näillä pyritään tekemään myös oppimisen edistymisen näkyväksi.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen avulla

- tavoitellaan varhaista tunnistamista
- edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä
- tuetaan oppimisvalmiuksia
- ennaltaehkäistään oppimisvaikeuksien syntymistä ja ongelmien monimuotoistumista

Tukea suunniteltaessa huomioidaan, että oppilaan tuen tarve voi vaihdella. Tuki voi olla ennakoivaa, korjaavaa, tilapäistä, jatkuvaa, vähäistä tai vahvaa. Tuen suunnitelmallisuus, oikea-aikaisuus, säännöllisyys sekä riittävyys ovat ratkaisevia kasvun ja oppimisen varhaisessa turvaamisessa. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen ratkaisut ovat ryhmäkohtaisia sekä oppilaskohtaisia. Yhteisöllisyys, sosiaalinen osallisuus, moninaisuuden arvostaminen, syrjimättömyys, yhdenvertaisuus, tasa-arvoisuus ja kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet ohjaavat ryhmäkohtaisten ja oppilaskohtaisten tukitoimien järjestämistä sekä koulun toimintakulttuuria. Tuen tarvetta arvioidaan jatkuvasti ja siinä hyödynnetään lapselle tehtyjen terveystarkastusten sekä mahdollisten muiden kartoitusten tuloksia.

Koulun tulee huolehtia yhteistyöstä oppilaan huoltajan kanssa. Huoltajalla on aktiivinen rooli oppilaan koulunkäynnin tukemisessa. Oppilasta tuetaan ensisijaisesti lähikoulun omassa opetusryhmässä. Koulunkäynninohjaajien tuki kohdennetaan mahdollisimman hyvin tukea tarvitseville oppilaille tai opetusryhmille. Fyysinen ja sosiaalinen oppimisympäristö sekä tarvittavat tukipalvelut järjestetään niin, että oppilas voi mahdollisimman täysipainoisesti osallistua opetusryhmän ja koulun toimintaan. Mikäli oppilaan etu vaatii, opetus voidaan järjestää muualla kuin lähikoulussa, esimerkiksi erityisluokalla toissijaisessa koulussa. Inklusioperiaatteiden mukaisesti erityisluokanopettajan antama erityisopetus erityisluokalla tai pienryhmässä tulisi mahdollistaa oppilaan lähikoulussa.

Opettajat työskentelevät tiiviisti oppilaiden kanssa ohjaten heitä koulunkäynnissä ja eri oppiaineiden opiskelussa. Ohjauksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan itseluottamusta, itsearviointi- ja oppimaan oppimisen taitoja sekä kykyä suunnitella tulevaisuuttaan. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen ja tapahtuu vuoropuhelussa oppilaiden kanssa. Opettajat tekevät jatkuvia havaintoja mm. oppilaiden oppimisen etenemisestä, kaverisuhteista sekä yleisestä hyvinvoinnista. Hyvinvointia kartoitetaan tarvittavilla testeillä tai seuloilla. Yhteisöllinen opiskeluhoito edistää kouluyhteisön hyvinvointia ja toimintakulttuuria.

Tuen riittävyys arviointi

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian tuen tarpeen ilmettyä. Tuen tarvetta tulee arvioida vähintään kerran vuodessa. Päätöksentekoon liittyvät käytännöt on ohjeistettu erikseen ja niitä ajanmukaistetaan säännöllisesti.

Tuen arviointi on jatkuvaa ja säännöllistä. Tukea arvioitaessa opettajat tarkastelevat:

- Miten tuki vastaa tuen tarpeeseen?
- Miten oppilaat ottavat vastaan annettua tukea?
- Toteutuuko tuki suunnitelman mukaisesti?
- Miten opettaja on toteuttanut kielitietoista opetusta ja monipuolista eriyttämistä ryhmässä?
- Toteuttavatko kaikki opettajat ryhmälle suunniteltua tukea?
- Tarvitaanko oppimisympäristöjen muokkausta?
- Onko tukea muutettu joustavasti tarpeen mukaan?
- Riittääkö tarjottu tuki kaikille oppijoille, vai tarvitaanko oppilaskohtaista tukea?

Arvioinnin pohjalta suunnitelmaa päivitetään ja toteutetaan oppilaille paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Erityisopettajan erityispedagogista osaamista voidaan hyödyntää arvioinnissa.

Kommentoitu [SF1]: Erityisopettajan antama opetus on oikea tapa ilmaista asia. Ei käytetä sanaa erityisopetus 1.8.2025 lähtien

Ryhmäkohtaisen tuen toteuttamisen periaatteet, käytänteet ja vastuut

Ryhmäkohtaiset tukitoimet ovat koko opetusryhmää koskevia ryhmäkohtaisia järjestelyjä ja jokaisen oppilaan oikeus. Näitä järjestelyjä ovat yleinen tukiopetus, opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan antama erityisopetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtainen tuki pyritään järjestämään oppilaan koulupäivän aikana. Ryhmäkohtaista tukea tarjotaan oppimista tukevien järjestelyjen lisäksi.

Tuen toteuttaminen vaatii etukäteissuunnittelua ja kirjaamista lukuvuosisuunnitelmaan huomioiden lain vaatiman 0,122 opetustuntia oppilasta kohden viikossa. Etukäteissuunnittelu tehdään keväällä yhteistyössä opetushenkilöstön kanssa rehtorin johdolla. Suunnittelussa tukea ohjataan niihin ryhmiin, joissa on enemmän oppimisen ja koulunkäynnin haasteita. Työsuunnitelmassa tulisi huomioida myös ennakoivan tukiopetuksen toteutuminen.

Opettajan antama tukiopetus on ennakoivaa tai kertaavaa opetusta. Tukiopetusta voidaan antaa opetuksen yhteydessä tai erillisenä tukiopetuksena pienryhmässä liittyen opiskelta viin kokonaisuuksiin tai oppimisen / opiskelun taitoihin. Tarvittaessa oppilas voi saada henkilökohtaista tukiopetusta.

Opetuskielen tukiopetus on opetuskielillä annettavaa kielitietoista, opetuskieltä vahvistavaa tukiopetusta ja tukee tekstitaitojen ymmärtämistä oppiaineissa. Opetuskielen tukiopetusta voidaan antaa oppituntien aikana tai niiden ulkopuolella. Kaikilla oppilailla on oikeus opetuskielen tukiopetukseen. Yhteisopettajuuden hyödyntäminen ryhmittelyssä sekä suunnittelussa on tärkeää.

Erityisopettajan antama opetus on ryhmäkohtaista ja toteutuu yhteisopettajuuden näkökulmasta samanaikaisopetuksena tai vaihtuvina pienryhminä toisaalla. Yhteisopettajuuden hyödyntäminen ryhmittelyssä sekä suunnittelussa on tärkeää.

Ryhmäkohtaisella tuella pyritään edistämään opetusryhmän työrauhaa, tukemaan rauhallista oppimisympäristöä sekä vastaamaan käytöksen haasteisiin. Käyttäytymisen haasteisiin voidaan tarvittaessa vastata oppilaskohtaisella tuella opiskelemalla osittain erityisluokalla tai tarvittaessa kokoaikaisella erityisluokkapaikalla ryhmäkohtaisen tuen ollessa riittämätöntä.

Toimiva ryhmäkohtainen tuki voidaan saavuttaa esimerkiksi oppiaineen tuntien palkituksella, jolloin voidaan muodostaa joustavia tilapäisiä pienryhmiä tehokkaasti. Pienryhmän koko on pääsääntöisesti kolmesta kuuteen oppilasta. Pienryhmä muodostetaan huomioiden oppilaiden etu ja hyödyntäen opettajien asiantuntemusta sekä ryhmän dynamiikkaa. On tärkeää, että pienryhmää opettaa myös oppilaan oma opettaja.

Kommentoinut [SF2]: Erityisopettajan antama opetus on oikea tapa ilmaista asia. Ei käytetä sanaa erityisopetus 1.8.2025 lähtien.

Kommentoinut [SF3]: pieni alkukirjain eli pääsääntöisesti

Ryhmäkohtaisen tuen riittävyyden arvioinnin periaatteet, käytänteet ja vastuut

Ryhmäkohtaisen tuen riittävyyden arviointi on jatkuvaa. Ryhmäkohtaisen tuen riittävyyden arvioinnin perusteella opetusryhmälle kohdistettua tuen määrää ja muotoa voidaan muuttaa.

Jos säännölliset ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä, oppilaalle voidaan antaa oppilaskohtaista tukea. Arvioinnista vastaavat pääsääntöisesti opetusryhmää opettavat opettajat.

Koko koulun ryhmäkohtaisen tuen riittävyyden arviointi toteutetaan rehtorin johdolla vähintään kahdesti lukuvuodessa ja tulevan lukuvuoden suunnittelun yhteydessä. Opetuksen järjestäjä ja rehtori vastaavat, että lukuvuosisuunnitelmaan kirjatut tukitoimet toteutetaan suunnitellusti.

Oppilaskohtaisen tuen toteuttamisen periaatteet, yhteistyökäytännöt ja vastuut

Oppilas voi saada sekä ryhmäkohtaista että oppilaskohtaista tukea. Oppilaskohtainen tuki on järjestettävä viipymättä, kun ryhmäkohtainen tuki ei riitä oppilaalle yhdessä tai useammassa oppiaineessa. Oppilaskohtaisella tuella vastataan ensisijaisesti oppimisen haasteisiin, mutta tarvittaessa myös muihin koulunkäynnin haasteisiin.

Oppilaan luokanopettaja, aineenopettaja tai erityisluokanopettaja vastaavat oppimisen tuen tarpeen arvioinnista ja tekevät yhteistyötä muiden opettajien kanssa kootakseen tiedot tuen tarpeesta oppilaskohtaisten tukitoimien suunnitelmaa varten. Oppilaalle ja huoltajille tarjotaan mahdollisuus osallistua tuen tarpeen arviointiin ja suunnitelman tekemiseen. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä moniammatillisesti.

Oppilaskohtaisesta tuesta tehdään hallintopäätös, jossa päätetään oppilaan tukitoimista. Päätös sisältää muun muassa erityisopettajan antaman opetuksen tuntimäärän, opiskelun erityisluokalla tai apuvälineet ja avustajapalvelut. Tuen muuttuessa tehdään uusi päätös. Nivelvaiheessa huomioidaan tuen jatkuminen.

Jos oppilas saa erityisopettajan antamaa opetusta osittain pienryhmässä tai muun opetuksen yhteydessä, tuntimäärän tarkastelujakso on oppilaskohtainen. Tämä kirjataan suunnitelmaan ja päätökseen. Oppilaskohtainen tuki on säännöllistä ja pitkäkestoista.

Oppilaskohtaisessa tuessa ei tehdä päätöstä vuosiviikkotuntimäärän muutoksesta eikä oppimäärän tai tavoitteiden rajaamisesta.

Nivelvaihekuvaukset

Perusopetuksessa on useampi nivelvaihe. Nivelvaiheita ovat siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen, alakoulusta yläkouluun ja perusopetuksesta toiselle asteelle. Tarvittavan tuen jatkumisesta tulee huolehtia.

Nivelvaihe esiopetuksesta perusopetukseen

Esiopetuksessa on käytössä Huoltajan ja esiopetuksen näkemys koulun aloittamisesta-lomake. Se on tarkoitettu huoltajien ajatuksille ja henkilöstön huomioille lapsesta tulevana koululaisena. Huoltaja kirjaa lomakkeelle näkemyksiä, joita haluaa välittää lapsensa tulevalle opettajalle.

Kommentoitu [SF4]: Miksi vain erityisluokanopettaja? Entä erityisopettaja? Onko huomioitu, että ko. oppiaineessa kelpoinen erityisopettaja voi myös opettaa oppilaskohtaisessa tuessa olevaa oppilasta?

Jos lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, järjestetään tiedonsiirtopalaveri ennen perusopetukseen siirtymistä. Siirtopalaverit sovitaan yhdessä huoltajan, esiopetuksen ja koulun kesken.

Vastaanottavan koulun rehtori ja/tai laaja-alainen erityisopettaja toimivat siirtopalaverin koollekutsujana. Siirtopalaverissa keskustellaan lapsen opetuksen järjestämisen kannalta olennaiset asiat opetuksen ja tuen järjestämiseksi perusopetuksessa. Siirtopalaverissa siirretään huoltajien luvalla myös muut lapsen tukeen liittyvät olennaiset asiakirjat, kuten terapeuttien yhteenvedot tai asiantuntijalausunnat. Opiskeluhuollon palvelujen järjestämistä koskevat asiat siirretään huoltajien suostumuksella.

Lapsen huoltajille tulee antaa mahdollisuus osallistua siirtopalaveriin. Lapsen esiopetusryhmästä siirtopalaveriin osallistuvat varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo) ja tarvittaessa suomi toisena kielenä -opettaja. Tarvittaessa paikalle pyydetään myös tulkki, jonka varaamisesta huolehtii esiopetus. Veo valmistautuu siirtopalaveriin varaamalla kaikki siirrettävät paperit mukaan tapaamiseen.

Salassapitosäädösten mukaisesti henkilöstö voi osallistua siirtopalaveriin ainoastaan oman ryhmänsä lasten/oppilaiden osalta, ei esimerkiksi rinnakkaisluokkaa tai -ryhmää koskevaan palaveriin. Perusopetuksen erityisopettajia osallistuu lapsikohtaisiin palavereihin kouluittain yksi (1) opettaja. Opiskeluhuollon edustajien läsnäolo palaverissa perustuu huoltajan suostumukseen.

Nivelvaihe alakoulusta yläkouluun (5-6 tai 6-7)

Vastaanottavan koulun rehtori vastaa nivelpalavereiden toteutumisesta ja koollekutsumisesta. Nivelpalaverin tehtävä on saattaa tulevan koulun tietoon ne seikat, jotka auttavat opetuksen ja oppimisen tuen suunnittelua ja toteuttamista. Tämä tiedonsiirto koskee kaikkia siirtyviä oppilaita tukimuodoista riippumatta. Vastaanottavan koulun rehtori huolehtii siitä, että koululla järjestetään siirtyvien ikäluokkien oppilaille mahdollisuus kouluun tutustumiseen ja annetaan tietoa huoltajille koulun oppimisympäristöistä, koulun toiminnasta, henkilöstöstä ja alkavista uusista oppiaineista.

Ryhmäkohtainen tuki

Nivelvaiheen palaveriin osallistuvat lähettävän koulun luokanopettaja ja laaja-alainen erityisopettaja, vastaanottavan koulun opettaja ja/tai rehtori, laaja-alainen erityisopettaja sekä tarvittaessa muita opettajia esim. s2-opettaja tai resurssiopettaja.

Salassapitosäädösten mukaisesti luokanopettaja vastaanottaa tiedot vain omista tulevista oppilaistaan. Mikäli luokanopettaja ei ole vielä tiedossa, rehtori ja/tai laaja-alainen erityisopettaja vastaanottavat tiedot. Nivelvaiheen palaveri toteutetaan huhti-toukokuussa. Saatujen tietojen perusteella rehtori, opettajat ja laaja-alainen erityisopettaja suunnittelevat

Kommentoitu [SF5]: On vain erityisopettaja ja erityisluokanopettaja. Laaja-alainen erityisopettaja ei ole virallinen, jota sitä ei voi käyttää OPS:ssa.

tarpeelliset tukitoimet. Ryhmäkohtaisen tuen tiedonsiirrosta vastaanottavaan kouluun huolehtii lähettävä luokanopettaja yhdessä **laaja-alaisen** erityisopettajan kanssa.

Oppilaskohtainen tuki

Oppilaskohtaista tukea saavien oppilaiden tiedonsiirto järjestetään siirtymävaiheessa keväällä ennen lukuvuoden päättymistä. Mikäli tuleva opettaja ei ole vielä tiedossa, palaveri voidaan järjestää alkusyksystä. Palaveriin osallistuvat lähettävä luokanopettaja ja **laaja-alainen** erityisopettaja tai erityisluokanopettaja riippuen oppilaan opiskelupaikasta, vastaanottava luokanopettaja ja **laaja-alainen** erityisopettaja tai erityisluokanopettaja sekä tarvittaessa rehtori tai joku muu vastaanottavan koulun opettaja. Lähettävä opettaja varmistaa osallistuvatko huoltaja ja oppilas tiedonsiirtopalaveriin. Tarvittaessa palaveriin osallistuvat oppilaan oppimista ja kasvua tukevat yhteistyötahot, kuten psykologi, kouluterveydenhoitaja, sosiaalityöntekijä tai koulukuraattori. Tapaamisen koollekutsumisesta vastaa lähettävä opettaja sovittuaan vastaanottavan koulun rehtorin kanssa asiasta

Nivelvaihe perusopetuksesta toiselle asteelle

Kotkan opetustoimi ja Ekami ovat yhteistyössä laatineet sähköisen tiedonsiirtolomakkeen perusopetuksen ja toisen asteen siirtymävaiheeseen opetuksen ja oppimisen tuen suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi toisen asteen opinnoissa. Lomakkeen tiedot siirtyvät sähköisesti Ekamin ja Kotkan kaupungin lukiodien käyttöön. Sähköinen tiedonsiirto ei korvaa paperiasiakirjojen lähettämistä, vaan toisen asteen nivelvaiheen tiedonsiirtolomake ja siihen kuuluvat liitteet toimitetaan aina myös paperisena versiona toisen asteen koulutuksen järjestäjälle.

Sähköinen lomake täytetään opintojen päättövaiheessa niistä oppilaista tai opiskelijoista, jotka opintojen päättövaiheessa saavat oppilaskohtaista tukea. Se täytetään yhteistyössä oppilaanohjaajan tai opinto-ohjaajan, erityisopettajan, **laaja-alaisen erityisopettajan** tai erityisluokanopettajan, huoltajan tai muun laillisen edustajan sekä oppilaan tai opiskelijan kanssa.

Oppilaanohjaaja tai opinto-ohjaaja toimittaa tiedonsiirtolomakkeen ja sen liitteet uudelle koulutuksen järjestäjälle. Jos opiskelija suorittaa osana ammatillista tutkintoa myös lukio-opintoja, tiedot toimitetaan molemmille koulutuksen järjestäjille. Tiedot toimitetaan siinä vaiheessa, kun opiskelija on aloittanut opintonsa. Jos opiskelijalla ei ole opiskelupaikkaa tai hän ei aloita uusia opintoja, lomake ja sen liitteet toimitetaan ohjaus- ja valvontavastuussa olevalle asuinkunnalle. Toimitus tapahtuu sen jälkeen, kun opiskelijasta on tehty Valpas-vastuuilmoitus.

Kotkassa sähköisesti täytetty lomake toimitetaan Ekamiin ja Kotkan lukioihin silloin, kun sekä huoltaja että oppilas ovat hyväksyneet sen toimittamisen. Sähköinen lomake ei

kuitenkaan korvaa paperisten asiakirjojen lähettämistä. Tiedonsiirtolomake ja siihen liittyvät liitteet toimitetaan aina myös postitse toisen asteen koulutuksen järjestäjälle.

Tiedonsiirtolomakkeen mukana siirretään oppilaskohtaiset tuen päätökset. Muita oppilaaseen tai opiskelijaan liittyviä asiakirjoja voidaan siirtää vain opiskelijan ja huoltajan tai muun laillisen edustajan suostumuksella.

Oppilaitoksessa lomakkeessa olevia tietoja käytetään opetuksen ja ohjauksen suunnittelussa. Ammatillisessa koulutuksessa tietojen avulla suunnitellaan opetuksen ja tuen järjestelyjä. Lukiokoulutuksessa tietoja käsittelevät opetuksesta, ohjauksesta ja tuesta vastaavat henkilöt. Opiskeluhuollon henkilökunta saa tiedot käyttöönsä vain opiskelijan erillisellä suostumuksella.

Asuinkunnassa tietoja käytetään oppivelvollisuuden ohjauksen ja valvonnan tehtävissä. Näitä ovat esimerkiksi opiskelijan ohjaaminen jatko-opintoihin tai muiden palveluiden piiriin, erityisen tuen tarpeen arviointi, tukitoimien suunnittelu sekä tarvittaessa opiskelupaikan osoittaminen. Tietoja käsittelevät kunnan ohjauksesta ja valvonnasta vastaavat henkilöt.

Tiedonsiirtolomake ja sen liitteet ovat salassa pidettäviä asiakirjoja. Lähettävä oppilaitos toimittaa kopiot seuraavalle koulutuksen järjestäjälle tai asuinkunnalle ja arkistoi asiakirjat oman arkistointisuunnitelmansa mukaisesti. Lomaketta ja sen liitteitä säilytetään oppilaitoksessa opiskeluajan ja Kotkan kaupungissa ohjaus- ja valvontavastuu-aika + yksi vuosi.

D/2191/12.00.01/2025**44 § Kotkan kaupungin nuorten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman muuttaminen ja täydentäminen opintojaksojen ja tuntijaon osalta**

Kasko 27.5.2025 § 44

Valmistelija: Yleisopetuksen suunnittelija Reijo Oksala, p. 040 643 3207
Kotkan lyseon rehtori Mette Godenhjelm, p. 050 413 5567

Tiivistelmä: Nuorten lukiokoulutuksen opetussuunnitelmaa muutetaan ja täydennetään Opetushallituksen määräyksen 20.3.2025 OPH-719-2025 mukaisesti. Opetussuunnitelmaan lisätään kolme opintojaksoa ja kahteen muuhun opintopajaan tehdään muutoksia.

Talousvaikutukset ym.

1. Ei talousvaikutuksia

Esittelyteksti: Kotkan kaupungin nuorten lukiokoulutuksen opetussuunnitelma hyväksyttiin hyvinvointilautakunnan kokouksessa 25.5.2021 ja otettiin käyttöön 1.8.2021 aloittaneilla opiskelijoilla. Opetussuunnitelman käyttöönotto on edennyt vuositaso kerrallaan, ja se on luettavissa Kotkan kaupungin lukio-koulutuksen Pedanet-sivuilla. Opetussuunnitelmaa päivitettiin uusilla opintojaksoilla ja tuntijakotaulukon päivityksellä 13.3.2024 (§ 32) kasvatuksen ja koulutuslautakunnassa.

Opetussuunnitelman toimivuutta on tarkoituksenmukaista tarkastella käytökokemuksen kertyessä ja tarvittaessa esittää päivityksiä.

Lukiot esittävät, että opetussuunnitelmaan lisätään seuraavat uudet opintojaksot:

1. Äidinkielen valmiudet lukiokuntoon, 2 op (AI20)
2. Varaudu uhkiin, 2op (YH11)
3. Argumentaatio ja väittely (FI6)

Äidinkielen valmiudet lukiokuntoon -opintojakso on tarpeen, jotta oppimisen tuen uudistuksen edellyttämä opiskelijoiden ennakkoiva tuki voidaan tehokkaasti toteuttaa. Yhteiskuntaopin Varaudu uhkiin -opintojakso vastaa ajankohtaisiin turvallisuushaasteisiin. Filosofian Argumentaatio ja väittely -opintojakso kehittää ja tukee opiskelijoiden ajattelutaitoja.

Seuraaviin opintojaksoihin tehdään muutoksia:

4. Elektroniikan perusteet (FY12): Opintopistemäärä muutetaan vastamaan Lappeenrannan yliopiston myöntämää opintopistemäärää, joka on 4 op (aikaisempi 2 op).
5. Psykologian teemat (verkko-opinnot PS08): Opintojakson nimi ja sisältö päivitetään. Uusi nimi on Psykologian kertaus. Myös sisältöön on tehty täsmennyksiä.

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

Uusien ja päivitettyjen opintojaksojen opetussuunnitelmatekstit ovat liitteenä (liite 1). Muutosten myötä myös tuntijako päivittyy (liite 2).

Liitteet:

Liite 1. Opetussuunnitelmaan lisättävät ja päivitettävät opintojaksot
Liite 2. Tuntijako, päivitetty
Liite 3. Opetushallituksen määräys 20.3.2025 OPH-719-2025

Esittelijä:

Opetustoimenjohtaja Vesa Toikka, p. 040 847 6791

Ehdotus:

Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta päättää hyväksyä muutokset ja täydennykset nuorten lukiokoulutuksen opetussuunnitelmaan liitteiden 1. ja 2. mukaisesti.

Päätös:

Päätettiin ehdotuksen mukaisesti.

Toimeenpano:

Karhulan lukio
Kotkan lyseo
Kotkan opetustoimen hallinto

Oikaisuvaatimusohje

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

--	--	--

Opetussuunnitelmaan lisättävät ja päivitettävät opintojaksot. Otsikoiden numerot viittaavat opetussuunnitelman lukuihin. Opintojakson perässä sulkeissa oleva numero on opintojakson numero.

8. Oppiaineet

8.1. Äidinkieli ja kirjallisuus

8.1.1. Suomen kieli ja kirjallisuus

Äidinkielen valmiudet lukiokuntoon, 2 op (ÄI20)

Tavoitteet

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan valmiuksia suoriutua lukion äidinkielen opinnoista. Lukutaidossa opiskelija varmentaa tekstilajituntemustaan ja syventää analyttistä lukutaitoaan. Kirjoitustaidossa hän oppii tekemään tietoisia valintoja ilmaisunsa parantamiseksi ja yhtenäisen tekstin rakentamiseksi. Opiskelija löytää omia vahvuuksiaan tekstin tuottajana sekä harjaantuu muokkaamaan tekstiään palautteen huomioon ottaen.

Keskeiset sisällöt

- Kielenhuolto
 - Kerrataan kirjoittamisen kannalta tärkeitä asioita.
- Aineiston käyttö
 - Kerrataan ohjeet ja harjoitellaan aineiston käyttöä.
- Lukutaidon koe
 - Tutkitaan mallitehtäviä ja -vastauksia.
 - Harjoitellaan pohjatyön tekemistä.
 - Harjoitellaan lukutaidon vastauksen kirjoittamista.
- Kirjoitustaidon koe
 - Tutkitaan mallivastauksia.
 - Harjoitellaan näkökulman rajaamista, aineistojen valintaa ja käyttöä.
 - Harjoitellaan kirjoitustaidon vastauksen rakentamista ja muokkaamista.
- Oman sanottavan lisääminen
 - Opetellaan tunnistamaan tekstilajeja ja niiden erityispiirteitä.
 - Kartutetaan yleissivistystä ja ajattelun taitoja.

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen, oppimisen säätely, lähdekriittisyys ja jatkuva oppimistaitojen kehittäminen.

Opintojakson arviointi

Opintojakson hyväksytty suorittaminen edellyttää sovittujen tehtävien tekemistä ja aikataulujen noudattamista. Jakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S=suoritettu, H=hylätty). Vain S-merkinnällä arvioitu kurssi lasketaan opintokertymään. Arviointi S (hyväksytty) / H (hylätty)

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso vahvistaa äidinkielen opiskelussa tarvittavia oppimaan oppimisen taitoja. Opiskelija vahvistaa taitojaan tekstien lukijana ja kirjoittajana. Hänen tekstilajituntemuksensa syvenee. Hän harjaantuu käyttämään yleiskieltä omista teksteistään ja oppii huomaamaan asiatekstin keskeiset piirteet. Hän oppii ottamaan vastaan palautetta ja antamaan sitä muille. Opintojakso suoritetaan osallistumalla oppitunneille ja tekemällä vaaditut tehtävät. Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

8.7. Fysiikka

Elektroniikan perusteet, 4 op (FY12)

Tavoitteet

- Opiskelija tutustuu yliopisto-opiskeluun.
- Opiskelija saa perustiedot elektroniikasta.

Keskeiset sisällöt

- analogiset ja digitaaliset signaalit,
- elektroniikan passiiviset komponentit,
- suodatus ja vahvistus, puolijohdekomponentit ja yleisimmät puolijohdekomponentit
- katsaus digitaalielektroniikkaan ja elektroniikan valmistustekniikkaan

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Jakso suoritetaan osin ryhmittäin ja omalla ajalla

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S=suoritettu/H=hylätty). Muista kuin pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso suoritetaan pääasiassa verkko-opintoina LUT-yliopiston järjestämänä. Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

8.9. Filosofia

Argumentointi- ja väittely, 2 op (FI6)

Tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- omaksuu keskeisiä argumentoinnin rakentamisen keinoja ja päättelyn muotoja
- perehtyy keskeisiin argumentaation virheisiin ja harhapäätelmiin
- ymmärtää keskeisiä retoriikan ja kielen tehokeinoja
- perehtyy väittelymuotoihin ja harjoittelee väittelyä.

Keskeiset sisällöt

- Argumentoinnin keinot
- Päättelyn muodot
- Vasta-argumentointi
- Argumentoinnin virheet
- Retoriikan ja kielen tehokeinot
- Keskeiset väittelymallit
- Harjoitusväittelyt
- Julkiset väittelyt
- Osallistuminen Nuorten filosofiatapahtuman Sokrates-väittelykilpailuun

Laaja-alainen osaaminen

- Vuorovaikutusosaaminen
- Monitieteinen ja luova osaaminen
- Yhteiskunnallinen osaaminen

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S=suoritettu/H=hylätty). Vain S-merkinnällä arvioitu opintojakso lasketaan opintojaksokertymään. Suoritusmerkintä edellyttää opiskelijan aktiivista osallistumista koko opintojakson ajan. Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso harjaannuttaa monipuolisesti opiskelijoiden ajattelu-, puhe- ja väittelytaitoja sekä edistää kriittistä ajattelua ja medialukutaitoa. Opintojaksolla harjoitellaan väitteiden perustelua, opitaan arvioimaan argumenttien uskottavuutta sekä tunnistamaan argumentointivirheitä. Väittelytaitoja opitaan harjoitusväittelyissä ja haastamalla opettajia julkisiin väittelyihin. Opintojakso valmentaa Nuorten filosofiatapahtuman Sokrates-väittelykilpailuun, jossa lukiojoukkueet väittelevät toisiaan vastaan.

8.10 Psykologia

Psykologian kertaus, 2 op (PS8)

Tavoitteet

- Opiskelija laajentaa ja syventää tietojaan psykologian lukio-opintojen keskeisistä aihepiireistä.
- Opiskelija laajentaa psykologian käsitteiden hallintaa ja soveltamista.
- Opiskelija valmentautuu psykologian ylioppilaskirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt

- Psykologian opintojaksojen sisältöjen syventävä kertaaminen mm. vanhojen yo-tehtävien avulla.

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen. Opintojaksossa opiskelijaa ohjataan oppiaineiden rajoja ylittävään ajatteluun.

Opintojakson arviointi

Suoritukseen edellytetään aktiivista työskentelyä ja annettujen tehtävien tekemistä. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä S=suoritettu/H=hylätty. Vain S-merkinnällä suoritettu opintojakso lasketaan opintojaksokertymään.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa annetaan syventävää opetusta aiempien opintojaksojen aiheista sekä harjoitellaan ylioppilaskirjoituksissa tarvittavia taitoja, mm. vastausten jäsentämistä ja kirjoittamista. Opintojakso suositellaan suoritettavaksi psykologian opiskelujen loppuvaiheessa muiden opintojaksojen jälkeen, kuitenkin ennen psykologian ainereaalikoetta. Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

8.12. Yhteiskuntaopp

i

Varaudu uhkiin, 2op (YH11)

Tavoitteet

Opiskelija saa monipuolisen kuvan turvallisuuden ulottuvuuksista. Kaiken perusta on suomalainen kokonaisturvallisuuden malli. Opiskelija saa tietoa turvallisuuden häiriötilanteista ja valmiuksia toimia niissä. Opiskelija tutustuu turvallisuusalan toimijoihin, sotilaalliseen maanpuolustukseen, kyberuhkiin varautumiseen ja informaatiovaikuttamiseen.

Keskeiset sisällöt

- Uhkat ja kokonaisturvallisuus
- Arjen varautuminen
- Informaatiovaikuttaminen
- MPK:n maastotaitokoulutus (Maanpuolustuskoulutusyhdistys)
- Kyberturvallisuus (XAMK:n kyberturvallisuuden koulutusohjelma)
- Arjen turvallisuus (Kymenlaakson pelastuslaitos, väestönsuojelu, poliisi)
- Rajaturvallisuus (Rajavartiolaitos, tullit)
- Turvallisuuspolitiikka (Ulkopoliittinen instituutti)

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen: Kokonaisturvallisuus suomalaisen yhteiskunnan kriisinkestävyydelle. Yksilön vastuu turvallisuuden vahvistajana.

Hyvinvointiosaaminen: Turvallisuus hyvinvoinnin osatekijänä, esim. selviytymistaidot poikkeusoloissa ja arjen häiriötilanteissa, teknologian vastuullinen käyttö

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S=suoritettu/H=hylätty). Opintojakson hyväksytty suorittaminen edellyttää aktiivista läsnäoloa oppitunneilla, vierailuilla ja maastoleirillä

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso syventää opiskelijoiden tietoja ja taitoja Suomen turvallisuuden eri toimijoista ja alueista. Opintojaksolla painottuu käytännönläheinen toiminta ja koulun sekä eri viranomaisten välinen yhteistyö; tavataan turvallisuusviranomaisia ja opitaan selviytymistä luonnossa. Lisäksi tehdään korkeakoulu yhteistyötä. Opintojakson yhteistyötahot voivat poiketa opetussuunnitelmassa mainituista.

7. Tuntijako

Oppiaineryhmä ja oppiaine	Pakolliset opinnot opintopisteinä	Valtakunnalliset valinnaiset opinnot opintopisteinä	Muut valinnaiset opintojaksot opintopisteinä
Äidinkieli ja kirjallisuus			
Suomen kieli ja kirjallisuus	12	6	18
Suomi toisena kielenä	12	6	2
Kielet			
A-kieli englanti	12	4	10
A-kieli saksa, venäjä	12	4	4
B1-kieli ruotsi	10	4	10
B2-kieli ranska, saksa, venäjä		16	6
B3-kieli espanja		16	4
B3-kieli saksa, ranska, venäjä		16	8
Matematiikka			
Yhteinen opintokokonaisuus	2		
pitkä	18	6	10
lyhyt	10	4	6
Ympäristö ja luonnontieteet			
Biologia	4	6	8
Maantiede	2	6	6
Fysiikka	2	12	18
Kemia	2	8	10
Humanistis-yhteiskunnalliset tieteet			
Filosofia	4	4	4
Psykologia	2	8	6
Historia	6	6	6
Yhteiskuntaoppi	6	2	14
Uskonto			
Evangelisluterilainen uskonto	4	8	6
Ortodoksinen uskonto	4	8	
Elämäkatsomustieto	4	8	
Terveystieto	2	4	6
Taito- ja taideaineet			
Liikunta	4	6	16
Musiikki	2 tai 4	4	16
Kuvataide	2 tai 4	4	18
Opinto-ohjaus	4		9
Temaattiset opinnot		6	10
Lukiodiplomit			
Kuvataiteen lukiodiplomi			2
Liikunnan lukiodiplomi			2
Musiikin lukiodiplomi			2
Paikalliset oppiaineet			
Urheilijakoulutus			30
Ympäristöopinnot			18
Tietotekniikka			12
Yrittäjyysopinnot			22
Matemaattis-teknologisen linjan opinnot			20

Uskonto ja elämänkatsomustieto ovat vaihtoehtoisia oppiaineita.

Opiskelija suorittaa neljä pakollista opintopistettä joko kuvataiteessa tai musiikissa, jolloin toisesta näistä oppiaineista opiskelija suorittaa 2 pakollista opintopistettä.

Lukion oppimäärä:

Pakolliset opinnot yhteensä

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot vähintään

Muut valinnaiset opinnot

Opinnot yhteensä vähintään

94 tai 102 opintopistettä riippuen matematiikan oppimäärästä

20 opintopistettä

vapaavalintaisesti

150 opintopistettä

20.3.2025

OPH-719-2025

Lukiokoulutuksen järjestäjät
Lukiot

Voimassaoloaika toistaiseksi 1.8.2025 alkaen

Säännökset, joihin toimivalta määräyksen antamiseen
perustuu:

Lukiolaki 714/2018 12 § 1 ja 2 mom., 31 § 2 mom., 37 §
5 mom.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 24 § 1
mom.

Muuttaa määräystä nro OPH-2263-2019

Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 muuttaminen

Opetushallitus on tänään päättänyt liitteen mukaisista muutoksista Lukion
opetussuunnitelman perusteiden 2019 alalukuihin:

- 1.1 Opetussuunnitelman laatiminen (ensimmäinen ja kolmas kappale)
- 3.5 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö (viimeinen kappale)
- 4.2 Oppimisen tuki ja erityisopetus (koko alaluku)
- 5.5 Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen
liittyvä oikaisuvaatimus (kolmas, neljäs ja viides kappale)

Tämän määräyksen mukaan tarkistettu paikallinen opetussuunnitelma tulee ottaa
käyttöön viimeistään 1.8.2025.

Koulutuksen järjestäjä ei voi jättää noudattamatta tätä määräystä tai poiketa siitä.

Pääjohtaja

Minna Kelhä

Opetusneuvos

Petri Lehtikainen

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Opetushallituksen
asianhallintajärjestelmässä.

LIITE

Lukion opetussuunnitelman perusteiden päivitys 2025

D/2177/00.01.01.00/2025**45 § Opetustoimen vastuualueen toimintasääntö 2025**

Kasko 27.5.2025 § 45

Valmistelija: Opetustoimenjohtaja Vesa Toikka, puh. 040 847 6791
Tukipalveluiden suunnittelija Anne Suolanen, puh. 040 707 6981

Tiivistelmä: Perusopetuslaki (628/1998) ja Lukiolaki (714/2018) muuttuvat 1.8.2025 lukien. Opetustoimen vastuualueen toimintasääntö esitetään muutettavaksi 1.8.2025 lukien siten, että perusopetuslain ja lukiolain muutosten vaikutukset tulevat huomioiduksi. Samalla toimintasääntöön tehdään muita opetustoimen hallinnon sisäisestä tehtävienjaosta johtuvia muutoksia.

Esittelyteksti: Perusopetuslaki muuttuu oppimisen tuen osalta. Keskeisenä muutoksena erityisopetus käsitteenä ja kolmiportainen tuki tuen järjestämisen muotona poistuvat. Jatkossa perusopetuslaissa säädetään oppimisen tuesta ryhmä- ja oppilaskohtaisilla toimilla. Muutoksella on vaikutusta oppimisen tuen suunnittelijan (31.7.2025 asti erityisopetuksen suunnittelija) ratkaisuvalltaan ja perusopetuksen rehtorin ratkaisuvalltaan. Lisäksi opetuksen poikkeava järjestäminen tulee mahdolliseksi myös aikuisten perusopetuksessa, mikä vaikuttaa lukion rehtorin ratkaisuvalltaan.

Lukiolain keskeinen muutos on opiskelijalle tuleva oikeus erityisopetukseen, mikä vaikuttaa lukion rehtorin ratkaisuvalltaan.

Opetustoimen hallinnossa muutokset koskevat ratkaisuvalltaa rekrytoinnissa sekä lähikoulun tai opiskelupaikan osoittamisessa ja toisen kunnan alueella asuvan oppilaan koulunkäyntioikeuden myöntämisessä.

Perusopetuksen osalta ratkaisuvallta rekrytoinnissa siirtyy yleisopetuksen suunnittelijalle ja koulukäynnin ohjaajien ja koulusihteerien osalta tukipalveluiden suunnittelijalle.

Ratkaisuvallta oppilaan lähikoulun tai opiskelupaikan osoittamisessa siirtyy tukipalveluiden suunnittelijalle, samoin kuin koulunkäyntioikeuden myöntäminen Kotkan kaupungin kouluun toisen kunnan alueella asuvalle oppilaalle lasten perusopetukseen tai perusopetukseen valmistavaan opetukseen.

Muutokset on merkitty liitteenä olevaan opetustoimen vastuualueen toimintasääntöluonnokseen punaisella ja poistuvat kohdat yliviivauksin.

Liitteet: Opetustoimen vastuualueen toimintasääntö

Esittelijä: Opetustoimenjohtaja Vesa Toikka

Ehdotus: Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta päättää hyväksyä opetustoimen vastuualueen toimintasäännön liitteen mukaisena otettavaksi käyttöön 1.8.2025 lukien.

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

Päätös: Päätettiin ehdotuksen mukaisesti.

Oikaisuvaatimusohje

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

SÄÄDÖSKOKOELMA

2025

OPETUSTOIMEN VASTUUALUEEN TOIMINTASÄÄNTÖ

(Hyväksytty kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnassa (27.5.2025))

1 § Soveltamisala

Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnan tehtävänä on varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, perusopetuksen, lukiokoulutuksen, aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä vapaan sivistystyön palveluihin liittyvät tehtävät. Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnan tehtäviin kuuluu myös muiden kaupunkistrategian mukaisten koulutukseen liittyvien tavoitteiden edistäminen.

Kasvatuksen ja koulutuksen lautakuntaa ohjataan ensisijaisesti hallintosäännön määräyksillä. Tämä opetustoimen toimintasäntö sisältää kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnan hallintosäännön perusteella antamat tarkemmat määräykset opetustoimien vastuualueen toiminnan järjestelyistä, sisällöstä ja viranhaltijoiden tehtävistä ja ratkaisuvallasta.

2 § Toiminta-ajatus

Hallintosäännön mukaisesti kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnan tehtävänä on johtaa ja kehittää alaistaan toimintaa ja vastata palvelujensa tuloksellisesta järjestämisestä, tuottamisesta ja kehittämisestä kaupunkistrategian linjausten mukaisesti sekä seurata ja arvioida palvelujen vaikuttavuutta ja edistää kuntalaisten ja käyttäjien mahdollisuutta osallistua palvelujen kehittämiseen.

Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnan tehtävänä on varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, perusopetuksen, lukiokoulutuksen, aamu- ja iltapäivätoiminnan, sekä vapaan sivistystyön palvelujen järjestäminen.

Opetustoimen vastuualueen tehtävänä on järjestää ja kehittää perusopetuksen, lukiokoulutuksen, aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä vapaan sivistystyön palveluita. Vastuualue järjestää ja koordinoi taiteen perusopetusta.

Perusopetus tukee lapsen ja nuoren kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä perheiden kanssa. Tavoitteena on tukea oppilaiden kasvamista hyvinvoiviksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Perusopetus on koulutuksellisen tasa-arvon toteutumisen lähtökohta ja jatko-opintojen edellytys. Lukiokoulutus tukee opiskelijan kasvua ja kehittymistä tasapainoiseksi, vastuuntuntoiseksi ja sivistyneeksi kansalaiseksi, joka kykenee toimimaan kansainvälistyvässä ja muuttuvassa yhteiskunnassa, ja jolla on valmiudet elinikäiseen oppimiseen. Lukiot antavat laaja-alaisen yleissivistyksen sekä valmentavat ja antavat kelpoisuuden jatko-opintoihin yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa sekä ammatillisessa koulutuksessa.

3 § Toimintatapa

Toiminta on moniammatillista ja perustuu verkostoituvaan yhteistyömalliin. Vastuualueen johtaja vastaa opetustoimen palveluiden suunnittelusta ja kehittämisestä.

II ORGANISAATIO

4 §

Opetustoimen vastuualue

Opetustoimen vastuualuetta johtaa opetustoimenjohtaja

Opetustoimen vastuualue jakautuu seuraaviin tehtäväkokonaisuuksiin:

1. Opetustoimen hallinto
2. Perusopetus
3. Lukiokoulutus
4. Vapaa sivistystyö
5. Etelä-Kymenlaakson urheiluakatemia
6. Luontokoulu Haili

5 § Opetustoimenjohtajan yleiset tehtävät

Opetustoimenjohtajan yleiset tehtävät ja henkilöstöhallinnollinen ratkaisuvallta on määritelty hallintosäännössä.

Opetustoimenjohtajan tehtävänä on:

1. päättää muutoksen hakemisesta lautakunnan puolesta yksilöasioita koskevista päätöksistä;
2. käyttää itse tai asiamiehen välityksellä jaoston puhevaltaa vastuualueensa asioissa;
3. vastata vastuualueen tai yksikön toiminnan johtamisesta, suunnittelemisesta, kehittämisestä ja koordinoinnista yhdessä henkilöstön kanssa sekä asetettujen toiminnallisten, taloudellisten ja laadullisten tavoitteiden saavuttamisesta;
4. päättää vastuualueen tai yksikön johtamisen rakenteesta;
5. huolehtia vastuualueen tai yksikön toiminta-, talous- ja käyttösuunnitelmien, toimintakertomuksen sekä muiden tarpeellisten suunnitelmien valmistelusta ja antamisesta;
6. päättää ulkopuolisille tehtävien töiden ja tuotteiden suoritusperusteista ja hinnoittelusta lautakunnan vahvistamien yleisten perusteiden mukaan, ellei muuta ole määrätty;
7. päättää vahingonkorvauksen tai vastaavan hyvityksen myöntämisestä silloin, kun kaupunki on korvausvelvollinen tai se voidaan katsoa korvausvelvolliseksi, lautakunnan antamien määräysten mukaan, ellei muuta ole määrätty;
8. päättää vahingonkorvausvaateen esittämisestä oppilaalle tai opiskelijalle muun kuin koulun irtaimiston ja välineistön osalta;
9. päättää opiskelijasopimuksista oppilaitosten kanssa;
10. päättää vastuualuettaan koskevan tutkimusluvan myöntämisestä, ellei muuta ole määrätty;

11. valitsee yksiköiden esihenkilöt, opetustoimen hallinnon, lukiokoulutuksen sekä Kotkan opiston viranhaltijat ja työntekijät, vahvistaa heidän kelpoisuusehtonsa sekä päättää tehtäväkohtaisesta palkkauksesta, ellei hallintosäännössä ole muuta määrätty sekä lisäksi palkkaa lukiokoulutuksen opettajien viransijaiset rehtorin tai hänen varahenkilönsä ollessa estyneitä;
12. päättää opetustoimen virka- ja tehtävänimikkeiden muuttamisesta sekä harkinnanvaraisesta palkkauksesta;
13. päättää vastuualueen hankinnoista 200 000 euroon saakka, ellei kaupunginhallituksen antamista hankintaohjeista tai tästä toimintasäännöstä muuta johdu;
14. päättää valtionosuuksien, -avustusten ja muiden tukien sekä lainojen ja korvausten hakemisesta sekä tarvittaessa muutoksen tai oikaisun;
15. allekirjoittaa opetustoimen vastuualuetta koskevat asiakirjat;
16. päättää vastuualueen irtaimen omaisuuden ja palveluiden myynnistä ja irtaimiston poistoista.

Opetustoimenjohtajalla on oikeus antaa tätä toimintasääntöä täydentäviä määräyksiä sekä poiketa tarvittaessa tämän toimintasäännön tehtäväkokonaisuuksia koskevista määräyksistä.

6 §

Opetustoimenjohtajan, yleisopetuksen suunnittelijan, erityisopetuksen suunnittelijan, tukipalveluiden suunnittelijan, perusopetuksen rehtorin, lukion rehtorin ja kansalaisopiston rehtorin ratkaisovalta

Opetustoimenjohtajan ratkaisovalta

1. päättää niistä käytännön ratkaisuista, jotka koskevat lainmukaisen perusopetuksen ja lukiokoulutuksen sekä kansalaisopistotoiminnan järjestämistä, ellei muuta ole määrätty;
2. ~~osoittaa perusopetuslain 6 § 2 momentin mukaisen oppilaan lähikoulun ja oppivelvollisuuslain 15 §:n mukaisen opiskelupaikan, ellei tässä toimintasäännössä ole muuta määrätty;~~
3. ~~päättää toisen kunnan oppilaan ottamisesta lasten perusopetukseen ja perusopetukseen valmistavaan opetukseen;~~
4. hyväksyy peruskoulun ja lukion opetussuunnitelmaan perustuvan lukuvuosisuunnitelman sekä kansalaisopiston opetussuunnitelman;
5. ~~määrää opetusviranhaltijan, koulusihteerin ja koulunkäynnin ohjaajan toimipaikan tarvittaessa;~~
6. nimeää rehtorin esityksestä peruskoulun apulaisrehtorin (opettajanviranhaltija), apulaisjohtajan, tai vararehtorin, lukion apulaisrehtorin (opettajanviranhaltija) sekä kansalaisopiston vararehtorin;
7. päättää lukuvuoden työajoista;

8. päättää hakemuksesta oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä, ellei tässä toimintasäännössä ole muuta määrätty;
9. päättää oppivelvollisuuslain 16 §:n mukaisesta oikeudesta maksuttomaan koulutukseen tai maksuttomuuden pidentämisestä;
10. päättää oppivelvollisuutta suorittavan opiskelijan oikeudesta maksuttomiin materiaaleihin sekä opintoja täydentävistä toiminnoista perittävistä maksuista;
11. päättää maksusitoumuksen myöntämisestä tilanteessa, jossa oppivelvollisuutta ei katsota tarkoituksenmukaiseksi keskeyttää;
12. määrää kuntavalvojan ja hänen varahenkilönsä.

Yleisopetuksen suunnittelijan ratkaisuvallta

1. päättää koulunkäynnin aloittamisesta yhtä vuotta säädettyä aikaisemmin tai myöhemmin;
2. siirtää oppilaan yksityisopetukseen rehtorin esityksestä;
3. päättää koulutapaturmien korvaamisesta;
4. päättää oppilaan siirtymisestä joustavaan perusopetukseen kuultuaan erityisopetuksen suunnittelijaa ja koulun rehtoria sekä päättää mahdollisesta kokeilujaksosta joustavan perusopetuksen osalta;
5. valitsee rehtoria kuultuaan peruskoulun opettajaviran haltijat ja tuntiopettajat mukaan lukien perusopetukseen valmistava opetus sekä päättää heidän sijoituspaikastaan. Vahvistaa heidän kelpoisuusehtonsa sekä määrittää tehtäväkohtaisen palkkauksen perusteet;
6. valitsee perusopetuksen opettajien viransijaiset rehtorin tai hänen varahenkilönsä ollessa estyneitä.

Erityisopetuksen suunnittelijan Oppimisen tuen suunnittelijan ratkaisuvallta

1. päättää perusopetuslain 17 §:n tarkoittaman erityisen tuen myöntämisestä; päättää perusopetuslain 20 c §:n mukaisista tukitoimista silloin, kun kyse on erityisluokanopettajan antamasta opetuksesta erityisluokassa;
2. päättää tarvittaessa perusopetuslain 39 §:n tarkoittamasta erityisopetuksen tuen myöntämisestä tukitehtävistä huolehtimisesta, ellei tässä toimintasäännössä ole muuta määrätty;
3. päättää perusopetuslain 18 §:n mukaisista erityisistä opetusjärjestelyistä mukaan lukien vuosiluokkiin sitomaton opetus, kun kyseessä on erityisopetuksen pienryhmän oppilas;
4. myöntää maksusitoumuksen koskien erityistä tukea oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan opetusjärjestelyitä;

5. päättää ~~perusopetuslain 25 § 2 momentin~~ **oppivelvollisuuslain 2 § 3 momentin** mukaisesta pidennetystä oppivelvollisuudesta sekä sen päättymisestä;
6. päättää **perusopetuslain 20 i §:n** mukaisesta opetuksen järjestämisestä oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai muu toimintakyvyn rajoite sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen järjestämisestä toiminta-alueittain;
7. osoittaa perusopetuslain 6 § 2 momentin mukaisen oppilaan lähikoulun ~~erityistä tukea~~ **oppilaskohtaista tukea** saavan oppilaan osalta, mikäli ~~erityisen tuen järjestäminen sitä edellyttää~~ **oppilaan opetus järjestetään erityisluokassa.**

Tukipalveluiden suunnittelijan ratkaisuvälä

1. myöntää oppilaalle oikeuden maksuttomaan koulukuljetukseen sekä kuljetusta ja saattamista varten maksettavaan avustukseen sekä maksuttomaan majoitukseen sekä myöntää hakemuksesta oppivelvollisuuslain 17 § 3 momentin mukaisen majoitus- ja matkakorvauksen;
2. päättää aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestävistä tahoista, aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestäville myönnettävästä avustuksesta, toimipisteistä sekä paikkajaosta lautakunnan vahvistamien periaatteiden mukaisesti;
3. päättää huoltajan hakemuksesta perusopetuksen iltapäivätoiminnan maksun alentamisesta tai maksun perimättä jättämisestä lautakunnan vahvistamien periaatteiden mukaisesti;
4. ~~päättää tarvittaessa oppilaan opetukseen osallistumisen edellyttämistä koulunkäynnin ohjaajapalveluista:~~ **oppilaskohtaisista tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä apuvälineistä, mikäli ne eivät ole järjestettävissä koululle osoitetuilla resursseilla;**
5. **osoittaa perusopetuslain 6 § 2 momentin mukaisen oppilaan lähikoulun ja oppivelvollisuuslain 15 §:n mukaisen opiskelupaikan, ellei tässä toimintasäännössä ole muuta määrätty;**
6. **päättää toisen kunnan alueella asuvan oppilaan ottamisesta lasten perusopetukseen ja perusopetukseen valmistavaan opetukseen;**
7. **valita koulunkäynnin ohjaajat ja perusopetuksen ja lukiokoulutuksen koulusihteerit sekä määrätä heidän tehtäväkohtaisesta palkkauksestaan, ellei hallintosäännössä tai toimintasäännössä ole muuta määrätty;**
8. **määrää koulunkäynnin ohjaajan ja koulusihteerin toimipaikan tarvittaessa;**

Perusopetuksen rehtorin ratkaisuvälä

1. päättää oman kunnan oppilaan ottamisesta kouluun silloin, kun kysymyksessä on perusopetuslain 28 § 2 momentin mukainen ns. toissijainen koulu;
2. muuttaa oppilaan valitseman aineen toiseksi huoltajaa kuultuaan;
3. määrää oppivelvollisen edistymistä tutkivan opettajan;

4. päättää perusopetuslaissa säädetystä uskonnon ja elämänkatsomustiedon opetuksesta;
5. päättää yleisopetuksen ryhmässä opiskelevan oppilaan erityisistä opetusjärjestelyistä ja/tai vuosiluokkiin sitomattomaan opetukseen siirtymisestä; huoltajan hakemuksesta perusopetuslain 18 §:n mukaisista erityisistä opetusjärjestelyistä tai oppimäärän suorittamatta jättämisestä sekä lääkärin lausunnoin perusteella koulupäivän lyhentämisestä;
6. päättää yleisopetukseen integroidun erityistä tukea saavan oppilaan osalta yksittäisen oppiaineen yksilöllistämisestä tai yksittäisen oppiaineen yksilöllistämisen lopettamisesta; perusopetuslain 20 c §:n mukaisista oppilaskohtaisista tukitoimista silloin, kun kyse on erityisopettajan opetuksesta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetuksesta pienryhmässä tai oppilaskohtaisista tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä apuvälineistä koululle osoitettujen resurssien puitteissa;
7. päättää yleisopetukseen integroidun erityistä tukea saavan oppilaan osalta erityisen tuen jatkamisesta tai lopettamisesta; perusopetuslain 20 h §:n mukaisesta perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta;
8. myöntää oppilaalle poissaololuvan, ellei tässä toimintasäännössä ole muuta määrätty;
9. päättää kirjallisen varoituksen antamisesta oppilaalle;
10. päättää opetusharjoittelijan ottamisesta opettajakuntaa kuultuaan;
11. päättää opetuksen julkisuuden rajoittamisesta **koulussa**;
12. päättää koulun kiinteistön tai huoneiston sekä irtaimiston käyttöluvan myöntämisestä, ellei muuta ole määrätty;
13. päättää opettajakuntaa kuultuaan koulun määrärahojen käyttösuunnitelmasta ja sen perusteella tehtävistä enintään 5 000 euron kertahankinnoista;
14. päättää oppilaan ottamisesta perusopetukseen valmistavaan opetukseen, mikäli kyseiseen kouluun on sijoitettu perusopetukseen valmistavan opetuksen ryhmä;
15. päättää vuosittain kaksikielisen opetuksen aloittavaan ryhmään otettavan oppilasmäärän, jonka on oltava vähintään 18 ja enintään 24, mikäli kyseiseen kouluun on sijoitettu kaksikielisen opetuksen ryhmä;
16. päättää oppilaan ottamisesta painotettuun opetukseen, mikäli kyseiseen kouluun on sijoitettu painotetun opetuksen ryhmä;
17. Päättää vahingonkorvausvaateen esittämisestä oppilaalle koulun irtaimiston ja välineistön osalta.

Luokanopettajan, luokanvalvojan ja ryhmänohjaajan ratkaisuvallta

1. myöntää oppilaalle poissaololuvan 1—5 vuorokautta kestävään poissaoloon.

Lukion rehtorin ratkaisuvallta

1. päättää opiskelijan ottamisesta lukioon;
2. päättää lukiolaissa säädetystä uskonnon ja elämäntietämystiedon opetuksesta sekä erityisistä opetusjärjestelyistä;
3. päättää oikeudesta jatkaa opintoja yli neljän vuoden;
4. päättää muualla suoritettujen opintojen hyväksi lukemisesta;
5. antaa luvan suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta;
6. päättää kirjallisen varoituksen antamisesta opiskelijalle;
7. toteaa opiskelijan eronneeksi ja päättää oppivelvollisen katsomisesta eronneeksi;
8. päättää opetusharjoittelijan ottamisesta opettajakuntaa kuultuaan;
9. päättää opetuksen julkisuuden rajoittamisesta **oppilaitoksessa**;
10. päättää opettajakuntaa kuultuaan määrärahojen käyttösuunnitelmasta ja sen perusteella tehtävistä enintään 5 000 euron kertahankinnoista;
11. päättää koulun kiinteistön tai huoneiston sekä irtaimiston käyttöluvan myöntämisestä. Mikäli samassa kiinteistössä toimii peruskoulu ja lukio tai kansalaisopisto, koulukiinteistön tai –huoneiston käyttöluvan myöntää peruskoulun rehtori. **Mikäli samassa kiinteistössä toimii lukio ja aikuislukio, käyttöluvan myöntää lukion rehtori**;
12. päättää hakemuksesta oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä enintään lukuvuoden ajaksi kerrallaan;
13. päättää alle 18-vuotiaan opiskelijan ottamisesta aikuisten lukiokoulutukseen;
14. päättää opiskelijan ottamisesta aikuisten perusopetukseen ja päättää aikuisten perusopetuksen opiskelijan katsomisesta eronneeksi;
15. päättää toisen kunnan opiskelijan ottamisesta aikuisten perusopetukseen;
16. **päättää perusopetuslain 18 a §:n mukaisesta opiskelun poikkeavasta järjestämisestä aikuisten perusopetuksessa**;
17. **päättää lukiolain 28 a §:n mukaisesta opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta**;
18. päättää vahingonkorvausvaateen esittämisestä opiskelijalle lukion irtaimiston ja välineistön osalta.

Kansalaisopiston rehtorin ratkaisovalta

1. päättää opiskelijoiden ottamisesta opistoon ja tähän liittyvistä järjestelyistä;
2. päättää kirjallisen varoituksen antamisesta opiskelijalle ja opiston toimintaa vakavasti häiritsevän opiskelijan erottamisesta enintään lukuvuodeksi kerrallaan;
3. päättää opiskelijoilta perittävistä maksuista lautakunnan hyväksymien periaatteiden mukaisesti;
4. päättää vapaaoppilaspaikoista;
5. päättää helpotuksen tai vapautuksen myöntämisestä kansalaisopistolle tulevan maksun, korvauksen tai muun saatavan suorittamisesta;
6. päättää opiston palvelujen myynnistä lautakunnan vahvistamien yleisten perusteiden mukaan;
7. päättää opiston kiinteistön tai huoneiston sekä irtaimiston käyttöluvan myöntämisestä, ellei tässä toimintasäännössä ole muuta määrätty;
8. päättää opiston toimitilojen aukioloajat;
9. päättää opettajakuntaa kuultuaan määrärahojen käyttösuunnitelmasta ja sen perusteella tehtävistä enintään 5 000 euron kertahankinnoista;
10. päättää vahingonkorvausvaateen esittämisestä opiskelijalle opiston irtaimiston ja välineistön osalta.

Voimaantulo

Toimintasääntö tulee voimaan 1.8.2025

D/2178/12.01.09/2025

46 § Iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma 2025

Kasko 27.5.2025 § 46

Valmistelija: Tukipalveluiden suunnittelija Anne Suolanen, puh. 040 707 6981
Koordinaattori Anu Neuvonen, puh. 040 652 8979

Esittelyteksti: Opetushallitus on 13.2.2025 päättänyt muutoksista aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteisiin 2011. Määräys on velvoittava, eikä aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäjä ei voi jättää noudattamatta määräystä tai poiketa siitä. Päätös tulee ottaa huomioon paikallisessa toimintasuunnitelmassa sekä toiminnan järjestämisessä 1.8.2025 alkaen toistaiseksi.

Muutos liittyy perusopetuslain muutokseen oppimisen tuen järjestämisen osalta. Oppimisen tuen järjestäminen muuttuu siten, että kolmiportaisen tuen (yleinen, tehostettu ja erityinen tuki) sijaan perusopetuslaissa säädetään ryhmä- ja oppilaskohtaisesta tuesta.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisen osalta tämä tarkoittaa sitä, että kun toimintaa on järjestetty peruskoulun 1. ja 2. vuosiluokan oppilaille, sekä muiden vuosiluokkien osalta erityisopetukseen otetuille tai siirretyille oppilaille, järjestetään aamu- ja iltapäivätoimintaa jatkossa 1. ja 2. vuosiluokan oppilaille sekä muiden vuosiluokkien osalta oppilaskohtaisia tukitoimia saaville oppilaille (perusopetuslain 20 c §) ja oppilaille, joilla on oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite (perusopetuslain 20 i §).

Käytännössä aamu- ja iltapäivätoiminnan kohderyhmässä ei tapahdu merkittäviä muutoksia ja toimintaa voidaan Kotkassa tarjota samassa laajuudessa, kuin aiemminkin. Lakimuutoksen aiheuttamat muutokset on päivitetty toimintasuunnitelman lukuun 4.6. *Toimintaan hakeminen ja valintakriteerit* (s. 9). Toimintasuunnitelmasta on myös poistettu viittaukset tehostettuun tai erityiseen tukeen ja korvattu ne 1.8.2025 voimaan tulevan perusopetuslain mukaisilla termeillä.

Samalla toimintasääntöön esitetään muita muutoksia. Luvussa 4.7. *Toiminnan laajuus ja lapsiryhmän koko* (s. 10) on päätetty Kotkan kaupungin omassa toiminnassaan noudatettavasta minimiryhmäkoosta. Minimiryhmäkoosta on ollut tähän asti 15. Perusopetuksen oppilasmäärän laskiessa voisi syntyä tilanteita, että iltapäivätoiminnan ryhmä jäisi muodostumatta. Jotta iltapäivätoiminnan järjestäminen ei vaarantuisi, esitetään, että minimiryhmäkoosta on 1.8.2025 lukien 13. Käytännössä muutos vaikuttaa lv. 2026–2027 muodostuviin iltapäivätoiminnan ryhmiin.

Luvussa 4.4. *Osallistumismaksu* (s. 8) päätetään tuloarajoista iltapäivätoiminnan maksun alentamiseksi tai perimättä jättämiseksi. Tulorajat ovat olleet samat 1.8.2016 lukien. Esitetään, että tuloarajoja nostetaan 100 eurolla seuraavan taulukon mukaisesti:

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

Perheen tulot kuukaudessa	lapsi toiminnassa yli 10pv/kk	lapsi toiminnassa 1-10pv/kk
yli 2100 €	120 €/kk	60 €/kk
1100–2100 €	80 €/kk	40 €/kk
alle 1100 €	0 €/kk	0 €/kk

Lisäksi teksteistä on pääosin poistettu viittaukset aamutoimintaan, kun tarkoitetaan Kotkassa toteutuvaa toimintaa. Kotkassa on vuosia järjestetty käytännössä vain iltapäivätoiminta, koska aamutoiminnan kysyntä on ollut hyvin satunnaista ja hajanaista, eikä nykyisillä resursseilla aamutoiminnan järjestäminen hyvin pienelle lapsimäärälle ole tarkoituksenmukaista. Resurssien kohdentaminen iltapäivätoimintaan ja perusopetukseen on kokonaisuudessa oppilaiden edun mukaista.

Talousvaikutukset: Muutoksella ei odoteta olevan merkittävää muutosta toiminnan järjestämisen kustannuksiin.

Lapsivaikutusten arviointi: Iltapäivätoiminnan lähtökohtana on lasten yksinoloajan vähentäminen. Sen tehtävä on tarjota lapsille positiivinen, turvallinen ja innostava ympäristö, jossa lapset voivat viettää vapaa-aikaa. Keskeisenä tavoitteena on lasten kasvun ja kehityksen tukeminen sekä perheiden ja koulun kasvatustyön tukeminen.

Toiminnassa voidaan vahvistaa lasten itseluottamusta, kannustaa lapsia löytämään omat vahvuutensa ja kehittämään osaamistaan, opettaa lapsia huolehtimaan itsestään ja kehittämään itseään luovasti sekä toimimaan sosiaalisesti ryhmässä.

Toiminnasta vastaa ammattitaitoinen henkilökunta ja toiminnassa huomioidaan lasten tarpeet ja edellytykset monipuolisessa ympäristössä ja annetaan mahdollisuus rentoutumiseen. Nämä toimet parantavat kokonaisvaltaisesti lasten terveyttä, turvallisuutta, hyvinvointia ja osallisuutta.

Iltapäivätoiminnalla on parhaimmillaan positiivisia lapsivaikutuksia.

Liitteet: Perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma 2025

Esittelijä: Opetustoimenjohtaja Vesa Toikka

Ehdotus: Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta päättää hyväksyä päivitetyn perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelman liitteen mukaisena otettavaksi käyttöön 1.8.2025 lukien ja vahvistaa samalla iltapäivätoiminnan minimiryhmäkooksi 1.8.2025 lukien 13 lasta sekä vahvistaa tuloajat maksun alentamiseksi tai perimättä jättämiseksi.

Päätös: Päätettiin ehdotuksen mukaisesti.

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

Oikaisuvaatimusohje

Perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma

SISÄLTÖ

1 Johdanto	3
2 iltapäivätoiminnan järjestämisen lähtökohdat	3
3 Toiminnan tavoitteet	3
3.1 Kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen	4
3.2 Hyvinvoinnin, tunne-elämän ja sosiaalisen kehityksen tukeminen	4
3.3 Osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä sosiaalinen vahvistaminen	5
4 Toiminnan järjestämisen periaatteet	6
4.1 Toimintasuunnitelma	6
4.2 Toimintapaikat ja -tilat	6
4.3 Toiminta-aika	7
4.4 Osallistumismaksu	7
4.5 Toiminnan koordinointi ja toiminnasta tiedottaminen	8
4.6 Toimintaan hakeminen ja valintakriteerit	9
4.7 Toiminnan laajuus ja lapsiryhmän koko	10
4.8 Henkilöstö	10
4.9 Ohjaajien perehdyttäminen ja koulutus	11
4.10 Kulkeminen ja kuljetusten järjestäminen	11
4.11 Välipalan järjestäminen	12
4.12 Turvallisuus- ja pelastussuunnitelma	12
4.13 Vakuutusasiat	12
4.14 Toiminnan rahoitus	13
5 Toiminnan seuranta ja arviointi	13
5.1 Toiminnan sisäinen arviointi	13
6 iltapäivätoiminnan yhteistyö ja tiedonkulku	14
6.1 Yhteistyö kotien kanssa	14
6.2 Yhteistyö koulun kanssa	14
6.3 Lasta koskevien salassa pidettävien henkilötietojen luovuttamiseen liittyvä menettely	15
6.4 Yhteistyö eri toimialueiden, palvelualueiden ja muiden tahojen kanssa	15
6.5 Yhteistyö toiminnan järjestäjien ja toteuttajien kesken	16
6.6 Moniammatillinen opiskeluhoitotyö	16
6.7 Yritysten ja yhteisöjen kanssa tehtävä yhteistyö, markkinointi ja sponsorointi	16

1 JOHDANTO

Tämä perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma on tehty tukemaan perusopetuslain mukaisesti järjestettävän iltapäivätoiminnan toteuttamista Kotkassa. Kotkassa ei järjestetä aamutoimintaa.

Toimintasuunnitelmassa ohjeistetaan ja määritellään toiminnan järjestämisen kannalta oleellisia periaatteita. Kaupungin toimintasuunnitelma toimii pohjana iltapäivätoimintaa järjestävien tahojen laatimille vuosittaisille toimintasuunnitelmille. Toimintasuunnitelmaa käytetään työvälineenä toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Lasten vanhemmat saavat toimintasuunnitelman kautta tietoa Kotkan iltapäivätoiminnan yhteisistä linjauksista. Toimintasuunnitelma päivitetään tarvittaessa ja mahdolliset muutokset käsitellään Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnassa.

2 ILTAPÄIVÄTOIMINNAN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

Iltapäivätoiminnalla tarkoitetaan perusopetuslain mukaista perusopetuksen oppilaille suunnattua ohjattua toimintaa, jonka kokonaisuudesta kunta vastaa. Kunta saa valtionosuutta iltapäivätoiminnan järjestämiseen. Opetushallitus päättää aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä antamalla toimintaa varten perusteet. Iltapäivätoimintaa tulee järjestää näiden perusteiden mukaisesti. Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011 tulivat voimaan 1.8.2011 ja niitä on päivitetty 1.8.2025 lukien.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteissa ja tässä toimintasuunnitelmassa käytetään perusopetuksen oppilaasta nimitystä lapsi, koska lapsi ei ole toiminnassa oppilaan roolissa. Oppilas-nimitystä käytetään, kun viitataan perusopetuksessa määriteltyyn oppimisen ja koulunkäynnin tukeen.

3 TOIMINNAN TAVOITTEET

Iltapäivätoiminnan järjestämisen yhteiskunnallisena lähtökohtana on turvallisen kasvuympäristön tarjoaminen lapselle. Toiminnan keskeisenä tarkoituksena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä sekä tukea myös perhettä ja koulua niiden kasvatustehtävässä. Iltapäivätoiminnan tehtävänä on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen. Toiminnan tulee lisäksi edistää tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta.

Iltapäivätoiminta pohjautuu perusopetuksen arvoihin, joita ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. Toiminnan tulee perusopetuksen tavoin edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista.

Iltapäivätoiminnalla on oma erityisluonteensa, sillä se perustuu vapaaehtoisuuteen ja sijoittuu lasten vapaa-aikaan. Tavoitteena on luoda lapselle mielekästä, virkistävää ja laadukasta vapaa-ajan toimintaa, joka osaltaan

tukee lapsen ikäkauden kehitystä. Keskeistä lapsen ja perheen kannalta on, että varhaiskasvatus, esi- ja alkuopetus sekä iltapäivätoiminta muodostavat lapsen kasvun ja kehityksen kannalta myös sisällöllisesti johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden.

Toiminnan sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista. Sisällöt suunnitellaan ja valitaan siten, että lapselle muodostuu ehyt ja monipuolinen kokonaisuus, joka tarjoaa sosiaalista vuorovaikutusta, esteettisiä kokemuksia, liikkumista ja ulkoilua sekä mahdollisuuden omaan toimintaan, lepoon ja rentoutumiseen. Koulupäivän aikana tapahtuneet asiat otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon toiminnassa.

Iltapäivätoiminta tarjoaa mielekästä tekemistä, johon sisältyy vaihtelevasti sekä ohjattua että vapaata toimintaa sisällä ja ulkona. Toimintaan kuuluu leikkejä, pelejä ja monenlaista liikuntaa, kädentaiteita ja kuvataiteita, musiikkia ja esiintymistä niin, että lapset saavat erilaisia onnistumisen kokemuksia ja elämyksiä sekä yksilötasolla että ryhmänä. Leikin, luovan toiminnan ja myönteisten elämysten merkitys lapsen kehitykselle on kiistaton. Lapsia kannustetaan osallistumaan ennakoluulottomasti kaikenlaiseen toimintaan.

Iltapäivätoiminnassa voidaan tarjota lapselle mahdollisuus ja rauha tehdä kotitehtäviä, mutta varsinainen vastuu kotitehtävien hoidosta on lapsella ja lapsen vanhemmilla.

3.1 KODIN JA KOULUN KASVATUSTYÖN TUKEMINEN

Kotien kasvatustyön tukemisessa lähtökohtana on, että lapsen huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta. Iltapäivätoiminnan ohjaajan vastuu on ammatillinen ja työtä ohjaavana periaatteena on kasvatuskumppanuus, jolla tarkoitetaan ammattikasvattajan sitoutumista toimimaan yhdessä huoltajien kanssa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukena. Yhteistyön tulee perustua keskinäiseen kunnioitukseen ja tasa-arvoisuuteen toimijoiden välillä. Koteja kannustetaan osallistumaan yhteistyöhön ja edistetään huoltajien aktiivista roolia.

Ohjaajat tekevät tarvittaessa yhteistyötä paitsi luokanopettajien ja erityisopettajien, myös opiskeluhoitohenkilöstön, kuten koulukuraattorien tai kouluterveydenhoitajien kanssa. Ohjaajat osallistuvat tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan huoltajan luvalla lasta koskeviin neuvotteluihin. Lähtökohtaisesti huoltajat tiedottavat lastaan koskevista asioista, mutta tarvittaessa ja huoltajan luvalla, ohjaajat voivat olla suoraan yhteydessä kouluun ja opiskeluhoitohenkilöstöön. Avoin tiedonsiirto mahdollistaa yhteisiin päämääriin pääsemisen.

3.2 HYVINVOINNIN, TUNNE-ELÄMÄN JA SOSIAALISEN KEHITYKSEN TUKEMINEN

Iltapäivätoiminnan tavoitteena on lasten hyvinvoinnin, tunne-elämän ja sosiaalisen kehityksen tukeminen. On tärkeää, että lapset kokevat olevansa arvostettuja ja hyväksytyjä omina persooninaan ja ryhmän jäseninä. Yhdessä toimimalla opitaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tarvittavia taitoja, kuten vastavuoroisuutta ja erimielisyyksien ratkaisua myönteisin keinoin. Lasta ohjataan tunnistamaan erilaisia tunteita ja säätelemään omaa toimintaansa. On tärkeää, että lasten erilaisuus ryhmän jäsenenä ja erilaiset tarpeet myös omaan rauhaan ja itsenäiseen työskentelyyn otetaan huomioon toimintaa suunniteltaessa. Iltapäivätoiminta on kuitenkin ryhmätoimintaa, joten toimintaan osallistuvien lasten tulee voida olla osana lapsiryhmää ja toimia ryhmän jäsenenä.

Eettisessä kasvussa ja yhdenvertaisuuden tukemisessa on tärkeää erityisesti aikuisten antama malli, ryhmän vuorovaikutussuhteet ja arkipäivän tilanteissa kohdattavat eettiset kysymykset. Tavoitteena on vastuullisuuden ja vastavuoroisuuden ymmärtäminen. Yhteisöllinen vastuun, luottamuksen ja huolenpidon ilmapiiri iltapäivätoiminnassa edistää eettistä kasvua.

Hyvään ja avoimeen ilmapiiriin kiinnitetään erityistä huomiota. Mahdollisissa ongelmatilanteissa lasta ohjataan menettelytapoihin, joilla mahdollisia ongelmatilanteita voidaan käsitellä myönteisesti ja ratkaisukeskeisesti. Tavoitteena on, että lapset, aikuisten tuella, ratkaisevat ongelmat itse. Lasten kaveruussuhteiden muodostumista tuetaan pari- ja pienryhmätoiminnalla ja ryhmähengen syntymistä koko ryhmän yhteisellä toiminnalla. Lapset saavat itse osallistua toiminnan suunnitteluun ja kaikkien ehdotukset ja ideat otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon toimintaa toteutettaessa.

Iltapäivätoiminta tukee lasten harrastuneisuutta ja tutustuttaa mahdollisuuksien mukaan erilaisiin vapaa-ajan harrastuksiin. Osallistuminen koulun ja Harrastamisen Suomen mallin kerhotoimintaan tehdään mahdolliseksi. Osallistumisen iloa ja onnistumisen kokemuksia korostetaan. Lapsille tarjotaan myös mahdollisuus levähtämiseen ja rauhoittumiseen sekä vapaaseen leikkiin ja itseohjautuvaan toimintaan. Ohjaajat tarjoavat lapsille monipuolisesti erilaisia tapoja toteuttaa itseään ja kannustustavat lapsia osallistumaan ja kokeilemaan muistaen samalla, että kyse on vapaa-ajantoiminnasta ja että toiminnan peruslähtökohtana on vapaaehtoisuus.

Maittava välipala ja viihtyisät tilat lisäävät hyvinvoinnin kokemusta. Ilmapiiriin tulee olla kiireetön, turvallinen ja hyväksyvä. Lasten yksilölliset tarpeet pyritään huomioimaan resurssoinnissa. Moniammatillinen yhteistyö tukee lasten tarpeiden tunnistamista. Tavoitteena on muodostaa lasten päivästä ehjä kokonaisuus.

3.3 OSALLISUUDEN, YHDENVERTAISUUDEN JA TASA-ARVON EDISTÄMINEN SEKÄ SOSIAALINEN VAHVISTAMINEN

Iltapäivätoiminnassa tavoitteena on osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä sosiaalisten taitojen vahvistaminen. Toiminta toteutetaan niin, että se lisää lasten onnistumisen kokemuksia ja osallisuutta. On tärkeää, että lapset tuleva kuulluksi ja voivat osallistua toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Lapset ovat yhdenvertaisia taustastaan riippumatta. Erilaiset kulttuuritaustat pyritään huomioimaan mahdollisimman hyvin samoin kuin erityistä tukea tarvitsevat lapset. Heidän osallistumisensa toimintaan tasavertaisina ryhmän jäseninä pyritään varmistamaan. Eri kulttuureihin ja laajemminkin erilaisuuteen tutustumalla voidaan monipuolistaa toimintaa, lisätä ymmärrystä ja vähentää ennakkoluuloja sekä rikastuttaa yhdessäoloa.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ehkäisevät kiusaamista ja syrjäytymistä. Tavoitteena on, että syrjäytymistä aiheuttavat tekijät havaitaan mahdollisimman varhain ja järjestetään tarvittavaa tukea. Tässä onnistuminen edellyttää monialaista yhteistyötä iltapäivätoiminnan, sosiaali- ja terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja kodin kesken.

4 TOIMINNAN JÄRJESTÄMISEN PERIAATTEET

Kotkassa perusopetuslain mukaisen iltapäivätoiminnan järjestämisestä vastaa Opetustoimen vastuualue. Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta hyväksyy perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelman. Tukipalveluiden suunnittelija päättää toiminnan järjestämisestä, toiminta-avustusten myöntämisestä sekä tekee viranhaltijapäätökset lasten ottamisesta iltapäivätoimintaan. Opetustoimessa toiminnasta vastaa koordinaattori.

Perusopetuslain mukaista iltapäivätoimintaa järjestetään Kotkassa sekä kaupungin omana toimintana, että avustettuna toimintana. Kaupungin omana toimintana iltapäivätoimintaa järjestetään kouluilla, jolloin ohjaajina toimivat koulunkäynnin ohjaajat ja toiminnasta vastaa rehtori. Avustuksia perusopetuksen iltapäivätoiminnan järjestämiseen voivat hakea sekä julkiset että yksityiset palveluntuottajat. Sopimukset näiden palveluntuottajien kanssa tehdään lukuvuosittain.

Iltapäivätoiminnan järjestämisessä Kotkassa on pyritty pysyvyyteen. Pysyvyys mahdollistaa toiminnan suunnittelun ja kehittämisen kestävästi ja tavoitteellisesti pidemmällä aikavälillä ja edistää siten toiminnan laadun jatkuvaa parantamista. Toiminnasta vastaava koordinaattori tapaa iltapäivätoimintaa järjestävien tahojen edustajia ja käy iltapäivätoiminnan ryhmissä säännöllisesti.

4.1 TOIMINTASUUNNITELMA

Toiminta perustuu perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa säätelevän lainsäädännön, Opetushallituksen julkaisemien koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden ja Kotkan kaupungin iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelman pohjalta tehtyihin järjestäjä- ja ryhmäkohtaisiin toimintasuunnitelmiin. Toimintasuunnitelman tekeminen on edellytyksenä kaupungin avustuksen saamiselle.

Toimipistekohtaiset toimintasuunnitelmat laaditaan vuosittain. Iltapäivätoimintaa järjestävän tahon on kiinnitettävä huomiota siihen, että iltapäivätoiminnan ohjaajien työajasta on varattu riittävästi aikaa toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Toiminnasta vastaava koordinaattori tutustuu ryhmien toimintaan ja osallistuu tarvittaessa toiminnan suunnitteluun ja erityisesti tila- ja henkilöstöresurssien kartoittamiseen.

4.2 TOIMINTAPAIKAT JA -TILAT

Iltapäivätoimintaa järjestään kouluilla tai niiden läheisyydessä. Iltapäivätoiminnalle varataan asianmukaiset ja toimintaan soveltuvat tilat. Lähtökohtaisesti pyritään varaamaan iltapäivätoiminnan ryhmän käyttöön pysyvä tila, joka on ensisijaisesti heidän käytössään. Lisäksi varataan tarvittaessa jakotiloja, sekä pyritään järjestämään mahdollisuus käyttää liikuntasalia ja aineluokkia iltapäivätoimintaan. Mikäli koululta ei voida järjestää riittävästi toimintaan soveltuvia tiloja, voidaan tilat osoittaa muualta, esim. nuorisotalolta. Palveluntuottaja voi halutessaan järjestää iltapäivätoimintaa omissa tai toimintaa varten vuokraamissaan tiloissa. Palveluntuottajan omien tilojen turvallisuus ja tarkoituksenmukaisuus arvioidaan toiminta-avustuksista päätettäessä. Tilojen arvioinnissa käytetään tarvittaessa apuna terveystarkastajia ja pelastusviranomaisia.

Toimintaympäristön tulee tukea toiminnalle asetettujen tavoitteiden saavuttamista, ja sitä suunniteltaessa tulee turvallisuuden lisäksi ottaa huomioon toiminnan luonne ja tarkoitus, lapsen kiinnostuksen kohteet ja toiminnan monipuolisuus. Myös ulkotiloihin kiinnitetään huomiota valittaessa tiloja toimintaan muualta kuin kouluilta.

Iltapäivätoiminnan tilan on tarkoituksenmukaisinta olla mahdollisimman lähellä koulua, näin minimoidaan matkaan liittyvät riskit. Erillisten toimintapaikkojen tulee olla sellaisten kulkuyhteyksien päässä kouluilta, että lapset voivat turvallisesti siirtyä koulusta iltapäivätoimintaan.

Koulujen rakentamis- ja peruskorjaushankkeissa otetaan huomioon iltapäivätoiminnan tilatarpeet. Tilojen suunnittelussa lähtökohtana ovat myös alueelliset tarpeet ja joustava tilojen käyttö.

Toiminta ei rajoitu ainoastaan ryhmän omaan tilaan ja pihaan, vaan toiminnassa hyödynnetään kunkin alueen mahdollisuuksia monipuolisesti ja vaihtelevasti. Ryhmät retkeilevät ja ulkoilevat lähiympäristössä (metsät, puistot, urheilukentät jne.) ja käyttävät eri palveluja (esim. kirjasto) mahdollisuuksien mukaan. Liikuttaessa lasten kanssa kiinnitetään erityistä huomiota turvallisuuteen sekä liikennesääntöjen ja hyvän liikennekulttuurin noudattamiseen.

4.3 TOIMINTA-AIKA

Kotkassa järjestetään perusopetuksen iltapäivätoimintaa. Toimintaa järjestetään kullekin toimintaan osallistuvalla lapsella vähintään 760 tuntia koulun työvuoden aikana. Toimintaa toteutetaan klo 12–16.30 välisenä aikana. Kotkan kaupungin omana toimintana olevien ryhmien toiminta-aika on 12–16. Toimintaa järjestetään kaikkina koulupäivinä lukuun ottamatta lukukauden päättäjaispäiviä. Syksyllä ja keväällä järjestetään yksi yhteinen koulutuspäivä kaikille iltapäivätoiminnan ohjaajille, jolloin ryhmät on suljettu. Tästä ilmoitetaan huoltajille etukäteen. Aamutoiminnan järjestämismahdollisuudet selvitetään tarvittaessa erikseen.

4.4 OSALLISTUMISMAKSU

Iltapäivätoiminnasta peritään kuukausittainen osallistumismaksu. Kunta päättää iltapäivätoiminnasta perittävien kuukausimaksujen määrästä, joka perusopetuslain mukaan saa olla 760 tunnin osalta enintään 160 euroa. Kaikissa Kotkan iltapäivätoiminnan toimipisteissä osallistumismaksu 760 tunnin osalta (noin neljä tuntia /koulupäivä) on korkeintaan 120 euroa kuukaudessa. Jos lapsi tarvitsee iltapäivätoimintaa enintään 10pv/kk, palveluntuottaja ja perhe tekevät sopimuksen, jossa perheeltä laskutetaan korkeintaan 60 euroa kuukaudessa.

Osallistumismaksu peritään jokaiselta sellaiselta kuukaudelta, jona lapsi osallistuu iltapäivätoimintaan. 1.8.2025 alkaen Kotkan iltapäivätoiminnan toimipisteiden osallistumismaksut menevät seuraavasti:

Perheen tulot kuukaudessa	lapsi toiminnassa yli 10pv/kk	lapsi toiminnassa 1-10pv/kk
yli 2100 €	120€/kk	60€/kk
1100–2100 €	80€/kk	40€/kk
alle 1100 €	0€/kk	0€/kk

Päätös maksun alennuksesta tai maksuttomuudesta myönnetään hakemuksesta aikaisintaan sen kuun alusta, jolloin hakemus liitteineen on saapunut opetustoimeen. Opetustoimi käsittelee kaikkien iltapäivätoimintaan osallistuvien lasten osalta hakemukset iltapäivätoiminnan maksun alentamisesta tai perimättä jättämisestä.

Perheen tuloina otetaan huomioon palvelun käyttäjän sekä hänen kanssaan yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa elävän henkilön veronalaiset ansio- ja pääomatulot sekä verosta vapaat tulot.

Tulona ei oteta huomioon lapsilisää, vammaisetuksista annetun lain mukaista etuutta (vammaistukea, eläkkeensaajien hoitotukea), kansaneläkelain mukaista lapsikorotusta, asumistukea, tapaturmavakuutuksen perusteella suoritettavia sairaanhoito- ja tutkimuskuluja, sotilasavustusta, rintamalisää, opintorahaa, aikuiskoulutustukea, opintotuen asumislisää, toimeentulotukena maksettavaa toimintarahaa ja matkakorvausta, kuntoutusrahalain mukaista ylläpitokorvausta, julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaista ylläpitokorvausta, opintojen johdosta suoritettavia apurahoja ja muita vastaavia avustuksia, perhehoidon kustannusten korvauksia eikä lasten kotihoidon tukea.

Kotkan kaupungin järjestämästä toiminnasta elokuussa perittävä asiakasmaksu on enintään 60 euroa kaikkien toimintaan osallistuvien lapsien osalta. Kesäkuusta ei peritä maksua, jos lapsi on ollut toiminnassa jo toukokuussa. Palveluntuottajat voivat päättää kesäkuun asiakasmaksun perimisestä tai perimättä jättämisestä itsenäisesti. Palveluntuottajan tulee pitää luetteloa perityistä lapsikohtaisista asiakasmaksuista ja niiden perusteista. Iltapäivätoiminnan paikan irtisanomisajasta palveluntuottaja sopii lapsen huoltajien kanssa tekemässään sopimuksessa ennen iltapäivätoiminnan alkua.

Jos lapsi ei sairautensa vuoksi voi kalenterikuukauden aikana osallistua aamu- ja iltapäivätoimintaan yli 10 päivänä, maksusta peritään vain puolet. Jos sairaudesta aiheutuva poissaolo kestää koko kalenterikuukauden, maksua ei peritä. Jos lapsi ei muusta syystä osallistu koko kalenterikuukautena, maksuna peritään enintään puolet kuukausimaksusta.

Toimintaan osallistumisesta ei voida periä muita maksuja. Huoltajan tulee saattaa palveluntuottajan tietoon lapsen toiminta-aikaa koskevat mahdolliset poikkeukset ja lukujärjestykselliset muutokset sekä ilmoittaa lapsen poissaoloista.

Palveluntuottajat perivät itse asiakasmaksut toiminnastaan lasten huoltajilta. Kotkan kaupunki perii maksut oman toimintansa osalta. Toistuva osallistumismaksujen laiminlyönti on peruste iltapäivätoiminnan paikan irtisanomiseen. Maksut ovat perintäkelpoisia.

4.5 TOIMINNAN KOORDINOINTI JA TOIMINNASTA TIEDOTTAMINEN

Kaupungin puolelta iltapäivätoimintaa koordinoi toiminnasta vastaava koordinaattori, joka toimii Opetustoimen vastuualueella tukipalveluiden suunnittelijan alaisuudessa. Kaupunki vastaa toiminnan koordinoinnista, arvioinnista ja valvonnasta. Koordinointityöhön kuuluu toiminnan kokonaissuunnittelu, ohjeistaminen, tiedottaminen, yhteistyö toimintaa järjestävien tahojen ja toimintaryhmien kanssa sekä toiminnan arviointi ja seuranta.

Kaupunki tiedottaa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta ensisijaisesti www.kotka.fi sivuston kautta. Hakuajasta tiedotetaan myös sanomalehdessä sekä koulujen, iltapäivätoiminnan ryhmien ja esiopetusryhmien kautta. Kukin toimintaa järjestävä taho sekä yksittäinen ryhmä tiedottavat toiminnastaan palveluntuottajan toimintasuunnitelmassa kuvatulla tavalla.

4.6 TOIMINTAAN HAKEMINEN JA VALINTAKRITEERIT

Iltapäivätoiminta järjestetään ryhmätoimintana, johon hakeminen tapahtuu koordinoitusti yhteisellä hakulomakkeella sovitun hakuajan puitteissa enintään lukuvuodeksi kerrallaan. Hakuaika sijoittuu helmi-maaliskuuhun ja kestää noin kuukauden. Hausta tiedotetaan vuosittain erikseen. Ennen hakuaikaa toimitetut hakemukset huomioidaan vasta hakuajan alettua.

Hakijan tulee liittää hakemukseen todistus työ- tai opiskelupaikasta sekä työ-/opiskelupaikan yhteystiedot. Huoltajan lisäksi huomioidaan lapsen kanssa samassa osoitteessa asuvan huoltajan avo- tai aviopuolison työ- tai opiskelutilanne. Iltapäivätoiminnan ryhmien paikkavalinnat tehdään hakuajan päättymisen jälkeen hakuaikana toimitettujen tietojen perusteella. Hakuajan jälkeen muuttuneita tietoja ei oteta huomioon. Hakija vastaa toimittamiensa tietojen oikeellisuudesta. Virheellisiin tietoihin perustuva päätös voidaan kumota, jolloin lapsi voi menettää jo myönnetyn iltapäivätoiminnan paikan. Tällaisessa tilanteessa huoltaja voi halutessaan toimittaa uuden hakemuksen, joka käsitellään samoin kuin muut hakuajan jälkeen saapuneet hakemukset.

Hakulomakkeita on saatavissa Opetustoimesta (Laivurinkatu 4), iltapäivätoiminnan toimintapisteistä, kouluista sekä www.kotka.fi sivustolta. Päätöksen iltapäivätoimintaan ottamisesta tekee tukipalveluiden suunnittelija. Kaikille hakemuksen palauttaneille lähetetään tieto myönteisestä päätöksestä tai siitä, että lapsi jää jonoon odottamaan vapautuvia paikkoja.

Otettaessa lapsia iltapäivätoimintaan heihin sovelletaan yhdenvertaisia valintaperusteita. Määräajassa saapuneet hakemukset käsitellään valintakriteereiden pohjalta. Kriteerien pohjalta arvioitujen samanarvoisten hakemusten kesken suoritetaan viime kädessä arvonta, jos määräajassa saapuneita hakemuksia on enemmän kuin tarjottavia paikkoja. Ryhmiin voidaan ottaa myös ylempien vuosiluokkien oppilaita, mikäli niissä on tilaa.

Mikäli kaikkia hakuaikana hakeneita ei voida ottaa toimintaan, jaetaan paikat seuraavassa järjestyksessä:

- 1) ensimmäisen luokan oppilaat ja oppilaat, joille on tehty oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva päätös, joiden huoltajat ovat työssä tai opiskelevat päätoimisesti
- 2) toisen luokan oppilaat, joiden huoltajat ovat työssä tai opiskelevat päätoimisesti
- 3) muut ensimmäisen luokan oppilaat ja oppilaat, joille on tehty oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva päätös
- 4) muut toisen luokan oppilaat

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat esiopetuksen oppilaat, jotka eivät ole esiopetusta täydentävän päivähoito-oikeuden piirissä, lasketaan mukaan 1. ryhmään.

Mikäli kaikki hakeneet eivät mahdu toimintaan, jäävät ilman paikkaa jääneet jonoon. Jonojärjestys arvotaan hakijaryhmittäin yllä kuvatun mukaisesti. Mahdollisia peruutuspaikkoja tarjotaan ensisijaisesti näille lapsille. Varsinaisen hakuajan jälkeen alkaa jatkuva haku. Tällöin lapsi voidaan, joko ottaa toimintaan, mikäli ryhmässä on tilaa, tai ottaa jonoon odottamaan paikan vapautumista. Hakuajan jälkeen tulleet hakemukset käsitellään saapumisjärjestyksessä, eikä esim. hakuajan jälkeen saapunut ensimmäisen luokan oppilas ohita jonossa hakuaikana jonoon jääneitä toisen luokan oppilaita.

Kirjallinen sopimus ryhmässä olosta tulee olla tehtynä tehty palveluntuottajan kanssa ennen kuin lapsi voi aloittaa iltapäivätoiminnassa. Sopimuksen teko on välttämätöntä, jotta lapsen vakuutusturva on kunnossa.

4.7 TOIMINNAN LAAJUUS JA LAPSIRYHMÄN KOKO

Iltapäivätoimintaa pyritään tarjoamaan kaikille hakeneille. Käytännössä tarjottavien paikkojen lukumäärä määräytyy toimipisteittäin käytettävissä olevien tilojen ja toimintaa järjestävän tahon henkilöstöresurssien mukaan.

Perusopetuslaissa tai perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteissa ei ohjeisteta iltapäivätoiminnan ryhmäkoosta. Kotkan kaupunki noudattaa omassa toiminnassaan minimiryhmäkoko. Iltapäivätoiminnan ryhmän minimikoko on 13. Ryhmää ei perusteta, mikäli hakijoita on alle 13. Kaikissa Kotkan kaupungin ryhmissä on vähintään kaksi ohjaajaa. Kahta ohjaajaa kohden ryhmään otetaan pääsääntöisesti enintään 26 lasta. Tästä voidaan poiketa ylöspäin, mikäli esim. lasten osa-aikaisuus sen mahdollistaa, tai alaspäin, mikäli se on välttämätöntä esim. lasten tuen tarpeesta tai tilajärjestelyistä johtuen.

Mikäli iltapäivätoiminnan ryhmä on kovin suuri, tulee tilojen ja henkilöstön mahdollistaa ryhmän jakaminen pienempiin toimintaryhmiin. Tämä tulee huomioida myös toiminnan sisältöjä suunniteltaessa.

Avustettua toimintaa järjestävät tahot määrittävät itse ryhmäkoon minimin ja maksimin tämän toimintasuunnitelman kohdan 4.8. ohjeistusta noudattaen.

4.8 HENKILÖSTÖ

Perusopetuslain 48 e § mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnassa tulee olla toiminnan järjestämistapa huomioon ottaen riittävä määrä ammattitaitoisia ohjaajia. Varsinaista ryhmäkokosuositusta ei kuitenkaan ole olemassa. Suuntaa antavana ohjeena Kotkassa käytetään esiopetusryhmien koosta säädettyä mitoitus. Perusopetuksen iltapäivätoiminnan ryhmässä tulee olla yksi ohjaaja noin 13 lasta kohden.

Ohjaajien työtuntimäärä rakentuu ryhmäkohtaisesti ryhmäkoon ja tehtävien mukaisesti. Ohjaajien työtuntimäärän päättää palveluntuottaja. Henkilöstön kelpoisuutta arvioitaessa noudatetaan valtioneuvoston asetusta (115/2004). Toimintaa järjestävät tahot huolehtivat ohjaajiensa rekrytoinnista ja palkkauksesta.

Valtioneuvoston asetuksessa (115/2004) säädetään perusopetuslain 8a luvussa tarkoitetun aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan kelpoisuusvaatimuksista.

Aamu – ja iltapäivätoiminnassa ohjaajana on kelpoinen henkilö,

- 1) joka on suorittanut tehtävään soveltuvan korkeakoulututkinnon, opistoasteisen tutkinnon, ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon ja jolla on koulutuksen yhteydessä hankittu tai kokemuksella osoitettu taito toimia lapsiryhmän ohjaajana
- 2) jolla on kelpoisuus antaa luokanopetusta, esiopetusta, erityisopetusta tai aineenopetusta tai toimia oppilaanohjaajana.

Palveluntuottaja ilmoittaa pyydettyä opetustoimelle ohjaajien pätevyyden ja tarvittaessa todistaa sen.

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain muuttamisesta astui voimaan 1.4.2004. Työnantajan velvoitteisiin kuuluu pyytää nähtäväksi ko. lain mukainen ote ennen työsuhteen alkamista. Palveluntuottajat huolehtivat tästä omalta osaltaan.

Henkilöstöltä edellytetään sitoutuneisuutta, herkkyyttä ja kykyä reagoida lapsen tunteisiin ja tarpeisiin. Ryhmän ohjaaminen edellyttää suunnitelmallista työtettä sekä kykyä toimia itsenäisesti ryhmän vastuullisena aikuisena. Yhteistyö koulun henkilökunnan, vanhempien ja alueellisten yhteistyökumppanien kanssa luovat pohjaa vakiintuneelle alueelliselle iltapäivätoiminnalle.

4.9 OHJAAJIEN PEREHDYTTÄMINEN JA KOULUTUS

Kukin toimintaa järjestävä taho huolehtii ohjaajien perehdyttämisestä omalta osaltaan. Toiminnasta vastaava koordinaattori osallistuu tarvittaessa perehdyttämiseen palveluntuottajan kanssa sovittavalla tavalla. Toiminnan järjestämisessä ja ohjaajien perehdyttämisessä pyritään jatkuvuuteen, jotta toiminnan laatua voidaan kehittää suunnitelmallisesti.

Kotkan kaupungin järjestämässä toiminnassa iltapäivätoiminnan ohjaajien perehdyttämisestä vastaavat asianomaisen koulun rehtori tai hänen osoittamansa henkilö sekä toiminnasta vastaava koordinaattori. Rehtori vastaa perehdyttämisestä oman koulunsa käytäntöjen osalta ja koordinaattori yleisten iltapäivätoiminnan järjestämistä koskevien asioiden osalta. Myös kunkin iltapäivätoiminnan ryhmän vastuuhjaaja ja muut ohjaajat osallistuvat omalta osaltaan uusien iltapäivätoiminnassa työskentelevien ohjaajien perehdyttämiseen iltapäivätoiminnan ryhmän käytäntöjen ja toiminnan osalta.

Vertaistukea pyritään järjestämään uusille ohjaajille, mahdollistamalla yhteistyö ja tapaamiset jo pidempään toiminnassa mukana olleiden ohjaajien kanssa. Opetustoimi pyrkii järjestämään lisä- ja täydennyskoulutusta iltapäivätoiminnan ohjaajille heidän tarpeidensa mukaan.

4.10 KULKEMINEN JA KULJETUSTEN JÄRJESTÄMINEN

Lasten siirtyminen iltapäivätoiminnan ryhmään tapahtuu heti koulupäivän loputtua.

Lapset voivat lähteä iltapäivätoiminnan ryhmästä omatoimisesti, jos näin on vanhempien kanssa sovittu, osallistuakseen iltapäivän aikana koulun kerhotoimintaan. Lapsi on vakuutusten piirissä myös näiden matkojen aikana. Vanhempien tulee ilmoittaa iltapäivätoiminnan ohjaajille, mikäli lapsi lähtee iltapäivätoiminnasta koulun kerhoon eikä palaa sieltä enää takaisin.

Lapset voivat lähteä iltapäivätoiminnasta omatoimisesti kotiin, mikäli näin on huoltajan kanssa sovittu. Tällöin sovitaan aika, jolloin lapsi lähetetään kotiin. Iltapäivätoiminnan päättyessä lapsi joko lähtee itsenäisesti kotiin tai jää koulun pihalle odottamaan huoltajaa. Huoltaja sopii itse toimintatavan oman lapsensa kanssa. Huoltajaa odottavilla lapsilla ei iltapäivätoiminnan päättyttyä ole järjestettyä valvontaa. Huoltajan on hyvä sopia lapsen kanssa turvallinen kulkureitti, jota hän kotimatkallaan käyttää. Maksuttomaan koulukuljetukseen oikeutetut lapset voivat saada koulukyydin joko koululta iltapäivätoiminnan ryhmään tai iltapäivätoiminnan jälkeen ryhmästä kotiin. Mahdollinen erilliskuljetuksena järjestettävä maksuton koulukuljetus iltapäivätoiminnan ryhmästä oppilaan kotiin lähtee n. klo 15.45.

4.11 VÄLIPALAN JÄRJESTÄMINEN

Perusopetuslain 8a luvun 48 d § mukaan iltapäivätoimintaan osallistuvalla lapsella on oikeus välipalaan opintososiaalisena etuna. Välipala sisältyy kohdassa 4.3 määriteltyyn osallistumismaksuun. Mikäli palveluntuottaja tekee itse välipalan, noudatetaan terveystarkastajan ohjeita omavalvontasuunnitelman osalta.

Päivittäin tarjottava välipala on vaihteleva ja täysipainoinen. Välipalan tulee täydentää lounasruokaa sekä ravitsemukseltaan että raaka-aineiltaan. Välipalan koostumuksessa tulee välttää runsasta sokerin, suolan ja rasvan käyttöä sekä välipalan tulee muutoinkin noudattaa kansallista ravitsemussuositusta. Välipalan energiasisältö tulee olla 200–300 kcal. Välipala nautitaan kiireettömästi hyviä tapoja noudattaen.

4.12 TURVALLISUUS- JA PELASTUSSUUNNITELMA

Iltapäivätoiminnassa tulee olla turvallisuus- ja pelastussuunnitelma. Kouluilla järjestettävässä toiminnassa iltapäivätoiminnan turvallisuus- ja pelastussuunnitelma sisällytetään koulun turvallisuus- ja pelastussuunnitelmaan ja se päivitetään lukuvuosittain. Päivittämisestä vastaa rehtori. Rehtori myös huolehtii yhdessä toiminnasta vastaavan koordinaattorin kanssa suunnitelman saattamisesta ohjaajien tietoon sekä tarvittavasta tiedottamisesta huoltajille. Toimintaan osallistuvien ohjaajien tulee perehtyä toimipistekohtaisiin ohjeisiin ja pelastus- ja turvallisuussuunnitelmiin. Ohjaajat huolehtivat lasten ohjeistamisesta. Pelastautumista on hyvä harjoitella yhdessä lasten kanssa. Toimipisteissä myös ulkotilojen turvallisuuteen ja lapsiryhmän valvontaan tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Palveluntuottajien omissa tiloissa järjestettävän toiminnan osalta palveluntuottaja vastaa turvallisuus- ja pelastussuunnitelman tekemisestä. Tarvittaessa suunnitelmia tehtäessä konsultoidaan Kymenlaakson pelastuslaitosta. Palveluntuottaja toimittaa pyydettyä ko. suunnitelmat opetustoimeen.

Ohjaajia informoidaan, kuinka toimitaan vaara- ja uhkatilanteissa ja niiden jälkeen. Myös kiusaamisen ehkäisyyn ryhmissä kiinnitetään huomiota.

4.13 VAKUUTUSASIAT

Lapset siirtyvät iltapäivätoimintaan välittömästi koulutyön päätyttyä. Toiminnassa sattuneen tapaturman hoidon tulee olla oppilaille maksutonta. Palvelun tuottajan tulee huolehtia kaikkien toimintaan osallistuvien oppilaiden vakuuttamisesta tapaturmien varalta. Vakuuttamisesta ei saa periä erillistä maksua, vaan maksun tulee sisältyä kohdassa 4.3 määriteltyyn osallistumismaksuun.

Mikäli lapset osallistuvat koulun kerhotoimintaan ennen iltapäivätoimintaan siirtymistä, sen keskellä tai sen jälkeen, ovat he kaupungin vakuutusten piirissä tämän ajan.

4.14 TOIMINNAN RAHOITUS

Kaupungin avustaman toiminnan sekä kaupungin oman toiminnan määrärahat varataan talousarvioon. Julkisille ja yksityisille palvelun tuottajille maksetaan avustusta Lasten ja nuorten palveluiden lautakunnan vahvistamien avustusperiaatteiden mukaisesti.

Kaupunki tukee iltapäivätoimintaa rahallisten avustusten lisäksi tarjoamalla toimintaa järjestävien tahojen käyttöön tarvittaessa kaupungin tiloja maksutta.

Kunnan on koulutuksen järjestäjänä ilmoitettava perusopetuslain mukaiseen iltapäivätoimintaan osallistuneiden oppilaiden kokonaismäärä tilastokeskukseen 20.9. tilanteen mukaisesti.

Valtionosuus maksetaan iltapäivätoiminnan ohjaustuntien mukaan. Valtionosuus on 57 % arvioidusta kustannuksista. Kaupungin omaksi rahoitusosuudeksi jää 43 % iltapäivätoiminnan kuluista: iltapäivätoiminnan koordinoinnin kustannukset, tilavuokrat, ohjaajien palkat, hallinto sekä siivous.

Palveluntuottajille annettava avustus on 80€/kk/toimintaan osallistuva perusopetuslaissa tarkoitettu lapsi. Avustus suoritetaan kahdessa erässä. Kotkan kaupunki tekee avustusta saavien palvelun tuottajien kanssa kirjallisen sopimuksen palvelun tuottamisesta. Palveluntuottajille jaettava avustus maksetaan syyslukukaudella syyskuun lapsitilanteen mukaan ja kevätlukukaudella tammikuun lapsitilanteen mukaan.

5 TOIMINNAN SEURANTA JA ARVIOINTI

Perusopetuslain 8 a luvun 48 c § mukaan kunnan tulee arvioida antamaansa tai hankkimaansa aamu- ja iltapäivätoimintaa, sekä osallistua toimintansa ulkopuoliseen arviointiin.

Koko kaupungin tasolla iltapäivätoimintaa arvioidaan säännöllisesti. Arvioinnin tarkoituksena on turvata toiminnan tavoitteiden toteutuminen sekä laadullisten tekijöiden kehittyminen. Toimintaa arvioidaan kyselyillä. Erityisesti kysellään toimintaan osallistuvien lasten ja heidän vanhempiensa mielipiteitä toiminnasta, mutta ajoittain kartoitetaan myös iltapäivätoiminnan ohjaajien ja muiden yhteistyötahojen mielipiteitä ja mielikuvia iltapäivätoiminnan järjestämisestä ja kehitystarpeista. Arviointien tulokset käydään läpi iltapäivätoimintaa järjestävien tahojen kanssa ja niiden pohjalta tehdään yhdessä muutoksia ja pyritään kehittämään iltapäivätoimintaa.

5.1 TOIMINNAN SISÄINEN ARVIOINTI

Iltapäivätoimintaa järjestävät tahot arvioivat myös itse omaa toimintaansa toimintasuunnitelmiansa mukaisesti. Seurannan ja arvioinnin tulee olla päivittäistä, jatkuvaa ja kirjallista, jotta siihen voidaan tarvittaessa palata ja kehittää toimintaa edelleen. Kullekin ryhmälle pyritään löytämään heille ominaisimmat suunnittelu- ja seurantamenetelmät niin, että ne nivoutuvat luontevasti osaksi iltapäivätoiminnan toteutusta.

Iltapäivätoiminnan järjestäjät tiedottavat oman suunnitelmansa mukaisesti omien arviointiensa tuloksista ja antavat ne myös opetustoimen käyttöön. Arviointien tulosten pohjalta ryhmät kehittävät omaa toimintaansa

vastaamaan mahdollisimman hyvin asiakkaiden tarpeita ja toiveita. Tarvittaessa toiminnasta vastaava koordinaattori osallistuu myös suunnittelu- ja kehittämistyöhön toimintaa järjestävien tahojen apuna.

Kukin iltapäivätoimintaa järjestävä taho tai toiminnan järjestäjän kaikki ryhmät tekevät vuosittain toimintakertomuksen, jonka he toimittavat opetustoimeen toimintakauden päätyttyä.

6 ILTAPÄIVÄTOIMINNAN YHTEISTYÖ JA TIEDONKULKU

Iltapäivätoiminta on omalta osaltaan mukana lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin luomisessa. Avoin tiedottaminen ja yleisen tietoisuuden lisääminen iltapäivätoiminnasta niin suuren yleisön kuin eri työntekijäryhmienkin keskuudessa on tärkeää ja nostaa osaltaan toiminnan arvostusta ja lisää ymmärrystä toiminnan merkityksellisyydestä ja tärkeydestä.

6.1 YHTEISTYÖ KOTIEN KANSSA

Iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea kodin kasvatustyötä. Perheiden ja ohjaajien keskinäisellä yhteistyöllä pyritään muodostamaan yhteisvastuullinen kasvatuskumppanuus. Tavoitteena on, että toimintaa järjestävien tahojen ja vanhempien välinen yhteistyö on runsasta, rakentavaa ja osa arkea. Yhteistyölle tulee luoda selkeät yhteistyömallit ja -rakenteet. On hyvä sopia kirjallisesti yhteisistä toimintasäännöistä ja periaatteista. On havaittu hyväksi käytännöksi, että iltapäivätoiminnan ryhmä järjestää ennen toiminnan alkua vanhemmille tilaisuuden, jossa vanhemmat voivat tutustua toimintaan ja samalla tehdä sopimus iltapäivätoiminnasta toiminnan järjestäjän ja vanhempien kesken. Hyviä yhteistyömuotoja ovat vanhempaintapaamiset, viikko-/kuukausitiedotteet, yhteiset vanhempainillat ja tapahtumat, reissuvihot ja yhteiset tapahtumat.

Toiminnan sisällöistä ja toimintaperiaatteista keskustellaan huoltajien ja lasten kanssa. Perheillä tulee olla tiedossa, kuinka poikkeustilanteissa toimitaan ja kuinka asiasta tiedotetaan. Perheiden kanssa tulee sopia kirjallisesti turvallisuus- ja vastuukysymyksistä esim. kotiinlähdön ja yksin kulkemisen osalta. Perheiden kanssa sovitaan päivittäisestä toiminta-ajasta ennen toiminnan aloittamista.

Tietoa iltapäivätoiminnasta, toimintapaikoista, niihin hakeutumisesta sekä valintaperusteista on tarjolla Internet-sivuilla ja iltapäivätoiminnan esitteissä.

6.2 YHTEISTYÖ KOULUN KANSSA

Iltapäivätoiminnan tavoitteet tulee järjestäjästä riippumatta olla sopusoinnussa koulun kasvatus- ja opetustavoitteiden kanssa. Koko koulun henkilökuntaa informoidaan koululla järjestettävästä iltapäivätoiminnasta. Iltapäivätoiminnan ohjaajien ja lasten opettajien sekä koulun muun henkilöstön välisellä yhteistyöllä luodaan rakenteet toimivalle ja säännölliselle yhteistyölle sekä yhteiselle toimintakulttuurille.

Kotkassa iltapäivätoiminnan ohjaajat osallistuvat tulevien 1.-luokkalaisten kouluun tutustumispäivään mahdollisuuksien mukaan. Iltapäivätoimintaryhmän ohjaajat ja koulu sopivat yhteistyökäytännöistä heti

toimintavuoden alussa. Ohjaajien tärkeimmät yhteistyökumppanit ovat toiminnassa mukana olevien lasten opettajat.

Toimipistekohtaiseen toimintasuunnitelmaan kirjataan yhteisten tilojen ja välineiden käyttö ja vastuukysymykset. Opettajat informoivat ohjaajia luokkaa koskevista lukujärjestysmuutoksista, jotka vaikuttavat iltapäivätoiminnan aloitusaikoihin (esim. retket, juhlat). Vastuu yksittäistä lasta koskevista aikataulumuutoksista tiedottamisesta on lapsen vanhemmilla (esim. tukiopetukseen osallistuminen).

Erityisesti iltapäivätoiminnan ohjaajia kannustetaan olemaan yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa esi- ja alkuopetuksen opettajien kanssa. Avoin vuorovaikutus ja keskinäinen tunteminen luovat pohjaa sille, että lapsen päivästä ja koulutien alusta muodostuu eheä kokonaisuus.

6.3 LASTA KOSKEVIEN SALASSA PIDETTÄVIEN HENKILÖTIETOJEN LUOVUTTAMISEEN LIITTYVÄ MENETTELY

Toiminnan järjestäjän ja lapsiryhmässä työskentelevien ohjaajien tulee huolehtia siitä, että iltapäivätoiminnassa tietoon tulleita yksityisiä perheen asioita ei saa luvatta ilmaista, vaan salassapidosta noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Kaikki henkilötietoja sisältävät paperit tulee säilyttää asianmukaisesti siten, että ne ovat vain tietoja työssään tarvitsevien saatavilla.

Huoltajan suostumuksella voivat iltapäivätoiminnan ohjaajat tarvittaessa osallistua oppilasta koskeviin opiskeluhoito- ja muihin palaveriin. Tiedot tuen antamisesta, siihen liittyvät asiakirjat ja asiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat salassa pidettäviä. Oppilasta koskevien salassa pidettävien tietojen luovuttaminen iltapäivätoiminnan henkilöstölle edellyttää huoltajan antamaa yksilöityä tiedonsiirtolupaa.

Jos lapsi siirtyy toisen järjestäjän iltapäivätoimintaan, on aiemman toiminnan järjestäjän salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava lapsen iltapäivätoiminnan kannalta välttämättömät tiedot uudelle toiminnan järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden toiminnan järjestäjän pyynnöstä.

Ohjaajat perehdytetään lastensuojelulain velvoitteisiin. Tietoja luovutettaessa kerrotaan aina lapsen huoltajalle mitä tietoja ja mille taholle luovutetaan.

6.4 YHTEISTYÖ ERI TOIMIALUEIDEN, PALVELUALUEIDEN JA MUIDEN TAHOJEN KANSSA

Kotkan kaupungissa tehdään eri toimijoiden kesken yhteistyötä kaikissa lapsia ja nuoria koskevissa asioissa. Iltapäivätoiminta on siinä mukana osana opetustoimen vastuualueetta. Kymenlaakson hyvinvointialueen kanssa tehdään yhteistyötä tarpeen mukaan yleisissä iltapäivätoiminnan järjestämistä koskevissa asioissa.

Yksittäisen lapsen asioita koskevissa asioissa ensisijaisena yhteistyökumppanina ovat aina lapsen vanhemmat. Toimivat ja avoimet suhteet lasten vanhempiin takaavat hyvän pohjan yhteistyölle kaikissa tilanteissa. Yksittäisen lapsen asioissa voidaan tarvittaessa tehdä yhteistyötä vanhempien lisäksi esim. varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, neuvolan, sosiaalityöntekijöiden tai muiden tahojen kanssa. Yhteistyö tapahtuu ensisijaisesti vanhempien luvalla. Mikäli esim. lastensuojeluasioissa joudutaan olemaan yhteydessä eri toimijoihin vastoin vanhempien tahtoa, kerrotaan siitä aina vanhemmille, mikäli ei katsota, että tieto vaarantaisi lapsen hyvinvointia.

Teknisten palveluiden kanssa tehdään yhteistyötä tilojen käyttöön liittyvissä käytännön asioissa. Kymijoen ravintopalvelut on monille iltapäivätoimintaa järjestäville tahoilla keskeinen yhteistyökumppani iltapäivätoiminnassa tarjottavaa välipalaa koskevissa asioissa, joskus myös yksittäisen lapsen ravitsemukseen liittyvissä asioissa (esim. diabeetikot).

6.5 YHTEISTYÖ TOIMINNAN JÄRJESTÄJIEN JA TOTEUTTAJIEN KESKEN

Perusopetuslain mukaista iltapäivätoimintaa Kotkassa järjestävät tahot tekevät yhteistyötä iltapäivätoiminnan sisällä. Yhteistyötä pyritään tekemään mahdollisuuksien mukaan myös harrastekerhoja ylläpitävien tahojen kanssa.

6.6 MONIAMMATILLINEN OPISKELUHUOLTOTYÖ

Koulun opiskeluhuollon tehtävänä on huolehtia lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista. On tärkeää, että lapsen päivän kokonaisuudessa koulun opetushenkilöstö, iltapäivätoiminnan henkilöstö ja koulun opiskeluhoito toimivat tarvittaessa keskenään luontevassa vuorovaikutuksessa. Iltapäivätoiminta on olennainen osa koulun arkea ja ohjaajat osa koulun yhteisöä.

Ohjaajilla on mahdollisuus konsultoida koulukuraattoria, koulupsykologia ja erityisopettajaa yleisissä ryhmissä koskevissa asioissa. Toiminnasta vastaava koordinaattori tai rehtori järjestää tarvittaessa yhteisiä kokoontumisia. Iltapäivätoiminnan ohjaajat voivat myös osallistua koulun yleiseen opiskeluhoitotyöhön. Yksittäisen oppilaan asioissa yhteistyö edellyttää aina huoltajan suostumusta.

6.7 YRITYSTEN JA YHTEISÖJEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ, MARKKINOINTI JA SPONSOROINTI

Iltapäivätoiminnassa voidaan tehdä monipuolisesti yhteistyötä eri yhteisöjen, yhdistysten ja yritysten kanssa. Yhteistyö mahdollistaa monipuolisen toiminnan järjestämisen. Kaikesta tehtävästä yhteistyöstä on aina tiedotettava lasten vanhemmille.

Yhteistyössä tulee noudattaa koulujen ja oppilaitosten sekä yritysten ja yhteisöjen välisestä yhteistyöstä, markkinoinnista ja sponsoroinnista annettua ohjeistusta (Opetushallitus ja Kuluttajavirasto, muistio 1.11.2007).

D/2188/08.01.01.00/2025**47 § Koulukuljetusperiaatteet 1.8.2025 lukien, esi- ja perusopetus**

Kasko 27.5.2025 § 47

Valmistelija: Tukipalveluiden suunnittelija Anne Suolanen, puh. 040 707 6981

Esittelyteksti: Esi- ja perusopetuksen koulukuljetusperiaatteita esitetään muutettavaksi 1.8.2025 lukien. Muutos liittyy perusopetuslain muutokseen oppimisen tuen järjestämisen osalta. Oppimisen tuen järjestäminen muuttuu siten, että kolmiportaisen tuen (yleinen, tehostettu ja erityinen tuki) sijaan perusopetuslaissa säädetään ryhmä- ja oppilaskohtaisesta tuesta.

Koulukuljetusperiaatteita on muutettu siten, että viittaukset erityisopetukseen ja erityisen tuen järjestämiseen on korvattu 1.8.2025 voimaan tulevan lainsäädännön mukaisesti viittauksilla oppimisen tukeen ja oppilaskohtaisen tuen järjestämiseen.

Muutokset on merkitty liitteenä oleviin Koulukuljetusperiaatteisiin punaiselle ja poistuvat kohdat yliviivauksin.

Talousvaikutukset: Muutoksella ei ole merkittäviä vaikutusta maksuttomien koulukuljetusten kustannuksiin.

Lapsivaikutusten arviointi: Pääperiaatteena koulukuljetusten tarkoituksenmukaisessa järjestämisessä on lasten turvallisuuden ja tasapuolisuuden varmistaminen. Ne varmistavat, että oppilaiden yhdenvertainen kohtelu toteutuu myös oikeusturvan näkökulmasta. Näiden lisäksi se voi vaikuttaa myös koulukuljetusoppilaiden terveyteen ja hyvinvointiin.

Koulukuljetusperiaatteiden määrittelyllä voidaan todeta olevan positiivisia lapsivaikutuksia.

Liitteet: Koulukuljetusperiaatteet, esi- ja perusopetus 2025

Esittelijä: Opetustoimenjohtaja Vesa Toikka

Ehdotus: Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta päättää hyväksyä esi- ja perusopetuksen päivitettyt koulukuljetusperiaatteet liitteen mukaisina otettavaksi käyttöön 1.8.2025 lukien.

Päätös: Päättiin ehdotuksen mukaisesti.

Oikaisuvaatimusohje

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

KOULUKULJETUS- PERIAATTEET

Esi- ja perusopetus

Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta 27.5.2025

Kotkan Kaupunki / opetustoimen vastuualue

Postiosoite

PL 205

48101 Kotka

Käyntiosoite

Laivurinkatu 4
48100 KOTKA

Sähköposti: opetustoimi@kotka.fi**Internet:** www.kotka.fi ->koulumatkat

Sisällys

KOULUKULJETUSOPAS	1
KOULUMATKOJEN JÄRJESTÄMISPERIAATTEET	2
Ensisijainen kotiosoite	3
Tilapäinen osoite.....	3
Esiopetus - koulumatka yli 3 km	3
Toissijainen koulupaikka	4
Koulutuksen järjestäjän osoittama lähikoulu	4
Kotka Svenska Samskola	5
Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta	5
TET-harjoittelujaksot.....	6
Lyhytaikainen kuljetustarve	6
KOULUMATKAN PITUUS JA OMAVASTUUMATKA	7
KOULUMATKAAN KÄYTETTY AIKA	8
KOULUKULJETUKSEN MYÖNTÄMISEN PERUSTEET	8
Koulumatkan pituus.....	9
Koulumatka 3 km - 5 km	9
Koulumatkan rasittavuus	9
Koulumatkan vaarallisuus	10
Kuljetusedun voimassa oloaika.....	11
Kuljetusedun hakeminen	11
Haku- ja käsittelyaika	12
Henkilöliikenneyksikkö.....	12
OHJEITA.....	13
Koulukuljetusvastuun siirtäminen huoltajalle	13
Oppilaan tehtävät	13
Yhteystiedot	14

KOULUKULJETUSOPAS

Perusopetuslain 32:ssä määritellään ehdot, joiden täyttyessä kaupunki on velvollinen järjestämään oppilaille koulukuljetuksen.

*Perusopetuslain 32 §:n mukaan, jos perusopetusta tai lisäopetusta saavan oppilaan koulumatka on **viittä kilometriä pitempi**, oppilaalla on oikeus maksuttomaan koulukuljetukseen.*

Jos esiopetusta saavan oppilaan matka kotoa esiopetukseen tai varhaiskasvatuslaissa tarkoitettu varhaiskasvatuksesta esiopetukseen on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on vastaavasti oikeus maksuttomaan kuljetukseen kotoa suoraan esiopetukseen tai varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kotiin tai varhaiskasvatukseen.

Perusopetusta, lisäopetusta tai esiopetusta saavalla oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen myös silloin, kun edellä tarkoitettu matka oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Maksuttoman kuljetuksen vaihtoehtona on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus.

Edellä 1 momentin mukaisesti järjestettävä oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas lukuvuoden alkaessa on täyttänyt 13 vuotta, saa koulumatka kestää enintään kolme tuntia.

Jos oppilas otetaan muuhun kuin 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kouluun tai opetuksen järjestämispaikkaan, oppilaaksi ottamisen edellytykseksi voidaan asettaa, että huoltaja vastaa oppilaan kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista. Lisäksi, jos esiopetusta saava lapsi osallistuu toisessa kunnassa järjestettävään varhaiskasvatukseen varhaiskasvatuslain 6 §:n 4 momentissa tarkoitettulla tavalla, opetuksen järjestäjällä on oikeus edellyttää, että lapsen huoltaja vastaa lapsen kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista varhaiskasvatus- ja esiopetuspaikan välillä. (13.7.2018/542)

Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilailla ei ole perusopetuslain mukaan oikeutta maksuttomaan koulukuljetukseen, mutta talousarviokäsittelyn yhteydessä varatun määrärahan perusteella Kotkan kaupunki järjestää maksuttoman koulukuljetuksen myös kunnan kouluissa opiskeleville perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaille. Maksuton koulukuljetus järjestetään samoin periaattein kuin perusopetuksen oppilaiden maksuttomat koulukuljetukset. Jatkossa tässä oppaassa olevilla viittauksilla perusopetuksen oppilaisiin tarkoitetaan myös perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaita.

Tämä koulukuljetusopas sisältää ne periaatteet, joiden mukaan maksutonta koulukuljetusta anotaan, myönnetään ja järjestetään. Opas on päivitetty **toukokuussa 2025 ja se tulee voimaan 1.8.2025 lukien.**

Kunnan tulee tarkistaa koulukuljetusperiaatteet riittävän usein, jotta oppilaiden oikeusturvan kannalta yhdenvertainen kohtelu turvataan.

Pääperiaatteena koulukuljetusten järjestämisessä on turvallisuus, tasapuolisuus, taloudellisuus ja tarkoituksenmukaisuus.

Opetustoimen vastuualueen tukipalveluiden suunnittelija myöntää koululaisille oikeuden maksuttomaan koulukuljetukseen sekä kuljetusta ja saattamista varten maksettavaan avustukseen sekä maksuttomaan majoitukseen (Opetustoimen vastuualueen toimintasääntö 27.5.2025 / 6 §). Varhaiskasvatuksen osalta oikeuden maksuttomaan esiopetuskuljetukseen myöntää varhaiskasvatuksen aluepäällikkö.

Mikäli perusopetuslain 32 §:n määrittämät koulukuljetusten myöntämisperusteet eivät täyty, ovat huoltajat itse velvollisia huolehtimaan lapsensa koulumatkojen järjestelyistä ja kustannuksista.

KOULUMATKOJEN JÄRJESTÄMISPERIAATTEET

Koulumatkalla tarkoitetaan matkaa oppilaan vakinaisesta, digi- ja väestötietoviraston väestötietojärjestelmään **merkitystä osoitteesta** lähikouluun. Koulukuljetukset järjestetään tai korvataan vain kodin ja koulun tai esiopetuspaikan väliselle koulumatkalle.

Koulutuksen järjestäjä osoittaa oppilaalle lähikoulun pääsääntöisesti seuraavissa tilanteissa: esiopetukseen tulo, ensimmäiselle luokalle tulo, yläkouluun siirtyminen, kotiosoitteen muuttuminen. ~~Erityisen tuen oppilaille lähikoulu osoitetaan erityisen tuen päätöksen yhteydessä.~~ Jos oppilaan opetus järjestetään oppilaskohtaisen tuen päätöksellä erityisluokassa, osoitetaan oppilaan lähikoulu ko. viranhaltijapäätöksessä.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaille koulukuljetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan asuinosoitetta lähinnä olevaan perusopetukseen valmistavaa opetusta järjestävään kouluun. Jos oppilaalle osoitetaan opetustoimen aloitteesta valmistavan opetuksen oppilaspaikka muusta kuin oppilaan asuinosoitetta lähinnä olevasta perusopetuksen valmistavaa opetusta järjestävästä koulusta, järjestetään maksuton koulukuljetus sinne. Jos oppilas tai hänen huoltajansa omasta aloitteestaan tai toiveestaan hakeutuu muuhun, kuin asuinosoitetta lähinnä olevaan perusopetuksen valmistavaa opetusta järjestävään kouluun, suhtaudutaan tähän samoin kuin perusopetuksen oppilaan hakeutumiseen ns. toissijaiseen kouluun, eikä maksutonta koulukuljetusta myönnetä.

Maksuton koulukuljetus järjestetään ensisijaisesti julkista liikennettä käyttäen ja toissijaisesti erilliskuljetuksena.

Ensisijainen kotiosoite

Maksuton koulukuljetus myönnetään oppilaan ensisijaisen (digi- ja väestötietoviraston väestötietojärjestelmään merkityn) kotiosoitteen ja lähikoulun väliselle matkalle. Lapsen asuessa kahden eri huoltajan luona, kunta on velvollinen järjestämään lapsen koulukuljetuksen vain digi- ja väestötietoviraston väestötietojärjestelmään merkittyyn vakinaiseen osoitteeseen. (KHO 2006:10).

Tilapäinen osoite

Harkinnanvarainen maksuton koulukuljetus voidaan väliaikaisesti myöntää hakemuksesta tilapäiseen osoitteeseen Kotkan kaupungin sisällä. Tällaisia syitä voivat olla esimerkiksi muutto tulipalon tai vesivahingon vuoksi. Kuljetus järjestetään ensisijaisesti julkista liikennettä käyttäen.

Lastensuojelulain perusteella kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen maksuton koulukuljetus järjestetään hakemuksen perusteella sijaiskodista enintään kolmen kuukauden ajaksi Kotkan kaupungin alueella. Kuljetus järjestetään ensisijaisesti julkista liikennettä käyttäen. Lastensuojelulain perusteella kodin ulkopuolelle toisen kunnan alueelle sijoitetulle lapselle ei myönnetä maksutonta koulukuljetusta 1.1.2024 lukien.

Lastensuojelulain perusteella kodin ulkopuolelle sijoitettujen oppilaiden osalta lähikoulu voidaan tarvittaessa määritellä uudelleen sijaiskodin mukaisen asuinosoitteen mukaiseksi, vaikka osoite ei olisi digi- ja väestötietoviraston väestötietojärjestelmään merkitty osoite.

Kuntaan muuttavalle oppilaalle, jolle edellinen opetuksen järjestäjä on tehnyt **erityisen tuen** päätöksen **opetuksen järjestämisestä erityisluokassa**, voidaan lyhytaikainen, harkinnanvarainen maksuton koulukuljetus myöntää huoltajan hakemuksesta asuinosoitteen mukaisesta lähikoulusta poikkeavaan kouluun, jos oppilaan koulupaikka on valikoitunut **erityisopetuksen oppimisen tuen** suunnittelijan arvion perusteella ja maksuttoman koulukuljetuksen myöntämisen ehdot muutoin täyttyvät. Tällöin maksuton koulukuljetus myönnetään **erityisopetus** päätösprosessin keston ajaksi. Kuljetus järjestetään ensisijaisesti julkista liikennettä käyttäen. **Erityisopetus** päätöksen **Oppilaskohtaisen tuen päätöksen** teon jälkeen asia käsitellään uudelleen.

Esiopetus - koulumatka yli 3 km

Koulumatkan pituus tarkoittaa yhdensuuntaista koulumatkaa. Esiopetuksen oppilaan (perusopetuslaki 26 a§) koulumatka lasketaan digi- ja väestötietoviraston väestötietojärjestelmään merkitystä vakinaisesta osoitteesta lähimpään esiopetuspaikkaan. Kotkan kaupungin esiopetuksen oppilaille myönnetään koulukuljetusetu ensisijaisesta kotiosoitteesta lähimpään esiopetuspaikkaan, mikäli oppilaan koulumatka on yli 3 km. Mikäli kunta määrää esiopetuspaikan muuhun kuin

lähimpään esiopetuspaikkaan maksuton koulukuljetus myönnetään, mikäli matka on yli kolme kilometriä. (Kotkan hyvinvointilautakunta 27.10.2020.)

Esiopetus järjestetään koulujen yhteydessä. Kuljetus järjestetään ilman omavastuumatkaa (s. 5).

Esiopetuksen ja ruotsinkielisen esiopetuksen maksutonta koulukuljetusta haetaan varhaiskasvatuksen aluepäälliköiltä Hakemuksella maksuttoman esiopetuskuljetukseen. Hakemus ja lisätietoja löytyy Kotkan kaupungin internet-sivuilta osoitteesta

<https://www.kotka.fi/kasvatus-ja-koulutus/esiopetus/asiointi/esiopetuskuljetukset/>

Kts. Perusopetuslaki 32 § s. 1., Koulumatka yli 3–5 km s. 7.

Toissijainen koulupaikka

Jos oppilaalle on myönnetty huoltajan hakemuksesta koulunkäyntioikeus muuhun kuin perusopetuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun lähikouluun (toissijainen koulupaikka) kuljetuksia ei järjestä eikä korvata.

Toissijaiseen kouluun oppilaaksi ottamisen edellytykseksi asetetaan, että huoltaja vastaa oppilaan koulumatkan järjestelyistä ja kustannuksista.

Koulutuksen järjestäjän osoittama lähikoulu

Jos erityisen tuen oppilas tai jonkun muun koulunkäynnin onnistumisen kannalta määräytyvän erityisjärjestelyn takia oppilaalle on **oppilaskohtaisen tuen järjestämisen tai muun koulunkäynnin onnistumiseen liittyvän järjestelyn vuoksi** osoitettu koulunkäyntipaikaksi tietty koulu (koulutuksen järjestäjän osoittama lähikoulu), koulukuljetusperusteet ovat samat kuin asuinosoitteen mukaista lähikouluaan käyville.

~~Erityisen tuen päätös~~ **Päätös oppilaskohtaisesta tuesta** ei automaattisesti takaa maksutonta koulukuljetusta. ~~Erityisen tuen~~ **Oppilaskohtaista tukea saavien** oppilaiden maksuton koulukuljetus järjestetään ensisijaisesti yleisellä liikennevälineellä.

Pidennetyn oppivelvollisuuden oppilas on myös esiopetusta suorittaessaan oikeutettu koulukuljetukseen samojen periaatteiden mukaan kuin perusopetuksen oppilaat.

~~Erityisen tuen piiriin kuuluvan oppilaan maksuton koulukuljetuspäätös voidaan myöntää monivuotiseksi seuraavaan erityisen tuen päätöksen tarkistamiseen asti.~~

Kotka Svenska Samskola

Kotka Svenska Samskola on lähikoulu kotkalaisille oppivelvollisille, joiden äidinkieli on ruotsi. Koulu määritellään oppilaan lähikouluksi myös siinä tapauksessa, että oppilas pystyy opiskelemaan sekä suomen että ruotsin kielellä ja huoltaja valitsee ruotsinkielisen koulun oppilaan kouluksi (perusopetuslain (628/1998) 10 §:n 3 momentti). Kotka Svenska Samskola määritellään lähikouluksi lisäksi niille oppilaille, jotka ovat aloittaneet koulunkäynnin ruotsin kielellä jossakin muualla.

Yllä olevia periaatteita sovelletaan myös esiopetuksessa olevien lasten osalta.

Oppilaskuljetusten järjestämisessä ja kuljetuskorvausten määrittelyssä noudatetaan kaupungin käyttämiä perusteita ja periaatteita. Ruotsinkielisessä esiopetuksessa olevan ja perusopetuksen oppilaan oikeus kuljetuksiin määräytyy perusopetuslain 32 §:n ja kaupungin kuljetusperiaatteiden mukaan.

Kts. Perusopetuslaki 32 § s. 1., Esiopetus s. 2., Koulumatka yli 3 km - 5 km s. 7.

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta

Perusopetuslain 48 §:n 4 momentin mukaan aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestettäessä tulee ottaa huomioon, että niillä toimintaan osallistuvilla lapsilla, joilla on 32 §:n mukainen oikeus koulumatkaetuun, on mahdollisuus käyttää tätä etuutta. Lain perusteluissa (HE 57/2003) on todettu, ettei kunnalla ole velvollisuutta erikseen järjestää koulukuljetusta iltapäivätoiminnasta.

Perusopetuksen iltapäivätoiminnan päättyessä oppilaiden koulukuljetukset järjestetään yhtenä yhteiskuljetuksena, joka lähtee iltapäivätoiminnan paikasta hieman ennen iltapäivätoiminnan loppua. Mikäli aikataulu ei sovi huoltajalle, hän vastaa itse oppilaan kuljetuksesta kotiin. Iltapäivätoimintaan osallistuva oppilas voi saada joko maksuttoman koulukuljetuksen koulusta iltapäivätoiminnan paikkaan, jos oppilas osallistuu iltapäivätoimintaan muualla kuin omalla koulullaan, tai iltapäivätoiminnasta kotiin, jos oppilas osallistuu iltapäivätoimintaan omalla koulullaan. Maksutonta koulukuljetusta ei myönnetä pelkästään iltapäivätoimintaan osallistumisen vuoksi, jos maksuttoman koulukuljetuksen ehdot eivät muutoin täyty.

Kymenlaakson hyvinvointialueen erityishuoltolain ja/tai vammaispalvelulain perusteella järjestämään ryhmämuotoiseen aamu- ja/tai iltapäivähoitoon osallistuvalla oppilaalla voidaan hakemuksesta myöntää koulukuljetus aamuhoidosta kouluun ja/tai koulusta iltapäivähoitoon. Tällöin kodin ja aamuhoidon ja/tai iltapäivähoidon väliset matkat eivät kuulu koulukuljetuksen piiriin.

TET-harjoittelujaksot

Työelämän tutustumisjakso on osa opetusta. Oikeus maksuttomaan koulu-matkaetuuteen säilyy TET-jakson ajan kodin ja TET-paikan välisellä matkalla koulun lukujärjestyksen mukaisesti.

Koulukuljetusta ei järjestetä, mikäli TET-harjoittelu suoritetaan toisella paikkakunnalla tai lukujärjestyksen mukaisen kouluajan ulkopuolella. Lähtökohtana on, että TET-jakso (6 h) sijoittuu klo 8–16 väliselle ajalle.

Oppilas saa käyttöönsä määräaikaisen Waltti-koululaiskortin TET-jakson ajaksi koulusta, mikäli matka TET-paikkaan on yli 5 km. Näistä kuljetuksista ei tehdä erillisiä viranhaltijapäätöksiä. Koulut huolehtivat TET-jaksojen Waltti-korttien jakamisesta oppilaille.

Lyhytaikainen kuljetustarve

Tapaturman tai pitkäaikaisen sairauden sattuessa oppilaalle on mahdollista hakea määräaikaista koulukuljetusta.

- Lyhytaikaista kuljetustarvetta varten toimitetaan koulukuljetushakemus opetustoimen hallintoon (kirjaamoon kirjaamo@kotka.fi tai Laivurinkatu 4)
- Hakemuksen liitteeksi tulee toimittaa lääkärintodistus, jossa tarve perustellaan
- Lääkärinlausunnosta on kuljetustarpeiden syiden ja perustelujen lisäksi myös ilmentävä selkeästi, mille ajanjaksolle asiantuntija suosittelee koulukuljetuksen järjestämistä.
- Lääkärinlausuntoa käytetään aina vain asiantuntija-apuna koulukuljetuksesta päätettäessä.

Koulutapaturman aiheuttaman loukkaantumisen takia kunta järjestää kuljetuksen, mikäli tarve on lääkärintodistuksessa todettu. Erillistä koulukuljetushakemusta ei tarvitse toimittaa. Lääkärinlausunto toimitetaan opetustoimeen kuljetuksen järjestämistä varten.

Tapaturmien vuoksi tarvittavan koulukuljetushakemuksen käsittelyyn varataan kaksi arkipäivää siitä lukien, kun hakemus ja lääkärintodistus ovat saapuneet opetustoimen hallintoon. Koulukuljetusten järjestämiseen varataan kolme arkipäivää siitä lukien, kun kuljetuspäätös on saapunut henkilöliikennelaitokseen.

Opetustoimen hallinto ilmoittaa henkilöliikennelaitokselle lyhytaikaisen koulukuljetuksen myöntämisestä, jonka jälkeen huoltajalle ja koululle ilmoitetaan kuljetuksen aloittamispäivä.

KOULUMATKAN PITUUS JA OMAVASTUUMATKA

Perusopetuslaki 32 §.

Oppilaan **koulumatkan pituus** lasketaan Digi- ja väestötietoviraston väestötietojärjestelmään merkitystä vakinaisesta osoitteesta lähikouluun. Matkan pituus tarkoittaa yhdensuuntaista koulumatkaa. Matka mitataan oppilaan kotiosoitteen mukaan kiinteistön osoitteen perusteella kiinteistön liittymästä tai tontin rajasta koulun tontin rajaan, kohtaan, josta oppilailla on pääsy koulun pihaan.

Koulumatka mitataan lyhintä, jalankulkukelpoista ja yleisessä käytössä olevaa reittiä pitkin. Mikäli oppilas voi kulkea koulumatkansa vaihtoehtoisesti jalankulku-, kevyt-, asuntokatua tai autoliikenteen käyttämää tietä pitkin, niin koulumatkaksi katsotaan lyhin reitti, jota pitkin koulumatka voidaan liikennesääntöjä noudattaen jalan kulkea.

Koulumatkan pituus mitataan Kotkan kaupungin paikkatietosovelluksen karttatoiminnolla. Koulumatkan pituus mitataan jokaiselle oppilaalle samalla tavalla.

Lain perusteella kunnan velvollisuus on myöntää maksuton koulukuljetus vain viisi kilometriä ylittävälle osalle. Poikkeuksia kilometrirajoista ei tehdä, vaan kaikkia oppilaita kohdellaan samoin perustein.

Ostavastuumatka

Maksuton koulukuljetus myönnetään ensisijaisesti julkisilla kulkuneuvoilla. Ensisijainen kuljetusmuoto perusopetuksen oppilaille on linja-auto.

Koulukuljetus ei tarkoita ovelta ovelle kuljetusta. Kunnan velvollisuutena ei ole järjestää koulukuljetusta koko matkalle, vaan kuljetus voidaan järjestää vain osalle matkasta.

Ostavastuumatkana oppilas veloitetaan kulkemaan omin neuvoin osan koulumatkasta linja-autopysäkillä tai taksireitin varteen, ellei koulumatkaan päivittäin käytetty aika ylity tai oppilaan terveydentila muuta vaadi tai ko. tieosuus ole todettu vaaralliseksi.

Lähtökohtana aina on, että koulukuljetuksessa olevan oppilaan on kuljettava itse kotoa kuljetusreitin pysäkillä ja samoin myös takaisin kotiin.

Kuljetusreitit ovat henkilöliikenneyksikön määrittelemiä. Huoltajat tai yksittäiset kuljettajat eivät voi tehdä muutoksia kuljetusreitteihin tai taksipysäkkien paikkaan.

Koulukuljetuksen sujuminen edellyttää, että oppilas on kuljetusreitin pysähtymispaikassa hyvissä ajoin ennen ilmoitettua kuljetusaikaa. Koulukuljetus ei voi jäädä odottamaan myöhässä olevaa oppilasta. Oppilas voi joutua koulumatkoillaan odottamaan kuljetusta kuljetusreitin varrella tai koululla.

Kuljetuksesta myöhästyneille ei järjestetä toista kuljetusta, vaan huoltajien vastuulla on järjestää myöhästyneen oppilaan kuljetus.

Huoltajan tulee huolehtia koulukuljetuksen perumisesta henkilöliikenneyksikön antaman ohjeistuksen mukaan, mikäli kuljetukselle ei ole tarvetta. Perumatta jätetyn tai aiheettoman kuljetuksen kustannukset voidaan periä huoltajalta.

Oppilaiden vanhemmat voivat halutessaan järjestää lastensa koulumatkat toisin, mikäli katsovat, ettei kaupungin tarjoama taso ole heille riittävä ja vastaavat tällöin itse syntyvistä kustannuksista.

Huoltajat ovat aina ensisijaisesti velvollisia opettamaan lapsiaan liikkumaan turvallisesti liikenteessä.

KOULUMATKAAN KÄYTETTY AIKA

Päivittäiseen **koulumatkaan käytettävä aika** odotuksineen saa kestää enintään 2,5 tuntia. Jos oppilas on lukuvuoden alkaessa täyttänyt 13 vuotta, saa koulumatka kestää enintään kolme tuntia.

Kuljetusten yhdistelyjen vuoksi oppilas voi joutua odottamaan kuljetusta aamuin ja/tai iltapäivisin. Kuljetusreitit takia oppilas voi joutua myös olemaan koulukyydissä pitemmän aikaan kuin lyhyintä reittiä ajattaessa koulumatkoihin menisi aikaa.

Koulumatkaan käytettävän ajan laskemiseen käytetään mm. linja-autoliikenteen aikatauluja <http://www.kotkanaikataulut.fi/kotka/>. Omavastuumatkana oppilas veloitetaan kulkemaan osan matkasta.

Laskentaperusteena koulumatkaa kävellen käytetyn ajan mittaamiseen käytetään Kuntaliiton antamaa laskentaohjetta: 13 min / km. Mikäli oppilaan päivittäinen koulumatkoihin käytetty aika odotuksineen ylittää perusopetuslain 32 §:n asettaman rajan, tarkastellaan kuljetusjärjestelyt uudelleen.

Koulupäivän jälkeen kuljetusta odottavalle oppilaalle tulee järjestää mahdollisuus valvottuun toimintaan tai tarjota tila esimerkiksi läksyjen tekemiseen. Päivittäiset odotusajat pyritään pitämään mahdollisimman lyhyinä.

KOULUKULJETUKSEN MYÖNTÄMISEN PERUSTEET

- koulumatkan pituus (yli 5 km)
- koulumatkan rasittavuus ja vaikeus
- koulumatkan vaarallisuus

Koulukuljetuksissa käytetään ensisijaisesti olemassa olevaa julkista liikennettä. Muita kuljetusmuotoja (tila-auto, taksi) käytetään toissijaisesti täydentämään julkisen liikenteen yhteyksiä tai erikoistapauksissa.

Saattoavustus voidaan myöntää vain oppilaalle, jolla on kuljetusoikeus. Mikäli ko. matkalla on kaupungin järjestämä kuljetus, ei tälle matkalle ole mahdollista saada saattoavustusta. Avustus maksetaan vain siltä matkan osalta, jolta oppilas on mukana kuljetuksessa. Suuruus on ensisijaisesti lähiliikenteen bussilipun hinta ja toissijaisesti voimassa oleva KELA:n oman auton käytöstä maksama korvaus.

Koulumatkan pituus

Koulumatkan pituus tarkoittaa yhdensuuntaista koulumatkaa. Oppilaan koulumatka lasketaan digi- ja väestötietovirastoon merkitystä vakinaisesta osoitteesta lähikouluun. Lain perusteella kunnan velvollisuus on myöntää maksuton koulukuljetus vain viisi kilometriä ylittävälle osalle. Mikäli oppilaan koulumatkaan kuuluva enimmäisaika (2,5 h - 3 h) ylittyy huoltaja voi hakea oppilaalle koulukuljetusta erilliskuljetuksena ylittävälle ajalle opetustoimen hallinnosta.

Koulumatka 3 km - 5 km

Koulumatkan pituus tarkoittaa yhdensuuntaista koulumatkaa. Oppilaan koulumatka lasketaan digi- ja väestötietoviraston väestötietojärjestelmään merkitystä vakinaisesta osoitteesta lähikouluun. Kotkan kaupungin esiopetuksen ja perusopetuksen 1.–2. luokan oppilaille myönnetään maksuton koulukuljetusetu ensisijaisesta kotiosoitteesta, mikäli oppilaan koulumatka on yli 3 km. (HYLA § 124 / 27.10.2020.)

Maksuton koulukuljetus myönnetään oppilaiden yhdenvertaisen kohtelun vuoksi 3 km – 5 km matkalle myös perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaille, jotka ovat iältään 1. ja 2. vuosiluokan oppilaiden ikäisiä.

Maksuton koulukuljetus myönnetään ensisijaisesti julkisella liikennevälineellä (Waltti) ja toissijaisesti erilliskuljetuksena. Lisäksi otetaan huomioon seuraavat asiat: Oppilaan koulumatkan pituus ja omavastuumatka s. 5., Koulumatkaan käytetty aika s. 6.

Kts. Perusopetuslaki 32§ s. 1., Esiopetus s. 2., Kotka Svenska samskola s.3.

Koulumatkan rasittavuus

Kunta myöntää harkinnanvaraisen maksuttoman koulukuljetuksen, jos koulumatka on oppilaalle liian vaikea tai rasittava.

Mikäli koulukuljetusoikeutta haetaan koulumatkan rasittavuuden tai vaikeuden perusteella, tulee hakemukseen liittää asiantuntijalausunto. Lausunnon voi antaa lääkäri, psykologi tai muu asiantuntija tapauksesta riippuen.

Opetuksen järjestäjä harkitsee em. tapauksissa kuljetustarpeen. Jokainen tapaus käsitellään erikseen ja lausuntoja käytetään apuna päätöksenteossa.

Asiantuntijalausunto ei velvoita kuntaa kuljetuksen järjestämiseen eikä asiantuntijalausunto määrää sitä, onko kuljetusoikeuspäätös myönteinen tai kielteinen.

Lausunnosta **on ilmentävä**

- kuljetustarpeiden syiden ja perustelujen lisäksi se, millä
- kulkumuodolla asiantuntija suosittelee kuljetuksen tapahtuvan ja miksi

Lausunnosta on myös ilmentävä selkeästi,

- mille ajanjaksolle asiantuntija suosittelee koulukuljetuksen järjestämistä.

Erityisen perustellusta syystä maksuton koulukuljetus voidaan myöntää oppilaalle myös oppilashuollollisilla perusteilla oppilaan koulunkäynnin tukemiseksi.

Matkan rasittavuuden tai vaikeuden vuoksi koulukuljetusta haetaan joka lukuvuodelle erikseen, ellei sitä ole viranhaltijapäätöksessä myönnetty jo suoraan pidemmäksi ajaksi.

Koulumatkan vaarallisuus

Kunta myöntää harkinnanvaraisen, maksuttoman koulukuljetuksen, mikäli oppilaan käveltävän koulumatkan osuudesta osa arvioidaan vaaralliseksi.

Haettaessa maksutonta koulukuljetusta koulumatkan vaarallisuuden vuoksi tulee hakemuksen liitteeksi toimittaa selvitys tai asiantuntijalausunto tien tai muiden olosuhteiden vaarallisuudesta.

Koulumatkan vaarallisuuden ja vaikeuden arvioi koulukuljetuksen myöntäjä tarvittaessa selvitykseen ja/tai asiantuntijalausuntoon tukeutuen.

Arvioinnissa tarkastellaan monipuolisesti koulumatkan liikenteellisiä olosuhteita huomioiden oppilaan ikä. Suurimman painoarvon saavat teiden liikennemäärät ja nopeusrajoitukset sekä valaistus, pientareella kuljettavan matkan pituus ja tien ylityskohta. Lisäksi otetaan huomioon koulumatkaan liittyvien olosuhteiden muutokset eri vuoden aikoina. Kotkan opetustoimessa on käytössä Koululiitu.fi – palvelu, jonka antamaa riskiarviota käytetään osana koulumatkan vaarallisuuden arviointia niillä tieosuuksilla, joilta riskiarvio on saatavissa. (KASKO § 40 / 24.5.2023.)

Kuljetukset myönnetään ensisijaisesti julkisella liikennevälineellä ja toissijaisesti erilliskuljetuksena.

Se, että huoltaja ei esim. pysty saattamaan oppilasta, ei ole peruste koulumatkaetuisuuden myöntämiselle, koska lainsäädäntö lähtee lähtökohdasta, että oppilaan itsensä tulee suoriutua koulumatkasta ja myös osata lähteä kotoa oikeaan aikaan.

Koulumatkasta ei suoraan muodostu liian vaikeaa tai vaarallista esim. pimeään vuodenajan, lumisen/liukkaan kelin vuoksi tai siksi, että oppilas joutuu kulkemaan yksikseen valaisematonta tietä. Myöskään se, että oppilas joutuu kulkemaan yleistä tietä pitkin, jolla luonnollisesti myös on liikennettä, ei suoraan tee koulumatkasta liian vaarallista. Teiden ylittämistä ei yleensä pidetä kuljetuksen perusteena. Oppilaat voivat myös odottaa linja-autoa valtateiden varsilla.

Pelkästään tien ylittämistä bussipysäkille tai kulkemista koulutaksipysäkin noutopaikalle ei pidetä yksinään vaarallisena (Kouvolan hallinto-oikeus 16.12.2008).

Yksitystien osalta oppilaan tien turvallisuudesta vastaa tiehoitokunta.

Koulukuljetusta koulumatkan vaarallisuuden vuoksi haetaan jokaiselle lukuvuodelle erikseen. Maksuton koulukuljetus myönnetään vain vaaralliseksi katsotulle tieosuudelle ja oppilas veloitetaan kulkemaan osa matkasta omavastuumatkana.

Kuljetusedun voimassa oloaika

Maksuton koulukuljetus voidaan myöntää monivuotisena. Koulukuljetusoikeus alkaa tällöin aina lukukauden ensimmäisenä koulupäivänä ja päättyy lukuvuoden viimeisenä koulupäivänä päätökseen merkittyjen lukuvuosien ajan.

Mikäli maksuttoman koulumatkan hakemuksen perusteena on koulumatkan vaarallisuus, muut terveydelliset syyt tai matkan rasittavuus / vaikeus, hakemus tulee tehdä lukuvuosittain, ja koulukuljetuspäätös on voimassa vain lukuvuoden tai määräjän (esim. 1.10.–31.3.).

Mikäli oppilaan kotiosoite tai koulu muuttuu, kuljetusoikeus päättyy. Huoltaja hakee tarvittaessa koulukuljetusta uudelleen.

Asiantuntijalausunnot on toimitettava lukuvuosittain hakemuksen mukana uudelleen. Asia ratkaistaan tapauskohtaisesti, eikä suositus ole tae kuljetuksen saamiselle.

Mikäli huoltajat eivät tyydy viranhaltijan päätökseen, siitä voi valittaa Itä-Suomen hallinto-oikeuteen, kirjaamo, PL 1744, 70101 Kuopio.

Kuljetusedun hakeminen

Hakemuslomakkeen saa opetustoimen vastuualueelta (Laivurinkatu 4) tai kouluilta tai Kotkan kaupungin verkkosivuilta

<https://www.kotka.fi/kasvatus-ja-koulutus/perusopetus/koulumatkat/>.

Hakemuksen maksuttomaan esiopetuskuljetukseen saa varhaiskasvatuksesta. Lisätietoja löytyy Kotkan kaupungin verkkosivuilta

<https://www.kotka.fi/kasvatus-ja-koulutus/esiopetus/asiointi/esiopetuskuljetukset/>

Haku- ja käsittelyaika

~~Tulevaa lukuvuotta koskeva~~ koulukuljetushakemus toimitetaan sähköpostitse osoitteeseen kirjaamo@kotka.fi tai postitse osoitteeseen Kotkan kaupunki / Kirjaamo, PL 205, 481010 Kotka, tai tuomalla osoitteeseen Opetustoimen hallinto, Laivurinkatu 4, 48100 Kotka. Hakemusta ei toimiteta koululle. **Tulevaa lukuvuotta koskevat** 15.6. mennessä saapuneet **koulukuljetushakemukset** käsitellään varmuudella siten, että koulukuljetus alkaa lukuvuoden alkaessa.

Kesän ja lukuvuoden aikana toimitettujen hakemusten käsittelyaika on 2–3 vk. Erilliskuljetukset alkavat sen jälkeen, kun viranhaltijapäätös on tehty ja henkilöliikenneyksikkö on ehtinyt tehdä koulukuljetusjärjestelyt. Waltti-koululaiskortit tilataan opetustoimen hallinnosta ja ovat noudettavissa Ruorista 2–3 arkipäivää kuljetushakemuksen käsittelyn jälkeen.

Kouluissa on usein koulukuljetuksista vastaava henkilö, jonka yhteystiedot ovat saatavilla koulusta.

Esiopetuksessa kuljetukseen liittyviin kysymyksiin vastaa varhaiskasvatuksen aluepäällikkö.

<https://www.kotka.fi/kasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-hallinnon-yhteystiedot/>

Henkilöliikenneyksikkö

Koulukuljetusten käytännönjärjestelyistä vastaa Etelä-Kymenlaakson henkilöliikenneyksikkö. Erilliskuljetuksia koskevissa asioissa voi olla yhteydessä sähköpostitse osoitteeseen koulukuljetukset@kotka.fi tai tekstiviesteillä numeroon 04573960381 (numeroon voi tekstiviestillä laittaa soittopyynnön).

Henkilöliikenneyksikkö tiedottaa erilliskuljetusten aikataulut huoltajille. Lukuvuoden 2023–2024 alussa käyttöön on tullut kouluun.fi -palvelu, joka mahdollistaa oppilaan erilliskuljetusten hakuajojen tarkastuksen sekä perumisen suoraan palvelusta. Henkilöliikenneyksikkö tiedottaa huoltajia asiasta ja opastaa tarvittaessa palvelun käyttämisestä.

Ohjeet kuljetuksen ajaksi, huoltajille ja oppilaille päivitetään säännöllisesti.

OHJEITA

Koulun **järjestyssäännöt** ovat voimassa myös koulumatkan aikana. Oppilaiden tulee noudattaa kuljettajan antamia ohjeita matkan aikana.

Huoltajan tulee aina peruuttaa maksuton koulukuljetus henkilöliikenneyksikön ohjeiden mukaisesti, jos oppilas ei tarvitse koulukyytiä. Peruuttamatta jääneet kyydit voidaan laskuttaa huoltajalta.

Oppilaan on oltava sovittuna aikana sovitulla taksipysäkillä. Koulutaksi ei odota oppilasta.

Vanhemmat selvittävät linja-autojen aikataulut ja harjoittelevat oppilaiden kanssa linja-autolla kulkemista. Aikataulut <https://www.kotka.fi/asuminen-ja-ymparisto/kadut-ja-liikkuminen/joukkoliikenne/aikataulut/>

Huoltaja ei voi itse tilata koulukuljetusta eikä tehdä muutoksia kuljetusreitteihin tai kuljetusreitin pysähtymispaikkoihin.

Koulukuljetusvastuun siirtäminen huoltajalle

Mikäli koulukuljetukseen oikeutettu oppilas huomautuksista ja varoituksista huolimatta rikkoo annettuja ohjeita tai sääntöjä, voi tukipalveluiden suunnittelija päättää siirtää koulukuljetusvastuun määräajaksi huoltajalle. Menettelyn perusteena on perusopetuslain 29 § ja 32 §.

Menettelyyn johtavia syitä voivat olla esimerkiksi turvavyön käyttämättä jättäminen, ilkivalta, epäasiallinen käytös kuljettajaa ja/tai kanssamatkustajia kohtaan tai myönnetyn bussikortin väärinkäyttö.

Laki järjestyksen pitämisestä joukkoliikenteessä oikeuttaa kuljettajan poistamaan häiriötä aiheuttavan matkustajan, joka kuljettajan kiellosta huolimatta jatkaa häiriön aiheuttamista. Matkustajaa ei saa kuitenkaan poistaa, jos siitä aiheutuisi vaaraa hänen terveydelleen.

Oppilaan tehtävät

- noudattaa koulun järjestyssääntöjä myös koulukuljetuksen aikana
- noudattaa kuljettajan antamia ohjeita
- on ajoissa sovitulla odotuspaikalla, että kaikki kuljetettavat ehtivät oikeaan aikaan kouluun
- odottaa autoa rauhallisesti eikä aiheuta vaaraa itselleen tai muille
- nousee autoon reippaasti ryntäilemättä, istuu penkille ja kiinnittää turvavyön ja pitää turvavyön kiinnitettynä koko ajomatkan ajan
- käyttää pimeään aikaan heijastinta
- käyttäytyy asiallisesti ja ystävällisesti myös kuljetuksen aikana
- huolehtia, että koulureppu ja muut tavarat eivät jää autoon

Yhteystiedot

Koulukuljetushakemukset, waltti-koululaiskortit ja valmistelu: Anu Vihavainen Kehittämiskoordinaattori Puh. 040 3564 981 Sähköposti etunimi.sukunimi@kotka.fi	Anne Suolanen Tukipalveluiden suunnittelija Puh. 040 707 5891 Sähköposti etunimi.sukunimi@kotka.fi
Henkilöliikenneyksikkö Sähköposti koulukuljetukset@kotka.fi Yhteydenotot, vain tekstiviestit puh. 045 7396 0381	Lisätietoa esiopetuskuljetuksista www.kotka.fi > esiopetuskuljetukset

KOTKAN KAUPUNKI / OPETUSTOIMEN VASTUUALUE

Postiosoite

PL 205, 48101 Kotka

Käyntiosoite

Laivurinkatu 4, 48100 KOTKA

Kirjaamo

kirjaamo@kotka.fi

D/2062/12.01.03.00/2025**48 § Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmien päivitys 2025-2026**

Kasko 27.5.2025 § 48

Valmistelija: Yhdyspintatyönsuunnittelija Nina Kaukoranta p. 040 8482344

Tiivistelmä: Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että koulutuksen järjestäjän tulee laatia opiskeluhoitosuunnitelma. Kotkassa suunnitelmia on kaksi: 1) opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma esiopetukseen, perusopetukseen valmistavaan opetukseen ja perusopetukseen ja 2) koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma nuorten lukiokoulutukseen, aikuisten perusopetukseen ja lukiokoulutukseen. Opiskeluhoitosuunnitelmien sisällöt määritellään laissa. Ne korvaavat opetussuunnitelmien opiskeluhoitoa koskevat luvut. Opiskeluhoitosuunnitelmat päivitetään vuosittain ja päivitettyt suunnitelmat otetaan käyttöön aina uuden lukuvuoden alkaessa 1.8. alkaen.

Lapsivaikutusten arviointi:

Opetuksen järjestäjän ja koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmissa lähtökohtana on lapsen etu, joten näillä suunnitelmissa ja niiden toteuttamiseksi tehdyillä toimenpiteillä on parhaimmillaan positiivisia lapsivaikutuksia. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain velvoitteet ja opiskeluhoitosuunnitelmissa kuvatut toimet parantavat lasten ja nuorten terveyttä, turvallisuutta, hyvinvointia ja osallisuutta. Oppilaita ja opiskelijoita on kuultu eri tilanteissa kouluissa toteutettavista toimista ja useissa kouluissa oppilaat ja opiskelijat ovat olleet niitä suunnittelemassa ja toteuttamassa. Suunnitelmissa ei tällä hetkellä ole taloudellisia vaikutuksia.

Esittelyteksti:

Opetuksen järjestäjän ja koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmiin on tehty päivityksiä lukuvuodelle 2025–2026. Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan on päivitetty muun muassa poissaolojen ennaltaehkäisyä ja puuttumisen mallia koskevat tiedot sekä vuosittain tehtävät arviot opiskeluhoitoon palvelujen riittävydestä ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista. Kotkassa arviot opiskeluhoitoon palvelujen riittävydestä kerätään lukuvuosittain osana opiskeluhoitoon lukuvuosiarviointia. Opiskeluhoitosuunnitelmiin on päivitetty myös yhteistyötahojen yhteystietoja.

Opiskeluhoitosuunnitelmat sisältävät arvion opiskeluhoitoon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista. Siinä kuvataan yhteisöllisen opiskeluhoitoon ja oppimisyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoitoon edistämiseksi ja yksilökohtaisen opiskeluhoitoon toteuttaminen ja toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi. Suunnitelma sisältää myös kuvauksen yhteistyön järjestämisestä opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa. Lisäksi kuvataan suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma.

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmassa on erikseen kuvattu perusopetukseen valmistavan opetuksen opiskeluhoolto. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmassa on kuvattu lukioiden sekä aikuisten perusopetuksessa ja aikuisten lukiokoulutuksessa toteutettava opiskeluhoolto. Molemmissa suunnitelmissa on myös kuvattu opiskeluhooltosuunnitelman toteuttaminen, seuraaminen ja arviointi.

Arviot opiskeluhoollon palvelujen riittävyydestä ja käytettävissä olevista opiskeluhoolltopalveluista kootaan ja päivitetään lukuvuosittain. Kootut tiedot toimitetaan hyvinvointialueelle alueellisessa opiskeluhooltosuunnitelmassa kirjatulla tavalla. Tehty arviointi lukuvuodelta 2024–2025 osoitti, että arvioissa opiskeluhoolltopalvelujen tarpeesta oli tapahtunut muutosta erityisesti perusopetuksessa. Arvioissa opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologiresurssissa koetaan edelleen tarpeeseen nähden puutteita. Kuraattoriresurssia pitää riittävänä 27 % ja psykologiresurssia 13 % vastaajista. Sen sijaan kouluterveydenhuollon terveydenhoitaja ja lääkäriresurssi arvioitiin vastaavan tarvetta paremmin. Terveystenhoitajaresurssin näkee riittävänä 73 % ja lääkäriresurssin 80 % vastaajista. Lukiokoulutuksessa opiskeluhoolltopalveluja koskevilla arvioilla nykyinen resurssi sekä opiskeluhoollon kuraattoripalvelussa että opiskeluterveydenhuollossa on riittävä. Opiskeluhoollon psykologiresurssin osalta resurssi koetaan riittävänä yhdessä lukiossa. Kymenlaakson hyvinvointialue on kehittänyt opiskeluhoollon psykologityötä tarjoamalla etäpsykologipalveluja, joka on osaltaan parantanut psykologipalvelujen saatavuutta.

Lukuvuonna 2024–2025 Kotkan esiopetuksessa ja perusopetuksessa oli edellisen lukuvuoden tavoin tarjolla lakisääteisiä mitoituksia kattavammat kuraattori- ja terveydenhoitajaresurssit. Hyvinvointialue on edelleen pyrkinyt tehostamaan psykologien rekrytointia ja etsinyt uusia tapoja toteuttaa psykologityötä. Psykologin konsultaatiopalvelua on edelleen ollut tarjolla ja psykologia tutkimuksia on toteutettu ostopalveluina. Myös lääkäriresurssin parantamisen osalta on tehty työtä. Lukuvuodelle 2025–2026 ei tehdä muutoksia resursseihin. Kymenlaaksoon on laadittu alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma vuosille 2024–2025 hyvinvointialueen vastuulla olevien opiskeluhoolltopalvelujen järjestämiseksi. Se perustuu alueella toimivien koulutuksenjärjestäjien opiskeluhooltosuunnitelmiin.

Maakunnallista poissaolojen toimintamallia päivitettiin syksyllä 2024. Nykyisen toimintamallin käytettävyyttä koskevat arvioinnit jakautuvat. Puolet kouluista arvioivat sen olevan toimiva ja puolet ei pidä sitä toimivana. Toimintamalli saa kiitosta muun muassa toimintatapojen yhtenäistämisestä. Haasteellisena pidetään seurattavien poissaolotuntien määriä ja Opetushallituksen antamaa seuranta-aikaa. Toimintamallia seurataan, arvioidaan ja tarvittaessa päivitetään maakunnallisessa LAPE-ryhmässä.

Liitteet:

Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma 2025–2026
Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma 2025–2026

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

Esittelijä: Opetustoimenjohtaja Vesa Toikka

Ehdotus: Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta päättää hyväksyä koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmat lukuvuodelle 2025–2026.

Päätös: Päätettiin ehdotuksen mukaisesti.

Ei oikaisuvaatimusohjetta

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä		
-------------------------------	--	--

OPETUKSEN JÄRJESTÄJÄN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA

Esiopetus

Perusopetukseen valmistava opetus

Perusopetus

Kotkan opetustoimi
Opiskeluhoollon ohjausryhmä
Elokuu 2025

Sisällys

1 JOHDANTO	1
2 ARVIO OPISKELUHUOLLON KOKONAISTARPEESTA JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVISTA OPISKELUHUOLTOPALVELUISTA	2
2.1 Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta	2
2.2 Arvio käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista	4
3 KOULUYHTEISÖN TOIMENPITEET YHTEISÖLLISEN OPISKELUHUOLLON EDISTÄMISEKSI	5
3.1 Yleiskuvaus	5
3.2 Oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset valtakunnallisilla ja paikallisilla mittareilla.	6
3.3 Koulukohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat.....	9
3.4 Poissaolojen ennaltaehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja sen seurantamenetelmät ja -tiedot ja poissaoloihin puuttuminen, työn- ja vastuunjako sekä luvattomista poissaoloista ilmoittaminen huoltajalle	9
3.5 Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen	13
3.6 Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa	16
4 TOIMENPITEET TARVITTAVIEN TUKITOIMEN JÄRJESTÄMISEKSI YKSILÖKOHTAISESSA OPISKELUHUOLLOSSA	17
4.1 Yleiskuvaus	17
4.2 Oppilaan ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin (kouluterveydenhuolto, kuraattori- ja psykologipalvelut)	17
4.3 Yksittäisen oppilaan tueksi koottava monialainen asiantuntijaryhmä	18
4.4 Tarvittavan opiskeluhuollon järjestäminen kurinpitotoimen tai oppilaan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä.....	21
4.5 Opettajan rooli laajan terveystarkastukseen luokilla 1, 5 ja 8 antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvion toimintakäytänteet koulussa.....	21
4.6 Oppilaan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet ..	22
5 YHTEISTYÖN JÄRJESTÄMINEN OPPILAIEN JA HEIDÄN PERHEIDENSÄ SEKÄ KOULUSSA TYÖSKENTELEVIEN JA MUIDEN OPPILAIEN HYVINVOINTIA TUKEVIEN TAHOJEN KANSSA	23
5.1 Yleiskuvaus	23
5.2 Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmien laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamiseen.....	23
5.3 Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä.....	24
5.4. Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö tuen tarpeen arvioinnissa ja suunnittelussa ...	24
5.5 Yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa.....	24
5.6 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille	26
6 SUUNNITELMAT OPPILAIEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ SEKÄ KRIISISUUNNITELMA	27
6.1 Yleisesti suunnitelmasta oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä	27

6.2. Kiusaaminen, häirintä ja väkivalta sekä rikokset ja rikolliset teot määrittelyä.....	28
6.4 Kiusaamiseen sekä väkivalta- ja häirintätilanteisiin puuttuminen esi- ja perusopetuksessa .	35
6.5 Esiintyvyyden seuraaminen	40
6.6 Suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle	40
7 OPISKELUHUOLTO PERUSOPETUKSEEN VALMISTAVASSA OPETUKSESSA	42
8 OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN, SEURAAMINEN JA ARVIOINTI	43

1 JOHDANTO

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13§:n mukaan koulutuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma. Esi- ja perusopetuksessa siitä käytetään nimitystä opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma. Se sisältää opiskeluhuollon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhuollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta). Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitosten henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa.

Kunnan alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhuoltosuunnitelmat tulee liittää lasten- suojelulain 12§:n 1 momentissa tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. Maakunnallinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on hyväksytty kesällä 2020 ja Kotka toteuttaa siihen kirjattuja toimenpiteitä vuoden 2025 loppuun. Kymenlaakson hyvinvointialue on järjestänyt 1.1.2023 alkaen oppilaille tarjottavat opiskeluhuollon palvelut.

Tämä on lain edellyttämä opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma, jonka Opetushallitus määräsi otettavaksi käyttöön viimeistään 1.8.2023. Tämän suunnitelman päivittämisestä vastaa Opetustoimen johtama opiskeluhuollon ohjausryhmä. Koulu- ja oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma poistui lainsäädännöstä ja Opetushallituksen antamista valtakunnallisista määräyksistä. Jatkossa sen korvaa tämä suunnitelma, jota koulut täydentävät koulukohtaisilla toimintasuunnitelmilla.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa on kuvattu:

- 1) arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista;
- 2) oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi;
- 3) yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa;
- 4) suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma
- 5) toimenpiteet opiskeluhuoltosuunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta).

Koulujen ja esiopetuksen yksiköiden tulee laatia monenlaisia suunnitelmia siitä, miten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa sekä turvallisuutta edistetään ja ylläpidetään. Toimintaohjeista löydät tietoa tästä liitteestä. Lisäksi kouluille ja esiopetuksen yksiköille on annettu sisäisiä toimintaohjeita.

2 ARVIO OPISKELUHUOLLON KOKONAISTARPEESTA JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVISTA OPISKELUHUOLTOPALVELUISTA

2.1 Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta

Kotkan opetustoimen vastuualueella toimii 15 peruskoulua. Näistä 10 on alakouluja, 2 yhtenäiskoulua ja 3 yläkoulua. Kotkansaaren yhtenäiskoulu toimii kahdessa yksikössä, Haukkavuoren koulussa ja Keskuskoulussa. Esiopetuksen yksiköt toimivat alakoulujen yhteydessä. Keväällä 2025 perusopetuksessa on ollut 4171 oppilasta. Lisäksi perusopetukseen valmistavassa opetuksessa on 49 oppilaista, jolloin oppilaita on ollut kaikkiaan 4220. Perusopetuksen oppilasmäärässä on laskenut edelliseen kevääseen, kun taas valmistavan opetuksen oppilasluku on kasvanut. Esiopetuksessa oppilaita on 334.

Arvioon opiskeluhuollon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskelu-
huollossa sekä opiskeluhuollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kotka on saanut valtion lisärahoitusta palvelujensa toteuttamiseen, jossa kriteerinä on matala koulutustaso, korkea työttömyysaste ja maahanmuuttajataustaisen väestön osuus kuntalaisista. Kotkassa on ollut Kymenlaakson kunnista eniten maahanmuuttajataustaisia oppilaita. Valtakunnallisesti arvioituna myös erityistä tukea saavien oppilaiden määrä on poikkeuksellisen korkea. Nämä eivät suoraan näydyt yliedustettuina esimerkiksi opiskeluhuollon palveluissa.

Valtakunnalliset TEA-viisari (Kuva 1.) ja kouluterveyskysely tuottavat säännöllisesti arviointitietoa opiskelijoiden terveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä tekijöistä. Opetustoimi tarkastelee säännöllisesti kouluterveyskyselyn tuloksia, kerää vertailutietoa ja kohdentaa tarvittavia toimenpiteitä. Vuoden 2023 kouluterveyskyselyssä perusopetuksessa viisi myönteisintä tulosta suhteessa aiempaan tiedonkeruukseen olivat perusopetuksen 4. ja 5. luokkalaisilla mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista lisääntyminen ja koulun aikuisen kiusaaminen koulussa tämän luokan aikana vähentyminen. Perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisilla puolestaan, kun kiusattu tai muita kiusannut on kertonut koulukiusaamisesta koulun aikuiselle, kiusaaminen on loppunut tai vähentynyt, osuus oli kasvanut merkittävästi (23 %). Yläkouluikäisillä alaikäisten alkoholiostot vähittäismyynnistä olivat vähentyneet ja hengästyttävän liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla oli lisääntynyt. Viisi huolestuttavinta tulosta olivat 4. ja 5. luokkalaisilla vähintään kerran sähkösavukkeita ja jotain tupakkatuotteita käyttäneiden osuuden kasvaminen. Yläkouluikäisillä päivittäin sähkösavukkeita käyttävien osuus oli kasvanut. Kiusaamistilanteet, jossa nimittelyä, naurunalaiseksi tekemistä tai loukkaavaa kiusoittelemista osuus oli kasvanut. Opettajalta saatu välittävä ja oikeudenmukainen kohtelu oli vähentynyt. Vuoden 2025 kouluterveyskyselyn tulokset saadaan syksyllä.

 Pisteet	Kotka	Kymenlaakson hyvinvointialue	Koko maa
Yhteiset käytännöt	76	71	72
Tupakoinnin ja päihteidenkäytön ehkäisy	92	92	84
Häirinnän ja väkivallan ehkäisy	91	84	85
Tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisy	74	70	75
Toimintamallit	48	45	53
Oppilasruokailu	58	53	52
Oppilashuolto	92	84	82

Kuva 1. TEA-viisari 2023: yhteiset käytännöt

Maakunnallisessa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa, joka on laadittu vuosille 2020–2025, on määritelty useita seuraintaindikaattoreita. Kotkan opetustoimi seuraa ja arvioi asetettuja tavoitteita ja valitsee vuosittaiset painopisteet toimenpiteille (Kuva 2.).

OPETUSTOIMI Maakunnallinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma painopisteet 2023–2025

Maku LAPE Päätaoite 1: Lasten, nuorten ja perheiden arjen hyvinvointi lisääntyy

Kotka: Yleisesti hyvinvointia lisäävät toimet, lasten ja nuorten palveluiden sisällöllinen kehittäminen, yhteistyömuodot vastuualueiden sisällä, välillä ja muiden toimijoiden kanssa, henkilöstön osaaminen ja koulutus

1. Lasten ja nuorten arvostus
 - Kokemus koulu yhteisöön kuulumisesta: tunnustetaan Korona- ajan vaikutus vastauksiin, pyritään vahvistamaan ja tukemaan yhteisöllisyyden kokemusta
 - Vahvistetaan kouluun kiinnittymistä, koululäsnäoloa ja tuetaan vertaissuhteita
4. Lasten ja nuorten terveyden edistäminen
 - Mielialaan liittyvät ongelmat: viedään yhteisöllisen opiskelu huollon opetuksen järjestäjäkohtainen tavoite (2021–2023) Mielen hyvinvoinnin vahvistaminen päätökseen ja käynnistetään seuraava 2-vuotinen tavoite Hyvinvoiva koulu yhteisö (2023–2025)
5. Tuen oikea-aikainen ja yhdenvertainen saatavuus
 - Lapset ja nuoret kokevat, että koulussa on mahdollisuus keskustella asioista. Jatketaan tuen tarjoamista ja ylläpitämistä.
 - Järjestetään henkilöstölle koulutusta mm. sosiaalisesta jännittämisestä, huolen puheeksi ottamisesta, dialogitaidoista

Maku LAPE Päätaoite 2: Lasten, nuorten ja perheiden osallisuus ja yhteisöllisyys vahvistuvat

Kotka: Yleisesti hyvinvointia lisäävät toimet, harrastaminen, lasten ja nuorten palvelujen sisällöllinen kehittäminen, yhteistyömuodot vastuualueiden sisällä, välillä ja muiden toimijoiden kanssa, henkilöstön osaaminen ja koulutus

1. Yhdenvertaiset mahdollisuudet tavata, toimia ja vaikuttaa
 - Jatketaan hyvin alkanutta Harrastamisen Suomen mallia ja monipuolista koulujen kerhotoimintaa
5. Lähi yhteisöt mukana osallisuuden luomisessa
 - Jatketaan edelleen koulujen ja oppilaitosten yhteisöllisen opiskelu huoltotyön suunnittelua ja toteutusta vahvistamalla dialogista toimintakulttuuria

Maku LAPE Päätaoite 3: Lasten, nuorten ja perheiden parissa toimivien monialainen verkostotyö kehittyy ja jalkautuu

Kotka: lasten ja nuorten palvelujen sisällöllinen kehittäminen, yhteistyömuodot vastuualueiden sisällä, välillä ja muiden toimijoiden kanssa, henkilöstön osaaminen ja koulutus

1. Lapsi, nuori ja perhelähtöinen moniammatillinen työ yli sektorirajojen
 - kts. Päätaoite 2: alataoite 5

Kuva 2. Opetustoimen painopisteet 2023–2025

Lukuvuosittain toukokuussa toteutettavassa opiskelu huollon arvioinnissa koulut ja oppilaitokset arvioivat opiskelu huollon kokonaisuuden toteutumista. Myös esiopetuksessa arvioidaan opiskelu huollon kokonaisuuden toteutumista.

Lukuvuosittain toteutetussa opiskeluhuollon arvioinnissa pyydetään arvio opiskeluhuollon kokonaisuudesta ja sen jakautumisesta lukuvuoden aikana. Kouluissa opiskeluhuoltotyö kohdentuu yksilökohtaiseen ja yhteisölliseen opiskeluhuoltotyöhön, moniammatilliseen yhteistyöhön ja lukuvuonna 2024–2025 vielä kolmiportaisen tuen edellyttämään lakisääteiseen yhteistyöhön. Yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän suunnitelmallinen työ on vuosien aikana vahvistunut. Keväällä 2024 tehdystä kyselyssä niitä oli edellisen lukuvuoden tapaan keskimäärin 9 kertaa lukuvuoden aikana ja se jatkanut kasvua. Koulujen yhteisölliset opiskeluhuoltoryhmät kokoontuivat lukuvuonna 2024–2025 keskimäärin 11 kertaa. Edelleen koulujen välillä on suurta vaihtelua. Opetuksen järjestäjän asettama kaikille yhteinen tavoite ”Hyvinvoiva kouluyhteisö” vuosille 2023–2025 on arvioiden mukaan tuottanut paljon hyvää koulujen arkeen. Suurin osa kouluista arvioi, että tätä yhteistä tavoitetta on tärkeä jatkaa vielä lukuvuodet 2025–2026 ja 2026–2027. Moniammatillinen yhteistyö, oppilaiden kolmiportaiseen tukeen liittyvä käsittely ja arjen akuuttien tilanteiden hoitaminen vaativat edelleen kehittämistä. Erityisen tärkeäksi tulee uudenlaisen yhteistyön kehittäminen oppimisen tuen uudistuttua.

Kotkan esiopetusyksiköillä on ollut mahdollisuus osallistua koulukohtaiseen yhteisölliseen opiskeluhuoltotyöhön. Osassa esiopetuksista koulun kanssa toteutuvaan yhteisölliseen opiskeluhooltoon kuuluminen on selvää ja osallistuminen on ollut säännöllistä. Opiskeluhuollon käsitteet koetaan edelleen epäselviksi ja tarvitsevat esiopetuksen osalta selventämistä. Opiskeluhuoltotyö on todentunut kuraattorin vierailuilla esiopetuksessa sekä tarvittaessa esiopetuksesta on voitu olla yhteydessä kuraattoriin, terveydenhoitajaan ja psykologiin.

2.2 Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Opiskeluhuollon lukuvuosiarvioinnissa kerätään vuosittain koulujen arviot opiskeluhoitopalvelujen riittävydestä. Keväällä 2024 tehdyn arvioinnin mukaan arviot käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista olivat pääasiassa pysyneet lähes ennallaan edelliseen kevääseen verrattuna. Tuolloin opiskeluhuollon kuraattoripalvelua piti riittämättömänä 75 % vastaajista. Opiskeluhuollon psykologipalveluja oli tarjottu perusopetukseen konsultaatiopalveluna. Lisäksi kahden koulun käytettävissä on myös muuta psykologipalvelua. Saatujen vastausten perusteella psykologiresurssi koettiin riittämättömänä (90 %). Tarjottua konsultaatiopalvelua ei pidetty riittävänä ja psykologin työpanosta kaivattiin arjen työssä. Keväällä 2025 tehdystä kyselyssä kuraattoripalvelua pitää riittämättömänä 73 % vastaajista. Psykologipalvelujen osalta on tapahtunut parannusta, mutta edelleen 87 % vastaajista pitää niitä riittämättöminä.

Terveystenhoitajaresurssissa on tapahtunut edelliseen arviointiin verrattuna merkittävä muutos. Keväällä 2024 arvioinnissa 75 % vastaajista koki, että terveydenhoitajaresurssi ei ole riittävä. Tuolloin vastaajien kokemus oli, että terveydenhoitajat keskittyvät pääasiassa ikäkausitarkastuksiin ja heidän tulisi olla paremmin mukana myös yhteisöllisessä opiskeluhooltotyössä. Keväällä 2025 terveydenhoitajien resurssia ei pidä riittävänä enää 27 % vastaajista. Opiskeluhoollon lääkäripalvelujen osalta keväällä 2024 resurssia piti riittämättömänä 75 % vastaajista. Keväällä 2025 näin koki enää 20 % vastaajista. Yleisesti voidaan todeta, että kouluterveydenhuollon resursseissa on koulujen näkökulmasta tapahtunut myönteistä kehitystä.

Käytettävissä olevat opiskeluhooltopalvelut määrittyvät lakisääteisistä luvuista, mutta palveluita pyritään kohdentamaan alueelliset erot huomioiden. Lakisääteiset mitoitusluvut oppilasmäärästä per työntekijä ammattiryhmittäin: kuraattorit 670, psykologit 780, kouluterveydenhoitajat 460 (suositus). Lääkäripalveluiden mitoituksen määrittää hyvinvointialue ja se on 2100 oppilasta per lääkäri. Esiopetuksen oppilaat kuuluvat neuvolaterveydenhuollon piiriin. Kymenlaaksoon on laadittu alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma vuosille 2024–2025 hyvinvointialueen vastuulla olevien opiskeluhooltopalvelujen järjestämiseksi. Se perustuu alueella toimivien koulutuksenjärjestäjien opiskeluhooltosuunnitelmiin.

Hyvinvointialue oli määritellyt käytettävissä olevat opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologiresurssit lukuvuodelle 2024–2025. Ne olivat perusopetuksessa ja esiopetuksessa ovat 8,2 kuraattorihenkilötyövuotta (laskennallinen tarve 7,2 htv) ja 1 psykologihenkilötyövuotta (laskennallinen tarve 6,2). Kouluterveydenhoitajien laskennallinen henkilötyövuosimäärä suosituksen mukaan (460) olisi 10,5 htv ja resurssi on sitä kattavampi 405 oppilasta/kouluterveydenhoitaja. Niiden koulujen käytössä, joilla ei ole tällä hetkellä omaa psykologiresurssia käytettävissä, on edelleen käytettävissä konsultoivan psykologin palvelut. Kotkan esiopetuksessa sekä perusasteella on tarjolla lakisääteisiä mitoituksia kattavammat kuraattori- ja terveydenhoitajaresurssit. Psykologiresurssissa on vajetta. Konsultoivan psykologin palvelun lisäksi psykologisia tutkimuksia toteutetaan ostopalveluresurssein. Hyvinvointialue ei tehnyt muutoksia opiskeluhooltopalvelujen resursseihin lukuvuodelle 2025–2026.

3 KOULUYHTEISÖN TOIMENPITEET YHTEISÖLLISEN OPISKELUHOOLLON EDISTÄMISEKSI

3.1 Yleiskuvaus

Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhoolltoa toteuttavat kaikki opiskeluyhteisössä työskentelevät.

Kaikkien oppilaitoksessa oppilaiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhuoltopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista.

Opetustoimi, koulut ja opiskeluhuollon palvelut tekevät monipuolista yhteistyötä perusopetuksen yhtenäisyyden, eheyden ja laadun varmistamiseksi, toiminnan avoimuuden lisäämiseksi sekä oppilaiden oppimisen ja kasvun tukemiseksi. Yhteistyötä tarvitaan myös oppimisympäristöjen monipuolisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin turvaamiseksi. Yhteistyö on suunnitelmallista ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa. Varhaiskasvatus ja esiopetuksen yksiköt tekevät yhteistyötä omien verkostojensa kanssa.

3.2 Oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset valtakunnallisilla ja paikallisilla mittareilla.

Valtakunnalliset mittarit:

Määräaikaaiset terveystarkastukset ja niihin sisältyvä terveysneuvonta muodostavat kouluterveydenhuollon rungon. Oppilaalla on terveystarkastus jokaisella vuosiluokalla perusopetuksen aikana. Määräaikaisten tarkastusten lisäksi tehdään tarkastuksia yksilöllisen tarpeen mukaan.

Laajat terveystarkastukset ovat oppilaille ja heidän perheilleen 1., 5. ja 8. luokalla. Laajoissa terveystarkastuksissa selvitetään oppilaan terveyden- ja hyvinvoinnin lisäksi vanhempien ja koko perheen hyvinvointia. Vanhemmat kutsutaan aina mukaan tarkastukseen. Laajoihin terveystarkastuksiin sisältyy opettajan antama arvio oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa. Tähän tarvitaan huoltajien kirjallinen suostumus. Laajoista terveystarkastuksista kerätään yhteenveto, jossa on tietoa luokan ja koko kouluyhteisön hyvinvoinnista. Tietoa hyödynnetään koulun yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa.

Move! -järjestelmä on oppilaan tarpeisiin perustuva mittaus- ja palautejärjestelmä, joka tuottaa tietoa oppilaan fyysisestä toimintakyvystä ja kannustaa sen kehittämiseen. Move! -järjestelmän tavoitteena on auttaa ensisijaisesti oppilasta ja hänen perhettään ymmärtämään fyysisen toimintakyvyn yhteydet oppilaan terveyteen, päivittäiseen hyvinvointiin, jaksamiseen ja opiskeluun. Move! -järjestelmään kuuluvat fyysisen toimintakyvyn mittaukset toteutetaan elo-syyskuun aikana 5. ja 8. vuosiluokkien oppilaille osana koulun liikuntakasvatusta. Mittaustuloksia hyödynnetään esimerkiksi koulujen liikunnanopetuksessa, kouluterveydenhuollon järjestämissä terveystarkastuksissa sekä

valtionhallinnossa, maakunnissa ja kunnissa hyvinvointitoimenpiteiden suunnittelussa, seurannassa ja arvioinnissa. Tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina.

Move! -mittaustuloksia voidaan hyödyntää monella eri tavalla. Yksittäiselle oppilaalle se tuottaa tietoa ja palautetta omasta fyysisestä toimintakyvystään ja vinkkejä sen kehittämiseksi. Koululaisten vanhemmat saavat tietoa lastensa fyysisen hyvinvoinnin edellytyksistä sekä siitä, mihin lasten hyvinvointiin liittyviin asioihin heidän tulisi kiinnittää huomiota. Terveystoimittaja ja lääkäri saa tietoa oppilaan jaksamista ja hyvinvointia mahdollisesti haittaavista tekijöistä. Jos oppilaan fyysisessä toimintakyvyssä havaitaan haasteita Move! -mittausten perusteella, ohjataan oppilas liikuntaneuvokseen oppilaan ja huoltajan suostumuksella. Opettaja ja koulu saavat tietoa siitä, mihin fyysisen toimintakyvyn osa-alueisiin tulee opetuksen suunnittelussa kiinnittää huomiota. Valtakunnan, kunnan ja maakunnan tasolla Move! tuottaa objektiivista tietoa lasten ja nuorten fyysisestä toimintakyvystä esimerkiksi kansallisen liikunta- ja terveystoimittajan ja kuntien terveyden edistämistoimenpiteiden kehittämistä ja seurantaa koskien. Moniammatillinen Move! -ohjausryhmä aloitti elokuussa 2024. Sen tehtäviin kuuluu muun muassa Move! -prosessin koordinoimista. Lisäksi tavoitteena on kehittää ja tehostaa kouluPT-toimintaa (personal trainer) ja koululaisten liikuntaneuvontaa sekä sinne ohjautumista osana Move! -prosessia.

TEA- viisari tuo esille kunnan toimintaa kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Palvelu tukee kuntien ja alueiden terveydenedistämistyön suunnittelua ja johtamista. Se tarjoaa valmiiksi analysoidua tietoa esimerkiksi kuntakohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman tueksi. Tieto toiminnasta mahdollistaa konkreettisten tavoitteiden asettamisen ja niiden toteutumisen seurannan.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kerää peruskouluilta terveydenedistämistoimittajuuteen liittyvää tietoa yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. Tiedot kerätään kouluilta syksyisin, kahden vuoden välein parittomina vuosina. Tietojen kokoaminen on tarkoituksenmukaista tehdä opiskeluhoitoryhmässä. Tulosten avulla tuetaan laaja-alaisen hyvinvointitiedon hyödyntämistä koulujen arjessa ja opiskeluhoitojärjestelmän toiminnan johtamisessa.

Kouluterveyskysely tuottaa monipuolista ja luotettavaa, maakunnallista ja paikallista seurantatietoa eri ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palveluista. Kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi. Tietoja kerätään perusopetuksen 4., 5., 8. ja 9. vuosiluokkaa käyviltä oppilailta.

Kuntakohtaiset kouluterveyskyselyn tulokset ovat saatavissa THL:n sähköisestä tulospalvelusta. Tulosten verkko-osoite on thl.fi/kouluterveyskysely/tulokset. Vuoden 2025 valtakunnalliset,

kuntakohtaiset ja alueelliset tulokset julkaistiin syyskuussa. Koulukohtaiset tulokset eivät ole avoimesti verkosta luettavissa. Opetustoimi kokoaa kuntatason seurantatiedot.

Koulut voivat hyödyntää kouluterveyskyselyn tarjoamaa tietoa kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämässä, opiskeluhuoltotyössä ja terveystiedon opetuksessa. Kunnat hyödyntävät tuloksia hyvinvointijohtamisessa, esimerkiksi laadittaessa hyvinvointistrategiaa, lapsi- ja nuorisopoliittista ohjelmaa tai lastensuojelusuunnitelmaa. Valtakunnan tasolla kouluterveyskyselyn tuloksia käytetään esimerkiksi politiikkaohjelmien ja erilaisten lakien toimeenpanon seurannassa ja arvioinnissa.

Paikalliset- ja koulukohtaiset mittarit:

Opiskeluhuollon ohjausryhmän kysely kouluille toteutetaan vuosittain lukuvuoden päättyessä. Kyselyssä kerätään tietoa koulujen opiskeluhuoltotyön suunnittelusta, kehittämisestä ja toteutumisesta. Esiopetuksen opiskeluhuoltoa koskeva arviointi toteutetaan yhteistyössä alakoulujen kanssa.

Koulujen opiskeluhuoltoryhmät arvioivat opiskeluhuollon kokonaisuutta, koulukohtaisen opiskeluhuoltoryhmän toimintaa, yhteisölliselle opiskeluhuoltotyölle asetettuja tavoitteita ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteutumista. Lisäksi lukuvuosittain tehtävää kokonaisarviointiin voidaan sisällyttää ajankohtaisia teemoja tai kehittämistä edellyttävien tietojen kokoamista. Tällaisia ovat esimerkiksi poissaolojen ennaltaehkäisy ja puuttuminen sekä kiusaamisen toimintamalliin liittyvien ilmiöiden tarkastelu. Kuntakohtaisen kyselyn lisäksi kouluilla on käytössään erilaisia kyselyjä ja mittareita kouluhyvinvoinnin kehittämiseksi ja tukemiseksi. Kyselyjä toteutetaan oppilaille, koulun henkilöstölle ja huoltajille.

Pelastussuunnitelman laatiminen perustuu pelastuslakiin ja valtioneuvoston asetukseen pelastustoimesta. Sen laatimisen tavoitteena on ennaltaehkäisevästi poistaa vaaroja ja suunnitella hätä- ja onnettomuustilanteiden toimenpiteitä. Se sisältää selvityksen koulun omatoimisesta varautumisesta. Pelastussuunnitelman toimintaohjeet ovat pääsääntöisesti yleistoimintaohjeita. Pelastussuunnitelmaan liittyviä harjoituksia (mm. poistumisharjoitus ja suojautumisharjoitus) järjestetään säännöllisin väliajoin.

Kouluilla ja esiopetuksen yksiköillä on olemassa olevat toimintamallit väkivaltatilanteissa. Niissä keskeistä on turvallisuuden takaaminen. Kotkassa noudatetaan ns. Kotkan toimintamallia väkivallan ehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi (katso tarkemmin luku 6). Lisäksi opetustoimi ja työsuojelu ovat antaneet erillisen ja täsmennetyn ohjeen aggressiivisesti käyttäytyvien oppilaiden

kanssa toimimisesta. Oppilaan henkilökuntaan kohdistamasta väkivallasta tehdään uhka- ja vaara-tilanneilmoitus.

3.3 Koulukohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat

Koulukohtainen opiskeluhoitoryhmä vastaa oppilaitoksen opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Yhteisöllinen opiskeluhoollotyön suunnittelu ja toteuttaminen on ryhmän keskeinen tehtävä. Opiskeluhoitoryhmän toimintaa ohjaa opetuksen järjestäjän opiskeluhoollasuunnitelma, jossa asetetaan seuraavaan lukuvuoden opetuksen järjestäjäkohtaiset tavoitteet ja suunnitellaan tarvittavat toimintatavat tai –mallit. Nämä täsmennetään ja täydennetään koulukohtaisissa toimintasuunnitelmissa. Alakouluissa se tehdään yhteistyössä esiopetuksen kanssa.

Kotkassa koulukohtaista opiskeluhoitoryhmää johtaa opetuksen järjestäjän nimeämänä rehtori. Ryhmä on kokoonpanoltaan monialainen, joten siihen kuuluvat sekä oppilaitoksen että opiskeluhoollpalvelujen edustajat. Kotkassa ryhmään kuuluvat: rehtori, laaja-alainen erityisopettaja, oppilaanohjaaja, opiskeluhoollon kuraattori, opiskeluhoollon psykologi, terveydenhoitaja, opettajien ja koulunkäynnin ohjaajien edustajat sekä alakouluissa esiopetuksen edustaja. Nimetyillä kouluilla toimivat koulunuorisotyöntekijät ovat osa opiskeluhoitoryhmää. Ryhmään kuuluvat myös opiskelijoiden ja mahdollisuuksien mukaan vanhempien edustajat ja tarvittaessa yhteistyötahojen edustajat oppilaitoksen ulkopuolelta.

Koulukohtaiset opiskeluhoitoryhmät kokoontuvat säännöllisesti vähintään 4 kertaa lukuvuoden aikana opetuksen järjestäjän antaman ohjeen mukaisesti. Suunnitelmallisen opiskeluhoollotyön varmistamiseksi tapaamisia tarvitaan kuitenkin enemmän. Monissa kouluissa opiskeluhoitoryhmät kokoontuvatkin kerran kuukaudessa tai joka 2. kuukausi. Lukuvuonna 2024–2025 koulujen opiskeluhoitoryhmät kokoontuivat keskimäärin 11 kertaa lukuvuoden aikana. Koulujen välillä on isoa vaihtelua.

3.4 Poissaolojen ennaltaehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja sen seurantamenetelmät ja -tiedot ja poissaoloihin puuttuminen, työn- ja vastuunjako sekä luvattomista poissaoloista ilmoittaminen huoltajalle

Poissaolojen ehkäisemisessä keskeistä on oppilaiden osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen. Yhteisölliselle opiskeluhoollolle lukuvuosittain asetettavat tavoitteet tukevat hyvinvointia, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja vahvistavat kouluun sitouttavaa toimintakulttuuria.

Perusopetuslain mukaan lasten tulee vuotta ennen oppivelvollisuutensa alkamista osallistua esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet täyttävään toimintaan. Opettaja ja huoltaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö kantavat yhdessä vastuun lapsen säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen. Esiopetusyksikössä seurataan lapsen päivittäistä läsnäoloa. Huoltajien toivotaan ilmoittavan esiopetukseen esioppilaan sairastumisesta heti ensimmäisenä sairaspäivänä Edlevo-sovelluksen kautta. Ilmoittamatta jääneestä poissaolosta otetaan yhteyttä huoltajiin ja tiedustellaan lapsen ja perheen tilannetta.

Oppilaan tulee osallistua perusopetukseen, jollei hänelle ole erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty vapautusta. Poissaolot ovat riskitekijä oppimiselle ja hyvinvoinnille. Poissaolojen ehkäiseminen tarkoittaa kouluyhteisössä toteutettavaa kaikkiin oppilaisiin kohdentuvaa kouluun kiinnittymistä tukevaa toimintaa ja sen tulee olla ensisijainen keino. Kouluun kiinnittymisen ja koululäsnäolon vahvistamisessa merkityksellisiä tekijöitä ovat hyvä opettajaoppilassuhde, myönteiset vertaissuhteet, onnistumiset koulutehtävissä ja kotoa saatava tuki koulunkäynnille. Keskeistä on oppilaiden kohtaaminen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen. Kouluun kiinnittymistä tukevat turvallinen ilmapiiri, jatkuva ryhmäytyminen ja tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu sekä tuokioppilas- ja oppilaskuntatoiminta.

Opettajalla on velvollisuus seurata valvontaoppilaidensa poissaoloja. Opettajat seuraavat oppilaiden poissaoloja ja kirjaavat ne Wilma-oppilastietojärjestelmään viipymättä. Opettajien velvollisuutena on ilmoittaa huoltajalle, mikäli oppilas on luvottomasti pois koulusta.

Vanhempien toivotaan ilmoittavan koululle oppilaan sairastumisesta heti ensimmäisenä sairaspäivänä, koska oppilaan turvallisuuden kannalta tämä on ensisijaisen tärkeää. Luokanopettajan tai luokanvalvojan on saatava viipymättä selvitys poissaolosta, jonka hän kirjaa Wilma-järjestelmään. Wilman kautta huoltajat voivat omilla tunnuksillaan seurata lastensa poissaoloja ja muita kouluasioita. Mikäli oppilas sairastuu koulupäivän aikana, koulusta ilmoitetaan kotiin sairastumisesta ja oppilaan mahdollisesta kotiin lähettämisestä. Muut kuin sairastumisesta johtuvat poissaolot on anottava etukäteen joko luokanopettajalta/-valvojalta (enintään 5 päivää) tai rehtorilta. Jos oppilaalle kertyy syystä tai toisesta poissaoloja, tulee tilanne selvittää. Yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa voidaan koota monialainen asiantuntijaryhmä. Mikäli oppilas tai huoltaja ei anna suostumusta monialaisen asiantuntijaryhmän kokoamiseen, ei tilanteen selvittämistä voi jättää tekemättä. Jos tilanne ei muuten selviä ja yhteistyö ei suju, tehdään lastensuojeluilmoitus.

Koulun rehtorilla on mahdollisuus saada koulunsa poissaolotiedot kootusti Primuksesta. Seuran tulee olla systemaattista ja jatkuvaa oikeellisen tilannekuvan vahvistamiseksi. Tämän lisäksi poissaoloihin on kiinnitettävä erityistä huomiota vähintään 2 kertaa lukukaudessa. Se voi rytmittyä

esimerkiksi koulun loma-aikoihin. Nämä seurantaan koskevat määräajat on tärkeä kirjata opiskelu-
huollon vuosikelloon. Rehtorit kokoavat vastuuopettajilta saadun tiedot, seuraavat tilannetta ja tuo-
vat tiedon koulun opiskeluhuoltoryhmään tarvittavien toimenpiteiden käynnistämiseksi. Tärkeä on
muistaa, että koulukohtainen opiskeluhuoltoryhmä ei saa käsitellä yksittäistä oppilasta koskevaa
asiaa. Mikäli sellaiseen on tarvetta, kootaan monialainen asiantuntijaryhmä. Koulut ilmoittavat luku-
vuosittain poissaoloja koskevia tietoja opiskeluhuollon lukuvuosiarvioinnissa, jonka opiskeluhuollon
ohjausryhmä kokoaa.

Poissaoloihin tulee puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja heti huolen herätessä. Vas-
tuuopettajan tehtävä on käynnistää asian selvittely ja tarvittaessa koota monialainen asiantuntija-
ryhmä tuen tarpeen arvioimiseksi. Toimenpiteitä on tärkeä kohdentaa yksilökohtaiseen harkintaan
perustuvalla ja joustavalla tavalla myös opillisesti. Opettajat huolehtivat oppimisessa tarvittavan pe-
dagogisen tuen oikea-aikaisuudesta ja vahvuudesta. Vastuuopettajan on tärkeä kiinnittää huomiota
eri poissaolojen muotoon.

Kymenlaaksoon on luotu perusopetukseen yhtenäinen poissaolojen puuttumismalli, joka otettiin
käyttöön elokuussa 2023. Kymenlaakson kuntien mallia noudatetaan kaikkien poissaolojen osalta
ja erityisesti silloin, kun kyseessä on luvaton poissaolo, epäselvä sairauspoissaolo tai muu huoles-
tuttava poissaolo. Keskeistä mallissa on poissaolojen ennaltaehkäisy ja huolen puheeksi ottaminen
varhaisessa vaiheessa (Kuva 3.):

POISSAOLOIHIN PUUTTUMINEN PERUSOPETUKSESSA - luvaton poissaolo, epäselvä sairauspoissaolo tai muu huolestuttava poissaolo				
Oppivelvollisen huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollinen suorittaa oppivelvollisuutensa (Oppivelvollisuuslaki, 9 §).				
Opetuksen järjestäjän tulee ennaltaehkäistä perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja sekä seurata ja puuttua niihin suunnitelmallisesti. Opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. (Pol. 26§).				
Ennaltaehkäisevä toiminta - Vahvistetaan koulun toimintakulttuuria, oppilaiden hyvinvointia, osallisuutta, luokkaan ja ryhmään kuulumista, kouluun kiinnittymistä sekä koululäsnäoloa yhteisöllisellä opiskeluhoitotyöllä. - Vahvistetaan sujuvaa yhteistyötä kodin ja koulun välillä. - Opettajan lakisääteinen tehtävä on seurata oppilaiden poissaoloja. Poissaolot tulee merkitä Wilmaan heti, viimeistään koulupäivän loppuun mennessä.	Huoli puheeksi Oppilaan poissaolosta herää huoli kotona / koulussa: - Huoltaja ilmoittaa poissaolosta koululle heti ensimmäisenä poissaolo päivänä. - Huoltajille ilmoitetaan luvattomasta poissaolosta viipymättä. - Opettaja keskustelelee asiasta oppilaan kanssa ja on yhteydessä huoltajiin. - Kun opettaja arvioi, että oppilas tarvitsee opiskeluhoitopalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä opiskeluhoitopalvelujen työntekijään. (OHL16§) - Opettaja konsultoi tarvittaessa lastensuojelun ja lapsiperhepalveluiden virka-aikaista päivystystä.	Poissaoloja 30 tuntia - Vahvistetaan yhteistyötä. Opettaja selvittää oppilaan tilannetta huoltajan ja oppilaan kanssa sekä tekee tarvittavaa yhteistyötä opiskeluhoitopalveluiden kanssa. - Kootaan oppilaan / huoltajan suostumukseen perustuva monialainen asiantuntijaryhmä. - Sovitaan kokonaistilanteen ja poissaolojen syiden kartoittamisesta. Voidaan käyttää erilaisia arviointimenetelmiä. - Suunnitellaan koulun sekä muiden toimijoiden tukitoimet ja vastuut. - Sovitaan yksilöllisesti poissaolojen kohdennetusta seurannasta. - Konsultoidaan tarvittaessa lastensuojelun ja lapsiperhepalveluiden virka-aikaista päivystystä.	Poissaoloja 70 tuntia - Arvioidaan aikaisemmat tukitoimet. - Mikäli ne eivät ole auttaneet ja poissaoloja on siitä huolimatta, tiivistetään yhteistyötä koulussa sekä muiden tarvittavien verkostojen kanssa. - Konsultoidaan tarvittaessa lastensuojelun ja lapsiperhepalveluiden virka-aikaista päivystystä. - Tarvittaessa tehdään ensisijaisesti sosiaalihoitolain mukainen yhteydenotto yhdessä huoltajan kanssa tai lastensuojeluilmoitus.	Poissaoloja 100 tuntia - Koulu on selvittänyt poissaolojen syitä omalta osaltaan ja järjestänyt koulun tukitoimia monipuolisesti. - Mikäli tehdyt toimenpiteet eivät auta ja poissaoloja on siitä huolimatta, tehdään ensisijaisesti sosiaalihoitolain mukainen yhteydenotto yhdessä huoltajan kanssa tai lastensuojeluilmoitus: Huoli poissaolojen aiheuttamasta syrjäytymisriskistä ja normaalin kehityksen sekä koulunkäynnin vaarantumisesta. Mainitaan koulussa jo tehdyt tukitoimet, tukitoimet ja huoltajan kanssa tehty yhteistyö. - Sovitaan jatko seurannasta ja työnjaosta.
TIIVIS YHTEISTYÖ OPPILAAN JA HUOLTAJAN KANSSA Koulu tarkentaa poissaoloihin puuttumisen prosessin, seurannan ja vastuut opetussuunnitelmassa ja koulun lukuvuosisuunnitelmassa.				

Kuva 3. Poissaoloihin puuttuminen

Oppilas, jolla on runsaasti poissaoloja, on tärkeä ohjata opiskeluhoitopalveluihin poissaolojen syiden tarkempaa selvittelyä varten. Mikäli poissaolot johtuvat sairaudesta, tulee oppilasta ohjata ensisijaisesti terveydenhoitajalle. Jos poissaolojen syy on epämääräinen, voidaan oppilas ohjata kuraattorille. Opiskeluhoitopalvelujen käyttö on kuitenkin oppilaalle vapaaehtoista. Oppilaan tuen tarpeen arvioimiseksi voidaan oppilaan suostumuksella koota, missä vaiheessa tahansa, monialainen asiantuntijaryhmä, jolloin poissaolojen syiden tarkemmasta selvittelyyn ja tarvittavien toimenpiteiden suunnitteluun liittyvästä työnjaosta voidaan yhdessä sopia. Koulun henkilöstön on tärkeä tukea oppilaan oikeutta saada opiskeluhoitopalveluita ja kannustaa palveluihin hakeutumista.

Poissaoloja tulee seurata säännöllisesti ja suunnitelmallisesti, jotta muutokset oppilaan voinnissa tai mahdollinen tuen tarve voidaan huomata mahdollisimman varhain. Opettaja seuraa säännöllisesti oppilaan poissaoloja ja yhteydessä huoltajaan. Tärkeää on myös opiskeluhoitopalveluiden konsultointi mahdollisimman varhain. On tärkeää, että poissaoloihin reagoidaan varhain poissaolon syystä riippumatta. Myös luvalliset poissaolot voivat lisääntyessään olla ongelmallisia ja niiden pitkeytyessä oppilas saattaa tarvita vahvaa tukea saadakseen uudelleen kiinni säännöllisestä koulunkäynnistä. Koulukohtainen opiskeluhoitoryhmä seuraa toimintamallin toteutumista ja tekee koottujen tietojen perusteella tarvittavia toimenpiteitä. Opetuksen järjestäjän tulee seurata poissaoloja suunnitelmallisesti. Apuna käytetään koulutason tietoja. Opiskeluhoitopalveluiden ohjausryhmä seuraa

koulutuksenjärjestäjätasolla toimintamallin toteutumista. Myös alueelliseen Lape- ryhmä kerää palautetta mallista ja pyrkii kehittämään toimintamallia vastaamaan paremmin arjen tarpeita. Viimeisin päivitys toimintamalliin on tehty elokuussa 2024.

3.5 Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Koulujen ehkäisevää päihdetyötä määrittävät opetussuunnitelman perusteet, opiskeluhuollon käytännöt ja päihdesuunnitelma. Kouluissa tehtävä ehkäisevä päihdetyö on tavoitteiltaan ja sisällöiltään osa koulussa tehtävää hyvinvointia, tervettä kehitystä ja turvallista kasvua tukevaa työtä. Se kuuluu opiskeluhuollon kokonaisuuteen ja tästä syystä on erityisen tärkeää, että yhteistyö hyvinvointialueen kouluterveydenhuollon kanssa on sujuvaa. Se nojaa tutkimuksessa vaikuttaviksi arvioituihin käytäntöihin ja suosituksiin. Opiskeluhuoltoryhmä voi koordinoida koulujen ehkäisevää päihdetyötä yhteistyössä koulun johdon kanssa. Alle 18-vuotiaan päihteidenkäytöstä ja rahapelaamisesta tulee tehdä lastensuojeluilmoitus, jos se on toistuvaa, muulla tavalla terveyttä ja kehitystä vaarantavaa tai jos lapsen tai nuoren elämäntilanne antaa siihen aihetta. Mitä aiemmin oppilaan tai opiskelijan päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö tai rahapelaaminen otetaan puheeksi, sitä paremmat ovat mahdollisuudet auttaa lasta tai nuorta. On myös tärkeää tunnistaa riskejä lisäävät ja riskeiltä suojaavat tekijät. Esiopetuksessa lapsilta päihteistä nouseviin kysymyksiin ja huomioihin liittyviin teemoihin tartutaan tilanteen mukaan.

Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käyttöä koskeva lainsäädäntö kieltää niiden käytön alaikäisiltä. Päihteiden käytön ehkäiseminen on kaikkien aikuisten tehtävä. Kotkan terveyden ja hyvinvoinnin vastuualueella työskentelevä ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön koordinaattori toteuttaa kouluille oppilaille ja huoltajille erilaisia päihdeinfoja. Osa infoista toteutetaan kohdennetusti koulujen tarpeen mukaan. Kouluissa päihteiden käyttöön liittyviä asioista käsitellään myös osana eri oppiaineiden opetusta.

Tupakointi on kielletty tupakkalain perusteella koulujen asemakaavan mukaisilla alueilla. Kielto löytyy järjestyssäännöistä ja se on kerrottu oppilaille. Kielto koskee myös nuuskaamista ja sähkötupakointia. Mikäli oppilas tavataan tupakoimassa, nuuskaamassa tai päihteiden vaikutuksen alaisena koulun alueella, ilmoitetaan asiasta kotiin, koska kyseessä on alle 18- vuotias nuori. Tämän jälkeen edetään Kotkan kaupungin päihteiden käytön puuttumismallien, kuvat 4 ja 5, mukaisesti.

[Toimintamalli peruskoulussa, kun alaikäinen oppilas käyttää tupakkatuotteita koulupäivän aikana.

Oppilas tupakoi tai käyttää nuuskaa koulupäivän aikana

Opettaja / luokanvalvoja / rehtori

1. keskustele oppilaan kanssa.
2. on yhteydessä oppilaan huoltajaan suoraan tai yhdessä oppilaan kanssa.
3. ohjaa oppilaan kasvatustalkutteluun (PoL 35a§) ja ilmoittaa kotiin.

Oppilas tupakoi tai käyttää nuuskaa toistuvasti koulupäivän aikana

Opettaja / luokanvalvoja / rehtori

1. on yhteydessä oppilaan huoltajaan (esim. oppilas soittaa huoltajalleen opettajan valvonnassa).
2. laatii kirjallisen ilmoituksen kotiin samana päivänä (esim. Wilma) ja määrää oppilaalle jälki-istunnon (PoL 36§).
3. ohjaa oppilaan terveydenhoitajan vastaanotolle keskustelemaan tupakkatuotteiden terveysvaikutuksista.

Oppilaan tupakointi / nuuskan käyttö jatkuu näistä toimenpiteistä huolimatta

Opettaja / luokanvalvoja / rehtori

1. kutsuu huoltajan ja oppilaan uuteen kasvatustalkutteluun (PoL 35a§).
2. tarjotaan terveydenhuollon tai muun oppilashuollon tukea.

Päivitetty 3/2019

Kuva 4. Puuttuminen tupakkatuotteiden käyttöön koulupäivän aikana

**Toimintamalli peruskoulussa,
kun epäillään oppilaan päihteiden käyttöä**

Kun koulussa epäillään jonkun oppilaan olevan päihtynyt

1. Hae toinen aikuinen tilanteeseen avuksi. Toisen läsnä olevista aikuisista tulee olla opetushenkilöstöä.
2. Arvioi tilanne
 - o Onko oppilas väkivaltainen?
 - o Onko oppilas vaaraksi itselleen tai muille?
 - o Onko kyseessä myrkytystilanne?
 - o SOITA REHTORI / POLIISI / AMBULANSSI 112
3. Pysy itse rauhallisena ja huolehdi läsnä olevien oppilaiden turvallisuudesta.
4. Vie oppilas turvalliseen tilaan, jossa on aikuinen paikalla.
5. Tee päätös toimenpiteistä
 - Ota yhteys huoltajiin ja pyydä tulemaan paikalle.
 - Mikäli huoltajaa ei saada kiinni, ota yhteys lastensuojeluun.
 - Tapauksesta tehdään lastensuojeluilmoitus (Lastensuojelulaki 417 /2007 25§).
 - Jos kyseessä on väkivaltatilanne, tee uhka- ja vaaratilanneilmoitus.
 - Rehtori määrää mahdollisen rangaistuksen akuutin tilanteen jälkeen.

Kun koulussa nousee huoli oppilaan mahdollisesta päihteiden käytöstä, otetaan asia puheeksi oppilaan ja huoltajan kanssa. Tarvittaessa kootaan monialainen asiantuntijaryhmä.

Kuva 5. Päihteiden käyttöön puuttuminen koulupäivän aikana

Alaikäisen päihteiden käyttö on aina haitallista ja siihen tulee puuttua. Alaikäisen alkoholinkäytöstä sekä kaiken ikäisten huumeiden käytöstä kuuluu olla yhteydessä opiskeluhoitopalveluihin, jossa tilanne arvioidaan ja tarvittaessa oppilas ohjataan muihin sosiaali- ja terveystieteisiin kuten päihdepalveluihin ja/tai erikoissairaanhoidon. Epäiltäessä nuoren käyttävän päihteitä on tärkeää seurata säännöllisesti yhdessä opiskeluhoitopalvelun kanssa hänen tilannettaan koulussa tai oppilaitoksessa sekä mahdollisia poissaoloja. Toistuvien havaintojen tai epäilyjen yhteydessä käsitellään yksittäisen oppilaan asiaa yksilökohtaisessa opiskeluhoitopalvelussa. Päihteitä käyttävää nuorta ja hänen perhettään ei tule jättää yksin vaan ohjata kunnan tai oppilaitoksen päihdesuunnitelman mukaisesti tarvittavan tuen piiriin ja samalla varmistaa sen saatavuus.

NUORTEN MATALAN ASIAKASOHJAUKSEN MUUTOKSET 3.2.2025 ALKAEN

Nuorten Matala nuoren ja tämän perheen tukena

Nuorten Matala on paikka, jossa 13–17-vuotiaiden nuorten tilanne arvioidaan ja heille ja heidän perheilleen tarjotaan tarpeisiin vastaavia tukitoimia, kun mielenterveydessä, päihteidenkäytössä tai arjessa on haasteita.

Ongelmat voivat johtua monista syistä, kuten kodin ristiriidoista, koulupaineista, sosiaalisista suhteista tai äkillisistä elämänmuutoksista. Nuorten Matalassa annetaan sellaisia hoito- ja tukitoimia, jotka sopivat parhaiten nuoren ja tämän perheen tarpeisiin. Apua voi saada Nuorten Matalan eri ammattilaisilta, kuten sosiaaliohjaajalta, sosiaalityöntekijältä, sairaanhoitajalta, toimintaterapeutilta, psykologilta tai lääkäriltä.

Nuorten Matala palvelee Pohjois-Kymenlaaksossa Kouvolassa ja Etelä-Kymenlaaksossa Kotkassa. Etelä-Kymenlaakson Nuorten Matala palvelee Kotkan, Haminan, Pyhtään, Virolahden ja Miehikkälän asukkaita.

Asiakkaan yhteydenotto Nuorten Matalaan

Nuoret ja heidän perheensä saavat yhteyden Nuorten Matalaan joko mielenterveys- ja päihdepalveluiden neuvontanumeron tai sosiaalihuollon asiakasneuvonnan kautta. Lisäksi apua voi hakea verkossa Omapalvelu-hakemuksella. Kaikissa mielenterveyteen, päihteidenkäyttöön tai arjen haasteisiin liittyvissä kysymyksissä voi kääntyä myös opiskeluhoollon puoleen – apua voi kysyä esimerkiksi oman koulun terveydenhoitajalta tai kuraattorilta. Neuropsykiatrisissa haasteissa kuten ADHD-epäilyissä käännytään aina ensin koulu- tai opiskeluterveydenhuollon puoleen.

Jatkossa nuori tai hänen vanhempansa saavat yhteyden Nuorten Matalaan

Mielenterveyteen tai päihteisiin liittyvissä huolissa soittamalla mielenterveys- ja päihdepalveluiden neuvontaan (arkisin kello 7–18) numeroon 05 220 2500

Arjen haasteisiin, kuten perheen sisäisiin ristiriitoihin, käyttäytymiseen, vanhemmuuteen tai itsenäistymiseen liittyvissä asioissa soittamalla sosiaalihuollon asiakasneuvontaan (arkisin kello 9–14) numeroon 05 220 6000.

Lisätietoja Nuorten Matalasta: www.kymenhva.fi/nuortenmatala

Aikojen peruutukset ja muutokset, reseptien uusintapyynnöt ja lausuntokyselyt:
Nuorten Matalan sihteeri, 040 649 5074

Lisätietoja antavat:

Palveluesimies Minna Keränen
Terveysterveystarvot
P. 044 223 1856

Palveluesimies Kari Lindberg
Sosiaalihuollon palvelut
P. 0400 659 942

3.6 Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Turvallisuus on tärkeä osa hyvinvointia koulu yhteisössä. Koulu- ja oppilaitos yhteisöjen terveellisuuden ja turvallisuuden tarkastukset suoritetaan joka kolmas vuosi. Tarkastuksista vastaa Kotkassa ympäristökeskus ja niihin osallistuvat rehtori, terveystarkastaja, koulu- tai opiskeluterveydenhuollon edustaja, työterveyshuollon edustaja, kiinteistöhoitaja, koulun henkilökunnan ja oppilaiden edustaja, työsuojelun edustaja ja mahdollisesti puhtauspalvelujen edustaja. Rehtori tiedottaa

oppilaskuntaa tulevasta tarkastuksesta ja sen sisällöstä, ja kuulee oppilaiden näkemyksiä, esim. oppilaskunnan hallituksen kautta, koskien tarkastuksen kohteena olevia asioita. Tarkastuksen koollekutsujana toimii yleensä terveystarkastaja.

4 TOIMENPITEET TARVITTAVIEN TUKITOIMEN JÄRJESTÄMISEKSI YKSILÖKOHTAISESSA OPISKELUHUOLLOSSA

4.1 Yleiskuvaus

Opetussuunnitelman mukaisen opiskeluhuollon lisäksi yksilökohtainen opiskeluhuolto sisältää yksittäiselle oppilaalle annettavia lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja ja monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa.

Kuka hyvänsä esiopetuksen ja koulun työntekijöistä voi joutua tilanteeseen, jossa hänelle herää huoli lapsesta tai oppilaasta. Huolen synnyttyä kukin toimii oman tehtävänsä velvoitteiden mukaisesti.

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon käyttäminen perustuu lapsen, oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Tavoitteena on avoin ja luottamuksellinen yhteistyö. Jos lapsen tai oppilaan tueksi kootaan monialainen asiantuntijaryhmä, myös se edellyttää oppilaan tai huoltajan kirjallista suostumusta.

4.2 Oppilaan ohjaaminen opiskeluhuoltopalveluihin (kouluterveydenhuolto, kuraattori- ja psykologipalvelut)

Jos koulun tai opiskeluhuollon työntekijä arvioi, että oppilaan oppimisvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi taikka poistamiseksi tarvitaan opiskeluhuollon psykologi-, kuraattori- ja kouluterveydenhuollon palveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä opiskeluhuollon palveluihin yhdessä oppilaan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot.

Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, oppilaalle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä. Työntekijä, joka ammatillisessa tehtävässään on saanut tietää oppilaan tuen tarpeesta, voi salassapitosäännösten estämättä ottaa yhteyttä opiskeluhuollon palveluiden työntekijään. Oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on annettava tieto yhteydenotosta, jollei se ole vastoin oppilaan etua.

Oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun oppilas on tätä pyytänyt. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä. Terveystenhoitajan työaika kouluterveydenhuollossa on järjestetty siten, että oppilas voi tarvittaessa päästä terveydenhoitajan vastaanotolle myös ilman ajanvarausta. Oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus saada arkipäivisin virka-aikana saman päivän aikana yhteys kouluterveydenhuoltoon. Mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun on järjestettävä oppilaalle myös oppilaan huoltajan tai muun henkilön yhteydenoton perusteella, jollei kyseessä ole yhteydenottajan neuvonta ja ohjaus tai jos keskustelun järjestäminen on muusta syystä ilmeisen tarpeellista.

Opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin arvion perusteella oppilaalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Tarvittaessa oppilas on ohjattava saamaan muita opiskeluhuollon palveluja sekä muuta erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa. Alle 23 -vuotiaiden lasten ja nuorten terapiatakuu, joka koskee terveydenhuollossa annettavaa lyhytpsykoterapiaa ja määrämuotoisia lyhytinterventioita sosiaali- ja terveydenhuollossa, tuli voimaan 1.5.2025. Määrämuotoisia lyhytinterventioita voivat antaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt, jotka ovat saaneet menetelmäkoulutuksen. Tämä uusi mielenterveyspalveluihin kuuluva sosiaalipalvelu on nimeltään menetelmällinen psykososiaalinen tuki. Kymenlaakson hyvinvointialueella on linjattu, että näitä antavat opiskeluhuollon kuraattorit ja psykologit.

4.3 Yksittäisen oppilaan tueksi koottava monialainen asiantuntijaryhmä

Asian käsittely yksittäisen oppilaan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu oppilaan tai, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumukseen.

Oppilaan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja taikka oppilaan läheisiä. Jos alaikäisellä tai muutoin vajaavaltaisella ei ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian merkitystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi antaa siihen suostumuksen hänen sijastaan.

Monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa oppilaan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta ja ilmaista heille siinä tarkoituksessa salassa pidettäviä tietoja. Lähtökohtaisesti näistä on hyvä sopia oppilaan ja/tai huoltajan kanssa.

Kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan, kun selvitetään oppilaan opiskeluhuollon tuen ja palveluiden tarve. Koollekutsumisesta vastaa se henkilö, kenelle huoli oppilaasta syntyy tai kenelle huolesta on ilmoitettu. Hän arvioi, kenen asiantuntemusta asian käsitteleminen vaatii. Ryhmän jäsenten läsnäolon on oltava ammatillisesti perustelua.

Koollekutsuja pyytää suostumuksen ensin suullisesti ja ryhmän kokoontuessa kirjallisesti. Oppilaan suostumus riittää, mikäli hänen katsotaan ymmärtävän suostumuksen merkityksen. Lähtökohtana asiantuntijaryhmän kokoontumisessa on se, että huoltaja on läsnä hänen lapsensa asioita käsiteltäessä. Mikäli huoltaja ei pääse osallistumaan, varataan hänelle mahdollisuus allekirjoittaa suostumus asian käsittelemiseksi ilman hänen läsnäoloaan. Oppilas voi painavista syistä kieltää huoltajan osallistumisen monialaisen asiantuntijaryhmän työhön. Edellytyksenä on, ettei se ole oppilaan oman edun vastaista. Arvion tästä tekee aina sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö eli opiskeluhuollon psykologi tai kuraattori, terveydenhoitaja tai lääkäri. Kirjalliset suostumukset asioiden käsittelyyn yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi liitetään osaksi laadittavaa opiskeluhohtokertomusta.

Oppilaan ja huoltajan suostumuksella koottu asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön, joka vastaa opiskeluhohtokertomuksen kirjaamisesta ja sen tallentamisesta, ryhmän koollekutsumisesta sekä jatkotoimenpiteiden seuraamisesta. Oppilaan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava opiskeluhohtotyössä huomioon. Monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenenä saatu tieto on salassa pidettävää eikä sitä saa käyttää muuhun kuin opiskeluhohtoon liittyviin tehtäviin.

Mikäli monialaisen asiantuntijaryhmän tapaamisessa tulee ilmi sellaisia seikkoja, jotka liittyvät turvallisuuden vaarantumiseen tai rikokseen, kaikkien työntekijöiden tulee aina antaa rehtorille tieto. Esiopetuksessa tieto välitetään myös päiväkodinjohtajalle. Vuosittaisten koulukohtaisten tietojen toimittamiseksi opetustoimen hallintoon rehtorilla tulee olla tiedossa pidettyjen monialaisten asiantuntijaryhmien kokonaismäärä.

Opiskeluhohtokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhohtorekisterille

Kun oppilaan ja tarvittaessa huoltajan suostumuksella kootussa monialaisessa asiantuntijaryhmässä selvitetään yksittäisen oppilaan opiskeluhuollon tarvetta, tai kun sen jäsenet toteuttavat jo suunniteltuja ja sovittuja yksilöllisiä opiskeluhuollon tukitoimia, asiantuntijaryhmän vastuuhenkilön on kirjattava ryhmän toimintatavoitteiden kannalta välttämättömät oppilasta koskevat tiedot

opiskeluhoultokertomukseen. Myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä tällaisia kirjauksia salassapitovelvoitteiden estämättä.

Opiskeluhoultokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjaetaan yksittäisen oppilaan: 1) nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot; 2) asian aihe ja vireillepanija; 3) oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet; 4) tiedot asian käsittelystä monialaisen asiantuntijaryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot; 5) toteutetut toimenpiteet; 6) kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa. Jos sivulliselle annetaan opiskeluhoultokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Kirjauksissa tulee pitäytyä tosiasioissa, välttää tulkintojen tekemistä ja muistaa, että arkaluonteisten asioiden käsitteleminen ja kirjaaminen opiskeluhoullossa edellyttää suostumusta. Opiskeluhoultokertomukseen voidaan kirjata tieto, että oppilas saa oppimisen ja koulunkäynnin tukea, tai tieto, että tuen antamista selvitetään. Tarkempia kirjauksia ei saa tehdä.

Opiskeluhoultokertomuksia säilytetään lukollisessa kaapissa tai kassakaapissa koulun osoittamassa paikassa. Opiskeluhoultokertomuksista kertyvää rekisteriä hallinnoi rehtori tai hänen osoittamansa henkilö. Oppilaan siirtyessä pois koulusta, opiskeluhoultokertomus ja suostumuslomakkeet siirretään opetustoimeen arkistoitavaksi. Opetustoimi ohjeistaa koulut, miten asiakirjojen vuosittainen toimittaminen arkistoon toteutetaan. Myös esiopetuksessa opiskeluhoultokertomuksia säilytetään lukollisessa kaapissa. Esioppilaan siirtyessä pois esiopetuksesta, opiskeluhoultokertomus ja suostumuslomakkeet siirretään arkistoon. Varhaiskasvatus ohjeistaa esiopetusyksiköt, miten asiakirjojen vuosittainen toimittaminen arkistoon toteutetaan.

Jos oppilas siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhoollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhoollon jatkuvuuden kannalta. Opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto on kuitenkin siirrettävä, esimerkiksi pedagogisen asiakirjan avulla.

4.4 Tarvittavan opiskeluhuollon järjestäminen kurinpitotoimen tai oppilaan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Kurinpidoilliset tilanteet vaativat välittömiä toimia. Usein tarvitaan myös pitkäjänteisempää tuen järjestämistä. Rehtori arvioi kurinpitotilanteessa myös opiskeluhuollon palveluiden tarpeen. Tarvittaessa myöhemmin kootaan monialainen asiantuntijaryhmä opiskelijan tai tarpeen mukaan huoltajan suostumuksella.

Opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaalla, jolle on määrätty kurinpitorangeistus tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi, järjestetään tarvittava opiskeluhuolto. Käytännössä tämä tarkoittaa, että epäämisen aikana oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin, kuraattorin tai kouluterveydenhuollon työntekijöiden kanssa. Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja opiskelijan palatessa oppilaitokseen. Oppilaalle tehdään suunnitelma palaamisen tueksi. Esiopetuksessa ei pääsääntöisesti evätä lapsen oikeutta osallistua esiopetukseen.

4.5 Opettajan rooli laajan terveystarkastukseen luokilla 1, 5 ja 8 antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvion toimintakäytänteet koulussa

Lakiperusteisesti laajaan terveystarkastukseen sisällytetään huoltajan kirjallisella suostumuksella opettajan arvio oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa. Arviossa on oltava tiedot, jotka ovat tarpeellisia terveyden- ja sairaanhoidon tai tuen tarpeen arvioimiseksi sekä niiden järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Terveydenhoitaja huolehtii siitä, että oppilaan selviytyminen ja hyvinvointi koulussa -lomake jaetaan opiskelijalle kotiin vietäväksi hyvissä ajoin ennen luokan terveystarkastusta. Lomake kulkee kotiin ja takaisin yhdessä terveystarkastukseen liittyvän vanhempien esitietolomakkeen kanssa. Tähän lomakkeeseen huoltaja antaa allekirjoituksellaan opettajalle luvan täyttää lomake ja siirtää sen tiedot kouluterveydenhuoltoon. Yhden huoltajan allekirjoitus riittää. Yli 15-vuotiaalta oppilaalta tarvitaan myös suostumus tietojen siirtoon. Samalla huoltaja ja oppilas täyttävät lomakkeen kääntöpuolen sarakkeisiin omat näkemyksensä.

Tämän jälkeen lomake palautetaan koulussa sovittuun käytännön mukaisesti kouluterveydenhuoltoon, tavallisesti yhdessä vanhempien esitietolomakkeen kanssa suljetussa kirjekuoressa. Terveydenhoitaja kokoaa yhteen lomakkeet, joissa on annettu tiedonsiirtolupa, ja toimittaa ne opettajalle täytettäväksi.

Kouluterveydenhuollon laajaan terveystarkastukseen sisältyy opettajan arvio opiskelijan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa. Opettajan arvioita varten huoltajalta/vanhemmilta tulee pyytää kirjallinen lupa. Vanhempien kanssa sovitaan terveystarkastuksen yhteydessä, mitä tietoja opettajalle annetaan.

4.6 Oppilaan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet

Kouluruokailuun liittyvät erityisruokavaliot huoltaja tilaa Kymijoen ravintopalveluiden ohjeistuksen mukaisesti. Erityisruokavaliot tilataan jokaiselle lukuvuodelle erikseen. Erityisruokavaliot ja allergiat huomioidaan oppilaskohtaisesti huoltajan tai oppilaan ilmoituksen perusteella eri oppiaineiden, erityisesti kotitalouden ja luonnontieteiden, opetusjärjestelyissä. Tarvittaessa oppiaineen opettaja konsultoi huoltajaa lisätietojen saamiseksi.

Esiopetuksessa mahdollisesta lapsen lääkehoidosta vastaa lääkehoitokoulutuksen ja -luvan saanut varhaiskasvatuksen lastenhoitaja tai ohjaaja. Jokaisella esiopetusyksiköllä on oma lääkehoitosuunnitelma, mikä pohjautuu Kymenlaakson hyvinvointialueen varhaiskasvatuksen suunnitelmapohjaan. Suunnitelmassa on kuvattu lääkehoidon toteuttaminen, lääkitysturvallisuus, lääkehoitoon perehdyttäminen, osaamisen varmistaminen ja lääkehoitolupamenettely. Hyvinvointialueella on kaikille kunnille yhteinen lapsen lääkehoitosuunnitelmalomake. Esiopetuksessa lääkehoitosuunnitelma säilytetään lapsen esiopetussuunnitelman liitteenä.

Perusopetuksessa lääkehoito järjestetään Kotkan kaupungin vahvistaman toimintaohjeen mukaisesti. Vastuu perusopetuksen oppilaiden hoidon toteuttamisesta on aina oppilaan vanhemmilla ja hoitavalla taholla. Lääkäri vastaa lääkkeiden määräämisestä ja lääkemääräysten oikeellisuudesta. Opettajat tai ohjaajat eivät anna lääkkeitä oppilaille ilman oppilaan huoltajan kirjallista ohjetta. Koulussa ei pidetä esimerkiksi särkylääkkeitä varalla oppilaita varten. Oppilaille annetaan ainoastaan heitä varten kouluun tuotuja reseptilääkkeitä.

Läkehoidon toteuttaminen perustuu näissä tilanteissa ennen kaikkea oppilaan ja hänen huoltajiensa sekä lääkehoitoa seuraavan henkilön ja koulun väliseen yhteiseen sopimukseen. Sopimus laaditaan lukuvuosittain ja päivitetään tarvittaessa. Huoltajan kanssa sovitaan tapaaminen, jossa keskustellaan lapsen sairaudesta ja lääkityksestä. Tapaamiseen osallistuvat luokanopettajan/luokanvalvojan lisäksi rehtori sekä tilanteen mukaan koulunkäynnin ohjaaja, terveydenhoitaja, koulunkäynnin ohjaajien koordinaattori, terveydenhuollon ammattilaisia (esimerkiksi diabeteshoitaja) tai muita henkilöitä. Tapaamisesta tehdään kirjallinen oppilaskohtainen lääkehoitosuunnitelma, joka säilytetään koulussa lukitussa koulun osoittamassa paikassa.

5 YHTEISTYÖN JÄRJESTÄMINEN OPPILAIEN JA HEIDÄN PERHEIDENSÄ SEKÄ KOULUSSA TYÖSKENTELEVIENTEN JA MUIDEN OPPILAIEN HYVINVOINTIA TUKEVIENTEN TAHOJEN KANSSA

5.1 Yleiskuvaus

Perusopetuksessa ja esiopetuksessa tehdään yhteistyötä oppilaan, huoltajien ja koulussa työskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa. Yhteistyöllä tuetaan kasvatuksen ja opetuksen järjestämistä siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Yhteistyö edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Huoltajien osallisuus sekä mahdollisuus olla mukana koulutyössä ja sen kehittämisessä on keskeinen osa koulun toimintakulttuuria. Koulun järjestyssäännöt ja niiden noudattamisesta huolehtiminen ovat tärkeä osa aikuisten yhdessä tekemää työtä. Niissä kuvataan esimerkiksi mobiililaitteiden käyttöä ja aktiivista liikkumista koulupäivän aikana. Kaikessa yhteistyössä noudatetaan lain edellyttämiä salassapitosäännöksiä.

Oppilaalla on yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa ikänsä ja kehitystasonsa mukainen itsenäinen asema. Painavasta syystä oppilas voi kieltää huoltajaansa tai muuta laillista edustajaansa osallistumasta opiskeluhooltoaan koskevan asian käsittelyyn tai antamasta tälle opiskeluhooltoasiaansa koskevia tietoja. Edellytyksenä on, ettei se ole oppilaan oman edun vastaista. Arvion tästä tekee aina sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö. Myös käsiteltävän asian laatu vaikuttaa oppilaan itsenäiseen päätösvaltaan. Lain mukaan on toimittava aina ensisijaisesti oppilaan edun mukaisesti.

5.2 Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmien laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamiseen

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman ja koulujen toimintasuunnitelman laatimisessa on kuultu oppilaita ja huoltajia. Oppilaiden kuuleminen pyritään varmistamaan jatkossa lasten vaikuttamispäivän yhteydessä kuulemalla koulujen oppilaskuntia. Huoltajia kuullaan koulujen vanhempainyhdistyksille järjestetyssä tilaisuudessa. Opetustoimen henkilöstöä ja opiskeluhoitopalvelujen edustajat ovat mukana opiskeluhoollon ohjausryhmässä, jota kautta heidän osallisuuteensa toteutuu. Tarvittaessa voidaan järjestää myös muuta osallisuutta tukevaa toimintaa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää oppilaiden ja huoltajien osallisuutta yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamisessa. Kouluilla on käytössään erilaisia toimintatapoja, joiden avulla osallisuus turvataan. Yleisenä käytäntönä on, että oppilaiden edustajana toimii oppilaskunnan edustaja ja huoltajien edustajana vanhempainyhdistyksen, -toimikunnan tai -neuvoston edustaja. He voivat olla mukana kaikissa kokouksissa tai erikseen suunnitellusti.

5.3 Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä

Perehdyttämisellä tarkoitetaan sovittuja toimenpiteitä, joiden avulla uusi työntekijä oppii uuden työnsä. Perehdyttäminen on suunnitelmallinen prosessi, josta päävastuu on esihenkilöllä. Perehdyttämisellä henkilö saadaan osaksi organisaatiota, työyhteisöä ja sidosryhmiä samalla, kun tulija oppii omat tehtävänsä. Näin hän kytkeytyy yksikköön ja organisaation kokonaisuuteen.

Uuden työntekijän perehdytyksen laajuus riippuu tulevista tehtävistä, ammattialasta sekä työsuhteen pituudesta. Lyhyisiin sijaisuuksiin ja harjoittelujaksoihin perehdytettäessä aikaa on vähemmän. Tällöin perehdyttämisen tulee sisältää vain olennainen tieto. Lyhyissä työsuhteissa perehdyttäminen on siis ajallisesti lyhyempi prosessi. Uutta vakituista työntekijää perehdytettäessä aikaa on enemmän, joten asioita voi järjestää niiden olennaisuuden mukaan hiukan väljemmin. On hyvä huomata, että pitkiltä poissaoloilta, kuten perhevapailta tai pidemmän sairauspoissaolon jälkeen voidaan tarvita myös perehdyttämistä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluholto-suunnitelman osana jokaisella koululla on oma opiskeluholton toimintasuunnitelma, jossa kuvataan opiskeluholton kokonaisuus ja koulukohtaiset toimintatavat. Toimintasuunnitelma antaa uudelle työntekijälle tiivistetysti kokonaiskäsityksen opiskeluhollostaan ja ymmärryksen yhteisöllisen opiskeluholton toteuttamisen velvoittavuudesta ja periaatteista. Tutustumalla opetuksen järjestäjän opiskeluholto-suunnitelmaan, uusi työntekijä saa käsityksen käytössä olevista yhteisistä toimintamalleista ja sovituista yhteistyömuodoista.

5.4. Opiskeluholton moniammatillinen yhteistyö tuen tarpeen arvioinnissa ja suunnittelussa

Tuen tarpeen arvioinnissa on tilanteen vaatiessa mahdollista hyödyntää myös muuta kuin oman koulun erityisopettajan konsultaatiota. Moniammatillinen ja -alainen yhteistyö voi tukea oppilaskohdainten tukitoimien arvioimista, mutta se ei ole edellytys hallintopäätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, ellei oppilaan etu ja tuen tarve sitä edellytä. Moniammatillista yhteistyötä tulee jatkaa ja tarpeen mukaan vahvistaa, mikäli oppilaan tilanne sitä edellyttää.

Erilaisissa siirtymävaiheissa oppilaan opiskelua koskevan yksityiskohtaisen tiedon siirtäminen on tärkeää. Erityisen tärkeä on huolehtia, että oppimiseen saatu tuki ei keskeydy. Opettaja ja tarvittaessa opiskeluholton palvelujen edustaja voi osallistua moniammatilliseen neuvotteluun.

5.5 Yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opetustoimi, varhaiskasvatus ja koulut tekevät monipuolista yhteistyötä perusopetuksen ja koulupolun yhtenäisyyden, eheyden ja laadun varmistamiseksi, toiminnan avoimuuden lisäämiseksi sekä oppilaiden oppimisen ja kasvun tukemiseksi. Yhteistyötä tarvitaan myös oppimisympäristöjen monipuolisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin turvaamiseksi. Yhteistyö on suunnitelmallista ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

Koulut ja esiopetukset tekevät monenlaista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, jolla edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia. Kaupungin nuorisotyön yksikkö, hyvinvoinnin ja työllisyyden vastuualue, kulttuuri- ja tapahtumapalvelut ja liikuntapalvelut sekä seurakunnat, paikalliset seurakunnat ja yhdistykset tarjoavat erilaisia mahdollisuuksia lisätä hyvinvointia ja tukea koulujen ja esiopetuksen yksiköiden kasvatus- ja opetustyötä. Kotka on mukana Kymenlaakson perhekeskusverkostossa. Yhteistyön toteuttamisen tavat ja toteuttajat vaihtelevat koulujen tarpeen mukaan. Yhteistyötahot voivat olla mukana myös koulujen monitoimijaisissa vanhempainilloissa ja muissa tilaisuuksissa, kuten esimerkiksi yhteisöllisissä opiskeluhuoltoryhmissä.

Nuorisotoimi

Kaupungin nuorisotyön yksikössä on kohdennettu kolmen ohjaajan työpanosta koulussa tehtävään nuorisotyöhön, jonka painopisteenä on kaverisuhteiden ja ryhmätoiminnan vahvistaminen sekä osallisuuden tukeminen kouluyhteisössä. Työmuotoina on erilaiset ryhmätyöt, tunnetaito- ja kaveritaitotunnit. Kaikki nuorisotyöntekijät osallistuvat suunnitelmallisesti oman alueensa huoltajainfoihin kouluilla sekä osallistuvat koulujen toimintaan (muun muassa ryhmäytymispäivien muodossa sekä ilmiölähtöisten teematuntien järjestämisessä ja erilaisissa tapahtumissa). Nuorisotyöntekijät voivat osallistua erikseen kutsuttaessa yläkoulujen opiskeluhuoltoryhmien kokouksiin.

Hyvinvointialueen palvelut, perhesosiaalityö ja lastensuojelu

Kymenlaakson hyvinvointialue vastaa 1.1.2023 alkaen opiskeluhuollon kuraattori-, psykologi- sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen järjestämisestä. Laki velvoittaa jatkossakin tekemään tiivistä yhteistyötä. Kymenlaakson hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kanssa tehdään yhteistyötä tarpeen mukaan. Se voi liittyä yksittäisen oppilaan tilanteeseen tai paikalliseen ilmiöön, josta on syntynyt huolta.

Opetustoimen ja varhaiskasvatuksen palveluksessa olevat henkilöt ja luottamushenkilöt ovat lastensuojelulain § 25 mukaan velvollisia ilmoittamaan lastensuojelulle, jos he tehtävässään saavat tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttävät lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Lastensuojeluilmoituksella ilmaistaan huoli lapsen/oppilaan tilanteesta silloin, kun asiaan ei saada selvyyttä koulun/esiopetuksen ja kodin

välisellä yhteistyöllä. Hyvään toimintatapaan kuuluu ilmoittaa myös huoltajalle aikeesta tehdä lastensuojeluilmoitus, mikäli aikeesta ei ilmoittajan arvion mukaan aiheudu vaaraa lapselle/oppilaalle. Yhdessä lapsen tai oppilaan tai huoltajan kanssa on myös mahdollista ottaa yhteyttä lastensuojeluun ja pyytää palvelutarpeen arviointia. Lastensuojelua voi myös konsultoida mainitsematta oppilaan nimeä.

Hyvinvointialue ja erikoissairaanhoito

Koulun tehtävänä on ohjata oppilaita ja huoltajia tarvittaviin palveluihin. Mikäli lapsella tai oppilaalla on asiakkuus sosiaali- tai terveydenhuollon palvelussa, opettaja tai opiskeluhoollon palveluiden edustaja voi oppilaan tai huoltajan suostumuksella ja kutsuttuna osallistua esimerkiksi verkostopalaveriin. Mikäli lapsella tai oppilaalla on hoitokontakti lasten tai nuorten psykiatrian poliklinikalle, opettaja tai opiskeluhoollon palveluiden edustaja voi kutsuttuna osallistua verkostopalaveriin tai psykiatrian poliklinikalta voidaan kutsua edustaja koululle monialaiseen asiantuntijaryhmään. Osallistumiseen tulee olla oppilaan tai huoltajan suostumus. Esiopetuksesta tai koulusta ei suoraan ohjata lapsia ja oppilaita erikoissairaanhoidon piiriin. Ohjaus tehdään arviointiyksikköön, jossa laaditaan arviointi jatkotoimenpiteistä. Esiopetuksessa tehdään huoltajan suostumuksella yhteistyötä neuvolan terveydenhoitajan kanssa mahdollisesti tarvittavan tutkimuslähetteen osalta.

Poliisi

Yhteistyötä poliisin kanssa tehdään tarpeen mukaan. Pääsääntöisesti poliisiasioita ovat: uhkaukset ja uhkatilanteet, väkivaltatilanteet, huoltajan tai oppilaan/opiskelijan rattijuopumus ja huumausainien hallussapito ja levittäminen. Oppilaiden välisistä väkivaltatilanteista koulu tiedottaa huoltajia. Niitä on mahdollista ohjata myös sovitteluun. Rikosilmoituksen ensisijaisia tekijöitä ovat huoltajat tai täysi-ikäinen teon kohteena ollut nuori. Poliisi harkitsee, milloin jalkautuminen kouluun tai oppilaitokseen on tarkoituksenmukaista. Koulun omat toimenpiteet ovat ensisijaisia toimia kiusaamiseen, rasismiin ja seksuaaliseen häirintään liittyvissä tilanteissa sekä omaisuuteen kohdistuvissa vahingollisissa teoissa. Paikallispoliisi ei toteuta yksittäisiä oppitunteja tai tietoiskuja. Seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsen pahoinpitelyn epäilytilanteissa koulu ja esiopetus toimivat erillisen ohjeen mukaisesti. Se, kuka tiedon on saanut, tekee tutkintapyyntöä poliisille ja lastensuojeluilmoituksen, jos kyseessä on alaikäinen lapsi tai nuori.

5.6 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon toteuttaminen tapahtuu koulujen ja esiopetusyksiköiden arjessa, jolloin oppilaille ja henkilöstölle tehdään periaatteet ja toiminta tutuksi. Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteet ja menettelytavat on kuvattu koulun ja esiopetuksen

yhteisessä opiskeluhuoltosuunnitelmassa, joka on nähtävillä koulun kotisivuilla. Lisäksi voidaan järjestää erilaisia tapahtumia, joissa opiskeluhuollon palveluiden henkilöstöä on mukana. Tällainen on esimerkiksi huoltajailta. Lukuvuositiedotteet sisältävät tietoa opiskeluhuollon toteuttamisesta.

6 SUUNNITELMAT OPPILAIKEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ SEKÄ KRIISISUUNNITELMA

6.1 Yleisesti suunnitelmasta oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Esiopetuksesta määrätään perusopetuslaissa, mutta sen järjestämisestä vastaa varhaiskasvatus. Sen tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö (Varhaiskasvatuslaki 3 §). Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskelu- ja oppimisympäristöön (Perusopetuslaki 29§). Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Sen tulee laatia suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

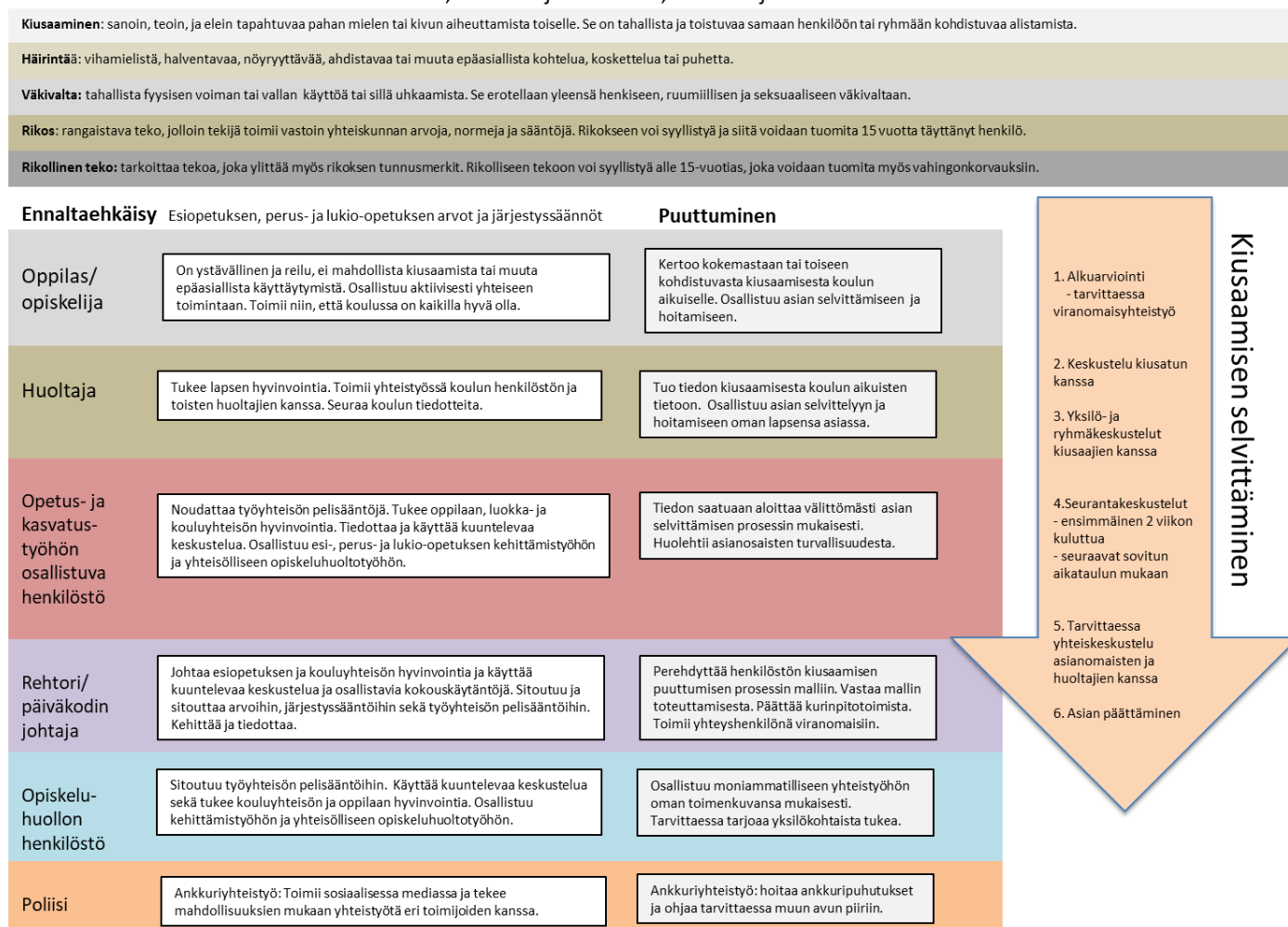
Kaikki lasten ja nuorten väliset ristiriitatilanteet, luokkanahinat ja käytösongelmat eivät ole kiusaamista. Tärkeää kuitenkin on, että kaikki ikävää tai epäasiallista kohtelua kokeneiden asiat tulevat selvitettyä asianmukaisesti. Opetus- ja kasvatushenkilöstön sekä muun henkilöstön tehtävä on yhdessä oppilaiden ja huoltajien kanssa huolehtia, että jokaisella on mahdollisimman turvallinen olo ja asiat tulevat selvitettyä asiallisesti. Yhdessä voimme kannustaa hyvän ja turvallisen ilmapiirin luomiseen sekä tarvittaessa myötävaikuttaa asioiden selvittämiseen.

Tässä kuvataan Kotkan esi- ja perusopetukseen laadittu toimintamalli kiusaamisen, häirinnän, väkivallan, rikosten ja rikollisten tekojen ennalta ehkäisemiseksi ja niihin puuttumiseksi. Aluksi määritellään Kotkan esi- ja perusopetuksessa käytettävät termit kiusaaminen, häirintä, väkivalta, rikos ja rikollinen teko. Sen jälkeen kuvataan kiusaamista ja muuta epäasiallista käytöstä ennaltaehkäiseviä toimintatapoja, jotka kuuluvat tiiviisti esiopetuksen yksiköiden ja koulujen yhteisölliseen opiskeluhuoltotyöhön ja arkeen. Myös opetukseen kytkeytyy monia kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa estävien teemojen käsittelyä. Vahvana näkökulmana on, että keskittymällä hyvinvointia lisääviin toimiin, voidaan vaikuttaa ja vähentää pahoinvointia. Aina, kun useampia lapsia ja nuoria kokoontuu yhteen, ei ikäviltä tilanteilta voida välttyä. Sitä varten Kotkan opetustoimeen on laadittu kaikkia kouluja velvoittava toimintamalli, jonka tarkoituksena on varmistaa turvallinen arki, ennaltaehkäistä kiusaamista ja sitä ilmetessä, saada kiusaaminen loppumaan mahdollisimman nopeasti. Mallissa halutaan varmistaa, että asiat tulevat selvitettyä kaikkia osapuolia kuullen ja parhaan mahdollisen lopputuloksen aikaansaamiseksi.

Esiopetuksilla ja kouluilla on näissä asioissa selvittämis- ja toimintavelvollisuus. Tästä syystä esiin tulevat kiusaamistapaukset dokumentoidaan. Kiusaamista koskevat selvittelyt kirjataan salassa pidettäviin asiakirjoihin. Esiopetuksessa kiusaamiseen liittyvät asiat kirjataan lapsen esiopetussuunnitelmaan. Dokumenttien kirjaamisesta, säilytyksestä ja arkistoinnista on annettu erilliset ohjeet. Tietosuojaseloste on liitteenä.

Seuraavaan kuvaan koottu käytettävät termit, kuvattu eri toimijoiden rooli ennaltaehkäisevässä työssä ja puuttumisessa sekä kiusaamiseen puuttumisen prosessi. (Kuva 6.) Tämä kuva on nähtävillä myös esiopetusten ja koulujen kotisivuille ja sitä hyödynnetään arjessa oppilaiden, huoltajien ja henkilöstön kanssa tehtävässä työssä. Eri toimijoiden tehtävillä halutaan korostaa jokaisen roolia tässä tärkeässä yhteisessä työssä.

Kiusaaminen, häirintä ja väkivalta, rikokset ja rikolliset teot -toimintamalli

Kuva 6. Kiusaaminen, häirintä, väkivalta, rikokset ja rikolliset teot ennaltaehkäisy ja puuttuminen

6.2. Kiusaaminen, häirintä ja väkivalta sekä rikokset ja rikolliset teot määrittelyä

Seuraavassa määritellään kiusaaminen, häirintä, väkivalta sekä rikokset ja rikolliset teot. Tähän suunnitelmaan on otettu mukaan väkivallan lisäksi rikokset ja rikolliset teot, jotta asian vakavuus

tulee riittävän hyvin esille ja ymmärretyksi. Määrittelyn pohjana on käytetty näistä termeistä yleisesti käytettyjä määritelmiä. Kirjallisena materiaalina on käytetty Opetushallituksen Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa -opasta. Sitä on täydennetty Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen lainvastaisten tekojen toimintamallilla sekä poliisin ja koulujen yhteistyö -toimintaohjeella.

Tähän kotkalaiseen malliin on erityisesti haluttu osallistaa lapsia ja nuoria kysymällä heidän näkemyksiään näistä käsitteistä. Vastauksia saatiin esiopetuksen, perusopetuksen toisen, kuudennen ja yhdeksännen luokan oppilailta sekä lukion toisen vuoden opiskelijoilta. Huomioitavana ja jatko-työstämistä vaativana tuli esiin, että antamissaan vastauksissa esiopetuksesta lukiolaisiin lapset ja nuoret ajattelevat, että toisen lyöminen, potkiminen, raapiminen, pureminen ja muu väkivalta kuuluvat kiusaamiseen. Erityisesti nuoret kokevat verkkokiusaamista sosiaalisessa mediassa muun muassa TikTok, Instagram ja Snapchat. Nuoret kokevat, että verkkokiusaaminen on vaikeammin hallittavaa, koska se voi tapahtua myös nimettömänä. Tästä syystä se vaatii usein poliisin toimia. Nuorten kokemus on, että kasvokkain tapahtuvaan kiusaamiseen koulussa on helpompi puuttua ja asialle pyritään koulussa jo tekemään jotakin. Kirjallisten materiaalien ja saatujen vastausten perusteella on koostettu kotkalaiset määritelmät näille käsitteille.

Kiusaaminen

Kiusaamisen muodot vaihtelevat eri ikä- ja elämänvaiheissa. Kaikkia kiusaamiseksi koettuja tekoja ei ole tarkoitettu loukkaaviksi, eivätkä kaikki lapset ja nuoret välttämättä osaa hahmottaa toimintansa seurauksia. Koulukiusaaminen on terminä vanhentunut. Tänä päivänä on miltei mahdotonta erottaa kiusaamista vain koulussa tapahtuvaksi. Kuitenkin yksi kiusaamisen muodoista on koulussa tapahtuva kiusaaminen. Sen erottaminen muista ei-toivotuista teoista on haasteellista. Kaikkeen koulussa esiin tulevaan epäasialliseen käytökseen on puututtava kunkin tilanteen edellyttämällä tavalla (Opetushallitus, Oppaat ja käsikirjat 2020: 3a).

Kiusaaminen on teoin, sanoin, ja elein tapahtuvaa pahan mielen tai kivun tuottamista toiselle. Se on tahallista ja toistuvaa samaan henkilöön tai ryhmään kohdistuvaa alistamista. (Kuva 2.) Kiusaamiselle on ominaista alistaminen sekä kiusaajan tai kiusaajien ja kiusatun välinen voimasuhteiden epätasapaino.

Yleisesti kiusaaminen voidaan jakaa kahteen ryhmään: a) fyysinen kiusaaminen ja b) henkinen kiusaaminen. Fyysistä kiusaamista voi olla esimerkiksi töniminen, estäminen, kamppaaminen, esineillä heittäminen sekä omaisuuteen kohdistuva tavaroiden piilottelu, luvatta ottaminen ja rikkominen. Henkistä kiusaamista voi olla sanoin tapahtuva esimerkiksi kuiskuttelu, pilkkaaminen, juorujen levittäminen, matkiminen, pilanteko, pelottelu, uhkailu ja kiristäminen sekä elein tapahtuva merkitsevien

silmäysten vaihtaminen jonkun kanssa, tuijottaminen, huokailu, ilmeily, toisen puhuttelun välttäminen ja ulkopuolelle jättäminen. Nuorten vastauksissa kiusaamiseen puuttumatta jättäminen tai sen hiljainen hyväksyminen koetaan myös kiusaamiseksi.

Häirintä

Yksittäiset erimielisyydet ja satunnainen sopimaton kielenkäyttö tai muut sellaiset eivät ole häirintää, vaikka niistä aiheutuisikin hetkellisesti pahaa mieltä. Lasten ja nuorten mielestä häirintää on liian lähelle tuleminen, toisia häiritsevä käytös oppitunneilla (esimerkiksi huutaminen tai keskeyttäminen) ja toisen pakottaminen kanssakäymiseen monin eri tavoin. Lukiolaisten vastauksissa korostui seksuaalinen häirintä sekä kuvien ja videoiden pyytäminen netissä.

Häirintä on vihamielistä, halventavaa, nöyryyttävää, ahdistavaa tai muuta epäasiallista kohtelua, koskettelua tai puhetta. (Kuva 2.) Häirintä voi ilmetä myös ei-toivottuna tai tungettelevana fyysisenä kosketuksena. Se voi sisältää sukupuoleen liittyviä vihjailevia ilmeitä, eleitä tai kaksimielistä puhetta esimerkiksi nimittelyä, härskiä puhetta ja vitsejä, ulkonäköä tai yksityiselämää koskevia kommentteja.

Väkivalta, rikokset ja rikolliset teot

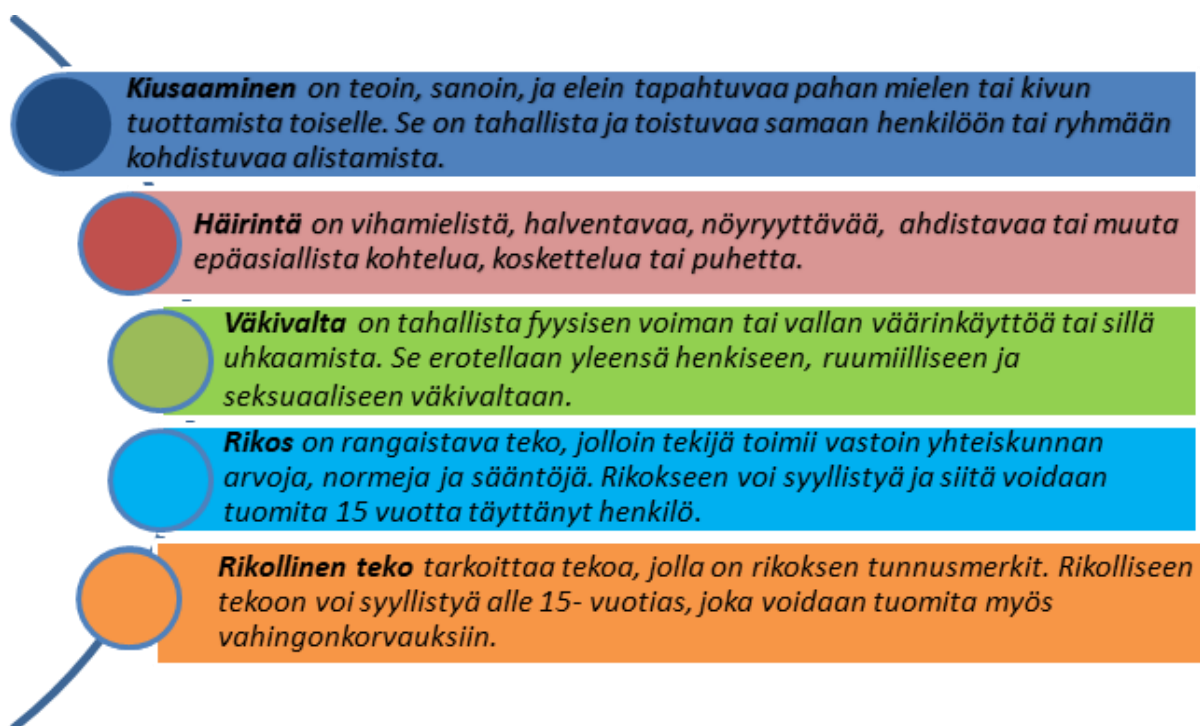
Maailman terveysjärjestö määrittelee, että väkivalta on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön ja joka johtaa tai joka voi hyvin todennäköisesti johtaa kuolemaan, ruumiillisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttymättä jäämiseen. (Maailman terveysjärjestö 2005, 21.) Väkivalta on ruumiillista koskemattomuutta, oikeuksia tai etuja loukkaavaa tai vahingoittavaa voimakeinojen käyttöä (Kielitoimisto). Väkivalta erotellaan yleensä henkiseen väkivaltaan, ruumiilliseen väkivaltaan ja seksuaaliseen väkivaltaan.

Lasten ja nuorten mielestä väkivalta on ensisijaisesti ruumiillista, toiseen kohdistuvaa väkivaltaa. Sitä on lyöminen, hakkaaminen, kuristaminen, hiuksista repiminen, toisen päällä hyppiminen tai toisen päälle ajaminen ja tappaminen. Nuorten mielestä väkivaltaa on edellä mainittujen lisäksi myös parisuhdeväkivalta, perheväkivalta ja seksuaalinen väkivalta. Siihen kuuluvat muun muassa raiskaus, pornografiaan ja erilaisiin seksuaalisiin tekoihin pakottaminen. Nuoret ajattelevat, että väkivalta on toiselle sellainen kivun tai vamman aiheuttama teko tai toiminta, joka voi vaarantaa hengen. Lasten ja nuorten kokemus on, että väkivaltaa ilmenee monessa muodossa, sillä on usein pitkä tausta ja sitä ei aina osata tunnistaa väkivallaksi. Seuraukset voivat olla vakavia, ensin sattuu

fyysisesti ja jälkeensä henkisesti. Lasten ja nuorten mielestä on tärkeää, että jos kokee tai näkee väkivaltaa, siitä pitää aina kertoa aikuiselle.

Väkivalta on tahallista fyysisen voiman tai vallan väärinkäyttöä tai sillä uhkaamista. Se erotellaan yleensä henkiseen, ruumiilliseen ja seksuaaliseen väkivaltaan. Rikos on rangaistava teko, jos tekijä toimii vastoin yhteiskunnan arvoja, normeja ja sääntöjä. Rikos on tehty, jos teko täyttää tunnusmerkistön ja on oikeudenvastainen. Syytetyn rankaiseminen edellyttää näiden kahden lisäksi syyllisyyden toteamista. Rikokseen voi syyllistyä vain 15 vuotta täyttänyt henkilö. Rikolliseen tekoon voi syyllistyä alle 15-vuotias, joka voidaan tuomita myös vahingonkorvauksiin. (Kuva 7.)

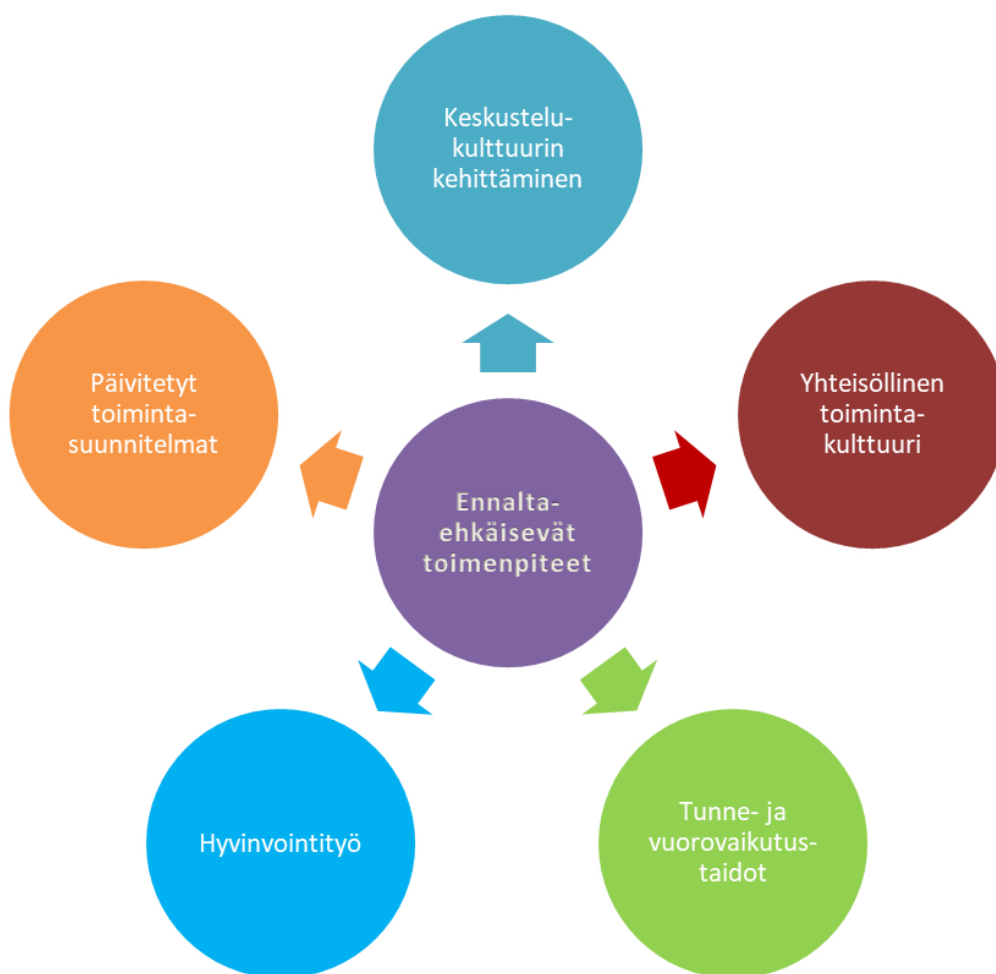
Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen linjauksen ja ohjeistuksen mukaan poliisi ei voi puuttua kaikkiin kouluissa tapahtuviin tilanteisiin. Kouluilla on omat toimintaohjeensa, joita poliisilta saadut ohjeistukset täydentävät. Kaakkois-Suomen poliisilaitoksella toimii Nuorisotutkinnan poliisit, jonka kanssa koulut tekevät yhteistyötä. Akuuteissa ja vakavissa tilanteissa otetaan aina yhteyttä hätäkeskukseen (112).

Kuva 7. Määritelmät

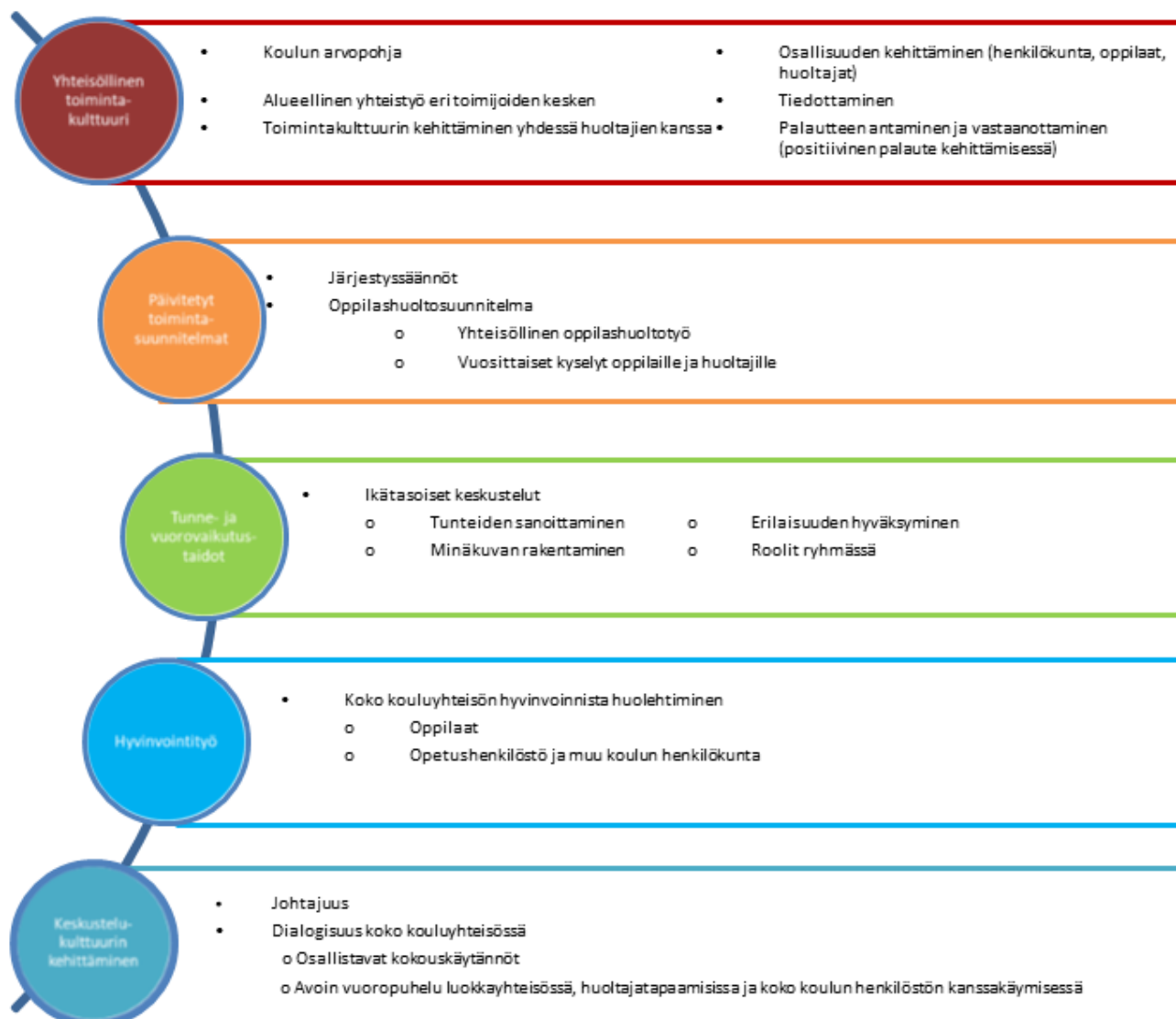
6.3 Väkivaltaa, kiusaamista ja häirintää ennalta ehkäisevät ja yhteisöllisyyttä vahvistavat toimet esiopetuksessa ja koulussa

Kiusaamista tulee ennalta ehkäistä systemaattisesti ja oppilaita osallistavalla tavalla, niin että kaikki saadaan ottamaan vastuuta yhteisestä hyvinvoinnista. Kiusaamisesta pitää puhua yhdessä oppilaiden, huoltajien, esiopetusyksikön ja koulun henkilökunnan kanssa. Kaikkien osapuolten sitoutuminen turvallisen ilmapiirin luomiseen on ehdottoman tärkeää. Esiopetuksessa ja koulussa korostetaan toisten ihmisten henkistä ja fyysistä koskemattomuutta sekä toisen ihmisen kunnioittamista. Yhteisöllisyydellä, toista kunnioittavalla ja arvostavalla toiminnalla luomme turvalliset puitteet kouluarjelle. Jokaisella on tässä tärkeä tehtävä.

Kuva 8. Ennaltaehkäisevä ja yhteisöllisyyttä vahvistava toiminta

Esiopetuksessa ja koulussa kiusaamista, häirintää, väkivaltaa ja muuta epäasiallista käytöstä voidaan ehkäistä monella tavalla. Toiminta voi kohdistua koko yksikköön tai pienempiin oppilasryhmiin. Myönteiseksi koettu ryhmä-, luokka- tai kouluilmapiiri vähentää kiusaamista ja häirintää. Koulujen yhteisölliselle opiskeluhoitotyölle asettamat tavoitteet kuten hyvinvoinnin lisääminen, osallisuuden, osallistamisen ja yhteistyön teemat ja toimenpiteet ovat yksi osa tätä työtä. Ennaltaehkäisevä työ kuuluu kaikille koulu yhteisössä. (Kuvat 8 ja 9.)

Kuva 9. Esimerkkejä ennaltaehkäisevistä ja yhteisöllisyyttä tukevista toimenpiteistä

Yhteisöllistä toimintakulttuuria voidaan tukea monella tavalla. Esimerkiksi yhteisöllisten opiskelu-huoltoryhmien, hyvinvointia tukevien toimintamallien (esim. Yhteispeli ja hyvinvointitunnit kaikille luokka-asteilla esiopetuksesta alkaen), yhteisten tapahtumien sekä oppilaita ja huoltajia osallistavan toiminnan (esim. oppilaskunta- ja tukioppilastoiminta sekä vanhempaintoimikunnat) avulla. Ennaltaehkäisevässä työssä on tärkeää myös kiinnittää huomiota erilaisiin nivelvaiheisiin esiopetuksesta alakouluun, alakoulusta yläkouluun ja yläkoulusta toiselle asteelle. Nivelvaiheita tukevat esimerkiksi alkuluokkatoiminta, ryhmäyttäminen ja ennakoon tutustumiset uuteen. Entistä tärkeämpi nivelvaihe tulee jatkossa olemaan perusopetuksesta toiselle asteelle, nyt kun oppivelvollisuusikä on laajentunut.

Ehkäisevässä työssä on tärkeää pitää ajan tasalla erilaiset toimintasuunnitelmat, kuten järjestys- säännöt ja koulun toimintasuunnitelma. Toimintamallit edistävät yleistä turvallisuutta ja antavat tuen aktiiviseen ennaltaehkäisyyn ja puuttumiseen. On tärkeää, että kaikki esiopetus- ja kouluympäristössä toimivat tuntevat esiopetuksen ja koulun yhteiset arvot ja toimintatavat. Rehtorilla ja päiväkodinjohtajalla on tässä tärkeä rooli. Koulujen yhteisölliselle opiskeluhooltotyölle asettamat tavoitteet kuten hyvinvoinnin lisääminen, osallisuuden, osallistamisen ja yhteistyön teemat ja toimenpiteet ovat yksi osa tätä työtä. Ennaltaehkäisevä työ kuuluu kaikille kouluyhteisössä.

Tunne-, kaveri- ja vuorovaikutustaitoja opetellaan, harjoitellaan ja tuetaan kaikissa esiopetuksen ja koulun arkipäivän tilanteissa, sekä osana eri oppiaineiden sisältönä aikuisen ohjauksella. Pienemmissä ristiriitatilanteissa voidaan hyödyntää esimerkiksi oppilaiden kesken toteutettavaa vertaissovittelua (Miniverso- ja Verso-toimintamallit). Aikuisten tulee kuitenkin huolehtia, että se tapahtuu kaikilta osin turvallisesti. Opiskeluhoollon palvelut ovat myös yhteistyössä koulun muun henkilöstön kanssa tukemassa näitä taitoja sekä ryhmien että yksittäisten oppilaiden kanssa.

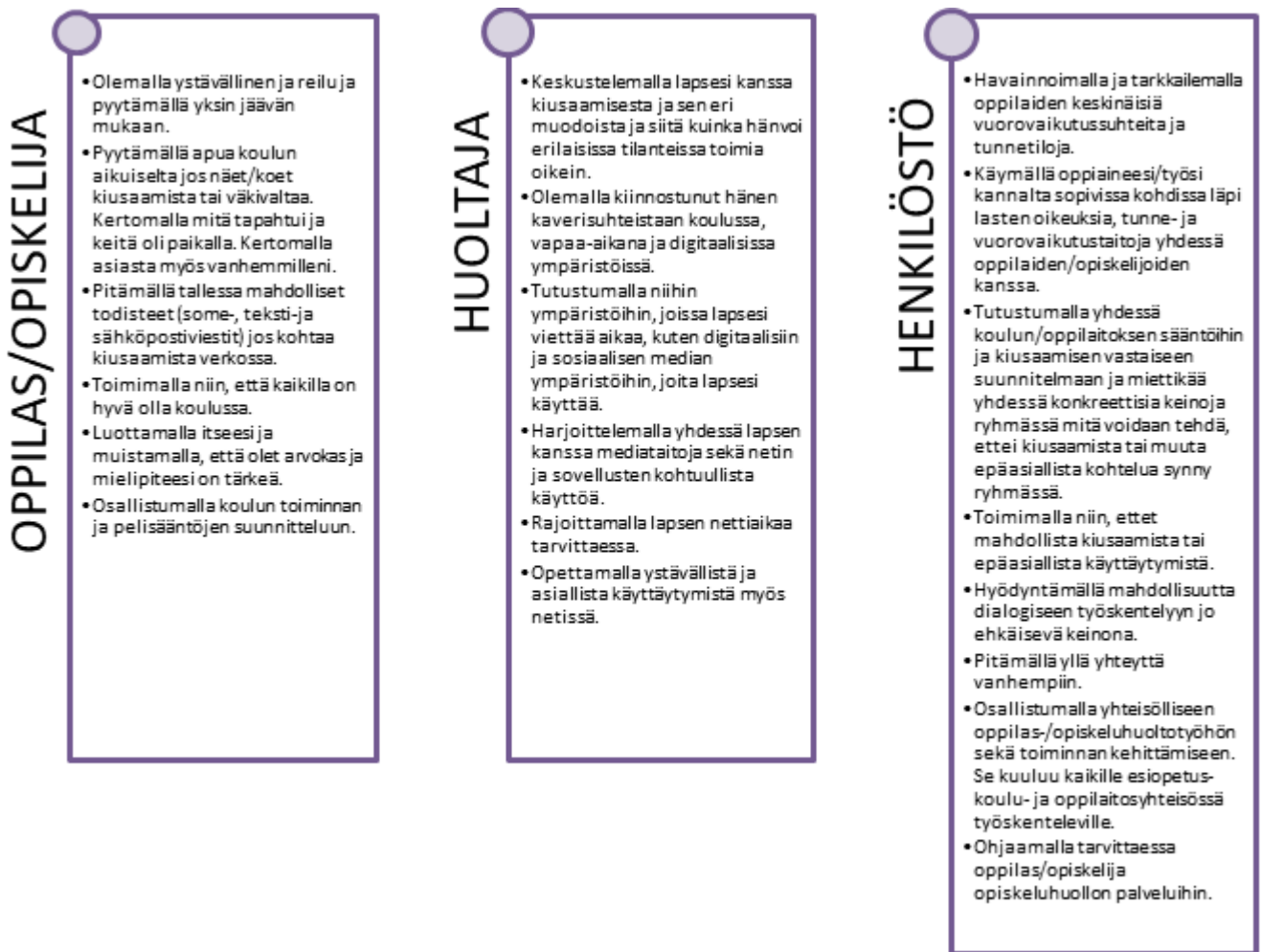
Hyvinvointityön suunnittelussa hyödynnetään erilaisista kyselyistä (valtakunnalliset ja koulukohtaiset) ja esimerkiksi viidennen luokan laajoista terveystarkastuksista saatua tietoa. Positiivinen palaute ja vahvuuksien tunnistaminen tukevat oppilaiden, henkilökunnan ja koko yhteisön hyvinvointia. Opetuksen järjestäjän asettamalla kaikkia kouluja koskevilla yhteisöllisen opiskeluhoollon tavoitteilla on myös tarkoitus vahvistaa yhteistä hyvinvointityötä.

Keskustelukulttuuria kehittää kodin, esiopetuksen ja koulun välinen vuoropuhelu. Dialoginen vuoropuhelu henkilökunnan, oppilaiden, huoltajien ja yhteistyökumppaneiden kesken lisäävät positiivista vuorovaikutusta ja luottamuksellista ilmapiiriä. Kaikkia ennaltaehkäisevän työn osa-alueita tukevat henkilökunnan koulutukset ja hyvien käytäntöjen yhteinen jakaminen.

Lisätietoa, tukea ja apua kiusaamiseen liittyvissä asioissa tarjotaan myös monilla verkkosivuilla, esimerkiksi www.nuortennetti.fi/kiusaaminen/tukeakiusaamistakokeneelle ja www.mielenterveys-talo.fi/lapset.

Seuraavassa on koottu ohjeita oppilaalle, huoltajalle sekä kasvatusta ja opetushenkilöstölle niistä toimista, joilla kukin voi ehkäistä kiusaamista ja muuta epäasiallista käyttäytymistä. (Kuva 10.)

Voit ehkäistä kiusaamista:

Kuva 10. Ohjeita kiusaamisen ja muun epäasiallisen käyttäytymisen ehkäisemiseen

6.4 Kiusaamiseen sekä väkivalta- ja häirintätilanteisiin puuttuminen esi- ja perusopetuksessa

Kaikilla lapsilla ja oppilailla on oikeus sekä fyysisiltä että psyykkisiltä puitteiltaan turvalliseen oppimisympäristöön (Perusopetuslaki §29). Turvallinen oppimisympäristö on myös opettajien ja muun henkilökunnan oikeus. Jokaisella on myös oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen (Perusopetuslaki 7§). Esiopetuksessa on oma ohjeistus yksikkökohtaisen suunnitelman laadintaan koskien kiusaamis-, väkivalta- ja häirintätilanteiden ennaltaehkäisyä, niihin puuttumista ja selvittelyä (mini-verso). Esiopetuksessa ja koulussa kiusaamista, häirintää, väkivaltaa ja muuta epäasiallista käytöstä voidaan ehkäistä monella tavalla. Toiminta voi kohdistua koko yksikköön tai pienempiin oppilasryhmiin. Myönteiseksi koettu ryhmä-, luokka- tai kouluilmapiiri vähentää kiusaamista ja häirintää. Esiopetus on mukana koulujen yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä ja näin vahvistaa yhteistä työtä. Kouluille on annettu oma ohjeistus.

Kiusaamiseen ja lainvastaisiin tekoihin puuttumisessa esiopetus- ja kouluyhteisössä oleellista ja tärkeää on lapsen tai nuoren kuunteleminen ja uskominen. Se edellyttää aikuisilta pysähtymistä ja kuulemista. Luottamuksen rakentaminen on tärkeää, jotta lapsi tai nuori uskaltaa kertoa kokemuksestaan. On myös tärkeää, että koulun henkilöstö on kiinnostunut kiusaamiseen liittyvistä asioista riittävän usein osana normaalia koulupäivää. Kotkan esiopetusyksiköissä ja kouluissa tehtävä yhteisöllinen opiskeluhooltotyö pyrkii lisäämään yhteisöiden viihtyvyyttä ja turvallisuutta ja työskentelee erityisesti myös näiden teemojen kanssa.

Häirintä on esiopetuksessa ja koulussa kiellettyä ja oppilaita sekä oppilaita tulee rohkaista kertomaan, jos sitä esiintyy. Jos henkilökunnan tietoon tulee jonkun oppilaan syyllistyminen häirintään, tulee siihen puuttua välittömästi. Tilanne määrittelee, miten asiaa lähdetään selvittämään. Häirintätilanne selvitetään keskustelemalla mahdollisimman pian kaikkien osapuolten läsnä ollessa. Oleellista on huomioida, että tämä tapahtuu osapuolia arvostaen ja kunnioittaen. Huoltajiin ollaan tarvittaessa yhteydessä, jonka yhteydessä sovitaan mahdollisista opiskeluhooltoon liittyvistä toimenpiteistä. Esiopetuksessa huoltajien kanssa sovitaan tavoista, joilla heidän kanssaan keskustellaan lapsen tai ryhmän mahdollisista pulmatilanteista. Pääsääntöisesti huoltajat toivovat ajantasaista yhteydenpitoa ja keskustelua.

Esiopetuksessa ja koulussa ovat ajan tasalla olevat järjestyssäännöt, joiden tarkoituksena on turvata oppimisen ja koulutyön häiriintymätön sujuminen, taata yhteisön jokaisen jäsenen työrauha ja oikeusturva sekä luoda miellyttävä opiskeluympäristö. Lisäksi noudatetaan muita annettuja määräyksiä ja ohjeita, kuten esimerkiksi opettajien, koulun henkilökunnan ja koulukuljetuksia hoitavien kuljettajien ohjeita sekä erikseen annettavia tilakohtaisia käyttöohjeita ja ensiapuohjeita. Esiopetuspäivän aikana henkilöstö ja lapset toimivat yhdessä niin sisällä kuin ulkona. Tällöin aikuiset ovat ohjaamassa lapsia toimimaan ryhmässä ja muistamaan hyvät tavat osana vuorovaikutusta. Oppilaat opiskelevat koulussa ohjeistetusti, ohjatusti ja valvotusti. Hyvät tavat ovat osa koulun jokapäiväistä toimintaa. Kaikki esiopetuksessa ja koulussa työskentelevät aikuiset puuttuvat epäasialliseen, väkivaltaiseen ja aggressiiviseen käyttäytymiseen sekä kiusaamis- ja häirintätapauksiin.

Esiopetuksessa mahdollisista väkivaltatilanteista ja etenkin niihin puuttumisesta keskustellaan huoltajien kanssa saman päivän kuluessa tai vähintään seuraavana päivänä esimerkiksi haku- tai tulohetkissä. Tarpeen vaatiessa keskustelulle varataan oma erillinen aika.

Väkivaltatilanteeseen puututaan välittömästi. Aikuinen puuttuu tilanteeseen ja pyrkii rauhoittamaan tilanteen ensisijaisesti puhumalla ja tarvittaessa erottamaan osapuolet toisistaan. Mikäli tilanne ei rauhoitu, hankitaan apua (koulun muut aikuiset, poliisi). Esi- ja perusopetuksessa rehtori tai

opettaja voi käyttää tarvittaessa kiinnipitoa turvatakseen muut oppilaat (Perusopetuslaki 36 b§). Oppilas ohjataan tarvittaessa terveydenhoitajan tai lääkärin vastaanotolle. Jos mahdollista, väkivaltatilanteen osapuolet viedään rauhoittumaan eri tiloihin aikuisen valvontaan. Väkivaltatilanteesta ilmoitetaan rehtorille sekä otetaan osapuolten huoltajiin yhteyttä. Mahdollisten jatkotoimenpiteiden tekemisessä (esimerkiksi rikosilmoitus ja lastensuojeluilmoitus) noudatetaan annettuja ohjeita ja tarvittaessa oppilaat ohjataan opiskeluhuollon palveluihin.

Koulumatkoilla ja koulun ulkopuolella tapahtuvan kiusaamisen selvittäminen ei kuulu koulun vastuulle. Kuitenkin koulumatkalla tapahtuvat koulun tietoon tulevat tilanteet, koulu ilmoittaa osallisten huoltajille ja he tekevät halutessaan asiaan liittyvät jatkotoimenpiteet. Jos koulumatkalla tai koulun ulkopuolella tapahtuva kiusaaminen näyttäytyy koulun arjessa, ei koulussa lähdetä aktiivisesti selvittämään asiaa. Tärkeää on kuitenkin ohjata osallisia asian selvittelyyn.

Rehtorilla tai opettajalla on oikeus määrätä häiritsevä oppilas poistumaan luokasta, muusta opetustilasta tai opetustilanteesta. Rehtori tai opettaja voi oppilasta poistaessaan käyttää tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä, tilanteen uhkaavuus, häirinnän vakavuus tai tilanteen kokonaisarvio huomioiden. Tarvittaessa asianomainen uhri ja tekijä saavat tarvitsemansa tuen tapahtuneen jälkeen opiskeluhuollon palveluista (Perusopetuslaki 36 b§). Esiopetuksessa häiriökäyttäytymistä pyritään ennaltaehkäisemään toimimalla pienemmissä ryhmissä ja kohdentamalla tukea oikea-aikaisesti. Lapselle voidaan myös tarjota vaihtoehtoja toimintaa tai taukoja yhteisen toiminnan lomaan. Aikuinen on aina lapsen kanssa.

Tavanomaiset, vähäiset kahnaukset lasten välillä, joihin puututaan kasvatuksellisilla tai kurinpidollisilla toimilla, eivät aiheuta ilmoitusvelvollisuutta poliisille. Pahoinpitelyn tunnusmerkit täyttävän teon osalta ilmoitusvelvollisuus syntyy ja se on asianosaisen huoltajalla. Koululla tai esiopetuksessa ei ole tässä rikosilmoitusvelvollisuutta poliisille. Tarvittaessa voidaan konsultoida poliisia ja saada mahdollisia tarkentavia toimintaohjeita. Lastensuojelulaki velvoittaa tekemään tarvittavat ilmoitukset. Lisäksi lastensuojelulain 25 § velvoittaa seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsen pahoinpitelyepäilytilanteissa opetustoimessa työskenteleviä tekemään lastensuojeluilmoituksen ja rikosilmoituksen. Rikosilmoituksen ja lastensuojeluilmoituksen tekee se työntekijä tai ne työntekijät, kenellä on tilanteesta ensisijaiset tiedot. Tästä kouluille on annettu erillinen toimintaohje (toimintaohje epäily lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja/tai pahoinpitelystä). Lisäksi Kaakkois-Suomen poliisilaitos on antanut toimintaohjeita kouluille.

Poliisille tehdyt rikosilmoitukset käsitellään tekijän iän mukaan nuorisorikostoimintana tai normaalin rikostutkintana. Tämä koskee lapsia koskevia rikosilmoituksia, joista vain osa tulee kouluilta ja oppilaitoksista. puhuttaa alle 15- vuotiaat tekijät. Rikosvastuuikäisten eli 15 vuotta täyttäneiden

osalta Kymenlaakson hyvinvointialueen Nuorten matala vastaa sosiaalihuoltolain mukaisesta toiminnasta ja nuorten rikosprosessista. Se voi olla myös erillisen harkinnan mukaisesti alle 15-vuotiaan asian käsittelyssä mukana. Poliisin ja hyvinvointialueen yhteistyönä on kehitetty toimintamallia myös alle 15-vuotiaisen osalta.

Kiusaamiseen puuttumisen toimintamalli esiopetuksessa ja perusopetuksessa

Esiopetuksessa kiusaamiseen puuttumisen eteneminen on saman suuntainen perusopetuksen kanssa. Huoltajien tiedottaminen tai heidän kanssaan tehtävä yhteistyö aloitetaan pääsääntöisesti heti kiusaamisen tultua ilmi. Puuttumismalliin kuuluvat kuulemiset kirjataan lapsen esiopetussuunnitelmaan. Ohjeistus menettelyyn löytyy lapsen esiopetussuunnitelmaohjeesta.

Hyvästä yrityksestä huolimatta osa kiusaamisesta jää piiloon koulun aikuisilta, eikä kiusaamisen tunnistaminen ole itsestään selvää. Joskus kiusaaminen on niin hienovaraista, että se jää kokonaan huomaamatta. Koululla on velvollisuus puuttua mahdolliseen kiusaamiseen ja muuhun epäasialliseen käyttäytymiseen, mutta ilman tietoa kouluilla ei pystytä toimimaan. Tieto kiusaamisesta voi tulla koulun aikuisille monesta lähteestä. Myös huoltajan on tärkeä kertoa koulun henkilöstölle havaitsemastaan tai tietoonsa tulleesta epäilystä kiusaamisesta. Kiusaamisen selvittelytyön käynnistäminen ja läpivieminen ovat opetushenkilöstön vastuulla. Opiskeluhuollon henkilöstö voi olla mukana kiusaamisen selvittelyn eri vaiheissa tilanteen mukaan, mutta ensisijaisesti heillä on vahva rooli asian selvittelyn osana tarjottavan tuen toteuttamisessa.

Kiusaamisen selvittäminen on koulun turvallisesta opiskeluympäristöstä huolehtimista eikä sen selvittämiseen osallistuminen perustu oppilaan vapaaehtoisuuteen (kuten yksilökohtainen opiskeluhoito). Huoltaja ei voi pääasiallisesti kieltää asian selvittämistä ja tarvittaessa huoltajan kanssa yhteistyössä pyritään tilanteen edellyttämään selvitykseen. Vaikeissa tilanteissa voidaan konsultoida esimerkiksi kaupungin lakimiestä.

Kiusaamisen selvittäminen tapahtuu vaihteittain: alkuarviointi, keskustelu kiusatun kanssa, yksilö- ja ryhmäkeskustelut kiusaajien kanssa, seurantakeskustelut erikseen kiusatun ja kiusaajien kanssa sekä tarvittaessa yhteiskeskustelu asianosaisten ja huoltajien kanssa (Kuva 11.). Selvittäminen käynnistyy, kun koululla joku saa tiedon mahdollisesta kiusaamisesta. Tehdään pikaisesti alkuarviointi. Asiaa selvitetään ja hoidetaan työparina. Työparin toinen jäsen on luokanopettaja/-valvoja ja toinen on opetushenkilöstön jäsen tai tilanteen edellyttäessä opiskeluhuollon palvelujen henkilöstöä. Sama työpari työskentelee yhdessä mahdollisuuksien mukaan koko prosessin ajan. Alkuarvioinnin aikana arvioidaan, onko kyse kiusaamisesta. Jos kyseessä on kiusaaminen, edetään puuttumisprosessin mukaisesti. Jos kiusaamisesta on olemassa todisteita kuten sosiaalisen median

viestejä (some-viestit) tai teksti- tai sähköpostiviestejä, pitää ne säilyttää. Dokumentointi alkaa heti ja sitä varten opetus- ja kasvatushenkilöstölle on annettu erilliset ohjeet. Se ohjaa prosessin läpivientiä ja vahvistaa osallisten oikeusturvaa. Dokumentointilomakkeet muodostavat rekisterin ja siitä on laadittu asianmukainen tietosuojaseloste (löytyy tämän luvun lopusta).

Prosessi etenee kiusatun kuulemisella. Kiusattu oppilas tarvitsee varmuuden siitä, että aikuiset puuttuvat tilanteeseen ja keskustelun tavoitteena onkin lisätä hänen turvallisuudentunnettaan. Kuulemisessa ollaan yhteydessä kiusatun huoltajaan ja kerrotaan tapahtuneesta sekä koulun velvollisuudesta huolehtia turvallisesta oppimisympäristöstä (PoL 29 §). Kiusatulle ja hänen huoltajalleen kerrotaan oikeudesta saada opiskeluhuollon palveluja. On ehdottoman tärkeää huolehtia siitä, että kiusattu saa tarvitsemansa avun ja tuen. Kuulemisessa sovitaan prosessin etenemisestä kiusatun ja hänen huoltajansa kanssa. Tarvittaessa käynnistetään moniammatillinen yhteistyö.

Seuraavaksi kuullaan kiusaajaa tai kiusaajia erikseen. Kuulemisessa ollaan yhteydessä kiusaajan huoltajaan ja kerrotaan tapahtuneesta sekä koulun velvollisuudesta huolehtia turvallisesta oppimisympäristöstä (PoL 29 §). Kiusaajalle ja hänen huoltajalleen kerrotaan oikeudesta saada opiskelu- huollon palveluja. Kuulemisessa sovitaan prosessin etenemisestä kiusaajan ja hänen huoltajansa kanssa. Kiusaajien kanssa järjestetään tarvittaessa ryhmäkeskustelu. Jos kiusaajia on useita ja heidän kuvauksensa tapahtuneesta ovat yhdenmukaiset, ei ryhmäkeskustelua välttämättä tarvitse käydä. Tarvittaessa käynnistetään moniammatillinen yhteistyö.

Seuranta tarvitaan aina. Suunnitelmallisessa seurannassa on hyvä järjestää ensimmäinen seurantakeskustelu erikseen kiusaamistilanteen osapuolten kanssa kahden viikon kuluttua ensimmäisestä kuulemisesta. Seurantakeskusteluita voidaan järjestää useita tilanteen niin edellyttäessä. Tarvittaessa käynnistetään moniammatillinen yhteistyö.

Jos kiusaaminen jatkuu tai tilanne ei ole parantunut, järjestetään yhteiskeskustelu asianosaisten ja heidän huoltajien kanssa. Kiusattua ei velvoiteta osallistumaan yhteiskeskusteluun. Keskustelussa sovitaan yhdessä huoltajien kanssa tarvittavista toimenpiteistä. Tarvittaessa käynnistetään moniammatillinen yhteistyö ja yhteistyössä esimerkiksi poliisin EET-ryhmän kanssa sovitaan jatkotoimenpiteistä.

Kuva 11. Kiusaamiseen puuttumisen

malli

6.5 Esiintyvyyden seuraaminen

Opetuksen järjestäjä vastaa yleisesti ylläpitämiensä koulujen toiminnan turvallisuudesta ja lainmukaisuudesta. Opetuksen järjestäjä huolehtii oppilaiden ja oppilaiden yhdenvertaisuuden toteutumisesta ja yhteisten toimintamallien kehittämisestä järjestäjätasolla. Vastuu edellyttää koulujen toiminnan, mukaan lukien hyvinvointi ja turvallisuus, seuranta, ohjausta ja valvontaa sekä mahdollisiin epäkohtiin puuttumista.

Kotkan toimintamalli velvoittaa kaikkia kouluja ja esiopetuksia ennaltaehkäisevään työhön ja aktiivista puuttumista erilaisissa tilanteissa. Koulut seuraavat kiusaamisen esiintyvyyttä arjessa. Opiskeluhoollon ohjausryhmä kerää lukuvuosittain lukumäärätietoa toimintamallin mukaisessa selvittelyprosessissa olleista tapauksista. Lisäksi koulut ja esiopetukset arvioivat tätä tilannetta yleisesti. Tarvittaessa ennaltaehkäiseviä ja puuttumisen toimintamalleja kehitetään edelleen.

6.6 Suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle

Kriisitilanteiden hoitamiseen varaudutaan kriisisuunnitelmalla, joka sisältää ohjeistuksen psykososiaalisesta tuesta koulussa ja esiopetusyksikössä. Kriisisuunnitelmasta vastaa rehtori yhteistyössä

opiskeluhuollon kanssa. Esiopetuksessa siitä vastaa yksikön johtaja. Koulukohtainen kriisisuunnitelma ja yksikkökohtainen kriisisuunnitelma eivät ole julkisia asiakirjoja.

Kaikissa turvallisuutta uhkaavissa akuuteissa tilanteissa ensisijaista on ihmishenkien pelastaminen ja turvaaminen. Toimintaa koulussa johtaa rehtori tai muu henkilökuntaan kuuluva siihen asti, kunnes pelastus- tai poliisiviranomainen saapuu paikalle ja ilmoittaa ottavansa johdon ja vastuun tilanteesta (Oppilaitosten turvallisuus 2009). Lopullisen päätöksen, vaikkapa koulun evakuoimisesta kriisitilanteessa, tekee poliisiviranomainen eikä rehtori.

Koulun kriisitilanteissa noudatetaan kriisisuunnitelmaan kirjattuja, sovittuja viestintäohjeita. Tiedottamisesta vastaa tilannejohto, opetustoimenjohtaja tai rehtori. Koulun henkilöstö ei anna lausuntoja. Oppilaita pyritään suojelemaan mahdollisimman hyvin esimerkiksi tiedostusvälineiltä tulevilta haastattelupyynnöiltä. Kaikki edellä kuvatut käytänteet koskevat myös esiopetusta.

Koulussa on nimetty ydinryhmä, jota kutsutaan koulun kriisiryhmäksi. Koulun kriisiryhmän tehtäviä ovat ainakin seuraavat:

1. Huolehtia toimintansa suunnittelusta ja suunnitelman laadinnasta
2. Kirjata ryhmän sisäinen työnjako ja vastuuketju
3. Selvittää etukäteen kriisitilanteissa tärkeät paikallisesti/alueellisesti toimivat yhteistyötahot ja sopia yhteistyön periaatteista ja käytännöistä
4. Perehdyttää koulun muuta henkilöstöä suunnitelmaan järjestämällä koulutusta ja hankkimalla kirjallisuutta
5. Huolehtia siitä, että kaikki koulun aikuiset, oppilaat ja huoltajat tietävät, miten toimia erilaisissa tilanteissa ja miten tilanteesta tiedotetaan kriisin eri vaiheissa
6. Organisoida toimintaa kriisitilanteissa
7. Huolehtia välittömästä henkisen tuen tarpeesta sekä mahdollisista jatkotoimista
8. Arvioida kriisitilanteissa toteutettuja toimia ja tehdä kriisisuunnitelmaan tarvittavat muutokset

Ajallisesti äkillisten kriisien hoitaminen jakautuu psykososiaalisen tuen osalta kolmeen vaiheeseen (Hädän hetkellä – psyykkisen ensiavun opas 2009, mukaillen):

1. varautumiseen (joka sisältää kriisisuunnitelman, kouluttautumisen, harjoittelun ym.),
2. psyykkiseen ensiapuun (joka on välitöntä sokkivaiheen tukitoimintaa) ja
3. varhaiseen puuttumiseen (reaktiovaiheen, osin myös työstämis- ja käsittelyvaiheen tukeen).

Opetushallitus on antanut kouluille erillisiä toimintaohjeita muun muassa oppilaan kuoleman, opettajan kuoleman, oppilaan lähiomaisen kuoleman sekä koulussa tapahtuneen onnettomuuden tai väkivaltatilanteessa toimimiseksi.

7 OPISKELUHUOLTO PERUSOPETUKSEEN VALMISTAVASSA OPETUKSESSA

Perusopetukseen valmistavan opetuksen opiskeluhuollon järjestämistä ja toteuttamista koskevat samat periaatteet ja oppilaita samat oikeudet kuin perusopetuksen oppilaille annettavassa opiskeluhuollossa. Tämä koskee myös perusopetukseen valmistavaa opetusta, joka toteutuu esiopetuksessa.

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa oppilaalla on oikeus opetukseen osallistumisen edellyttämään maksuttomaan opiskeluhuoltoon. Yhteisön ja yksittäisten oppilaiden terveydestä, hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehtiminen ulottuu kaikkeen koulutyöhön.

Opiskeluhuolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on osa perusopetukseen valmistavan opetuksen yhteisöllistä toimintakulttuuria ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhuoltoa. Lisäksi oppilailla on oikeus opiskeluhuoltopalveluihin, joita ovat kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Opiskeluhuoltopalvelut järjestetään lähipalveluna. Opiskeluhuollon palvelujen järjestämisestä vastaa Kymenlaakson hyvinvointialue. Opiskeluhuoltotyötä ohjaa oppilaan edun ensisijaisuus (YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989).

Opiskeluhuoltoa toteutetaan esiopetuksen, opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen, kuten perheen kotoutumissuunnitelmasta vastaavan tahon kanssa. Opiskeluhuoltotyössä turvataan oppilaan ja huoltajan osallisuus, työskentelyn luottamuksellisuus sekä kunnioittava vuorovaikutus. Osallisuuden varmistamiseksi huolehditaan tarvittavista tulkitsemispalveluista.

Opiskeluhuollon toimintatavoista ja palveluista tiedotetaan suunnitelmallisesti. Huoltajille annetaan tietoa myös suomalaisen koulutusjärjestelmän sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatavoista ja saatavuudesta. Tiedottamisen ymmärrettävyys on tärkeä varmistaa.

Jokaisella esiopetuksella ja koululla on yhteinen opiskeluhuollon toimintasuunnitelma, jossa kuvataan opiskeluhuollon toteuttamisen keskeiset osa-alueet ja toimenpiteet niiden toteuttamiseksi.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen erityispiirteet otetaan huomioon niiden laatimisessa. Toimintasuunnitelmaa ohjaa opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma. Koulujen toimintasuunnitelmat julkaistaan koulun www -sivuilla yhdessä opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman kanssa.

8 OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN, SEURAAMINEN JA ARVIOINTI

Koulun yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä arvioi yhteistyössä oppilaiden, huoltajien ja henkilökunnan kanssa yhteisöllisen opiskeluhoollon tavoitteiden lisäksi opiskeluhoollon kokonaisuuden toteutumista kevätlukukauden lopulla. Arvion perusteella ryhmä päivittää koulukohtaisen toimintahuoltosuunnitelman seuraavalle lukuvuodelle viimeistään elokuun lopussa. Suunnitelma toimitetaan seuraavan lukuvuosisuunnitelman yhteydessä opetustoimeen yhdyspintatyön suunnittelijalle. Opiskeluhoollon ohjausryhmä arvioi kokonaisuutena koulujen toimintasuunnitelmat ja asettaa niiden perusteella omalle työskentelylleen tavoitteita.

Opetuksen järjestäjä seuraa koulujen toimintasuunnitelmien toteutumista. Opiskeluhooltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen ovat osa opetuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää. Koulut huolehtivat omalta osaltaan opiskeluhooltosuunnitelman toteuttamisesta, seuraamisesta ja arvioinnista. Opetuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä opetustoimen ja Kymenlaakson hyvinvointialueen opiskeluhooltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa opiskeluhoollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta. Kotkassa opetustoimi, opiskeluhoollon ohjausryhmä ja monitoimijainen Kasva Kotkassa -ryhmä vastaavat tästä.

LIITTEET

Liite 1. Kiusaaminen, häirintä, väkivalta, rikokset ja rikolliset teot tietosuojaseloste

LIITE KIUUSAAMINEN, HÄIRINTÄ, VÄKIVALTA, RIKOKSET JA RIKOLLISET TEOT

Opetustoimen vastuualue/ perusopetus ja lukiokoulutus

Varhaiskasvatuksen vastuualue/ esiopetus

TIETOSUOJASELOSTE

EU:n yleinen tietosuoja-asetus (2016/679); Tietosuoja laki (1050/2018)

KIUUSAAMISEN SELVITTÄMISEEN LIITTYVÄT ASIAKIRJAT JA NIIDEN ARKISTOINTI**1 REKISTERIN NIMI**

Esi- ja perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa kiusaamiseen selvittämiseen liittyvät asiakirjat.

2 REKISTERINPITÄJÄ

Kotkan kaupunki / hyvinvointilautakunta

PL 205

48101 Kotkan kaupunki

3 REKISTERIASIOITA HOITAVAT HENKILÖT

Yksiköiden johtajat ja koulujen sekä oppilaitosten rehtorit

Opetus- ja kasvatushenkilöstö vastaa yhdessä esimiestensä kanssa selvittävien tietojen käsittelystä ja yleisen informoinnin lisäksi tapahtuvasta rekisteröidyn informoinnista.

4 REKISTERIN KÄYTTÖTARKOITUS

Rekisterin käyttötarkoitus liittyy kiusaamiseen liittyvän selvittelyn dokumentointiin esiopetuksessa, peruskouluissa ja toisen asteen opinnoissa. Rekisterin tarkoitus on asiakasasiakirjojen laatiminen ja pitäminen selvittämisen prosessin hoitoa varten sekä tilastollinen käyttö Kotkan kaupungin opetustoimen omaa seuranta varten.

5 REKISTERIN HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYPERUSTE

Henkilötietojen käsittelyperuste on tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 c-kohta. Henkilötietojen käsittely perustuu Perusopetus- ja Lukiolakiin ja -asetuksiin. Koululla ja oppilaitoksella on selvittämis- ja toimintavelvoite.

6 REKISTERIN TIETOSISÄLTÖ

- kiusaamistapausten alkuarviointi
- kiusaamisesta ilmoittaneen nimi
- kiusatun oppilaan nimi ja luokka
- kiusaamiseen osallistuneiden nimi ja luokka
- kiusaamisen selvitystyöhön osallistuneiden nimitiedot
- yhteenveto ja arviointitiedot

7 REKISTERIN SÄÄNNÖNMUKAISET TIETOLÄHTEET

1. Oppilas/opiskelija itse tai opiskelutoveri
2. Opetustoimen opetus- ja kasvatushenkilöstö
3. Huoltaja tai toisen opiskelutoverin huoltaja
4. Oppilaan yksilölliseen opiskeluhooltoon osallistuvilta saadaan yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 §).

8 SÄÄNNÖNMUKAISET HENKILÖTIETOJEN LUOVUTUKSET

Rekisteristä ei tehdä säännönmukaisia henkilötietojen luovutuksia. Salassa pidettäviä tietoja voi luovuttaa, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty (viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 7 luku, PoL 40 §).

Tietojen luovuttaminen kunnan opetustoimen sisällä:

Tiedot lukuvuoden aikana selvitetystä kiusaamistapauksesta toimitetaan opetustoimen hallinnolle. Tiedot eivät sisällä yksityiskohtaisia tietoja kiusatusta tai kiusaajista. Tieto kerätään lukumäärinä lukuvuotta kohti.

9 REKISTERIN KÄYTTÖ

Kiusaamisen selvittelystä syntyneitä asiakirjoja käyttää vain selvittelyyn osallistunut ja prosessin etenemisestä vastuussa oleva opetus- ja kasvatushenkilöstö ja tilanteen edellyttäessä opiskeluhoollon palvelujen edustaja tietosuoja-lainsäädännön vaatimukset huomioiden (käyttötarkoitussidonnaisuus, salassapitosäädökset, huolellisuusvelvoite, suojaamisvelvoite).

Rekisteristä tuotetaan tilastoja Kotkan kaupungin opetustoimelle. Tilastointia varten tietoja käsitellään ilman tunnisteita.

10 REKISTERIN YHDISTÄMINEN MUIHIN HENKILÖREKISTEREIHIN

Asiakasasiakirjatietoja ei yhdistetä muihin henkilörekistereihin.

11 REKISTERIN SUOJAAMINEN

Rekisterin tiedot ovat salassa pidettäviä (Tietosuoja laki 35§, Julkisuuslaki 24 §). Tietoja käsitteleviä työntekijöitä koskee vaitiolovelvollisuus. Vaitiolovelvollisuus jatkuu työntekijän palvelussuhteen päätyttyä. Asiakirjoja ei tallenneta sähköisesti. Manuaalisia asiakirjoja säilytetään yksiköissä, kouluissa ja oppilaitoksissa erikseen osoitetuissa lukituissa työpisteissä tai lukituissa kaapeissa.

12 HENKILÖREKISTERIN JA REKISTERITIE TOJEN SÄILYTYS, ARKISTOINTI JA HÄVITTÄMINEN

Asiakastietojen säilyttämisessä ja tietojen hävittämisessä noudatetaan arkistolaitoksen kulloinkin voimassa olevia säännöksiä ja määräyksiä. Kiusaamisen selvittämisessä täytettävät lomakkeet rinnastetaan kasvatustietokannan merkintöihin ja opiskelijajärjestelmän päiväkirjamerkintöihin. Näin ollen kiusaamisen selvittämisestä laadittujen asiakirjojen säilytysaika on 10 vuotta.

Henkilökohtaiset muistiinpanot hävitetään, kun tiedot siirretään varsinaisiin selvityslomakkeisiin. Asiakirjat arkistoidaan Kotkan opetustoimeen. Asiakirjoja hävitettäessä huolehditaan siitä, että ne eivät joudu sivullisen käsiin.

13 REKISTERÖIDYN INFORMOINTI

Tietosuoja seloste on nähtävillä koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman liiteosan liitteenä sekä yksikkö-, koulu- ja oppilaitoskohtaisesti. Lisäksi tietosuoja seloste on nähtävillä Kotkan kaupungin internet-sivuilla.

14 TARKASTUS OIKEUS

Rekisteröidyllä on oikeus tarkastaa itseään koskevat henkilötiedot (Tietosuoja -asetus artikla 15). Henkilö voi esittää tarkastuspyynnön henkilökohtaisesti tai kirjallisesti asianomaiselle koulupsykologille tai johtavalle psykologille ja kuraattorien osalta asianomaiselle kuraattorille tai vastaavalle kuraattorille ja molempien osalta myös opiskelu huollon suunnittelijalle. Tiedot pyritään antamaan viivytyksettä ja pyydettyä kirjallisina. Tiedot antaa asianomainen työntekijä. Huoltajalla on oikeus tarkastaa lastaan koskevat tiedot (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 4 §) Lapsi voi tietyissä tapauksissa kieltää huoltajalta oikeuden tarkastaa lasta koskevat tiedot. (PotL 9 § 2)

Jos tarkastusoikeus poikkeuksellisesti evätään, siitä annetaan kirjallinen todistus. Todistuksesta ilmenee syyt, joiden vuoksi tarkastusoikeus on evätty. Rekisteröity voi saattaa asian tietosuoja valtuutetun käsiteltäväksi.

Tietosuoja valtuutetun toimisto

PL 800

00521 Helsinki

Tietosuoja valtuutettu voi antaa rekisterinpitäjälle määräyksen rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamisesta.

15 TIEDON KORJAAMINEN

Mikäli rekisterissä havaitaan käsittelyn kannalta virheellinen, tarpeeton, puutteellinen tai vanhentunut henkilötieto, oikaisee asiakastyöntekijä sen omasta aloitteestaan tai asiakkaan pyynnöstä (Tietosuoja -asetus artikla 16). Oikaisu pyyntö tehdään kirjallisesti. Korjausta tehtäessä vanha tieto jää näkyviin. Korjauksen tekemisestä jää merkintä ajankohdasta, kuka korjannut ja miten korjattu. Lukittu-tilassa olevan tiedon korjaaminen on mahdollista vain avaamalla tiedot uudestaan. Vain järjestelmän pääkäyttäjä voi avata lukitut tiedot.

Mikäli työntekijä ei hyväksy rekisteröidyn vaatimusta tiedon korjaamisesta, kieltäytymisestä annetaan rekisterin vastuuhenkilön allekirjoittama todistus, josta ilmenevät syyt, joiden vuoksi vaatimusta ei ole hyväksytty. Henkilölle kerrotaan hänen oikeudestaan saattaa asia tietosuoja valtuutetun käsiteltäväksi.

16 KIELTO-OIKEUS

Asiakasasiakirjoissa olevat tiedot ovat salassa pidettäviä. Niitä ei luovuteta, ellei tietoa pyytävällä ole lakiin perustuvaa oikeutta tiedon saamiseen. Rekisteröidyn ei siis tarvitse esittää nimenomaista tietojen luovutuskieltoa.

Päivitetty 7.4.2021

Kotkan opetustoimi ja varhaiskasvatus

Juha Reihe, tietosuoja vastaava

KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA

NUORTEN LUKIOKOULUTUS

AIKUISTEN LUKIOKOULUTUS

AIKUISTEN PERUSOPETUS

Kotkan opetustoimi
Opiskeluhuollon ohjausryhmä
Elokuu 2025

Sisällys

1 JOHDANTO	1
2 ARVIO OPISKELUHUOLLON KOKONAISTARPEESTA JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVISTA OPISKELUHUOLTOPALVELUISTA	2
2.1 Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta	2
2.2 Arvio käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista	3
3 YHTEISÖLLINEN OPISKELUHUOLTO JA LUKIOYHTEISÖN TOIMENPITEET YHTEISÖLLISEN OPISKELUHUOLLON EDISTÄMISEKSI.....	3
3.1 Yleistä	3
3.2 Opiskelijoiden ja lukioyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset	4
3.3 Oppilaitoskohtaisten opiskeluhuoltoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat	5
3.4 Koulutukseen osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen	6
3.5 Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen	7
3.6 Yhteistyö ja käytänteet oppilaitosympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa	9
4 YKSILÖKOHTAINEN OPISKELUHUOLTO JA TOIMENPITEET TARVITTAVIEN TUKITOIMIEN JÄRJESTÄMISEKSI	10
4.1 Yleistä	10
4.2 Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi.....	10
4.3 Opiskelijan ohjaaminen opiskeluhuoltopalveluihin	11
4.4 Yksittäisen opiskelijan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen	11
4.5 Opiskeluhuoltokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltorekisterille	12
4.6 Tarvittavan opiskeluhuollon järjestäminen kurinpitotoimen tai opiskelijan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä.....	12
4.7 Opiskelijan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen oppilaitoksessa.....	13
4.8 Opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalvelujen järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi.....	13
5 YHTEISTYÖN JÄRJESTÄMINEN OPISKELIJOIDEN JA HEIDÄN PERHEIDENSÄ SEKÄ OPPILAITOKSESSA TYÖSKENTELEVIEÄN JA MUIDEN OPISKELIJOIDEN HYVINVOINTIA TUKEVIEN TAHOJEN KANSSA	14
5.1 Yleistä	14
5.2 Opiskelijoiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhuoltopalvelujen osallisuus koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamiseen.....	14
5.3 Lukion opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä.....	15
5.4 Yhteistyö koulun ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa kuten lastensuojelu, erikoissairaanhoito, poliisi, Ohjaamo ja liikuntaneuvonta	15
5.5 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille	17

6 SUUNNITELMA OPISKELIJOIDEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ SEKÄ KRIISISUUNNITELMA.....	17
6.1 Yleistä	17
6.2 Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.....	17
6.3 Kriisisuunnitelma	19
7 OPISKELUHUOLTO AIKUISTEN PERUSOPETUKSESSA JA AIKUISTEN LUKIOKOULUTUKSESSA KOTKAN AIKUISLUKIOSSA	20
8 OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN, SEURAAMINEN JA ARVIOINTI	22

1 JOHDANTO

Tässä koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan nuorten lukiokoulutuksen, aikuisten lukiokoulutuksen ja aikuisten perusopetuksen opiskeluhoollon kokonaisuus. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma korvaa jatkossa opiskeluhoollon osalta paikalliset opetussuunnitelmat. Oppilas- ja opiskelijahuoltolakea sovelletaan aikuisten perusopetuksessa opiskelijoihin, jotka opiskelevat perusopetuksen koko oppimäärää aikuisten perusopetuksen perusteiden mukaan (tutkintotavoitteiset opiskelijat) ja heillä opiskeluhoollon järjestämisessä ja toteuttamisessa noudatetaan soveltuvin osin samoja periaatteita kuin oppivelvollisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määrätään. Aikuisten lukiokoulutus noudattaa pääsääntöisesti nuorten lukio- koulutuksen mukaista opiskeluhoolltoa.

Lukion, aikuisten perusopetuksen ja aikuisten lukiokoulutuksen opiskeluhoollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia ja huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhoolltöytä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen opiskelijaan ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Opiskelijan etu ohjaa opiskeluhoolltöytä.

Tässä suunnitelmassa kuvataan arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoollon palveluista, lukioyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi. Yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa ja suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelmaa koskevat tiedot ovat osa suunnitelmaa. Suunnitelmassa kuvataan myös opiskeluhoolltösuunnitelman toteuttaminen, seuraaminen ja arviointi. Opiskeluhoollon toteuttamisesta aikuisten perusopetuksessa ja aikuisten lukiokoulutuksessa on oma luku, missä kuvataan tarkemmin näissä koulutusmuodoissa huomioitavia erityispiirteitä.

Kotkassa opiskeluhoollon ohjausryhmä vastaa opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Oppilaitoksissa toimiva yhteisöllinen opiskeluhoolltoryhmä vastaa opiskeluhoollon suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista sekä tuottaa tarvittavat tiedot koulutuksen järjestäjän opiskeluhoolltösuunnitelmaan. Opiskeluhoollon palvelujen järjestämisestä vastaa Kymenlaakson hyvinvointialue. Jokaisella oppilaitoksella on oma yhteiselle pohjalle koottu opiskeluhoollon toimintasuunnitelma, jossa kuvataan opiskeluhoollon toteuttamiseksi keskeiset osat alueet ja toimenpiteet niiden toteuttamiseksi. Toimintasuunnitelmaa ohjaa koulutuksen järjestäjän opiskeluhoolltösuunnitelma. Lukioiden toimintasuunnitelmat julkaistaan lukioiden www -sivuilla yhdessä koulutuksen järjestäjän opiskeluhoolltösuunnitelman kanssa.

2 ARVIO OPISKELUHUOLLON KOKONAISTARPEESTA JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVISTA OPISKELUHUOLTOPALVELUISTA

2.1 Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta

Kotkassa opetustoimen vastuualueella toimii kaksi päivälukiota, Karhulan lukio ja Kotkan lyseo. Aikuisten perusopetus ja aikuisten lukiokoulutus toteutetaan Kotkan lyseon kanssa yhteisissä tiloissa. Karhulan lukio toimii samoissa tiloissa perusopetuksen luokkatasojen 7–9 lk. kanssa. Kotkan aikuislukio järjestää aikuisten perusopetusta ja näiden ryhmien opiskelijamäärä on ollut jatkuvassa kasvussa. Keväällä 2025 lukioissa on ollut opiskelijoita yhteensä 853, joista aikuisten perusopetuksessa 88 ja aikuisten lukiokoulutuksessa 42 tutkintotavoitteista opiskelijaa.

Lukiolaisilla on usein opintojen suorittamiseen, jaksamiseen, ihmissuhteisiin ja mielialaan liittyviä haasteita, joissa tarvitaan opiskeluhoollon palvelujen tukea. Vuoden 2023 kouluterveyskyselyssä lukiolaisten tulokset olivat parantuneet edellisestä vuoden 2021 kyselystä. Viisi myönteisintä tulosta suhteessa aiempaan tiedonkeruuseen olivat mielialaan liittyviin huoliin tukea tarvinneista ja omilta vanhemmiltaan apua saaneiden osuuden kasvaminen, koulu-uupumuksen ja ylipainoisuuden väheneminen, koulunkäynnistä pitäneiden osuuden ja hyvien vaikutusmahdollisuuksien koulutyön suunnitteluun kokeneiden osuuden kasvaminen. Viisi huolestuttavinta tulosta olivat alle 8 tuntia arkena nukkuvien, sähkösavukkeita päivittäin käyttävien ja alaikäisten perhepiiristä hankkiman alkoholin osuus oli kasvanut. Hyvinvointiinsa tukea tarvinneiden avunsaaminen koululääkäriltä ja psykologilta oli laskenut. Uusi kouluterveyskysely on tehty keväällä 2025 ja tuloksia saadaan syksyllä.

Aikuislukion opiskeluhoollon kokonaistarve on huomattavasti suurempi, kuin opiskelijamäärä antaa olettaa. Aikuisten perusopetuksessa lähes kaikilla opiskelijoilla on taustallaan vaikeita, usein traumaattisiakin kokemuksia. Lisäksi suurin osa nuorista on tullut maahan ilman huoltajaa. Uusia opiskelijoita hakeutuu sekä perusopetukseen että lukiokoulutukseen ympäri vuoden. Opiskelijoiden vaihteleva lähtötaso ja etenemisvauhti aiheuttavat jatkuvaa ryhmädynamiikan muutosta. Aikuisten lukiokoulutukseen hakeutuu valtaosin nuorten lukiokoulutuksen keskeyttäneitä opiskelijoita, joiden opiskeluhoollolliset tarpeet ovat korostuneita. Erityisesti mielenterveyteen, jaksamiseen ja opiskeluvalmiuksiin liittyvät haasteet näkyvät opiskelussa.

Lukuvuosittain toteutetussa opiskeluhoollon arvioinnissa pyydetään arvio opiskeluhoollon kokonaisuudesta. Kaikissa lukioissa yksilökohtaiselle opiskeluhoollotyölle kuvataan olevan paljon tarvetta. Moniammattinen yhteistyö toteutuu arjessa. Lukioissa on asetettu yhteisölliselle opiskeluhoollotyölle kuntakohtaisen tavoitteen lisäksi myös omia oppilaitoskohtaisia tavoitteita.

2.2 Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Opiskeluterveydenhuolto edellyttää toisella asteella yhden kokopäiväisen terveydenhoitajan 570 opiskelijaa kohti ja yhden kokopäiväisen lääkärin 1 800 opiskelijaa kohti. Psykologi- ja kuraattoripalveluita järjestettäessä saa yhtä kuraattoria kohden olla enintään 670 oppilasta tai opiskelijaa ja 1.8.2023 alkaen yhtä psykologia kohden enintään 780 oppilasta tai opiskelijaa. Opiskeluhoitopalvelut järjestetään ensisijaisesti lähipalveluna, jolle koulutuksen järjestäjä osoittaa tilat. Toisen asteen opiskeluterveydenhuollon palveluja voidaan järjestää myös keskitetysti opiskeluterveydenhuollon toimipisteessä. Tällöinkin palvelun on oltava helposti opiskelijoiden saavutettavissa.

Kotkassa opetustoimen vastuualueelle opiskeluhoollon opiskeluterveydenhuollon sekä kuraattori- ja psykologipalvelut järjestää Kymenlaakson hyvinvointialue. Terveystenhoitaja on tavattavissa molemmissa lukiossa ja aikuisten perusopetuksessa kaikkina arkipäivinä. Kotkan lyseossa nuorten lukiokoulutuksessa ja aikuisten perusopetuksessa opiskeluhoollon kuraattori on tavattavissa kaikkina arkipäivinä. Näin ollen kuraattoripalvelua on tarjolla 1 henkilötyövuosi. Myös Karhulan lukiossa opiskeluhoollon kuraattori on tavattavissa joka päivä, vaikka työaika jakautuu myös perusopetukseen. Laskennallisesti se tarkoittaa 0,6 henkilötyövuotta. Lukiolaisten opiskeluhoollon psykologipalvelua on tarjolla 2 henkilötyövuotta ja se toteutetaan etäpalveluna.

Lukuvuosittain toteutetussa opiskeluhoollon arvioinnissa pyydetään arvio opiskeluhoollon palvelujen riittävyydestä. Lukioissa arvioidaan, että nykyinen resurssi sekä opiskeluhoollon kuraattoripalvelussa että opiskeluterveydenhuollossa on riittävä. Opiskeluhoollon psykologiresurssin osalta resurssi koetaan riittävänä yhdessä lukiossa. Kymenlaakson hyvinvointialue on kehittänyt opiskeluhoollon psykologityötä tarjoamalla etäpsykologipalveluja. Lukioiden arvioiden mukaan se on käynnistynyt vaihtelevasti. Kymenlaaksoon on laadittu alueellinen opiskeluhoollon suunnitelma vuosille 2024–2025 hyvinvointialueen vastuulla olevien opiskeluhoollon palvelujen järjestämiseksi. Se perustuu alueella toimivien koulutuksenjärjestäjien opiskeluhoollon suunnitelmiin.

3 YHTEISÖLLINEN OPISKELUHUOLTO JA LUKIOYHTEISÖN TOIMENPITEET YHTEISÖLLISEN OPISKELUHUOLLON EDISTÄMISEKSI

3.1 Yleistä

Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhoollon toteuttavat kaikki opiskeluyhteisössä työskentelevät.

Kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhoitopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista.

3.2 Opiskelijoiden ja lukioyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset

Valtakunnalliset mittarit

TEA-viisari tuo esille kunnan toimintaa kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Palvelu tukee kuntien ja alueiden terveydenedistämistyön suunnittelua ja johtamista. Se tarjoaa valmiiksi analysoitua tietoa esimerkiksi kuntakohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman tueksi. Tieto toiminnasta mahdollistaa konkreettisten tavoitteiden asettamisen ja niiden toteutumisen seurannan.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL) kerää oppilaitoksilta terveydenedistämiseksiin liittyvää tietoa yhteistyössä Opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen ja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Tiedot kerätään oppilaitoksilta syksyisin, kahden vuoden välein parillisina vuosina. Tulosten avulla tuetaan laaja-alaisen hyvinvointitiedon hyödyntämistä oppilaitosten arjessa ja opiskeluhoito- ja toiminnan johtamisessa.

Kouluterveyskysely tuottaa monipuolista ja luotettavaa, maakunnallista ja paikallista seurantatietoa eri ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palveluista. Kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi. Tietoja kerätään lukioden 1. ja 2. vuoden opiskelijoilta. Kuntakohtaiset kouluterveyskyselyn tulokset ovat saatavissa THL:n sähköisestä tulospalvelusta. Oppilaitoskohtaiset tulokset eivät ole avoimesti verkosta luettavissa.

Oppilaitokset voivat hyödyntää kouluterveyskyselyn tarjoamaa tietoa oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi, opiskeluhoitotyössä sekä terveystiedon opetuksessa. Kunnat hyödyntävät tuloksia hyvinvointijohtamisessa, esimerkiksi laadittaessa hyvinvointistrategiaa ja lapsi- ja nuorisopoliittista ohjelmaa. Valtakunnan tasolla kouluterveyskyselyn tuloksia käytetään esimerkiksi politiikkaohjelmien ja erilaisten lakien toimeenpanon seurannassa ja arvioinnissa.

Paikalliset- ja oppilaitoskohtaiset mittarit

Opiskeluhoito- ja ohjausryhmän kysely toteutetaan vuosittain kyseisen lukuvuoden päättyessä. Kyselyssä kerätään arviointitietoa oppilaitosten opiskeluhoitotyön suunnittelusta, kehittämisestä ja

toetutumisesta. Oppilaitosten opiskeluhoitoryhmät arvioivat opiskeluhoollon kokonaisuutta, oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän toimintaa, yhteisölliselle opiskeluhoollotyölle asetettuja tavoitteita ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon toteutumista. Lisäksi lukuvuosittain tehtävää kokonaisarviointiin voidaan sisällyttää ajankohtaisia teemoja tai kehittämistä edellyttävien tietojen kokoamista. Koulutuksenjärjestäjäkohtaisen kyselyn lisäksi oppilaitoksilla voi olla käytössä erilaisia kyselyjä ja mittareita oppilaitoshyvinvoinnin kehittämiseksi ja tukemiseksi.

Pelastussuunnitelman laatiminen perustuu pelastuslakiin ja valtioneuvoston asetukseen pelastustoimesta. Sen laatimisen tavoitteena on ennaltaehkäisevästi poistaa vaaroja ja suunnitella hätä- ja onnettomuustilanteiden toimenpiteitä. Se sisältää selvityksen oppilaitoksen omatoimisesta varautumisesta. Pelastussuunnitelman toimintaohjeet ovat pääsääntöisesti yleistointiaohjeita. Pelastussuunnitelmaan liittyviä harjoituksia (mm. poistumisharjoitus ja suojautumisharjoitus) tulee järjestää säännöllisin väliajoin.

Väkivaltaa ennaltaehkäistään ja väkivallan lieviinkin muotoihin, kuten uhkailuun, puututaan nopeasti. Väkivaltatilanteissa keskeistä on turvallisuuden takaaminen. Kotkassa noudatetaan ns. Kotkan toimintamallia väkivallan ehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi lukiokoulutukseen soveltuvien osien. Opiskelijan henkilökuntaan kohdistamasta väkivallasta tehdään uhka- ja vaaratilanneilmoitus.

3.3 Oppilaitoskohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat

Oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä vastaa oppilaitoksen opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmän keskeinen tehtävä on oppilaitosyhteisön terveellisuuden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Opiskeluhoitoryhmän toimintaa ohjaa koulutuksen järjestäjän opiskeluhoollasuunnitelma, jossa asetetaan seuraavaan lukuvuoden koulutuksen järjestäjäkohtaiset tavoitteet ja suunnitellaan tarvittavat toimintatavat tai -mallit. Nämä täsmennetään ja täydennetään oppilaitoskohtaisissa toimintasuunnitelmissa. Oppilaitoskohtaiset opiskeluhoitoryhmät kokoontuvat säännöllisesti vähintään neljä (4) kertaa lukuvuoden aikana koulutuksen järjestäjän antaman määräyksen mukaisesti.

Kotkassa oppilaitoskohtaista opiskeluhoitoryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä rehtori. Ryhmä on kokoonpanoltaan monialainen, joten siihen kuuluvat sekä oppilaitoksen että opiskeluhoollopalvelujen edustajat. Kotkassa yhteisölliseen opiskeluhoolloryhmään kuuluvat mm. rehtori, laaja-alainen erityisopettaja, opinto-ohjaaja, opiskeluhoollon kuraattori, opiskeluhoollon psykologi,

terveydenhoitaja ja opettajien edustajat. Ryhmään kuuluu myös opiskelijoiden, esimerkiksi opiskelijakunnan, edustaja. Myös huoltajien edustus tulisi huomioida.

3.4 Koulutukseen osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen

Lukiolaissa todetaan, että opiskelijalla on velvollisuus osallistua opetukseen, jollei hänen poissaololleen ole perusteltua syytä. Koulutukseen osallistumista seurataan säännöllisesti ja niiden selvittäminen on opiskelijan ja/tai huoltajan tehtävä.

Poissaolojen ehkäisemisessä keskeistä on opiskelijoiden osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen. Yhteisölliselle opiskeluhuollolle lukuvuosittain asetettavat tavoitteet tukevat hyvinvointia, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja vahvistavat oppilaitokseen sitouttavaa toimintakulttuuria.

Poissaolojen syyt ovat usein moninaiset. Sairastuminen ja nuoren elämäntilanteeseen liittyvät tekijät voivat aiheuttaa poissaoloja. Poissaoloihin ja niiden taustasyihin on tärkeä puuttua mahdollisimman varhain. Varhaisessa vaiheessa tarjottu apu ja tuki voivat usein auttaa.

Oppilaitoksissa on sovittu työnjaosta poissaolojen seuraamisessa. Aineenopettaja merkitsee Wilmaan poissaolot heti, viimeistään koulupäivän loppuun mennessä ja ryhmänohjaaja seuraa poissaoloja ja opiskelumenestystä. Aina, kun opiskelijasta syntyy huoli, on tärkeää ottaa se puheeksi opiskelijan kanssa. Oppilaitoksilla on toimintamallit ja tarkennetut ohjeet henkilöstölle. Mikäli opiskelija on alle 18-vuotias ja ilmenee lastensuojeluun liittyvää huolta, on opetustoimen henkilöstö velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen. Ennen ilmoituksen tekoa on mahdollista konsultoida opiskeluhuollon asiantuntijoita ja olla yhteydessä Kymenlaakson hyvinvointialueen sosiaalihuollon asiakasneuvontaan puh. 05 220 6000 (klo 9–14). Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä missä vaiheessa vain.

Mikäli tilanne ei puheeksi oton jälkeen muutu, poissaolot jatkuvat ja opintojen eteneminen vaarantuu, järjestetään pedagoginen neuvottelu. Sen tarkoituksena on varmistaa opintojen eteneminen ja kartoittaa mahdollisia tukitoimia. Pedagogisen neuvotteluun osallistuvat opiskelija, huoltajat, ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja ja/tai erityisopettaja. Neuvottelussa sovittu kirjataan pedagogisen tuen suunnitelmaan tai opiskelijakohtaisin muistiinpanoihin. Mikäli poissaolot jatkuvat ja niiden syy on epäselvä tai liittyy vahvasti opiskelijan muuhun kokonaistilanteeseen, voidaan opiskelijan suostumuksella koota monialainen asiantuntijaryhmä. Sen toimintatavat on kuvattu alaluvussa 4.4. On tärkeää järjestää sovitus seurantalaveri, jossa tarkistetaan opiskelun tilanne, ja sovitaan tarpeellisista tukitoimista jatkossa.

Mikäli tukitoimet eivät auta, opiskelija ei ole halukas siirtymään toiseen oppilaitokseen, eikä opiskelijan opinnot edelleenkään etene opintosuunnitelman mukaan, rehtori katsoo opiskelijan eronneeksi. Oppivelvollisuutta suorittava opiskelija on katsottava eronneeksi viimeistään kuukauden kuluttua siitä, kun opiskelija on viimeksi ollut koulussa. Jos opiskelija joudutaan katsomaan eronneeksi eikä hänellä ole uutta opiskelupaikkaa, opinto-ohjaaja tekee oppivelvollisesta ilmoituksen hänen asuinkuntaansa. Mikäli oppivelvollinen siirtyy toiseen oppilaitokseen, opinto-ohjaaja seuraa VALPAS-järjestelmän kautta, että hän aloittaa opinnot uudessa oppilaitoksessa. Jos opiskelija on suorittanut oppivelvollisuutensa, eikä itse erotessaan siirry toiseen oppilaitokseen, opinto-ohjaaja tekee myös ilmoituksen Etsivään nuorisotyöhön.

3.5 Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen

Alaikäisen päihteiden käyttö on aina haitallista. Alkoholin, huumausaineiden ja lääkkeiden väärinkäyttö vaatii usein vanhempien ja lastensuojelun yhteistyötä sekä monialaista työskentelyä. Käytännössä se, miten ja kuka käyttöön puuttuu, määrittävät käytettävän päihteen laatu, käytön tai pelaamisen määrä ja tiheys (kokeilua vai säännöllistä käyttöä) sekä nuoren ikä.

Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käyttöä koskeva lainsäädäntö kieltää niiden käytön alaikäisiltä. Päihteiden käytön ehkäiseminen on kaikkien aikuisten tehtävä. Kotkan terveyden ja työllisyyden vastuualueella työskentelevä ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön koordinaattori toteuttaa oppilaitoksille, opiskelijoille ja huoltajille erilaisia päihdeinfoja. Osa infoista toteutetaan kohdennetusti oppilaitosten tarpeen mukaan. Päihteiden käyttöön liittyviä asioista käsitellään myös osana eri oppiaineiden opetusta. Tupakkatuotteita koskevaa toimintamallia oppilaitoksessa noudatetaan tilanteessa, jossa opiskelija tavataan tupakoimassa/nuuskaamassa koulun alueella tai koulun lähistöllä.

Tupakkatuotteiden käytön ehkäisy:

Tupakointi on kielletty tupakkalain perusteella Kotkan lyseon lukion asemakaavan mukaisella alueella. Lukiolain mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koska Kotkan lyseon päivittäiseen opiskeluympäristöön kuuluu siirtyminen kahden oppilaitoskiinteistön välillä, ei lyseolaisten tule tupakoida sillä alueella, jota opiskelijat käyttävät siirtymisessään. Järjestyssäännöt kieltävät tupakoinnin koulun alueella. Kielto koskee myös nuuskaamista. Koulun järjestyssäännöt kieltävät sähkötupakoinnin.

Toiminta tupakointitilanteessa:

Mikäli opettaja tapaa opiskelijan tupakoimassa tai nuuskaamassa koulun alueella tai koulun sisäänkäyntien vieressä, toimitaan seuraavan mallin mukaisesti:

1. Opiskelijalle kerrotaan
 - tupakoinnin/nuuskaamisen olevan kiellettyä koulun alueella ja pyydetään lopettamaan savukkeen tupakointi/nuuskaaminen heti.
 - tupakan/nuuskaamisen olevan terveydelle vaarallista ja yhteiskunnallisesti yhä vähemmän hyväksyttyä.
 - että tupakointi/nuuskaaminen kannattaa lopettaa mahdollisimman pian.
2. Opiskelijaa kannustetaan käymään terveydenhoitajan luona hakemassa neuvoja ja apuja tupakoinnin/nuuskaamisen lopettamiseen.
3. Opettaja soittaa alaikäisen opiskelijan huoltajalle ja kertoo tilanteesta ja pyytää, että asiasta keskustellaan myös kotona. Kokemus on osoittanut, että rauhallinen keskustelu ja keskustelu sekä hyvä yhteistyö huoltajien kanssa vie asiaa parhaiten eteenpäin.
4. Mikäli tupakointi/nuuskaaminen jatkuu, käytetään harkinnan perusteella seuraavia keinoja: kirjallinen varoitus, ilmoitus lastensuojeluun (jos kyseessä on alle 18-vuotias nuori) sekä ilmoitus poliisille.

Epäiltäessä nuoren käyttävän päihteitä, on tärkeää seurata säännöllisesti hänen tilannettaan oppilaitoksessa ja kiinnittää huomiota mahdollisiin poissaoloihin. Toistuvien havaintojen tai epäilyjen yhteydessä laaditaan kirjallinen suunnitelma seurannasta ja mahdollisesta hoitoonohjauksesta. Päihteitä käyttävää nuorta ja hänen perhettään ei tule jättää yksin, vaan heidät ohjataan tuen piiriin. Kotkassa nuorten päihdehoidosta vastaa Kymenlaakson hyvinvointialue.

Mikäli nuoren epäillään olevan päihtyneenä oppilaitoksen alueella, hänelle voidaan tehdä huumausainetestaus tietyin ehdoin, varmistaen että toiminnan painopiste on nuoren terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä, kuten tuen piiriin ohjaamisessa. Mikäli opiskelijalla on hallussaan huumausaineita oppilaitoksen alueella, tulee ottaa yhteys poliisiin, sillä huumausainelain 5§:n mukaan huumausaineen hallussapito ja käyttö on kiellettyä. Opettajalla ja rehtorilla on työpäivän aikana oikeus ottaa haltuun oppilaalta tai opiskelijalta muussa laissa kielletty esine tai aine, kuten alkoholi- ja rahapelituotteet. Laittomista päihteistä tehdään aina ilmoitus poliisille.

Mikäli huoli ei koske yksittäistä oppilasta tai opiskelijaa, vaan enemmänkin nuorten myönteistä suhtautumista päihteisiin laajemmin, on oppilaitoksen opiskeluhuoltoryhmän hyvä käynnistää laajempia toimia tilanteen muuttamiseksi.

NUORTEN MATALAN ASIAKASOHJAUKSEN MUUTOKSET 3.2.2025 ALKAEN

Nuorten Matala nuoren ja tämän perheen tukena

Nuorten Matala on paikka, jossa 13–17-vuotiaiden nuorten tilanne arvioidaan ja heille ja heidän perheilleen tarjotaan tarpeisiin vastaavia tukitoimia, kun mielenterveydessä, päihteenkäytössä tai arjessa on haasteita.

Ongelmat voivat johtua monista syistä, kuten kodin ristiriidoista, koulupaineista, sosiaalisista suhteista tai äkillisistä elämänmuutoksista. Nuorten Matalassa annetaan sellaisia hoito- ja tukitoimia, jotka sopivat parhaiten nuoren ja tämän perheen tarpeisiin. Apua voi saada Nuorten Matalan eri ammattilaisilta, kuten sosiaaliohjaajalta, sosiaalityöntekijältä, sairaanhoitajalta, toimintaterapeutilta, psykologilta tai lääkäriltä.

Nuorten Matala palvelee Pohjois-Kymenlaaksossa Kouvolassa ja Etelä-Kymenlaaksossa Kotkassa. Etelä-Kymenlaakson Nuorten Matala palvelee Kotkan, Haminan, Pyhtään, Virolahden ja Miehikkälän asukkaita.

Asiakkaan yhteydenotto Nuorten Matalaan

Nuoret ja heidän perheensä saavat yhteyden Nuorten Matalaan joko mielenterveys- ja päihdepalveluiden neuvontanumeron tai sosiaalihuollon asiakasneuvonnan kautta. Lisäksi apua voi hakea verkossa Omapalvelu-hakemuksella. Kaikissa mielenterveyteen, päihteenkäyttöön tai arjen haasteisiin liittyvissä kysymyksissä voi kääntyä myös opiskeluhuollon puoleen – apua voi kysyä esimerkiksi oman koulun terveydenhoitajalta tai kuraattorilta. Neuropsykiatrisissa haasteissa kuten ADHD-epäilyissä käännytään aina ensin koulu- tai opiskeluterveydenhuollon puoleen.

Jatkossa nuori tai hänen vanhempansa saavat yhteyden Nuorten Matalaan

Mielenterveyteen tai päihteenkäyttöön liittyvissä huolissa soittamalla mielenterveys- ja päihdepalveluiden neuvontaan (arkisin kello 7–18) numeroon 05 220 2500

Arjen haasteisiin, kuten perheen sisäisiin ristiriitoihin, käyttäytymiseen, vanhemmuuteen tai itsenäistymiseen liittyvissä asioissa soittamalla sosiaalihuollon asiakasneuvontaan (arkisin kello 9–14) numeroon 05 220 6000.

Lisätietoja Nuorten Matalasta: www.kymenhva.fi/nuortenmatala

Aikojen peruutukset ja muutokset, reseptien uusintapyynnöt ja lausuntokyselyt:
Nuorten Matalan sihteeri, 040 649 5074

Lisätietoja antavat:

Palveluesimies Minna Keränen
Terveystieteiden palvelut
P. 044 223 1856

Palveluesimies Kari Lindberg
Sosiaalihuollon palvelut
P. 0400 659 942

Kymenlaakson hyvinvointialue vastaa myös täysi-ikäisten päihdepalveluista. Lisätietoja löydät <https://kymenhva.fi/ajanvaraus-ja-asiointi/ajanvaraus/mielenterveys-ja-paihdepalvelujen-neuvonta>.

3.6 Yhteistyö ja käytänteet oppilaitosympäristön terveellisyys- ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Oppilaitosyhteisöjen terveellisyys- ja turvallisuuden tarkastukset suoritetaan joka kolmas vuosi. Tarkastuksista vastaa Kotkassa ympäristökeskus ja niihin osallistuvat rehtori, terveystarkastaja, koulu- tai opiskeluterveydenhuollon edustaja, työterveyshuollon edustaja, kiinteistöhoitaja, koulun

henkilökunnan ja oppilaiden edustaja, työsuojelun edustaja ja mahdollisesti puhtauspalvelujen edustaja. Rehtori tiedottaa oppilaskuntaa tulevasta tarkastuksesta ja sen sisällöstä, ja kuulee oppilaiden näkemyksiä, esim. oppilaskunnan hallituksen kautta, koskien tarkastuksen kohteena olevia asioita. Tarkastuksen koollekutsujana toimii yleensä terveystarkastaja.

4 YKSILÖKOHTAINEN OPISKELUHUOLTO JA TOIMENPITEET TARVITTAVIEN TUKITOIMIEN JÄRJESTÄMISEKSI

4.1 Yleistä

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia opiskeluhuollon palveluja, joita ovat opiskeluterveydenhuollon palvelut, opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä yksittäistä opiskelijaa koskeva monialainen yksilökohtainen opiskeluhuolto, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tehtävänä on edistää hyvinvointia, terveyttä ja opiskelukykyä sekä tunnistaa näihin ja opiskelijan elämäntilanteeseen liittyviä yksilöllisiä tarpeita. Tavoitteena on myös varhaisessa vaiheessa ehkäistä ongelmia ja huolehtia tarvittavan tuen järjestämisestä.

Yksilökohtaista opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja hänen suostumuksellaan. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä itseään koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisissa. Lähtökohtana on opiskelijaa arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus sekä opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhuoltoon liittyvissä kysymyksissä. Opiskelijalle ja opiskelijan ollessa alaikäinen hänen huoltajalleen annetaan tietoa yksittäisen opiskelijan oikeuksista opiskeluhuollossa sekä asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä.

4.2 Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi

Opiskelijoilla on oikeus opiskeluhuoltopalveluihin, joita ovat opiskeluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestäminen opiskelijalle on jokaisen työntekijän vastuulla. Pedagogisesta tuesta vastaa aina opettaja. Opiskelijan lähiohjaajana toimii hänen ryhmänohjaajansa.

Opiskelunsa ja valintojensa tueksi opiskelija saa opinto-ohjausta. Huolen synnyttyä kukin toimii oman tehtävänsä velvoitteiden mukaisesti ja ottaa tarvittaessa asian esille opiskeluhuollon palvelujen työntekijän kanssa. Tämä edellyttää opiskelijan suostumusta. Opiskeluhuoltopalveluista vastaavat henkilöt kirjaavat huolen ja tukitoimet käytössään oleviin järjestelmiin. Tarvittaessa kootaan opiskelijan suostumuksella monialainen asiantuntijaryhmä. Se kuvataan tarkemmin kohdassa 4.4.

4.3 Opiskelijan ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin

Jos oppilaitoksen tai opiskeluhoiton työntekijä arvioi, että opiskelijan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi taikka poistamiseksi tarvitaan opiskeluhoiton psykologi- tai kuraattoripalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä opiskeluhoiton psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot.

Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, opiskelijalle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sekä sen jälkeen, kun opiskelija on tätä pyytänyt. Kiireellisissä tapauksissa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä. Alaikäisen opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on annettava tieto edellä kuvatusta yhteydenotosta.

Alle 23 -vuotiaiden lasten ja nuorten terapiatakuu, joka koskee terveydenhuollossa annettavaa lyhytpsykoterapiaa ja määrämuotoisia lyhytinterventioita sosiaali- ja terveydenhuollossa, tuli voimaan 1.5.2025. Määrämuotoisia lyhytinterventioita voivat antaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt, jotka ovat saaneet menetelmäkoulutuksen. Tämä uusi mielenterveyspalveluihin kuuluva sosiaalipalvelu on nimeltään menetelmällinen psykososiaalinen tuki. Kymenlaakson hyvinvointialueella on linjattu, että näitä määrämuotoisia lyhytinterventioita antavat opiskeluhoiton kuraattorit ja psykologit.

4.4 Yksittäisen opiskelijan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen opiskelijan tai opiskelijaryhmän opiskeluhoiton tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se opetushenkilöstön tai opiskeluhoiton palvelujen edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Asiantuntijaryhmän tapauskohtainen kokoonpano perustuu yksilölliseen harkintaan, käsiteltävään asiaan ja siinä vaadittavaan osaamiseen.

Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan, tai, ellei hänellä poikkeuksellisesti ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia opiskeluhoiton yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä. Kotkassa opiskelijan suostumus

voidaan asiantuntijaryhmän kokoamisvaiheessa pyytää suullisesti ja varsinaisessa tapaamisessa suostumus vahvistetaan kirjallisesti.

4.5 Opiskeluhohtokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen koulutuksen järjestäjän opiskeluhohtorekisterille

Monialaisen asiantuntijaryhmän tapaamisessa laaditaan opiskeluhohtokertomus opetustoimen lomakkeelle lain edellyttämällä tavalla. Opiskeluhohtokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan yksittäisen opiskelijan: 1) nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan hohtajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot; 2) asian aihe ja vireillepanija; 3) opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet; 4) tiedot asian käsittelystä monialaisen asiantuntijaryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot; 5) toteutetut toimenpiteet; 6) kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa. Jos sivulliselle annetaan opiskeluhohtokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Kirjauksissa tulee pitäytyä tosiasioissa, välttää tulkintojen tekemistä ja muistaa, että arkaluonteisten asioiden käsitteleminen ja kirjaaminen opiskeluhohtollossa edellyttää suostumusta. Mikäli monialaisen asiantuntijaryhmän tapaamisessa tulee ilmi sellaisia seikkoja, jotka liittyvät turvallisuuden vaarantumiseen tai rikokseen, kaikkien työntekijöiden tulee aina antaa rehtorille tieto. Vuosittaisten oppilaitoskohtaisten tietojen toimittamiseksi opetustoimen hallintoon rehtorilla tulee olla tiedossa pidettyjen monialaisten asiantuntijaryhmien kokonaismäärä.

Opiskeluhohtokertomuksia säilytetään lukollisessa kaapissa tai kassakaapissa oppilaitoksen osoittamassa paikassa. Opiskeluhohtokertomuksista kertyvää rekisteriä hallinnoi rehtori tai hänen osoittamansa henkilö. Opiskelijan siirtyessä pois oppilaitoksesta, opiskeluhohtokertomus ja suostumuslomakkeet siirretään opetustoimeen arkistoitavaksi. Opetustoimi ohjeistaa koulut, miten opiskeluhohtoa koskevien asiakirjojen vuosittainen toimittaminen arkistoon toteutetaan.

4.6 Tarvittavan opiskeluhohton järjestäminen kurinpitotoimen tai opiskelijan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Epäämisen aikana opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhohton psykologin, kuraattorin tai kouluterveydenhohton työntekijöiden kanssa. Lisäksi

opiskelijalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja opiskelijan palatessa opetukseen. Opiskelijalle tehdään suunnitelma opetukseen palaamisen tukemiseksi.

4.7 Opiskelijan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen oppilaitoksessa

Kotkassa noudatetaan Kymijoen ravintopalveluiden ohjeistusta erityisruokavaliosta. Huoltajat ilmoittavat sähköisesti alaikäisen opiskelijan tarvitsemasta erityisruokavaliosta Kymijoen ravintopalveluille. Erityisruokavaliot tilataan jokaiselle lukuvuodelle erikseen.

Lukion aikana nuoret kasvavat itsenäisiksi toimijoiksi. Jos opiskelijalla on jokin poikkeavalla tavalla huomioitava lääkeratkaisu, minkä olisi hyvä olla opettajien tiedossa, opiskelija ilmoittaa itse asiasta. Ylioppilaskokeisiin opiskelija saa tarvittaessa ottaa omat lääkkeensä mukaan.

4.8 Opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalvelujen järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi

Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvät kiireettömät sairaanhoitopalvelut mukaan lukien mielenterveyshäiriöiden ja päihdeongelmien varhainen toteaminen, hoito ja jatkohoitoon ohjaus sekä seksuaaliterveyttä edistävät palvelut ja suun terveydenhuollon palvelut.

Kymenlaakson hyvinvointialueella opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalvelut tuotetaan yhteistyössä terveysasemien kanssa. Terveystieteiden työntekijöiden työaika koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa järjestetään siten, että opiskelija voi tarvittaessa päästä terveydenhoitajan vastaanotolle myös ilman ajanvarausta. Opiskelijalle järjestetään mahdollisuus saada arkipäivisin virka-aikana saman päivän aikana yhteys opiskeluterveydenhuoltoon.

Opiskelija on oikeutettu opiskeluterveydenhuollon palveluihin, kun hän opiskelee opintotukeen oikeuttavassa koulutuksessa. Opintotuen myöntämisen yhtenä edellytyksenä on taas opiskelijan päätoimisuus. Opiskeluterveydenhuollon palvelut eivät kuulu aikuisten lukiokoulutuksessa opiskeleville, jos opiskelu ei ole opintotukeen oikeuttavaa.

5 YHTEISTYÖN JÄRJESTÄMINEN OPISKELIJOIDEN JA HEIDÄN PERHEIDENSÄ SEKÄ OPPILAITOKSESSA TYÖSKENTELEVIEÄN JA MUIDEN OPISKELIJOIDEN HYVINVOINTIA TUKEVIEN TAHOJEN KANSSA

5.1 Yleistä

Koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa, että opiskelijoilla on mahdollisuus vaikuttaa koulutuksen järjestäjän tässä laissa tarkoitettuun toimintaan ja sen kehittämiseen sekä osallistua opiskelijoita koskevien ja opiskelijoiden asemaan vaikuttavien päätösten valmisteluun.

Jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään tässä laissa tarkoitettua koulutusta, tulee olla sen opiskelijoista muodostuva opiskelijakunta. Opiskelijakunnan tehtävänä on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista sekä kehittää opiskelijoiden ja koulutuksen järjestäjän välistä yhteistyötä. Opiskelijakunnat myös osaltaan valmistavat opiskelijoita aktiiviseen ja kriittiseen kansalaisuuteen. Koulutuksen järjestäjän tulee turvata opiskelijakunnalle riittävät toimintaedellytykset. Koulutuksen järjestäjän tulee opiskelijakuntatoiminnan lisäksi myös muulla tavoin varmistaa opiskelijoiden mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa toimintaa ja kehittämistä koskevissa asioissa. Koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille käytettävissä olevista osallistumis- ja vaikuttamistavoista.

Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintoja järjestettäessä koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä opiskelijoiden huoltajien kanssa. Huoltajille on annettava riittävän usein tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee määrääjain selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.

Yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttaminen on kaikkien oppilaitosyhteisössä toimivien tehtävä. Oppilaitoksen toimintakulttuuriin tulee kuulua oppilaitoksessa toimivien tiivis ja yhteiseen ymmärrykseen perustuva työ opiskelijoiden hyvinvoinnin edistämisessä. Tarvittaessa oppilaitos tekee yhteistyötä opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa. Ne on kuvattu tarkemmin oppilaitoskohtaisissa toimintasuunnitelmissa.

5.2 Opiskelijoiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhohtopalvelujen osallisuus koulutuksen järjestäjän opiskeluhohtosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamiseen

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhohtosuunnitelman ja oppilaitosten toimintasuunnitelman laatimisessa on kuultu nuorisovaltuustoa. Huoltajia kuultiin koulujen vanhempainyhdistyksille järjestetyssä tilaisuudessa. Opetustoimen henkilöstöä ja opiskeluhohtopalvelujen edustajat ovat mukana

opiskeluhuollon ohjausryhmässä, jota kautta heidän osallisuuteensa toteutuu. Tarvittaessa voidaan järjestää myös muuta osallisuutta tukevaa toimintaa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää opiskelijoiden ja huoltajien osallisuutta yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamisessa. Oppilaitoksilla on käytössään erilaisia toimintatapoja, joiden avulla osallisuus turvataan. Yleisenä käytäntönä on, että opiskelijoiden edustajana toimii opiskelijakunnan edustaja, joka voi olla mukana kaikissa kokouksissa tai erikseen suunnitellusti.

5.3 Lukion opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä

Perehdyttämisellä tarkoitetaan sovittuja toimenpiteitä, joiden avulla uusi työntekijä oppii uuden työnsä. Perehdyttäminen on suunnitelmallinen prosessi, josta päävastuu on esihenkilöllä. Perehdyttämisellä henkilö saadaan osaksi organisaatiota, työyhteisöä ja sidosryhmiä samalla, kun tulija oppii omat tehtävänsä. Näin hän kytkeytyy yksikköön ja organisaation kokonaisuuteen.

Uuden työntekijän perehdytyksen laajuus riippuu tulevista tehtävistä, ammattialasta sekä työsuhteen pituudesta. Lyhyisiin sijaisuuksiin ja harjoittelujaksoihin perehdytettäessä aikaa on vähemmän. Tällöin perehdyttämisen tulee sisältää vain olennainen tieto. Lyhyissä työsuhteissa perehdyttäminen on siis ajallisesti lyhyempi prosessi. Uutta vakituista työntekijää perehdytettäessä aikaa on enemmän, joten asioita voi järjestää niiden olennaisuuden mukaan hiukan väljemmin. On hyvä huomata, että pitkiltä poissaoloilta, kuten perhevapailta tai pidemmän sairauspoissaolon jälkeen voidaan tarvita myös perehdyttämistä.

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman osana jokaisella oppilaitoksella on oma opiskeluhoollon toimintasuunnitelma, jossa kuvataan opiskeluhoollon kokonaisuus ja oppilaitoskohtaiset toimintatavat. Toimintasuunnitelma antaa uudelle työntekijälle tiivistetysti kokonaiskäsityksen opiskeluhoollosta ja ymmärryksen yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamisen velvoittavuudesta ja periaatteista. Tutustumalla koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmaan uusi työntekijä saa käsityksen käytössä olevista yhteisistä toimintamalleista ja sovituista yhteistyömuodoista.

5.4 Yhteistyö koulun ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa kuten lastensuojelu, erikoissairaanhoido, poliisi, Ohjaamo ja liikuntaneuvonta

Kymenlaakson hyvinvointialue vastaa opiskeluhoollon kuraattori-, psykologi- sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen järjestämisestä. Laki velvoittaa jatkossakin tekemään tiivistä yhteistyötä. Muiden hyvinvointialueen nuorten ja aikuisten palveluiden kanssa tehdään yhteistyötä tarpeen mukaan. Yhteistyötä tehdään myös poliisin ja Ohjaamon kanssa.

Oppilaitoksen tehtävänä on ohjata opiskelijoita ja huoltajia tarvittaviin palveluihin. Mikäli opiskelijalla on asiakkuus sosiaali- tai terveydenhuollon palvelussa, opettaja tai opiskeluhuollon palveluiden edustaja voi opiskelijan suostumuksella ja kutsuttuna osallistua esimerkiksi verkostopalaveriin. Mikäli opiskelijalla on hoitokontakti esimerkiksi nuorten psykiatrian poliklinikalle, opettaja tai opiskeluhuollon palveluiden edustaja voi kutsuttuna osallistua verkostopalaveriin tai psykiatrian poliklinikalta voidaan kutsua edustaja oppilaitokselle monialaiseen asiantuntijaryhmään. Osallistumiseen tulee olla opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan suostumus. Oppilaitoksesta ei suoraan ohjata opiskelijoita erikoissairaanhoidon piiriin. Ohjaus tapahtuu arviointiyksiköön, jossa tehdään arviointi jatko-toimenpiteistä.

Opetustoimen palveluksessa olevat henkilöt ja luottamushenkilöt ovat lastensuojelulain § 25 mukaan velvollisia ilmoittamaan lastensuojelulle, jos he tehtävässään saavat tietää lapsesta (alle 18-vuotias), jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttävät lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Lastensuojeluilmoituksella ilmaistaan huoli opiskelijan tilanteesta silloin, kun asiaan ei saada selvyyttä oppilaitoksen ja huoltajan välisellä yhteistyöllä. Hyvään toimintatapaan kuuluu ilmoittaa myös huoltajalle aiheesta tehdä lastensuojeluilmoitus; mikäli aiheesta ei ilmoittajan arvion mukaan aiheudu vaaraa opiskelijalle. Yhdessä opiskelijan tai huoltajan kanssa on myös mahdollista ottaa yhteyttä lastensuojeluun ja pyytää palvelutarpeen arviointia. Lastensuojelua voi myös konsultoida mainitsematta opiskelijan nimeä.

Yhteistyötä poliisin kanssa tehdään tarpeen mukaan. Kiireellisissä tilanteissa otetaan yhteyttä hätäkeskukseen soittamalla 112. Opetustoimi on tehnyt yhteistyösopimuksen Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen kanssa. Pääsääntöisesti poliisiasioita ovat: uhkaukset ja uhkatilanteet, väkivaltatilanteet, huoltajan tai opiskelijan rattijuopumus ja huumausaineiden hallussapito ja levittäminen. Opiskelijoiden väliset väkivaltatilanteet ovat asianomistajarikoksia, joissa oppilaitos tiedottaa tapahtuneesta huoltajia. Rikosilmoituksen ensisijaisia tekijöitä ovat huoltajat tai täysi-ikäinen teon kohteena ollut nuori. Poliisi harkitsee, milloin jalkautuminen oppilaitokseen on tarkoituksenmukaista. Oppilaitoksen omat toimenpiteet ovat ensisijaisia toimia kiusaamiseen, rasismiin ja seksuaaliseen häirintään liittyvissä tilanteissa sekä omaisuuteen kohdistuvissa vahingollisissa teoissa. Poliisit eivät toteuta yksittäisiä oppitunteja tai tietoisuuksia. Seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsen pahoinpitelyn epäilytilanteissa oppilaitos toimii erillisen ohjeen mukaisesti. Se kuka tiedon on saanut, tekee tutkintapyyntöä poliisille ja lastensuojeluilmoituksen, jos kyseessä on alaikäinen.

Kotkan Ohjaamo on ilmainen ja luottamuksellinen matalan kynnyksen palvelu 15–30-vuotiaille. Toiminta tapahtuu ilman ajanvarausta tai vuoronumeroa Ohjaamon työntekijöiltä saa apua monenlaisiin kysymyksiin. Yhteistyötä tehdään muun muassa jalkautumalla oppilaitokseen, osallistumalla abiturienteille järjestettäviin infotilaisuuksiin ja osallistumalla erilaisiin teemapäiviin ja -tapahtumiin.

Ohjaamo järjestää nuorille ja nuorille aikuisille erilaisia ryhmiä, esimerkiksi voimaannutta ryhmä jännittäjille, mihin opiskelijoita voi myös ohjata.

Kaupungin liikuntaneuvoja tarjoaa palveluja opiskelijoille. Opiskelijoita on mahdollista ohjata esimerkiksi terveydenhoitajan, kuraattorin tai muun henkilökunnan toimesta tarvittaessa kaupungin liikuntaneuvojalle, koska oppilaitoksissa ei ole omaa liikuntaneuvojaa tai hyvinvointivalmentajaa.

5.5 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteet ja menettelytavat on kuvattu koulutuksen järjestäjän yhteisessä opiskeluhoitosuunnitelmassa ja oppilaitoksen toimintasuunnitelmassa, joka on nähtävillä oppilaitoksen kotisivuilla. Lisäksi voidaan järjestää erilaisia tapahtumia, joissa opiskeluhoollon palveluiden henkilöstöä on mukana esittelemässä opiskeluhoolltoa. Viikko- ja lukuvuositedotteet sisältävät tietoa opiskeluhoollon toteuttamisesta.

6 SUUNNITELMA OPISKELIJOIDEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ SEKÄ KRIISISUUNNITELMA

6.1 Yleistä

Kotkan lukioiden opetussuunnitelmassa määriteltyyn arvopohjaan kuuluvat mm. suvaitsevaisuus, yhteisöllisyys ja välittäminen. Kotkan lukiot ovat syrjinnästä vapaita ja sitoutuneita kohtelemaan kaikkia opiskelijoita ja henkilökuntaa yhdenvertaisesti riippumatta henkilön sukupuolesta, iästä, ulkoisesta olemuksesta, etnisestä alkuperästä, uskonnosta tai vakaumuksesta, mielipiteestä, terveydentilasta, vammaisuudesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta. Kotkassa käytössä oleva suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi häirinnältä, kiusaamiselta, väkivallalta, rikoksilta ja rikollisilta teoilta sisältää tarkemmat tiedot viranomaisyhteistyöstä. Opetustoimen vastuualueen oppilaitokset noudattavat siinä määriteltyjä toimintatapoja koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille.

6.2 Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Lukioikäisten kohdalla kiusaamiseen, häirintään ja väkivaltaan puuttumisessa joudutaan huomioimaan opiskelijan ikä. Alle 18 -vuotiaiden opiskelijoiden asioissa huoltajilla on tärkeä rooli. Kuitenkin 18 vuotta täyttäneiden kohdalla lähtökohtaisesti opiskelija itse päättää huoltajan osallisuudesta häntä koskeissa asioissa. Tärkeää on pyrkiä kaikissa tilanteissa hyvään yhteistyöhön myös täysi-ikäisten kohdalla. Lukioilla on annettu ohjeet opiskelijoille, huoltajalle ja henkilöstölle kiusaamiseen, häirintään ja väkivaltaan puuttumisessa:

OPISKELIJA:

- Jos havaitset häirintää, kiusaamista tai väkivaltaa tai joudut itse niiden kohteeksi, ilmaise häiritsejälle, miltä hänen käyttäytymisensä tuntuu ja pyydä häntä lopettamaan.
- Jos et voi tai halua ottaa yhteyttä häiritsijään, kiusaajaan tai väkivallan tekijään tai jos tilanne on vakava tai jatkuu kielloista huolimatta, kerro siitä lukion henkilökunnalle. Heillä on velvollisuus ryhtyä toimiin tietoonsa tulleen asian osalta. He huolehtivat asian eteenpäin viemisestä sinulle turvallisella tavalla
- Kirjaa ylös jatkokäsittelyä varten häirintäaika ja paikka, keitä on ollut tilanteessa läsnä ja mitä tilanteessa tapahtui. Säilytä mahdolliset todisteet esim. some-, teksti- ja sähköpostiviestit.
- Ota yhteys opiskeluhuollon palveluihin (terveydenhoitaja, psykologi ja kuraattori) kun tarvitset tukea tai apua.
- Yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sovitaan aina kanssasi.
- Hae apua opiskeluhuollon palveluista, jos olet itse häirinnyt, kiusannut tai tehnyt väkivaltaa. Myös sinulla on oikeus saada tukea ja ohjausta.

HUOLTAJA:

- Jos epäilet tai kuulet, että nuortasi (tai jotakin toista lukion opiskelijaa) häiritään, kiusataan tai hän joutuu väkivallan kohteeksi, keskustele asiasta nuoren kanssa.
- Ota nuoren luvalla yhteyttä opettajaan, opinto-ohjaajaan, rehtoriin, kuraattoriin tai terveydenhoitajaan, jotta oppilaitos voi puuttua asiaan ja suojata opiskelijoita heidän turvallisuuttaan uhkaavilta tekijöiltä. Tarvittaessa voit kysyä neuvoa esimerkiksi terveydenhoitajalta tai kuraattorilta.
- Asiaa selvitetään nuoren ja huoltajan kanssa, ja sovitaan jatkotyöskentelystä.

OPETTAJA/ LUKION MUU HENKILÖKUNTA:

- Tee aktiivisesti havaintoja luokkatilanteissa, välitunneilla, ruokalassa. Jos huomaat epäasiallista käytöstä, puutu heti.
- Huolehdi opiskelijan turvallisuudesta, jos hän kertoo häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta. huolehdi hänen turvallisuudestaan.
- Jos epäilet, että opiskelija on joutunut kiusaamisen kohteeksi, ota asia puheeksi hänen kanssaan. kysy asiasta opiskelijalta. ja tarvittaessa huolehdi hänen turvallisuudestaan.
- Ole tarvittaessa yhteydessä alaikäisen opiskelijan kotiin sekä keskustele huolesta ja huoltajien kanssa. näkemyksistä asiaan.
- Jos epäilet, että opiskelija on joutunut pahoinpitelyn tai seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi, ilmoita alle 18-vuotiaaseen opiskelijaan kohdistuneen em. epäilyt poliisille ja lastensuojeluun sekä rehtorille. Katso tarkat ohjeet oppilaitoksen omilta sivuilta. Koulun toiminnassa tapahtunut pahoinpitely tai seksuaalinen hyväksikäyttö ilmoitetaan myös alle 18-vuotiaan huoltajalle. Voit konsultoida opiskeluhuollon henkilökuntaa.
- Ohjaa opiskelija opiskeluhuollon palveluihin, oli kyseessä uhri tai tekijä.

Kiusaamiseen, häirintään, väkivaltaan, rikoksiin ja rikollisiin tekoihin liittyvä ennaltaehkäisy ja puuttuminen ovat tärkeä osa oppilaitosten turvallista arkea. Oppilaitoskohtaisissa toimintasuunnitelmissa tulee olla kirjattuna sellaisia hyvinvointia tukevia tavoitteita, jotka tukevat myös tätä työtä. Oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä laatii moniammatillisessa yhteistyössä yhteisöllisen opiskeluhoollon tavoitteet ja toimenpiteet yhdelle lukuvuodelle kerrallaan. Ryhmä arvioi asettamia tavoitteita vähintään kerran lukukaudessa (syys- ja kevätlukukaudella) ja tekee tarvittaessa muutoksia. Valtakunnalliset ja oppilaitoskohtaiset kyselyt sekä muu tiedonkeruu (esimerkiksi TEA-

viisari) antavat tietoa myös tähän teemaan liittyvistä asioista. Näitä tietoja on myös tärkeää hyödyntää.

Koulutuksen järjestäjä seuraa oppilaitosten tekemää työtä. Oppilaitokset toimittavat vuosittain yksikkökohtaiset tiedot tekemistään toimenpiteistä kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ennaltaehkäisemiseksi. Lisäksi ne raportoivat esiin tulleista kiusaamistapauksista. Kaikista esiin tulleista kiusaamistapauksista kirjataan alkuarviointi. Lisäksi raportoidaan myös ne tapaukset, joissa kiusaamisen puuttumisprosessi on viety eteenpäin. Raportointi tehdään aina lukuvuoden päättyessä Opetustoimen hallintoon. Seurannasta vastaa opiskeluhuollon ohjausryhmä yhdessä opetustoimenjohtajan kanssa. Saatua seurantatietoa hyödynnetään jatkotyöskentelyn ja koulutuksen suunnittelussa.

6.3 Kriisisuunnitelma

Kriisitilanteiden hoitamiseen varaudutaan kriisisuunnitelmalla, joka sisältää ohjeistuksen psykososiaalisesta tuesta oppilaitoksessa. Kriisisuunnitelmasta vastaa rehtori yhteistyössä opiskeluhuollon kanssa. Oppilaitoskohtainen kriisisuunnitelma ei ole julkinen asiakirja.

Kaikissa turvallisuutta uhkaavissa akuuteissa tilanteissa ensisijaista on ihmishenkien pelastaminen ja turvaaminen. Toimintaa oppilaitoksessa johtaa rehtori tai muu henkilökuntaan kuuluva siihen asti, kunnes pelastus- tai poliisiviranomainen saapuu paikalle ja ilmoittaa ottavansa johdon ja vastuun tilanteesta (Oppilaitosten turvallisuus 2009). Lopullisen päätöksen, vaikkapa oppilaitoksen evakuoimisesta kriisitilanteessa, tekee poliisiviranomainen eikä rehtori.

Oppilaitoksen kriisitilanteissa noudatetaan kriisisuunnitelmaan kirjattuja, sovittuja viestintäohjeita. Tiedottamisesta vastaa tilannejohto, opetustoimenjohtaja tai rehtori. Oppilaitoksen henkilöstö ei anna lausuntoja. Opiskelijoita pyritään suojelemaan mahdollisimman hyvin esimerkiksi tiedostusvälineiltä tulevilta haastattelupyynnöiltä.

Oppilaitoksessa on nimetty ydinryhmä, jota kutsutaan oppilaitoksen kriisiryhmäksi. Oppilaitoksen kriisiryhmän tehtäviä ovat ainakin seuraavat:

1. Huolehtia toimintansa suunnittelusta ja suunnitelman laadinnasta
2. Kirjata ryhmän sisäinen työnjako ja vastuuketju
3. Selvittää etukäteen kriisitilanteissa tärkeät paikallisesti/alueellisesti toimivat yhteistyötahot ja sopia yhteistyön periaatteista ja käytännöistä
4. Perehdyttää oppilaitoksen muuta henkilöstöä suunnitelmaan järjestämällä koulutusta ja hankkimalla kirjallisuutta

5. Huolehtia siitä, että kaikki oppilaitoksen aikuiset, opiskelijat ja huoltajat tietävät, miten toimia erilaisissa tilanteissa ja miten tilanteesta tiedotetaan kriisin eri vaiheissa
6. Organisoida toimintaa kriisitilanteissa
7. Huolehtia välittömästä henkisen tuen tarpeesta sekä mahdollisista jatkotoimista
8. Arvioida kriisitilanteissa toteutettuja toimia ja tehdä kriisisuunnitelmaan tarvittavat muutokset

Ajallisesti äkillisten kriisien hoitaminen jakautuu psykososiaalisen tuen osalta kolmeen vaiheeseen (Hädän hetkellä – psyykkisen ensiavun opas 2009, mukaillen):

1. varautumiseen (joka sisältää kriisisuunnitelman, kouluttautumisen, harjoittelun yms),
2. psyykkiseen ensiapuun (joka on välitöntä sokkivaiheen tukitoimintaa) ja
3. varhaiseen puuttumiseen (reaktiovaiheen, osin myös työstämis- ja käsittelyvaiheen tukeen).

Opetushallitus on antanut oppilaitoksille erillisiä toimintaohjeita muun muassa opiskelijan kuoleman, opettajan kuoleman, opiskelijan lähiomaisen kuoleman sekä oppilaitoksessa tapahtuneen onnettomuuden tai väkivaltatilanteessa toimimiseksi. Tarvittaessa opetustoimi ja työterveyshuolto voivat antaa lisäohjeita.

7 OPIKELUHUOLTO AIKUISTEN PERUSOPETUKSESSA JA AIKUISTEN LUKIOKOULUTUKSESSA KOTKAN AIKUISLUKIOSSA

Aikuisten perusopetuksen kohderyhmiä ovat perusopetuksen loppuvaiheessa Suomeen tulleet nuoret, jotka eivät ole ehtineet saada perusopetuksen päättötodistusta valmiiksi oppivelvollisuusikäisinä tai joiden valmiudet ovat jääneet heikoksi perusopetuksen aikana, 17-25 -vuotiaan maahanmuuttajataustaiset, jotka eivät voi osallistua oppivelvollisuusikäisille järjestettävään opetukseen ikänsä takia, muut maahanmuuttajataustaiset aikuiset, jotka heikon peruskoulutuksensa takia tarvitsevat erityisesti perusopetuksen alkuvaiheen opetusta (luku- ja kirjoitustaito sekä matemaattiset valmiudet), vangit, joilla on vain vähän peruskouluopintoja tai päättötodistus puuttuu ja muut aikuiset, jotka ovat keskeyttäneet peruskoulun oppivelvollisuusikäisinä, jotka opiskelevat yhtä tai useampaa oppiainetta aineopiskelijana ja/tai haluavat korottaa perusopetuksen arvosanoja.

Aikuisten perusopetuksessa opiskelija voi suorittaa perusopetuksen oppimäärän, suorittaa perusopetuksen oppiaineita tai niiden osia sekä korottaa perusopetuksen päättötodistuksen arvosanoja. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa määritellään hänen tarvitsemansa opinnot. Opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma rakennetaan sen mukaan, millaisia opintoja opiskelija tarvitsee, jotta hän pääsee opiskelutavoitteeseensa.

Henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa kuvataan myös opiskeluvälmiudet ja mahdollinen tuen tarve. Henkilöiden tietosuoja koskeva lainsäädäntö mahdollistaa, että oppilaitokset voivat kysyä ja kirjata henkilöä koskevista tiedoista vain sellaisia, jotka ovat opetuksen järjestämisen kannalta tarpeellisia. Perhesuhteet, siviilisääty ja terveydentilaa eivät ole tällaista tietoa.

Aikuisten perusopetuksessa oppimisen tukea ei järjestetä samanmuotoisena kuin oppivelvollisuusikäisille. Päätoimisissa opinnoissa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa opetuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa.

Opiskelijoilla, jotka opiskelevat perusopetuksen koko oppimäärää aikuisten perusopetuksen perusteiden mukaan (tutkintotavoitteiset opiskelijat), ovat oikeutettuja opiskeluhuoltoon. Opiskeluhuollon tarkoituksena on varmistaa opiskelijoiden yhdenvertainen mahdollisuus oppimiseen ja hyvinvointiin sekä huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista ja opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Tavoitteena on ongelmien ehkäisy ja tarvittavan tuen järjestäminen mahdollisimman varhain. Opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteisöllisenä ja yksilökohtaisena opiskeluhuoltona. Opiskeluhuoltoa toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhuolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on kaikkien oppilaitosyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Opiskelijoilla on oikeus opiskeluhuoltopalveluihin, joita ovat koulu- ja opiskeluterveydenhuoltopalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Opiskelijalla on oikeus saada maksutta opiskeluhuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää, lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja.

Aikuisten lukiokoulutuksessa noudatetaan kaikkien opiskelijoiden opetuksessa yhteisiä, aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijan kielelliset valmiudet sekä kulttuurista otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettejä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa. Tavoitteena on ohjata kaikkia opiskelijoita arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa jokaisen opiskelijan kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja.

Koulutuksen järjestäjän käytettävissä olevien toimien avulla edistetään opiskelijoiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia oppimiseen ja hyvinvointiin sekä huolehditaan oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista, opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Aikuisten lukiokoulutuksessa opiskeluhuolto kuuluu aikuisten opetussuunnitelman mukaisesti lukio-opintojaan suorittaville

oppivelvollisille opiskelijoille. Siihen eivät ole oikeutettuja muut aikuisten lukiokoulutusta suorittavat tai lukion aineopiskelijat.

8 OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN, SEURAAMINEN JA ARVIOINTI

Oppilaitoksen yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä arvioi yhteistyössä opiskelijoiden, huoltajien ja henkilökunnan kanssa yhteisöllisen opiskeluhoollon tavoitteiden lisäksi opiskeluhoollon kokonaisuuden toteutumista kevätlukukauden lopulla. Arvion perusteella ryhmä päivittää oppilaitoskohtaisen toimintahuoltosuunnitelman seuraavalle lukuvuodelle viimeistään elokuun lopussa. Suunnitelma toimitetaan seuraavan lukuvuosisuunnitelman yhteydessä opetustoimeen yhdyspintatyön suunnittelijalle. Opiskeluhoollon ohjausryhmä arvioi kokonaisuutena oppilaitosten toimintasuunnitelmat ja asettaa niiden perusteella omalle työskentelylleen tavoitteita ja kehittämissuuntia.

Opetuksen järjestäjä seuraa oppilaitosten toimintasuunnitelmien toteutumista. Opiskeluhooltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen ovat osa koulutuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää. Oppilaitokset huolehtivat omalta osaltaan opiskeluhooltosuunnitelman toteuttamisesta, seuraamisesta ja arvioinnista. Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä opetustoimen ja Kymenlaakson hyvinvointialueen opiskeluhooltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa opiskeluhoollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta. Kotkassa opetustoimi, opiskeluhoollon ohjausryhmä ja monitoimijainen Kasva Kotkassa -ryhmä vastaavat tästä.

D/815/01.01.01.01/2025**49 § Oikaisuvaatimus opetustoimenjohtajan päätöksestä jättää täyttämättä peruskoulun lehtorin virka (394231 1220) Kotkan opetustoimessa**

Kasko 27.5.2025 § 49

Valmistelija: Yleisopetuksen suunnittelija Reijo Oksala, p. 040 643 3207
Juristi Tanja Lecklin, p. 040 486 5766

Tiivistelmä: Hakija on tehnyt oikaisuvaatimuksen opetustoimenjohtajan viranhaltijapäätöksestä § 654 15.4.2025, jolla on jätetty täyttämättä peruskoulun lehtorin virka (394231 1220) Kotkan opetustoimessa.

Talousvaikutukset ym.

Ei talousvaikutuksia

Esittelyteksti: *Asian tausta*

Opetustoimenjohtaja on päätöksellään 15.4.2025 § 654 päättänyt jättää täyttämättä peruskoulun lehtorin viran (394231 1220) Kotkan opetustoimessa, opetettavina aineina matematiikka ja kemia. Päätöksen perusteena on todettu, että virkaan ei ole ollut soveltuvia hakijoita.

Oikaisuvaatimuksen tekijä on vaatinut 9.5.2025 ja 13.5.2025 päivätyillä sähköposteilla, että päätös on kumottava. Kotkan kaupunki on pyytänyt täydentämään oikaisuvaatimusta ilmoittamalla ne perustelut, joihin oikaisuvaatimuksentekijä vetoaa vaatimuksensa tueksi. Oikaisuvaatimuksentekijä on 19.5.2025 päivätyllä sähköpostilla ilmoittanut perusteinaan, että päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä ja on vastoin tarkoituksenmukaisuutta ja on muutoinkin lainvastainen. Oikaisuvaatimuksentekijä on ilmoittanut päätöstä valmistelleen yleisopetuksen suunnittelijan olleen esteellinen asiassa ja lisäksi hän on katsonut, että päätöksen tehnyt opetustoimenjohtaja on ylittänyt toimivaltansa.

Sovellettava lainsäädäntö

Kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 4 §:n mukaan virkasuhteeseen ottamisesta päättävä viranomainen voi perustellusta syystä päättää hakuajan jatkamisesta, uudesta hakumenettelystä tai virkasuhteen täyttämättä jättämisestä. Lain esitöissä (HE 196/2002) on todettu tältä osin, että kaikissa tapauksissa virkasuhteen täyttäminen ei ole mahdollista, vaikka se on julistettu haettavaksi. Näin on esimerkiksi tilanteessa, jossa kelpoisuusvaatimukset täyttäviä hakijoita ei ole lainkaan. Työnantaja voi myös katsoa muutoin tarpeelliseksi saada enemmän tai uusia hakijoita.

Kun kenellekään ei sinänsä ole oikeutta tulla nimitetyksi virkasuhteeseen eikä työnantajalla näin ollen ole velvollisuutta täyttää haettavana ollutta vir-

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

kasuhdetta, jos työnantaja katsoo sen perustelluksi, virkasuhde voidaan perustellusta syystä myös jättää kokonaan täyttämättä, vaikka se olisi ollut julkisesti haettavana.

Esteellisyysperusteista on säädetty hallintolain 28 §:ssä. Sen mukaan virkamies on esteellinen, jos hän tai hänen läheisensä on asianosainen tai edustaa tai avustaa asianosaista. Esteellisyys voi syntyä myös, jos ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa viranhaltijalle tai hänen läheiselleen. Lisäksi esteellisyys voi syntyä, jos luottamus viranhaltijan puolueettomuuteen muusta erityisestä syystä vaarantuu. Myös palvelussuhde tai päättävä asema yhteisössä, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa, voi synnyttää esteellisyyden.

Oikeudellinen arviointi

Oikaisuvaatimuksen tekijä ei ole esittänyt perusteita yleisopetuksen suunnittelijan esteellisyydestä esittämän väitteensä tueksi. Hallintolain 28 §:ssä on säädetty esteellisyysperusteista eikä asiassa ole ilmennyt mitään sellaista seikkaa, jonka perusteella päätöksestä olisi valmistelijalle tai hänen läheiselleen tai hänen edustamalleen yhtiölle erityistä hyötyä tai vahinkoa. Asiassa ei ole myöskään esitetty mitään sellaista perustetta, jonka perusteella olisi katsottava, että valmistelijan puolueettomuus olisi muusta erityisestä syystä vaarantunut. Asiassa ei ole ilmennyt mitään sellaisia hallintolain 28 §:ssä säädettyjä perusteita, joiden nojalla yleisopetuksen suunnittelija olisi katsottava esteelliseksi hoitamaan asiaa.

Toimivallan ylittämiseen liittyen oikaisuvaatimuksen tekijä on esittänyt perusteita lähinnä päätöksen lainvastaisuuden tueksi. Kotkan kaupungin opetustoimen toimintasäännön mukaan opetustoimenjohtajan tehtävänä on valita alaisensa viranhaltijat ja työntekijät, päättää heidän virka- ja tehtävänimikkeidensä muuttamisesta, vahvistaa heidän kelpoisuusehtonsa sekä määrätä tehtäväkohtaisesta palkkauksesta, ellei hallintosäännössä ole muuta määrätty sekä lisäksi palkata opettajien viransijaiset rehtorin tai hänen varahenkilönsä ollessa estyneitä. Koska lain mukaan virkasuhteeseen ottamisesta päättävä viranomais voi perustellusta syystä päättää muun muassa virkasuhteen täyttämättä jättämisestä, on toimivalta asiassa lain ja toimintasäännön mukaan opetustoimenjohtajalla. Opetustoimenjohtaja ei siten ole ylittänyt toimivaltaansa tekemällä viran täyttämättä jättämistä koskevan päätöksen.

Oikaisuvaatimuksen tekijä on katsonut päätöksen olevan lainvastainen ja sisältävän kohtuuttomia ehtoja. Haettavaksi julistetun viran kelpoisuusehdot on selkeästi määritetty hakukuulutuksessa eivätkä ole miltään osin lain vastaisia. Oikaisuvaatimuksen tekijän on katsottu täyttävän hakukuulutuksessa esitetyt kelpoisuusehdot.

Kelpoisia hakijoita virkaan on ollut vain kaksi, joista molemmat on kutsuttu haastatteluun. Toinen haastatteluun kutsutuista on peruuttanut hakemuksensa haastattelukutsun jälkeen.

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

Päätös viran täyttämättä jättämisestä on perustunut haastatteluun pohjautuvaan kokonaisharkintaan, jossa on virkaan kelpoisen hakijan koulutuksen lisäksi otettu huomioon hakijan työkokemus peruskoulussa sekä hakijan tiedot ja taidot nykypäivän peruskouluopetuksen arjesta ja kehittämistyöstä. Hakijan kykyä hoitaa virkatehtävää on arvioitu suhteessa työtehtäviin ja työnantajan etukäteen vahvistamiin valintaperusteisiin. Hakuilmoituksessa todetaan: ”Haemme innostavaa, kehityshakuista ja yhteistyökykyistä opettajaa, jolla on hyvät tiimityö- ja opetustaidot, hyvät tietotekniset valmiudet ja halu oppia uutta. Arvostamme kykyä tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa. Edellytämme halukkuutta kehittää ja toteuttaa joustavia opetusjärjestelyjä ja yhteistyötä yli oppiaine- ja vuosiluokkarajojen OPS:n tavoitteiden mukaisesti, sekä toivomme valmiutta opettaa eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulleita oppilaita.”

Haastattelun ja hakemuksen perusteella hakijan käsitys Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (OPH 2014) velvoittavuudesta, lähtökohdista ja sisällöstä on hakemuksessaan ja haastattelussa esittämänsä perusteella ohut ja osin virheellinen. Hakijan soveltuvuutta arvioitaessa on muistettava, että Perusopetuksen opetussuunnitelma ohjaa keskeisenä asiakirjana velvoittavasti koulun ja opettajan työtä ja näin ollen opetussuunnitelman riittävä tuntemus on olennainen osa työssä suoriutumista.

Hakija ei haastattelun perusteella tunne opettajan työhön keskeisenä osa-alueena kuuluvia oppimisen tukitoimia, eivätkä lainsäädännön ja opetussuunnitelman kautta tukitoimiin 1.8.2025 lukien tehtävät merkittävät ja keskeiset muutokset ole myöskään hänelle tuttuja. Tukitoimia koskeva opetussuunnitelmauudistus vaikuttaa opettajan opetustyöhön suoraan sekä lisäksi välillisesti moniammatillisen ja monialaisenkin yhteistyön kannalta.

Nykyaikaisten pedagogisten ratkaisujen kuvaaminen jäi haastattelussa vajaksi, ja esimerkiksi yhteisopettajuus perusopetuksen päivittäisenä toimintatapana oli hakijalle vieras, eikä kokemusta tiimityöstä haastattelun perusteella hakijalla juurikaan ole.

Hakija ei näe opettajaa aktiivisena toimijana huoltajayhteistyössä, eikä tunne opettajan virkatöille säädöksissä ja opetussuunnitelmassa asetettuja velvollisuuksia toimia aloitteellisesti oppilaiden huoltajiin päin.

Hakemuksen mukaan hakijan opettajakokemus peruskoulusta on vähäinen (n. 3,5 kk) ja koostuu viransijaisena toimimisesta 35 vuoden takaa.

Hakijan opintohistoria painottuu eri tieteenalojen sisältöihin opettajankoulutuksen osana suoritettujen opintojen sijaan, ja pedagogiset opinnot sekä tästä erilliset didaktiset lisäopinnot puolestaan painottuvat muihin koulutusmuotoihin kuin perusopetukseen. Siten ei voida katsoa, että hakijalla olisi opintojensa kautta jotakin sellaista peruskoulun opettajan työn kannalta keskeistä osaamista, joka tulisi erikseen arvioida keskeiseksi tai erityiseksi ansioksi, ja joka toimisi vastapainona haastattelussa esille tuodun osaamisen ja tietämyksen puutteille.

Näin ollen valitsematta jättämiseen on ollut kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 4 §:n mukainen perusteltu syy, eikä päätös siten ole lainvastainen.

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

Oikaisuvaatimuksen tekijä on katsonut päätöksen olevan tarkoituksenmukaisuuden vastainen, koska se on vastoin oppilaiden ja Kotkan kaupungin etua. Oikaisuvaatimuksentekijän esittämiä perusteita arvioitaessa on katsottava, että kaupungin ja oppilaiden edun mukaista on valita tehtävään opettaja, jolla on riittävä työkokemus peruskoulussa sekä riittävät tiedot ja taidot nykypäivän peruskouluopetuksen arjesta ja kehittämistyöstä. Päätös ei siten ole oikaisuvaatimuksen tekijän esittämin tavoin vastoin tarkoituksenmukaisuutta.

Johtopäätökset

Edellä esitetyin perustein Kotkan kaupungin opetustoimenjohtajan päätös ei ole syntynyt virheellisessä järjestyksessä eikä päätöstä ole muutoinkaan katsottava lainvastaiseksi. Näin ollen oikaisuvaatimus tulee hylätä.

Liitteet:

1. Opetustoimenjohtajan päätös 15.4.2025 § 654
2. Hakukuulutus Peruskoulun lehtori, opetettavina aineina matematiikka ja kemia 26.2.2025
3. Oikaisuvaatimus 9.5.
4. Tarkennettu oikaisuvaatimus 13.5.2025
5. Oikaisuvaatimuksen täydennys 19.5.2025

Esittelijä:

Opetustoimenjohtaja Vesa Toikka

Ehdotus:

Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta päättää hylätä oikaisuvaatimuksen.

Päätös:

Päätettiin ehdotuksen mukaisesti.

Toimeenpano:

Hakijat
Henkilöstöpalvelut
Helilän koulu
Opetustoimen hallinto

Valitusosoitus

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

Peruskoulun lehtori, opetettavina aineina matematiikka ja kemia

Kotkan opetustoimessa on haettavana peruskoulun lehtorin virka, opetettavina aineina matematiikka ja kemia, täytettäväksi toistaiseksi 1.8.2025 lukien.

Viran ensimmäinen sijoituspaikka on Helilän koulu. Helilän koulussa on n. 410 oppilasta vuosiluokilla 6–9. Koulussa on sekä yleisopetuksen että erityisopetuksen ryhmiä.

Haemme innostavaa, kehityshakuista ja yhteistyökykyistä opettajaa, jolla on hyvät tiimityö- ja opetustaidot, hyvät tietotekniset valmiudet ja halu oppia uutta. Arvostamme kykyä tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa. Edellytämme halukkuutta kehittää ja toteuttaa joustavia opetusjärjestelyjä ja yhteistyötä yli oppiaine- ja vuosiluokkarajojen OPS:n tavoitteiden mukaisesti, sekä toivomme valmiutta opettaa eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulleita oppilaita.

Kelpoisuusehdot määräytyvät opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen 986/98 mukaisesti. Kelpoisuuden osoittavat todistukset tarkastetaan mahdollisessa haastattelutilanteessa.

Valitun on ennen valinnan vahvistamista toimitettava hyväksyttävä selvitys terveydentilastaan sekä esitettävä nähtäväksi lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain (504/2002) edellyttämä rikosrekisteriote.

Virassa noudatetaan kuuden (6) kuukauden koeaikaa. Palkkaus määräytyy kunnallisen opetusalan virka- ja työehtosopimuksen mukaan.

Tiedusteluihin vastaa Helilän koulun rehtori Jaana Länsimies, puh. 040 353 9571. Sähköposti on muotoa etunimi.sukunimi@kotka.fi.

Tehtävää haetaan ensisijaisesti kirjautumalla sähköiseen rekrytointijärjestelmäämme Internetissä osoitteessa kotka.fi kohdasta avoimet työpaikat. Apua hakemuksen jättämiseen saat numerosta 040 352 4737 (ma-pe klo 7–14). Paperihakemus ja CV on mahdollista lähettää osoitteeseen Kotkan kaupunki, Kirjaamo, PL 205, 48101 KOTKA.

Hakuaika päättyy 12.3.2025 klo 15.00. Haastattelut voidaan aloittaa hakuaikana.

Kotkassa 26.2.2025

Opetustoimi

Lähettilä:
Fwd: oikaisuvaatimus

13.5.2025 8:10:57

Vastanottaja:
kirjaamo@kotka.fi

Varoitus: Tämä sähköposti on peräisin Kotkan kaupungin ulkopuolelta! Älä avaa linkkejä tai liitteitä, jos et tiedä lähettäjää, etkä ole varma sisällön turvallisuudesta.

Helilän koulun matematiikan ja kemian lehtorin virkaa koskava päätös kumottava.

Kyseessä on opetustoimenjohtajan 15.4.2025 tekemä päätös koskien työpaikkaa KOTKA-01-17-25
(Peruskoulun lehtori, opetettavina aineina matematiikka ja kemia)

Diaarinumero 815 /01.01.01.01/
<<https://eur06.safelinks.protection.outlook.com/?url=http%3A%2F%2F1.1.1.1%2F&data=05%7C02%2025>>

Lähettäjä:
oikaisuvaatimus

9.5.2025 14:58:17

Vastaanottaja:
kirjaamo@kotka.fi

Varoitus: Tämä sähköposti on peräisin Kotkan kaupungin ulkopuolelta! Älä avaa linkkejä tai liitteitä, jos et tiedä lähettäjää, etkä ole varma sisällön turvallisuudesta.

Helilän koulun matematiikan ja kemian lehtorin virkaa koskava päätös kumottava.

Opetustoimenjohtaja
Kaupunginjohtajan alaiset toiminnot
Opetustoimen vastuualue

15.4.2025 / 654 §

D/815/01.01.01/2025

Peruskoulun lehtorin viran (394231 1220) täyttämättä jättäminen Kotkan opetustoimessa, opetettavina aineina matematiikka ja kemia, 1.8.2025 lukien toistaiseksi

Valmistelija Yleisopetuksen suunnittelija Reijo Oksala
reijo.oksala@kotka.fi, 040 6433207

Päätösperustelut Peruskoulun lehtorin virka (394231 1220) Kotkan opetustoimessa, opetettavina aineina matematiikka ja kemia, on ollut haettavana 26.2. - 12.3.2025 täytettäväksi 1.8.2025 lukien toistaiseksi. Työpaikkailmoitus on ollut nähtävillä Kotkan kaupungin verkkosivuilla sekä Kuntarekry:n ja TE-toimiston verkkosivuilla.

Hakemuksia saapui määräaikaan mennessä 5 (viisi). Hakijoista kahdella on virkaan vaadittava opetustoimen kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen nro 986/98 mukainen kelpoisuus.

Haastatteluun kutsuttiin molemmat haettavaan virkaan kelpoiset hakijat: FM ja FM

FM perui hakemuksensa kirjallisella ilmoituksellaan haastattelukutsun jälkeen.

2.4.2025 pidetyssä haastattelussa olivat haastattelijoina Helilän koulun rehtori Jaana Länsimies, Helilän koulun apulaisrehtori , Karhulan koulun rehtori ja yleisopetuksen suunnittelija . Haastattelu pidettiin Teams-ympäristössä.

Helilän koulun rehtori ja yleisopetuksen suunnittelija esittävät yhdessä, että peruskoulun lehtorin virka (394231 0615) Kotkan opetustoimessa, opetettavina aineina matematiikka ja kemia, 1.8.2025 lukien toistaiseksi, jätetään täyttämättä.

Esitys perustuu haastatteluun pohjautuvaan kokonaisharkintaan, jossa on virkaan kelpoisen hakijan koulutuksen lisäksi otettu huomioon hakijan työkokemus peruskoulussa sekä hakijan tiedot ja taidot nykypäivän peruskouluopetuksen arjesta ja kehittämistyöstä. Hakijan kykyä hoitaa virkatehtävää on arvioitu suhteessa työtehtäviin ja työnantajan etukäteen vahvistamiin valintaperusteisiin.

Hakijan käsitys Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (OPH 2014) velvoittavuudesta, lähtökohdista ja sisällöstä on haastattelun perusteella ohut. Haastateltava ei tunne oppimisen tukitoimia opettajan tehtävien kannalta riittävästi, eivätkä lainsäädännön ja opetussuunnitelman kautta tukitoimiin 1.8.2025 lukien tehtävät merkittävät ja keskeiset muutokset ole hänelle tuttuja. Nykyaikaisten pedagogisten ratkaisujen kuvaaminen jäi haastattelussa vajaaksi, ja esimerkiksi yhteisopettajuus perusopetuksen päivittäisenä toimintatapana oli hakijalle sen oikeassa merkityksessä ja tavoitteiden osalta vieras. Kokemusta tiimityöstä ei hakijalla haastattelun perusteella juurikaan ole. Hakijalla ei ole kokemusta eikä selkeää käsitystä luokanvalvojan tehtävistä. Hän ei näe opettajaa aktiivisena toimijana huoltajayhteistyössä, eikä tunne opettajan virkatöille asetettuja velvollisuuksia toimia aloitteellisesti oppilaiden huoltajiin päin. Hakemuksen mukaan hakijan opettajakokemus peruskoulusta on vähäinen (n. 3,5 kk) ja koostuu viransijaisena toimimisesta 35 vuoden takaa. Laaja ja monin osin ansiokkaana pidettävä opintohistoria painottuu eri tieteenalojen sisältöihin opettajankoulutuksen osana suoritettujen opetettavien aineiden opintojen sijaan, ja aineenopettajan kelpoisuuteen liittyvät pedagogiset sekä tästä erilliset didaktiset lisäopinnot puolestaan toiselle asteelle ja korkeakouluopetukseen. Laajojen opintojen ei siksi voida katsoa kompensoivan vähäistä työkokemusta peruskoulusta eikä myöskään tuovan sellaista laajaa teoreettista tai käytännön näkemystä peruskoulun lehtorin työhön, että se tulisi ottaa antamansa aineenopettajan kelpoisuuden lisäksi huomioon erityisenä ansiona tai erillisenä ansiona haastattelun antamasta kokonaiskuvasta riippumatta.

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä

Toikka Vesa, opetustoimenjohtaja

Opetustoimenjohtaja

Kaupunginjohtajan alaiset toiminnot

Opetustoimen vastuualue

15.4.2025

/ 654 §

Toimivallan peruste

Opetustoimen toimintasääntö 2024

Päätös

Jätetään täyttämättä peruskoulun lehtorin virka (394231 1220) Kotkan opetustoimessa, opetettavina aineina matematiikka ja kemia, tehtävään soveltuvien hakijoiden puuttumisen vuoksi.

Päätös on tehty haastattelun ja hakemusten perusteella.

Viran asettamisesta uudelleen haettavaksi tai vaihtoehtoisesti täyttämisestä muun menettelyn kautta päätetään myöhemmin erikseen.

Opetustoimenjohtaja

Toikka Vesa

Toimeenpano / ote

Valittu

Hakijat (Kotkan rekry KOTKA-01-17-25)

Helilän koulu

Henkilöstöpalvelut,

Kaupungin juristi

Henkilöstöjohtaja

(arkistointi, virkaluettelo, taulukointi, hakemuskopio, Kotkan kaupungin verkkosivut)

Opetustoimenjohtaja
Kaupunginjohtajan alaiset toiminnot
Opetustoimen vastuualue

15.4.2025 / 654 §

MUUTOKSENHAKUOHJE

Liitetään viranhaltijan päätökseen

Kuntalainmukainen oikaisuvaatimusohje

Oikaisuvaatimusoikeus

Päätökseen tyytymätön voi tehdä asiasta kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla tuomioistuimeen.

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen.

Oikaisuvaatimusaika ja sen alkaminen

Oikaisuvaatimus on tehtävä **14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista**. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on asetettu nähtäväksi yleisessä tietoverkossa.

Tiedoksisaantipäivää ei lueta oikaisuvaatimusaikaan. Jos oikaisuvaatimusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa oikaisuvaatimuksen tehdä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Oikaisuvaatimuksen sisältö ja toimittaminen

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti. Oikaisuvaatimuksessa on ilmoitettava päätös, johon haetaan oikaisua, miten päätöstä halutaan oikaistavaksi ja millä perusteella oikaisua vaaditaan. Oikaisuvaatimus on tekijän allekirjoitettava. Oikaisuvaatimuksessa on lisäksi ilmoitettava tekijän nimi, kotikunta, postiosoite ja puhelinnumero. Jos oikaisuvaatimus päätös voidaan antaa tiedoksi sähköisenä viestinä sähköpostilla, yhteystietona pyydetään ilmoittamaan myös sähköpostiosoite.

Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuviranomaiselle ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä, virastoajan puitteissa.

Muutoksenhakuviranomainen

Viranomaisen, jolle muutoksenhaku tehdään ja sen yhteystiedot:

Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta
PL 205 (Kustaankatu 2)
48101 KOTKA
kirjaamo@kotka.fi

Lähettilä: 19.5.2025 15:36:57
Oikaisuvaatimukseen 815 / 2025

Vastanottaja:
kirjaamo@kotka.fi

Varoitus: Tämä sähköposti on peräisin Kotkan kaupungin ulkopuolelta! Älä avaa linkkejä tai liitteitä, jos et tiedä lähettäjää, etkä ole varma sisällön turvallisuudesta.

lautakunnalle

D/815/01.01.01.01/2025

<<https://eur06.safelinks.protection.outlook.com/?url=http%3A%2F%2F1.1.1.1%2F2025&data=05%7C>

oikaisuvaatimukseen
pätöksestä 15.4.2025 § 654

pätöksen kumoamista vaadin seuraavilla perusteilla:

muutos pitää tehdä, koska

Oksala on toiminut jäävinä eli esteellisenä.

ja Pätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä.

ja Pätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa.

ja Pätös on muutenkin lainvastainen.

ja Pätös on vastoin tarkoituksenmukaisuutta.

Tehdyssä valinnassa on tarkoituksenmukaisuuden vastaisuutta: kaupungin edun vastaisuutta ja oppilaiden edun vastaisuutta.

Pätöksen perusteissa on kohtuuttomuuksia ja epäasiallisuuksia.

Viran kelpoisuusvaatimuksina on päätöksentekijä (ja tämän valmistelija) esittäneet sellaisia, jotka eivät perustu lakiin.

Pätösperusteiksi kirjatut Kokemusvaatimukset eivät perustu lakiin.

Pätös on ilmiselvästi tehty tuollaiseksi sen takia, että päätöksentekijä saisi myöhemmin otettua tämän työpaikan (eli tuota tehtävää) hoitamaan jonkun joka ei ole kelpoinen.

Pätöksestä ja sen asiakirjoista pystyy näkemään että opetustoimenjohtaja Vesa Toikka on menetellyt lainvastaisesti. Johtaja Toikka näyttää olevan sellainen, joka ei kykene pysymään toimivaltansa rajoissa.
Pätös on kaupungin edun vastainen.

Päätöksessä on käytetty toimivaltaa väärin. Värin, sellaisiin tarkoituksiin joihin toimivalta ei lain mukaan ole käytettävissä.

Päätös vahingoittaa Kotkan kaupungin työnantajana mainetta.

50 § Muut asiat

Kasko 27.5.2025 § 50

Ei muita asioita.

Ei oikaisuvaatimusohjetta (KuntaL 136 §)

Pöytäkirjan tarkastusmerkintä

OIKAISUVAATIMUSOHJEET**Muutoksenhakukielto**

Seuraavista päätöksistä ei kuntalain 136 §:n mukaan saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta, koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa.

Pykälät: § 36–40, 50

Seuraavista päätöksistä ei julkisista hankinnoista ja käyttöoikeus-sopimuksista annetun lain 146 §:n nojalla saa hakea muutosta kuntalain eikä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain nojalla, koska kyse on markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvista asioista

Pykälät: -

Koska seuraavista päätöksistä voidaan tehdä kuntalain 134 §:n mukaan oikaisuvaatimus, niistä ei saa hakea muutosta valittamalla.

Pykälät: § 41–48

Seuraaviin päätöksiin ei hallintolainkäyttölain 5 §:n 1 momentin tai muun lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta valittamalla.

Pykälät ja valituskieltojen perusteet

Oikaisuvaatimusohjeet

Asiat § 41–48

Oikaisuvaatimus-viranomainen ja oikaisuvaatimus-oikeus Yllä mainittuihin päätöksiin voi hakea muutosta oikaisuvaatimuksena **kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnalle.**

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä:

- se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen), sekä
- kunnan jäsen.

Oikaisuvaatimuksen maksu Oikaisuvaatimuksen käsittely on maksutonta.

Oikaisuvaatimusaika Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän (7) päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä tai erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana. Käytettäessä tavallista sähköistä tiedoksiantoa, katsotaan asianosaisen saaneen tiedon päätöksestä kolmantena (3) päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on asetettu nähtäväksi yleiseen tietoverkkoon. Pöytäkirja on asetettu nähtäväksi **2.6.2025**.

Tiedoksisaantipäivää ei lueta oikaisuvaatimusaikaan. Jos oikaisuvaatimusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joulukuun- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa oikaisuvaatimuksen tehdä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Oikaisuvaatimuksen muoto, sisältö ja liitteet Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisena. Myös sähköinen asiakirja täyttää vaatimuksen kirjallisesta muodosta.

Oikaisuvaatimuksessa on ilmoitettava:

- päätös, johon haetaan muutosta;
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi;
- muutosvaatimuksen perusteet.

Oikaisuvaatimukseen on liitettävä asiakirjat, joihin sen tekijä vetoaa vaatimuksensa tueksi, ellei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Oikaisuvaatimus on sen tekijän, laillisen edustajan tai asiamiehen allekirjoitettava. Kirjelmässä on mainittava oikaisuvaatimuksen tekijän, ja jos hän ei ole allekirjoittaja, myös allekirjoittajan nimi, asuin- tai postiosoite ja puhelinnumero, johon asiaa koskevat ilmoitukset voidaan toimittaa. Jos oikaisuvaatimusta koskevia ilmoituksia tai päätös voidaan antaa tiedoksi sähköisenä viestinä, yhteystietona pyydetään ilmoittamaan myös sähköpostiosoite.

Sähköistä asiakirjaa ei tarvitse allekirjoittaa, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjältä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Oikaisuvaatimuksen toimittaminen viranomaiselle Oikaisuvaatimus on muutoksenhakijan tai hänen valtuuttamansa asiamiehen toimitettava kaupunginhallitukselle virka-aikana ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä.

Oikaisuvaatimuksen voi toimittaa myös faksina tai sähköpostitse.

Sähköisen viestin katsotaan saapuneen viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä.

Oikaisuvaatimus lähetetään aina omalla vastuulla.

Oikaisuvaatimusviranomaisen yhteystiedot

Kotkan kaupunki
Kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta
Kustaankatu 2, 48100 Kotka
(PL 205, 48101 Kotka)
Puhelin: 05 234 50 (kirjaamo)
Sähköposti: kirjaamo@kotka.fi
Virka-aika: ma—pe klo 8.00—12.00 ja 13.00 - 16.00
Erikseen ilmoitettavana kesäaikana:
ma—pe klo 8.00—12.00 ja 13.00 - 15.00

VALITUSOSOITUS

Asiat

§ 49

Valitusviranomainen ja valitusoikeus

Päätökseen saa hakea muutosta valittamalla **Itä-Suomen hallinto-oikeuteen**.

Valituksen saa tehdä

- asianosainen eli se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa;
- kunnan jäsen.

Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta kunnallisvalituksin vain se, joka on tehnyt oikaisuvaatimuksen. Mikäli päätös on oikaisuvaatimuksen johdosta muuttunut, saa päätökseen hakea muutosta kunnallisvalituksin myös asianosainen sekä kunnan jäsen.

Oikeudenkäyntimaksu

Muutoksenhakuasian vireille panijalta peritään oikeudenkäyntimaksu sen mukaan kuin tuomioistuinmaksulaissa (1455/2015) säädetään. Ajantasainen tieto oikeudenkäyntimaksuista löytyy Tuomioistuinlaitoksen sivustolta.

[Oikeudenkäyntimaksut hallinto-oikeudessa - Tuomioistuinlaitos \(oikeus.fi\)](https://www.oikeus.fi/fi/ajantasainen-tieto-oikeudenkayntimaksuista)

Lain 9 §:n mukaan maksua ei peritä, jos hallinto-oikeus muuttaa valituksenalaista päätöstä muutoksenhakijan eduksi.

Valitusperusteet

Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että

- päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä;
- päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa; tai
- päätös on muuten lainvastainen.

Valitusaika

Valitus on jätettävä hallinto-oikeudelle 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Valitusaikaa laskettaessa tiedoksisaantipäivää ei lueta määräaikaan.

Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän (7) päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Käytettäessä sähköistä tiedoksiantoa katsotaan asianosaisen saaneen tiedon päätöksestä kolmantena (3) päivänä viestin lähettämisestä.

Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on asetettu nähtäväksi yleiseen tietoverkkoon. Pöytäkirja on asetettu nähtäväksi **2.6.2025**

Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa valituksen tehdä valitusviranomaiselle ensimmäisenä sen jälkeisenä arkipäivänä.

Valituksen muoto, sisältö ja liitteet

Valitus on tehtävä kirjallisena. Myös sähköinen asiakirja täyttää vaatimuksen kirjallisesta muodosta.

Valituksessa on **ilmoitettava**:

- päätös, johon haetaan muutosta;
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi;
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan;
- valittajan nimi ja kotikunta;
- postiosoite, puhelinnumero tai sähköpostiosoite, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa.

Valitukseen on **liitettävä**:

- päätös, johon haetaan muutosta valittamalla, alkuperäisenä tai jäljennöksenä;
- todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisesta;
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä. Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä taikka jos valituksen laatijana on muu henkilö, on valituskirjelmässä ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta. Sähköistä asiakirjaa ei kuitenkaan tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Asiamiehen, jollei hän ole asianajaja tai yleinen oikeusavustaja, on liitettävä valitukseen valtakirja, jollei valittaja ole valtuuttanut häntä suullisesti valitusviranomaisessa.

Valituksen toimittaminen

Valitus on valittajan tai hänen valtuuttamansa asiamiehen toimitettava valitusviranomaiselle viimeistään valitusajan viimeisenä päivänä ennen valitusviranomaisen aukioloajan päättymistä.

Valituksen voi toimittaa myös faksina tai sähköpostitse. Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa <https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet> .

Sähköisen viestin katsotaan saapuneen viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä.

Valitus lähetetään aina omalla vastuulla.

Valitusviranomaisen yhteystiedot

Itä-Suomen hallinto-oikeus

Minna Canthin Katu 64
70100 KUOPIO

(PL 1744, 70101 KUOPIO)

Puh. 029 564 2500

Sähköposti: ita-suomi.hao@oikeus.fi

Faksi: 029 564 2501

Virka-aika: arkisin klo 8.00—16.15